

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

**МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

17 листопада 2017 року

МАРІУПОЛЬ – 2017

УДК 81'1(066)
ББК 80

Мови та літератури у полікультурному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17 листопада 2017 р.) / за заг. ред. к.філол.н., доцента Федорової Ю.Г. – Маріуполь : МДУ, 2017. – 218 с.

Рекомендовано Вченою Радою факультету іноземних мов МДУ до поширення мережею Інтернет, протокол № 3 від 15.11. 2017 р.

Збірка містить тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Мови та літератури у полікультурному суспільстві» (17 листопада 2017 р.), присвяченої сучасним проблемам і перспективам досліджень у галузях мовознавства, перекладознавства, літературознавства, лінгводидактики та методики викладання іноземних мов. Доповіді у збірнику згруповані по секціях, відповідно до основних напрямків конференції: актуальні проблеми загального, типологічного і порівняльно-історичного мовознавства; актуальні проблеми сучасного перекладознавства; актуальні проблеми навчання іншомовної комунікації; теорія та історія української і світової літератури; лінгвокультурологічні та соціокультурні аспекти філології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам, магістрантам, які досліджують проблеми філології.

УДК 81'1(066)
ББК 80

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

© Маріупольський державний університет 2017
© Факультет іноземних мов 2017
© Автори статей 2017

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОГО, ТИПОЛОГІЧНОГО І ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Аветисян Л.А. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНЦІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ ПОЧУТТІВ ЛЮДИНИ	8
Алексєєв О.О. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЛЕКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ НАЙМЕНУВАНЬ ВЗУТТЯ ЯК ЕЛЕМЕНА ОДЯГУ)	10
Бондаренко О.І. ВЖИВАННЯ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ TO MAKE ТА TO DO В РІЗНИХ КОНТЕКСТАХ	12
Важеніна М.О. ДО ПИТАННЯ ПРО СТАТУС МІЖНАРОДНИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ	13
Висоцька Є.О. ПРИСЛІВ'Я ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)	15
Вороніна В.О. АМЕРИКАНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ	17
Гайович І.М. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЛОВОТВІРНИХ МОРФЕМ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	19
Гамідова Б.І. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОЛІНГВІСТИКИ	20
Гринько М.І. НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ МАС	21
Дерев'янку О.В. ЕТИМОН АНГЛІЙСЬКИХ ВЛАСНИХ ІМЕН (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ «САГА ПРО ФОРСАЙТІВ» ДЖОНА ГОЛСУОРСІ)	22
Дрія С.І. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА ОСНОВІ НАЗВ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН)	23
Заєць Д.І. ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ	25
Зензерова В.І. СТАЛІ ПОРІВНЯННЯ - ЗООНІМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В РАМКАХ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОЇ ПАРАДИГМИ	26
Ілюхіна О.М. ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ НАЗВ ЇЖИ ТА НАПОЇВ ЯК СЕГМЕНТ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ	29
Кононенко А.Г. СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВ ЯК МЕТОД ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	31
Корнєєва О.М. ВИВЧЕННЯ КОМПОЗИТІВ У РІЗНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПАРАДИГМАХ	32
Коробенко Г.Я. АНТРОПОНІМИ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ З ТОЧКИ ЗОРУ ТИПОЛОГІЇ	34
Коробка О.В. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБСТАНТИВІВ DOUBT И UNCERTAINTY В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	35
Кость Б. М. LEXIS IN THE SYSTEM OF MODERN ENGLISH LANGUAGE	37
Кочерган О.О. ЗАПЕРЕЧНІ ПРЕФІКСИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	38
Крива К.О. ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	39
Курілова Я.Р. ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН	41
Лінник Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ УЖИВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ	43
Луценко Л.О. ТОК-ШОУ ЯК СЕМІ-ІНСТИТУЦІЙНИЙ ДИСКУРС	45
Марценюк А.І. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ДЖЕЙН ОСТІН "ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ"	45
Мирошниченко К.М. ВЕЛЕРИЗМИ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПОБУТУ ТА КУЛЬТУРИ ІТАЛІЙСЬКОГО НАРОДУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ІТАЛІЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	48
Назюта О.А. НЕОЛОГІЗМИ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	50

Нікітіна О.С. ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАГОЛОВКУ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	52
Обухович А.О. ІСТОРІЯ І ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДІАЛЕКТІВ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ	54
Панчищенко Є.О. ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО БЛОГ-ДИСКУРСУ	55
Подопрігора О.В. КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З СЕМАНТИКОЮ	57
Самойленко О.В. СИНТАКСИЧНА ТЕОРІЯ ТВОРЕННЯ СКЛАДНОГО СЛОВА У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	59
Сергієнко К.С. СЛОВОТВОРЧІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ЕТИКА» В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	60
Синичко К.В. УТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	62
Ситник М.С. МОВНА ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ БЛОГ-ДИСКУРСУ	63
Смирнова М.С. ОНТОЛОГІЧЕСКИЙ СТАТУС САКРАЛЬНОГО ЯЗЫКА	64
Ткачук А.С. ПОНЯТТЯ «МЕТАФОРИ» В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	66
Топалова Т.В. СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІТАЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	67
Федіна М.Г. КОНОТАТИВНИЙ КОМПОНЕНТ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ГУСТАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ	69
Чебурахіна В.В. ПОНЯТТЯ ОКАЗИОНАЛІЗМУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	70
Чижик К.В. ГОВІРКОВА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ	72
Чотловш К. СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	73
Чумаченко Д. К ВОПРОСУ О ФЛЕКТИВНОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ	75
Шостак М.П. ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ В АНГЛОМОВНИХ БІЗНЕС-ЖУРНАЛАХ	77
Шундель Т.О. ОСОБЛИВОСТІ ЯВИЩА МОВНОГО СИНКРЕТИЗМУ НА РІВНІ РЕЧЕННЯ	77

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Драчова Ю.О. ПЕРЕКЛАД КІНОФІЛЬМІВ ЯК ОКРЕМА ГАЛУЗЬ ПЕРЕКЛАДУ	80
Карплюк О.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА	81
Клевана В.В. ХРОНОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	83
Кузьменко А.А. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	85
Куцин Н.В. PARATEXTUAL ELEMENTS IN TRANSLATION	87
Литовченко Т.В. СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ТВОРАХ С. МОЕМА (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE PAINTED VEIL”)	89
Маняца М.С. TOURIST DISCOURSE IN TRANSLATION	91
Матвійшин О.М. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ПАРАМЕТРИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ АННІ-ГАЛІ ГОРБАЧ	93
Пархоменко К.В. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ГАЛУЗЕВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	95
Поклад Т.М. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ ДРАМАТИЧНОГО ЖАНРУ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ	97
Скорород Л.В. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ НА МАТЕРІАЛІ АНАЛІЗУ FASHION-ЖУРНАЛІВ	98
Шамота К.В. RENDERING OF EMOTIVE COMPONENTS IN TRANSLATION	100

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Акопян К.А. ПРИНЦИПИ СВІДОМОСТІ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	103
Багаєва К.В. ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОРТАЛУ МДУ У РАМКАХ КУРСУ «ВСТУП ДО ПРОФЕСІЇ»	105
Бохонов М.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНДУКТИВНОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ УЧНІВ 6-7 КЛАСІВ	106
Васильковська Т.В. ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	108
Вовк Н.А. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМОСТІЙНА РОБОТА» ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	111
Гордєєва А.Й. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	113
Гулінська Ю.В. МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПОРТФОЛЮ УЧНЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	115
Єфимова М.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ	116
Жигалова А.В. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	118
Забірко К.В. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ 5 - 9 КЛАСІВ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	119
Зиков Б.С. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ 5 - 9 КЛАСІВ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	121
Іващенко І.О. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ 5 - 9 КЛАСІВ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	122
Комар К.С. ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	124
Курілова Я.Р. ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН	126
Лобанова С.Б. ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	128
Різуненко Д.С. «ВИРТУАЛЬНИЙ ЯЗЫК» В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕННІ	130
Слепканьова Д.В. ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	131
Сизоненко Г.О. ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	132
Стрікова Ю.В. ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ	134
Хачик Ю.І. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ	136
Шупова М.С. ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ	138
Яшкова М.О. ОСОБЛИВОСТІ ВПРАВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ОСВІТНІХ БЛОГАХ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ	141

СЕКЦІЯ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Аврамова В.І. ГЕНЕЗА ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ	144
Арабаджи Г.В. РОЛЬ ІДЕЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОГО ІСНУВАННЯ У ДРАМАХ АБСУРДУ С. БЕККЕТА ТА Г. ПІНТЕРА	145
Баглюк В.Р. ЖАНРОВА СИСТЕМА МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	147
Глуховська О.В. Е. М. РЕМАРК «ЖИТТЯ ВБОРГ»: ХРОНОТОП ЛІКАРНІ	149
Говоренко В.В. РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЧИТАЧА У РОМАНІ У. ЕКО «ІМ'Я РОЗИ»	151
Голікова Т.Є. ХАРАКТЕР КОНФЛІКТУ У ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РОМАНІ ВИХОВАННЯ І.В. ГЕТЕ «СТРАЖДАННЯ ЮНОГО ВЕРТЕРА»	152
Гриценко А.В. ІСТОРИЧНА ТЕМАТИКА В РОМАНАХ М.С. БРЕДБЕРІ	154
Гріченко Т.С. АВТОБІОГРАФІЧНІ МОТИВИ У РОМАНІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА МАРКА ТВЕНА «ПРИГОДИ ТОМА СОЙЕРА»	156
Дегерменджи А.Д. ТЕМА ВЛАСНИЦТВА ТА ЖАГИ ДО НАЖИВИ У ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ РОМАНІВ ДЖ. ГОЛСУОРСІ ТА В. ФОЛКНЕРА	157
Дементьєва Є.А. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОСТІ Й.В.ГЕТЕ	159
Демченко Т.О. ПУТЬ ОТ АЗАЗЕЛЛО К ВОЛАНДУ: КАК ИЗМЕНИЛСЯ ЗА ДВЕНАДЦАТЬ ЛЕТ САМЫЙ ЗАГАДОЧНЫЙ ГЕРОЙ РОМАНА М. БУЛГАКОВА	160
Диланьян Є.П. АЛЛЮЗИИ И РЕМИНИСЦЕНЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ДЖОНА ФАУЛЗА	162
Ємець А.І. СПІВІСНУВАННЯ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО РЕАЛІЗМУ У РОМАНІ МАРГАРЕТ ДРЕББЛ «ОДИН ЛІТНІЙ СЕЗОН»	164
Золотарьова К.В. ПОНЯТТЯ «СВІЙ» І «ЧУЖИЙ» У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «РОЗРИТА МОГИЛА»	166
Івахненко М.І. ДЕТЕКТИВНИЙ КОЛОРИТ РОМАНІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ	167
Ільїна Є.Ю. СПЕЦИФІКА ФАБУЛЬНОЇ ТА СЮЖЕТНОЇ СКЛАДОВИХ У РОМАНІ І. УЕЛША «БРУД»	169
Ільїнська В.В. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ В КОНТЕКСТЕ РОК-ПОЕЗІЇ	171
Кудлай В.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРАЗНИХ ЗАСОБІВ МОВИ В ТВОРАХ ДЖ. ГОЛСУОРСІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE MAN OF PROPERTY”)	172
Лисенко А.С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ В ЕПІЧНОМУ ТВОРІ	173
Максасва А.В. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЖАНРУ НОВЕЛИ	175
Меркулова С.І. ІДЕОСТИЛЬ РОМАНІСТИКИ П. АКРОЙДА	176
Науменко Д.Є. ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА А.ТАБУККІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ	178
Ремига І.С. ПОРІВНЯННЯ МЕТОДУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ МІС МАРПЛ ТА ЕРКЮЛЯ ПУАРО	179
Реуцька М.М. ТВОРЧА СПАДЩИНА БРАТІВ ГРІММ	181
Салюк Б.А. ПОЕТИКА «ДИТЯЧОЇ» ПРОЗИ МАРКА ТВЕНА У КОНТЕКСТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	182
Філіппова А.С. МЕТАФОРА В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ БАРОКО	184
Ходова Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ ТРАКТУВАННЯ ОБРАЗІВ МЕФІСТОФЕЛЯ І ФАУСТА У ТВОРАХ К. МАРЛО І Й. ГЕТЕ	186
Холманських В.В. СТЕРЕОТИПНІ СОЦІАЛЬНІ РОЛІ ЖІНКИ В НОВЕЛАХ О'ГЕНРІ	188
Цололо О.В. ПОЕТИКА ІМАЖИСТИВ	189
Черток Д.В. ФРІДРІХ II ТА ЙОГО ВКЛАД В РОЗВИТОК ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ	191
Шуба О.А. РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ОПОВІДАННІ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА «ТЕДДІ»	192
Щербакова Ю.Г. РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ОПОВІДАННІ ДЖ.	194

СЕКЦІЯ

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФІЛОЛОГІЇ

Балога М.М. NEW ENGLISH LIFESTYLE VOCABULARY: A SOCIOLOGUSITC STUDY	197
Гасимова І.Н. ЕКОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПРИКАЗОК, ЯКІ МІСТЯТЬ КОМПОНЕНТИ ТВАРИННОГО СВІТУ	198
Голуб Ю.Д. ВПЛИВ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ НА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ	200
Зензерова В.І. ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ЯК АКУМУЛЯТОР ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	201
Кононенко Д.І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДІЙСНОСТІ	203
Криванич Я.Я. NEW ENGLISH POLITICAL VOCABULARY: A SOCIOLOGUSITC STUDY	205
Криволап С.А. ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА «ЛЮБОВЬ» В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ: ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЙ АСПЕКТ	206
Кудря Н.О. СЛЕНГ ЯК ПРОВІДНИЙ ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ	208
Матвієнко Г.В. МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА ОСНОВНІ РИСИ МОВНОЇ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДІЙСНОСТІ	210
Попкова К.А. МИФОЛОГЕМА «ДОМОВОЙ» КАК ПРЕДМЕТ ИССЛЕДОВАНИЯ В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ	212
Січ П.Р. NEW ENGLISH BUSINESS VOCABULARY: A SOCIOLOGUSITC STUDY	214
Уліганець Є.В. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПОГЛЯДУ ЯК КОМПОНЕНТУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	216

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОГО, ТИПОЛОГІЧНОГО І ПОРІВНЯЛЬНО- ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Л. А. Аветисян
м. Маріуполь

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНЦІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ ПОЧУТТІВ ЛЮДИНИ

Фразеологізми в англійській мові є багатим джерелом лінгвокраїнознавчих знань про історію, культуру, звичаї та традиції Англії. Вони широко вживаються не тільки в усному мовленні, а й в художніх творах, в засобах масової інформації, надаючи мові особливу виразність, емоційність і експресивну насиченість.

Актуальність обраної теми визначається інтересом та увагою, які приділяють вивченню фразеологізмів в англійській мові в наш час. Інтерес до фразеологічних одиниць англійської мови викликаний тим фактом, що вони насичені великою позамовною інформацією. Це становить специфіку фразеологічних одиниць і викликає певні труднощі їх оволодіння.

Мета і завдання дослідження полягає в розгляданні понять фразеологія, фразеологізм, а також у виявленні найпоширеніших фразеологізмів, які виражають почуття людині в англійській мові.

Фразеологія (від грец. *phrasis* «вирази, зворот» *logos* «слово, вчення») - 1) сукупність фразеологізмів певної мови; 2) розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови.

Фразеологія як проміжний рівень мови знаходиться на стику лексико-семантичного і синтаксичного рівнів. Проміжні рівні не мають власної одиниці. Їх одиниці виникають на одному рівні, а функціонують як одиниці іншого рівня. Фразеологізми виникають у синтаксисі, а функціонують на рівних правах зі словом у лексико-семантичній системі; це своєрідні лексеми-многочлени [2, с. 193].

Фразеологізм (фразеологічна одиниця) - "загальна назва семантично пов'язаних сполучень слів і пропозицій, які ... відтворюються в мові у фіксованому співвідношенні семантичної структури та певного лексико-граматичного складу", тобто це такі словосполучення і пропозиції, які, маючи тісно пов'язані компоненти за значенням, не створюються заново, а використовуються в мові в готовому вигляді, як звичайні словосполучення і речення [4, с. 285].

Фразеологізми самі по собі або через співвіднесеність асоціативно-образної підстави з символами та стереотипами національної культури несуть у собі культурну інформацію про світ, соціум. Тому фразеологічні одиниці – це свого роду «джерело мудрості» народу, який зберігає і відтворює менталітет, його культуру від покоління до покоління [3, с. 88]

Англійська мова є міжнародною мовою. Вона багата ідіоматичними виразами, прислів'ями та приказками, які постійно зустрічаються в літературі, газетах, фільмах, в радіо і телебаченні, а також в щоденному спілкуванні носіїв мови. Англійська ідіоматика дуже різноманітна, тому досить складна для тих, хто вивчає англійську мову. Але незважаючи на складність і багатогранність значень і форм фразеологізмів, на наявність певних труднощів їх використання в розмовній мові, вони є, мабуть, найяскравішим знаряддям висловлювання людських емоцій та почуттів.

Людські емоції, як відомо, бувають різноманітними. Людина може відчувати радість, печаль, злість, вона може бути захоплена, роздратована або обурена чимось. Свої емоції людина показує за допомогою мови, жестів, міміки. Часто, щоб висловити свій емоційний стан, ми використовуємо різні фразеологізми. Їх дуже багато у всіх мовах, і зокрема в англійській мові. Ось кілька яскравих прикладів фразеологізмів в англійській мові, які виражають почуття людини, взятих з англо-українського фразеологічного словника К. Т. Баранцева:

Tread on air (to walk on the air, to tread the clouds) – радіти, веселитися, землі не чути під собою;

Who is this young woman who goes out stealthily like this...and comes back feeling as if she had been treading on air? (J. Galsworthy)

Andrew went home treading the clouds (A. Cronin) [1, с.964].

Mad as a hatter (mad as a hornet, a Kilkenny cat, a March hare, a milk, a duck) (тж. hopping mad) зовсім божевільний, не при своєму розумі, дуже злий, лютий, розлючений;

We were talking about it at a mess, yesterday, and chaffing Derby Oaks – until he was as mad as a hatter (W. Thackeray).

He comes up to me, mad as a hornet (J. Steele) [1, с. 634].

Go to pieces – розстроїти свою нервову систему, дословно – «разлетатися, разбиватися на куски»;

Сенс цієї ідіоми наступний: бути сильно пригніченим, розбитим, як варіант, після втрати чогось або когось вкрай важливого в житті, або після важкого розставання.

For Heaven's sake, George, don't go to pieces this way! Be sensible! Be reasonable! (Th. Dreiser) [1, с. 232].

Chip on one's shoulder – бажання побитися, прояв задиркуватості [1, с. 213];

Цією ідіомою можна описати ображену людину, глибоко нещасну або того, з ким звертаються негідно, не так як він цього заслуговує.

If a boy comes from a working-class family at times he really feels a *chip on his shoulder*.

To be in a stew – хвилюватися, турбуватися.

Ця ідіома означає «бути вкрай стурбованим, враженим по якомусь приводу» [1, с. 92].

I am in a stew, my brother is not back home yet!

Ready to leap out of one's skin – не тямлячи себе від радості [1, с. 811]

I was ready to leap out of my skin, when I was informed of the results of this competition.

Be of good cheer – бути у веселому настрої, бути життєрадісним, не занепадати духом.

Barnaby kissed his mother tenderly on the cheek, and bidding her to be of good cheer, for their fortunes were both made now, did as he was desired (Ch. Dickens) [1, с. 106].

Head over hills – шкереберть; догори ногами;

Цей фразеологізм висловлює почуття сум'яття або запаморочення у закоханого [1, с. 482].

When he saw her, everything came head over hills and he could not say anything.

Фразеологізмів, що виражають почуття людини в англійській мові дуже багато. Їх знання важливе для вивчення мови, так як тут можна почерпнути безліч цікавих фактів про традиції англійців і їх культуру. Також фразеологізми прикрашають мову людини, роблять її барвистою, живою та емоційною. Не дарма про виразну мову людини англійці можуть сказати: "His speech is highly idiomatic". Використовуючи фразеологізми в своїй промові, ви можете здивувати навіть носія мови.

Література

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник / К. Т. Баранцев. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2005. – 1056 с.
2. Семчинський С. В. Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – К. : ОКО, 1996. – 416 с.
3. Телия В. Н. Русская фразеология / В. Н. Телия. – М. : Школа "Языки русской культуры", 1996. – 288 с.
4. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь / В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энцикл., 1990. – 682 с.

О.О. Алексеев

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЛЕКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ НАЙМЕНУВАНЬ ВЗУТТЯ ЯК ЕЛЕМЕНТА ОДЯГУ)

У сучасній лінгвістиці не згасає інтерес до дослідження певних шарів лексикону, до проблеми виявлення джерел формування нових мовних одиниць та їхньої еволюції, усталеності та мінливості, а також лінгвокультурної характеристики [1, с. 11]. Повною мірою сказане відноситься до термінологічної номінації одягу взагалі та зокрема взуття як його елемента.

Вивчення термінології тісно пов'язане з вивченням мови загалом, оскільки у процесі свого розвитку науковий і загальнонародний лексичний потенціал постійно взаємодіють один з одним, до того ж спеціальний лексичний фонд більше реагує на численні зміни, що відбуваються в суспільстві, науці і виробництві.

Дослідження процесу термінологізації в тій чи іншій підмові дозволяє з'ясувати, «як та або інша галузь людської діяльності виражена в мові, яким чином слова співвідносяться з життєвим досвідом, з навколишньою дійсністю, дає можливість виділити ті асоціації, що спричинили до утворення терміна» [2, с. 1]. Отже, *актуальність* проблеми визначається когнітивною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень, тобто прагненням вивчати мову в тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю.

Безумовно, формуючи термінологію одягу і взуття як складових загальної теми «Одяг», як і будь-яку іншу термінологію, необхідно, на нашу думку, вживати більш широке поняття «номінація» [від лат. *nominatio* – (на)іменування], під яким розуміють «утворення мовних одиниць, що характеризуються номінативною функцією, тобто служать для називання і вичленовування фрагментів дійсності та формування відповідних понять про них у формі слів, сполучень слів, фразеологізмів і речень» [3, с. 336].

Вивчення цієї категорії є надзвичайно важливим, оскільки принцип номінації – явище не національне, а загальне: «Психологія людини виявляється не тільки в особистих, індивідуальних якостях, але і в загальнолюдських» [4, с. 6]. Тобто у принципі номінації відображається позамовний, соціальний бік назви, а назва, в свою чергу, відображає інформацію, якою володіє людина про об'єкт номінації: «Поява назви – результат пізнання людиною відповідного об'єкта. Процес пізнання призводить до виявлення найбільш суттєвих у кожному конкретному випадку ознак, які характеризують об'єкт і які стають мотивуючими для майбутніх назв» [4, с. 6].

При системному розгляді лексики на позначення одягу, виявляються групи номінацій, які маркують, наприклад, зимовий, літній та демісезонний одяг, а також одяг нарядний або повсякденний, спортивний або робочий. Лексика сфери «взуття як предмет одягу» - складна, цілісна система, яка активно розвивається, що пояснюється її денотативними властивостями. Поняття «одяг» має комплексний характер і включає до свого складу функціонально схожі компоненти таких понять, як *взуття, створення (виробництво), географія, людина* тощо.

Емпіричний матеріал дозволяє зробити висновок стосовно прагматичної маркованості словотворчих елементів. Аналіз такого важливого феномена культури як мода необхідний для розуміння причини практично необмеженого різноманіття предметів одягу, а також для виявлення тих зовнішніх факторів, які визначають внутрішні процеси, що постійно відбуваються в лексиці будь-якої мови, зокрема німецької та української. Зміна та поповнення лексикону, номінуючого явища і предмети галузі моди та одягу, нові зразки якої з'являються внаслідок нових модних стандартів, безпосередньо пов'язані з розвитком і зміною самої моди на одяг.

Вочевидь, мода, в тому числі одяг і взуття, може бути розглянута з позицій семіотики як особливий феномен людської культури, що певною мірою впливає на розвиток лексичного складу мови в різні епохи. Лексична парадигма даної ЛСГ показує динаміку мовної концептуалізації понять «взуття» та «одяг», незважаючи на те, що суттєві характеристики моди та глибинні механізми її функціонування в суспільстві залишаються попередніми. Спостереження дослідників дозволяють вважати, що лексичний склад сфери «одяг» повною мірою відображає постійний розвиток і зміну світу моди як одного з показників культурної, психологічної та соціальної зміни суспільства.

Лексика моди розглядається як складова частина картини світу XX-XXI століть, адже мода – це «сукупність смаків і поглядів, що домінують у певному суспільному середовищі в певний, як правило, недовгий час» [5, с. 361]. До складу лексики моди входять одиниці на позначення предметів одягу, взуття, головних уборів, зачісок, аксесуарів, модних стилів і течій, назв колекцій високої моди, назв брендів і виробників одягу і аксесуарів, професійна лексика індустрії високої моди та легкої промисловості. В контексті моди використовуються лексичні одиниці з оціночними та темпоральними значеннями, а також слова на позначення кольорів.

Враховуючи результати семантичного аналізу, можна визначити моду як соціокультурне явище, в основі якого лежить сприйняття певних стилів вбрання як актуальних у певний момент. Мода може бути співвіднесена з поняття стилю, розглядатись як окремий світ або сфера діяльності, вона асоціюється з такими полярними поняттями, як творчість та індустрія. У сфері моди одночасно реалізуються і взаємодіють діалектично протилежні прагнення людини до індивідуальності та ототожнення себе з соціумом; новизна – невід’ємний елемент і рушійна сила моди.

Так, наприклад, в українській мові відображено соціокультурні особливості номінації стилів: назва *класичний стиль* має варіанти – *респектабельний, стиль-класицизм, англійський, елегантний, аристократичний*; назва *фольклорний стиль* має варіанти *фолк-стиль, етнічний стиль, народний, національний. Авангардним стилем, або стилем модерн*, називають течію в моді, яка вносить нові, сміливі рішення, включає в себе різноманітні моделі, незвичайні за формою та вирішенням. Номінація *романтичний стиль* має варіант *легкий стиль*, оскільки одяг цього напрямку відзначається вільним, об’ємним силуетом. За нашим спостереженням, не має варіантів назва *спортивний стиль*, під яким розуміється стилізація повсякденного або нарядного одягу під спортивний одяг.

Номінативні одиниці, що обслуговують понятійну сферу «взуття як предмет одягу», досить численні, вони активно змінюються під впливом історико-культурних (міжнародні контакти) та лінгвістичних (запозичення, універбація, транспозиція) факторів. У сучасних німецькій та українській мовах найменування одягу і моди взагалі представлені численними класами одиниць, які прийнято виділяти за тематичними (екстралінгвістичними) факторами.

Література

1. Гродень В. А. Словообразовательные модели интернациональных терминов с компонентами греко-латинского происхождения (на материале английского языка) / В. А. Гродень // Исследование по романо-германскому языкознанию. Ученые записки. – Вып. 24. – Волгоград, 1969. – С. 11-17.
2. Кришталь С. М. Структурно-семантичний аналіз метафоричних термінів підмови фінансів в англійській і українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / С. М. Кришталь ; ДонНУ. – Донецьк, 2003. – 20 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
4. Мікіна О. Г. Номінаційні процеси у сучасній європейській ергонімії : автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.19 “Теорія мовознавства”/ О. Г. Мікіна; ДонГУ. – Донецьк, 1993. – 21 с.
5. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова/ С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – 4-е изд., дополненное. – М. : ООО «А ТЕМП», 2006. – 944 с.

О. І. Бондаренко
м. Київ

ВЖИВАННЯ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ TO MAKE ТА TO DO В РІЗНИХ КОНТЕКСТАХ

В англійській мові, як і в українській, слова за їх значенням і граматичними ознаками поділяються на класи. В даному випадку, слово «класи» слід дефініювати та розуміти як частини мови.

За кількістю форм, граматичних категорій, за детальністю позначення різних відтінків граматичного значення дієслово не має собі рівних та займає центральне місце у граматичній системі англійської мови. Таким чином, ми можемо сміливо сказати, що дієслово, безумовно, є центральною частиною англійської мови. Тому, слід детальніше розглянути їх у різних контекстах на прикладі дієслів **to make** та **to do**.

Дієслово – це повнозначна, самостійна частина мови, яка означає дію (to make, to do), стан (to dream, to be), відчуття (to feel, to love), процеси мислення (to consider, to think). **To make, to do (робити)** – ці дієслова поєднуються з різними словами у функції прямого доповнення та не взаємозаміщуються; вони є стилістично нейтральними; входять до одного синонімічного ряду.

Давайте більш детально розглянемо обидва ці дієслова в їх різних контекстах.

Тож, to make – виробляти, виготовляти. Якщо ми зазернемо до будь-якого англо-українського словника, то ми побачим саме такий переклад. Але слід зазначити, що це дієслово може бути в різних контекстах перекладене українською мовою за допомогою різних, інших дієслів. Давайте розглянемо приклади: *to make a dress* – пошити плаття, *to make coffee, tea, breakfast* – приготувати каву, чай, сніданок, *to make a mistake* – робити помилку, помилитися, *to make a speech* – говорити промову, *to make a poet* – писати вірша.

При поєднанні з прямим доповненням з об'єктивним предикативним членом дієслово to make має значення «привести кого – небудь у певний стан»: *to make a person happy, glad, sorry, sad* – зробити кого – небудь щасливим, радісним, нещасним, сумним.

Вживати дієслово to make також можна у випадку, коли йде мова про множення або ділення чисел. Розглянемо приклади: *Five plus five makes ten.* – П'ять плюс п'ять складає десять. *Twice two makes four.* – Два помножене на два складає чотири.

Коли мова йде про те, з якого матеріалу виготовлено той або інший предмет, дієслово to make вживається разом із предложним доповненням, яке вводиться прийменниками of та from: *What is made of wood?* – Що виготовляється з дерева? тощо.

Щодо дієслова to do, то найперше його значення – виконувати будь-яку роботу, займатися будь-якою роботою або справою: *If you want a thing well done, do it yourself.* (Proverb.) – Якщо ви хочете, щоб завдання було вправно виконано, виконай його сам.

Якщо розглянути наступний приклад, а саме – *May I ask you then what you would advise me to do?* – Дозвольте тоді у вас запитати, що б ви порадили мені робити (яких вжити заходів)?, то ми побачимо, що дієслово to do може мати значення «вживати заходів».

To do може, власне кажучи, у розмовному стилі мови, вживатися із прямим безпредложним доповненням, вираженим герундієм і вказувати на дію, яка відбудеться. У таких випадках дієслово to do українською мовою не перекладається, а герундій перекладається дієсловом в особистій формі та у тій часовій формі, у якій вжито дієслово to do. Дивимось приклад: *“How long would I have to study before I could go to the university?” he asked. “That depends upon how much studying you have already done.”* (Jack London). – Скільки часу мені потрібно було б вчитися, щоб поступити до університету? – запитав він. – Це залежить від того, скільки ви вже знаєте. (Джек Лондон).

To do може у певному контексті отримувати смислове уточнення, замінюючи дієслова, які виражають поняття тих чи інших конкретних дій: *to do the meat well* – добре приготувати м'ясо, *to do one's room* – прибрати кімнату.

To do може також вживатись із безпредложним доповненням, яке вказує на те, чим саме був зайнятий суб'єкт дій, що він робив: *to do exercises* – робити вправи, *to do problem* – вирішувати задачі, *to do sums* – вирішувати арифметичні задачі, *to do harm* – завдати шкоди, *to do a favour* – робити послугу.

Раніше було зазначено, що обидва ці дієслова входять до одного синонімічного ряду. Як

відомо, кожне правило має свої виключення. Розглянемо ті випадки, коли ми не можемо так вважати. Перший випадок, це коли дієслово *to make* має значення «примушувати»: *He made the class translate the chapter.* – Він примушував клас перекладати главу. У другому випадку, ми розглядаємо дієслово *to make* в неперехідному значенні «зробити», «стати»: *He will make a good sailor, a good musician.* – Він буде (дослівно зробиться) гарним моряком, гарним музиком.

Майже весь шлях при вивченні питання стосовно вживання англійських дієслів в різних контекстах, мені було цікаво: чи можна поставити дієслова *to make* та *to do* поруч? Чи взагалі можливо це? Відповідь на це питання я знайшла у фразеологічному словнику Куніна Олександра Володимировича: **make do** – задовольнятися, обходитися: *That's funny, I didn't get too much sleep myself...I've had to make do with only a few hours.* (S. Bellow, "Henderson the Rain King, ch. XII) – Дивно, але я погано спав...Довелося задовольнитися декількома годинами.

Література

1. Верба Г.В., Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови. – ТОВ «ВП Логос» - 2005. – 341с.
2. Кунин А.В. Англо – русский фразеологический словарь/Лит. ред. М.Д. Литвинова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. Рус. яз., 1984. – 944 с.
3. Мюллер В.К. Англо – русский словарь: 53 000 слов. – 20 – е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1985. – 863 с.
4. Потапова И. А. Краткий словарь синонимов английского языка.- Государственное учебно – педагогическое издательство Министерства просвещения СРСФСР, Ленинградско отделение. – 1957. – 147 с.

М. О. Важеніна
м. Краматорськ

ДО ПИТАННЯ ПРО СТАТУС МІЖНАРОДНИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ

Спирним питанням залишається статус інтернаціональних компонентів грецького та латинського походження в складі композитів (у першому розділі ми вже торкалися цього питання). У сучасній лінгвістиці існує чотири точки зору на визначення цього статусу. Мовознавці пропонують відносити елементи на зразок *-лог* та *-фоб* та їм подібні: 1. До кореневих морфем; 2. До афіксів; 3. До радикаїдів; 4. До афіксоїдів.

Першу концепцію сповідують у своїх працях В. В. Лопатін [4], І. С. Улукханов, К. Л. Ряшенцев, які твердять, що «жоден з елементів *-фоб, -бус, -граф, теле-, астро-, гідро-, макро-, микро-* тощо – не загубив свого лексичного значення і використовується для утворення складних слів, а не афіксальних». Крім того, лінгвісти відзначають, що деякі з цих запозичених морфем можуть функціонувати (подібно кореневим морфемам мов-реципієнтів) у якості як першої, так і другої кореневої морфемі композитів, а іноді, в якості коренів афіксальних слів. Прикладами можуть слугувати наступні групи слів: рос. *патология* та *психопатия, автограф, библиограф* та *графология, графоман*; приклад коренів афіксальних слів – *графика, мания, психика*; укр. *логопед* та *філолог, біолог, зоолог*, англ. *orthography* та *graphology*, фр. *géographie* і *graphomanie* тощо. Головними аргументами прибічників цієї концепції є: 1) стабільність лексичного значення компонентів іншомовного походження; 2) їх здатність до утворення складних слів як у препозиції, так і у постпозиції (*педофіл* та *логопед, філологія*). Але, на наш погляд, при такому підході не враховується семантичний та когнітивний боки цього питання. Подібні елементи прийшли в англійську, французьку, російську та українську мови давно, і їх первинне значення поступово почало забуватися. Наприклад, всі багато разів чули слово *автограф*, для розуміння якого зовсім не потрібно знати походження та значення компоненту *-граф*. А В. Г. Григор'єв звертає увагу на той факт, що «значимість морфем типу *-граф, -лог* тощо для носіїв російської мови є більш низькою, ніж значимість інших компонентів звичайних складних слів» [5, с. 71]. Крім того, вчений наголошує на тому, що «конкретне лексичне значення частин «інтернаціональних складних

іменників може бути, як правило, визначено за допомогою певних двомовних словників, а не із власне структури російської мови» [5, с. 71]. Що ж стосується другого аргументу, то з ним важко посперечатися, бо інтернаціональні словоелементи дійсно можуть використовуватися як у препозиції, так і у постпозиції, іноді навіть і ізольовано, але певна модель їхнього вживання є пріоритетною. На підтвердження цієї думки необхідно звернутися до елементу **-лог-**. Він справді може використовуватися у препозиції: **логопед, логопедія**, але випадків, коли цей компонент використовується у постпозиції набагато більше, бо за його допомогою утворюється ціла низка іменників, які належать до ономасіологічного класу «галузь знань»: **фонологія, психологія, біологія, зоологія, гідрологія, гінекологія, культурологія, соціологія** тощо.

Іншу концепцію представлено в роботах М. М. Шанського, який виділяє морфеми **-олог, -оман, -офіл, -офоб, -ограф** і називає їх чистими суфіксами, аргументуючи це тим, що у сучасній російській мові нема відповідних кореневих морфем: ці запозичені словоелементи не мають власного лексичного значення, а зв'язок з відповідною їм кореневою морфемою вже загубився. На наш погляд, не має підстав виділяти суфікси **-офоб** та **-оман**, коли існують прості лексеми **фобія** та **манія** (до речі, вони мають самостійне повноцінне лексичне значення). Що ж стосується компоненту **-ограф** то також існують одиниці, де конституент **граф-** знаходиться у препозиції (**графоман, графологія**). Незрозумілим є також визнання **о** як частини «суфікса», бо, наприклад, у російській мові існують лексеми з різновидами зазначених елементів, які мають у своєму складі компонент **-и** замість **-о**: рос. **альтиграф, лимниграф**. Таким чином, доцільніше було б вважати, що **-о-** - це не компонент словоелементу, а поєднувальний голосний (інфікс).

Третя концепція виникла в роботах дослідників англійської мови, у теорії цих дослідників конструкти **-логія, -фобія** розглядаються як радикаїди. При аналізі похідних з елементами **grapho-, -logy** в англійській мові виявилось, що компоненти іншомовного походження різко відрізняються від інших одиниць словотворення і мають власні специфічні риси, найважливішими з яких є: 1) здатність до одночасного сполучення ознак кореневих та афіксальних морфем; 2) можливість використання тільки у зв'язаному вигляді. На цій підставі компоненти іншомовного походження виділяють в окрему групу морфем перехідного типу – радикаїдів.

В основі четвертої концепції знаходиться ідея потенційного переходу кореневих морфем в афіксальні. Однак ця можливість залежить від сукупності багатьох власне лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, тому не дивно, що при аналізі фактичного матеріалу дослідники по різному визначають критерії виділення та головні ознаки морфем перехідного типу. Тому у рамках четвертої теорії можна розглядати два підходи: якісний та кількісний.

Представники якісного підходу Т. О. Мехович, І. М. Грінберг, Г. С. Чинчлей, А. І. Плещинська підкреслюють, що компоненти грецького та латинського походження, як і незапозичені елементи складних слів, можуть використовуватися як у якості кореневої (як у вільному, так і в зв'язаному вигляді), так і в якості афіксальної (що є характерним для афіксоїдів) морфеми. Г. С. Чинчлей пише про те, що афіксоїди являють собою приклад нейтралізації ознаки однойменності: вони відносяться до категорії кореня, але виконують функції афікса». При цьому дослідник виділяє особливу групу двохпозиційних афіксоїдів, або ам(фи)фіксоїдів (**філолог, логопед**).

А. І. Плещинська при аналізі лексеми з компонентами **аудіо-, відео-, кіно-, радіо-, теле-, фото-** у сучасній російській мові доходить до висновку, що «всі ці структурні елементи на основі їх високої регулярності та абстрактного компоненту семантики, що посилюється, набувають характеристики афіксоїдів» [5].

К. Г. Городенська також відзначає, що в українській мові «більшість запозичених коренів комбінуються з декількома самостійними слова, що дає привід говорити про початковий етап їх афіксоїдації, інші продовжують функціонувати тільки у складі композитів» [2, с. 87].

Приблизники кількісного підходу (Б. І. Бартків, І. М. Грінберг) до визначення морфемного статусу дериваційних формантів пропонують використовувати декілька істотних

квантитативних величин, а саме – синхронічну продуктивність (кількість нових слів з певним формантом, що утворилися за певний проміжок часу) та діахронічну продуктивність (сумарна кількість слів з конкретним формантом, які утворилися за весь час існування конкретного словотвірного типу) [1, с. 119]. Б.І.Бартків робить спробу розробити класифікацію компонентів складних слів шляхом кількісних підрахунків лексем, що містять афікси та афіксоїди. Результатом дослідження стало твердження, що типові префікси утворюють більше 1000 похідних, префіксоїди – менше 25-300; типові суфікси – більш ніж 150 дериватів, суфіксоїди – менше 15-150 похідних [11]. При цьому з позиції функціональності «будь-який компонент складного слова може стати афіксоїдом» [3, с. 100]. Також лінгвісти наголошують на тому, що «у процесі утворення неологізмів афіксоїди виступають у якості готових складових елементів в структурі складних слів» [3, с. 95]. Таким чином, основними постулатами, які підтверджують четверту концепцію є: 1) можливість функціонування компонентів грецького та латинського походження і в якості кореневої морфеми, і в якості афіксальної, що підтверджує синкретичний характер таких інтернаціональних компонентів композитів; 2) високий ступінь узагальненості значення цих компонентів порівняно з кореневими морфемами, але менший – порівняно з афіксальними.

Література

1. Бартков Б. И. Количественное представление деривационной подсистемы и экспериментальный словарь 100 словообразовательных формантов русского языка / Б. И. Бартков // Особенности словообразования в научном стиле и литературной норме. – Владивосток, 1982. – С. 114 – 163.
2. Городенская Е. Г. Аффиксоиды украинского языка / Е. Г. Городенская // Проблема статуса деривационных формантов. – Владивосток, 1980. – С. 86 – 94.
3. Гринберг И. М. Роль аффиксоидов в образовании неологизмов русского языка / И. М. Гринберг // Проблема статуса деривационных формантов. – Владивосток, 1980. – С. 94 – 103.
4. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные слова / В. В. Лопатин. – М. : Наука, 1973. – 152 с.
5. Плещинская А. И. Развитие префиксоидного словообразования в русском языке (на материале слов с элементами аудио-, видео-, кино-, радио-, теле-, фото-) : автореф дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / А. И. Плещинская. – Казань, 2005. – 18 с.

*Е.О. Висоцька
м. Маріуполь*

ПРИСЛІВ'Я ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Прислів'я є значною складовою частиною культури народу, його скарбом, яким він володіє з давніх часів і яким збагачує нові покоління. Це перли народної мудрості, які повчають, рекомендують чи застерігають, схвалюють або засуджують. Для них характерні не лише життєвий досвід, а й виразність, гумор, іронія. Фактично – це сукупність правил, якими людина має керуватися у житті. Прислів'я можна віднести до жанру паремій, малих фольклорних жанрів афористичного спрямування, дослідження яких має значне місце у роботах дослідників М. Пазяк, Г. Пермякова, О.Потєбня, що вивчали проблеми пареміології та пареміографії.

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що аналіз одиниць паремійного корпусу англійського та польського народів дозволяє виявити відмінні та спільні риси, які притаманні культурі слов'янських та англомовних народів. Дослідження даної проблематики є перспективною для вивчення етнічного в пареміології, зокрема в прислів'ях, які на сьогоднішній день не достатньо досліджені.

У своєму дослідженні ми прагнемо порівняти англійськомовні та польські прислів'я та виявити їх відмінності та подібності.

Мета роботи – порівняти англійськомовні та польські прислів'я у лінгвокультурологічному та етнолінгвістичному аспектах.

Об'єктом дослідження є семантика англійськомовних та польських прислів'їв.

Предметом дослідження є етнолінгвістична специфіка прислів'їв.

Прислів'я – це різновид жанру паремій. Прислів'я вивчають дві науки: «пареміографія» — записування, збирання прислів'їв та «пареміологія» — наука про їх дослідження [2, с.5-7]. Характерна особливість прислів'їв, яка відрізняє їх від всіх жанрів паремії є замкнутість граматичної структури, яка полягає в тому, що прислів'я не допускає вільної заміни слів-компонентів і перетворення граматичної структури. Прислів'ями слід вважати ті вислови, які користуються суспільною популярністю. Звідси витікає, що звичайно це – старовинні вислови, оскільки за короткий строк вони не могли б стати частиною суспільної свідомості [4, с. 205-206; 5, с. 311-400].

За структурою англійськомовні та польські прислів'я найчастіше представлені розповідними та стверджувальними реченнями, завжди мають закінчений вигляд, тобто повно висловлюють думку. Містять повчання, пораду, застереження проти чогось. Наприклад: «An hour in the morning is worth two in the evening»/ «Bez pracy nie będzie kołaczy». Велика частина прислів'їв має структуру простого розповідного речення з позитивною семантикою. Якщо прислів'я представлені питальними реченнями, то це, як правило, питання риторичне: «Can the leopard change his spots?»/ «I ja waśc, i ty waśc, a kto będzie świnie paśc?» [6, с.41-42; 8, с.17-20]. Польські прислів'я часто використовують паралельні конструкції: «Kto nie chce pracy znieśc, ten nie ma co jeśc»/ «Jak praca dla chleba, tak modlitwa dla nieba». В деяких польських прислів'їв використовуються архаїзми: «Człek co do pracy stworzon ptak do lotu», де архаїзми це – «Człek» та «stworzon» [7, с. 55-60].

У семантичному аспекті досліджується багатозначність прислів'їв. Видатний естонський дослідник А.А. Крікман говорив, що значення прислів'їв є для дослідників лише семантичним потенціалом. Семантичне значення прислів'я одержують у своїх дійсних актуалізаціях. Він стверджував, що нема чіткої межі між прислів'ями з прямим та переносним значенням, їх визначення пов'язане з контекстом, у якому вони актуалізуються. Можна відокремити прислів'я й зі спільним змістом. Найхарактернішою лексико-семантичною рисою прислів'їв є образність. Вона притаманна більшості уживаних прислів'їв. Прислів'я найчастіше виступають в якому-небудь вузькому сенсі [1, с. 111-113].

Під прагматичним аспектом аналізу прислів'їв розуміють дослідження умов їх використання, їх властивостей, вплив на отримувача інформації під час мовлення. Прагматичне значення прислів'я полягає у тому, що мовець сам вибирає для чого і з якою метою вживається те чи інше прислів'я. Виразити ставлення до того, про що говориться, та спрямувати слухача на вірне розуміння ситуації [3, с. 172].

Проаналізувавши всі обрані прислів'я, ми визначили, що існують ряд спільних та відмінних рис в англійськомовній та польській культурах. Почнемо з споконвічних тварин. Ніяких слонів, бегемотів і тигрів! У польських прислів'ях звірина має бути саме що ні на є місце і звичне. Ведмідь – постійний гість польських прислів'їв, а це вірна ознака того, що ведмеді здавна жили в слов'янських лісах. Наприклад: «Nie dziel skóry na niedźwiedziu» – «Не вбивши ведмедя, шкури не продавай правду». Прислів'я малює портрет мисливця, який ведмедя ще не спіймав, а вже віддається мріям про те, що він зробить зі ведмежою шкурою. Мабуть, такий тип мисливця зустрічався не тільки у поляків, тому що англійці теж радять «не ділити шкуру невбитого ведмедя» – «Catch the bear before you sell his skin», якщо хтось буде передчасні плани на майбутнє. Але «медвежа услуга» – «niedźwiedzia przysługa», що називають допомогою, яка приносить одні тільки проблеми і головний біль, у англійців немає. Вони використовують іменник «disservice», що при перекладі означає «неслухняність». Що стосується порад на всі випадки життя, то і у поляків і в англійців є прислів'я з однаковою філософією: «Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeśc» - «Too many cooks spoil the broth», «Jak

sobie pościelesz, tak się wyśpisz» – «As you sow, so shall you reap».

Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні паремійного корпусу мови, який є найяскравішим способом світосприйняття, та виявленні спільних та відмінних рис прислів'їв в англійській та польській мовах.

Література

1. Вітренко А.В. Характеристика семантики німецьких та українських прислів'їв про працю / А.В. Вітренко // Вісник Маріупольського державного університету : Філологія. – Маріуполь, 2012. – №7. – С.111-113.
2. Доценко Р.І. Мудрість народна. Англійські прислів'я та приказки. –К.: Дніпро,1980 – 174 с.
3. Моисеева И. Ю. Прагматические функции пословиц и поговорок / И. Ю. Моисеева // Вестник ОГУ : Філологічні науки.– Оренбург, 2004. – №11. – С. 170-172.
4. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник для студ.вищ.навч.закл. / М. І. Мостовий, 1993.– 769 с.
5. Стефанович Т.А. Английский язык в пословицах и поговорках / Т.А. Стефанович. – К.: Просвещение, 1990.– 779 с.
6. Устенко Л. Ф. Мовознавство: наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. / Л.Ф.Устенко.– Чернігов, 2011. – С. 41-42.
7. Cębal E. Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców/ E.Cębal, 2003.– С. 17-20.
8. Włodzimierz M. Wielka księga przysłów polskich / M.Włodzimierz, 2008. – С. 55-60.

*В.О. Вороніна
м. Маріуполь*

АМЕРИКАНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Інтерес дослідників до різних видів нелітературних лексики, особливо до такого специфічного, як сленг, існував завжди.

Актуальність обраної теми визначається інтересом та увагою, які приділяють вивченню фразеологізмів в англійській мові в наш час. Інтерес до фразеологічних одиниць англійської мови викликаний тим фактом, що вони насичені великою позамовною інформацією. Це становить специфіку фразеологічних одиниць і викликає певні труднощі їх оволодіння.

В даний час сленг є одним з мовних прошарків сучасної лексики.

Мета і завдання дослідження полягає в визначенні місця і функцій зниженої лексики, зокрема, американського сленгу в процесі комунікації на матеріалі сучасних словників американського сленгу.

Молодіжний сленг являє собою ряд слів і виразів, властивих і часто вживаних молодими людьми, котрі не сприймаються "дорослими" в якості "хороших" або літературних. Ці слова і вирази стають сленговими не тільки завдяки їх нетрадиційному написанню або словотвору, але, перш за все, тому, що, по-перше, їх вживає більш-менш обмежене коло людей і, по-друге, ці слова і вирази приносять з собою в мову особливий смисловий відтінок. При цьому молодіжний сленг - це лише один з рівнів мови.

Сленг - це слова, які часто розглядаються як порушення норм стандартної мови. Це виразні, іронічні слова, що служать для позначення предметів, про які говорять в повсякденному житті. З одного боку, сленг сприймається як щось чуже, надмірне, не властиве інтелігентній людині [2].

Адже сленг - це «особливий» мова, здатна передавати думку глибше, гостріше, емоційніше і лаконічніше. Отже, вміння грамотно використовувати мову сленгу дозволяє не тільки зарахувати людину до певної соціальної верстви, а й зробити спробу здійснення впливу на свідомість цієї людини.

Сленгові вислови приносять в англійську мову різноманіття, свободу і навіть роблять бесіду більш цікавою і жвавою. Погодьтеся, що з «роботом», який знає лише стандартні англійські фрази, англійцю чи американцеві розмовляти буде не дуже цікаво. Тому сьогодні я хотіла б вам запропонувати розглянути молодіжні американські сленгові слова і фрази [1].

Aint - слово, яке часто викликає подив у тих, хто чує його вперше. Насправді, aint - це всього лише заміна дієслова to be з запереченням. Причому це самий спрощений спосіб, так як він замінює всі подібні вирази з цим дієсловом - I'm not = I aint, he's not = he aint, we're not = we aint і так далі.

Holla - за всіма правилами це слово має писатися, як holler, але люди швидко переробили його під holla. То holler перекладається, як «кричати», але зараз молодь використовує «holla» в трохи інших ситуаціях. Наприклад, коли американці збираються комусь зателефонувати, вони кажуть цій людині «I'll give you a holla», навіть якщо це буде смс-повідомлення. Ще кажуть: «If you need anything, just give me a holla» - Якщо тобі щось потрібно, подзвони мені (дай мені знати).

Crib - цим словом молодь зазвичай називає свій будинок. Взагалі первісне значення crib - дитяче ліжко, колиска. Потім значення перейшло і на житло дорослої людини.

Dawg - це одне з тих слів, якими можна називати друзів. Це схоже на «dog», але вимовляється трохи гугняво. «Dawg» - далеко не образливе слово, називаючи так свого друга, ви покажете йому свою прихильність.

Homie - значення те саме, що і у попереднього слова - друг, брат, братюнь і так далі. Дуже часто використовується в американському англійською.

Cuz - скорочена форма від «cousin», але це не говорить про те, що слово вживається на адресу двоюрідних братів і сестер. Знову ж таки, так зазвичай називають друга.

For sho - for sho = for sure — конечно, обязательно.

Know What I'm Sayin? - щось на зразок: «Розумієш, про що я говорю?». Використовується для уточнення, що співрозмовник розуміє, про що мова. Часто в розмовах цю фразу скорочують до «know-im-saying». В Америці цю фразу можна чути дуже часто, особливо на телебаченні.

Bounce- у розмовній мові - йти, залишати тощо. I'm gonna bounce - Я збираюся йти [3].

Отже, сленг грає дуже важливу роль в житті молоді, її життя сьогодні вже немислиме без сленгу, який не тільки допомагає молодим людям спілкуватися між собою, а й полегшує процес засвоєння нової іноземної лексики, розширюючи словниковий запас.

Література

1. Flexner S.B. I hear America talking /An Illustrated treasure of American words and phrases/.New York, Van Nostrand, 1976. с.670
2. Волошин Ю. Общий американский сленг: состав, деривация и функция (аспект). Краснодар: КубГУ, 2000. с.28
3. Flexner S.B. Preface // Dictionary of American Slang, 1975. с.290

*І.М. Гайович
м. Ужгород*

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЛОВОТВІРНИХ МОРФЕМ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Проблеми словотворення здавна привертала увагу дослідників. Переважна частина словникового складу англійської мови представлена похідними словами, які утворюють не тільки найбільш гнучку систему, але й таку, що постійно розширюється. Деривати є одним із

засобів вербалізації всіх змін, якімають місце в реальному світі. Словотворення, як один із ефективних механізмів формування конденсованого мовленнєвого акту, береактивну участь у здійсненні номінативної функції мови.

Зважаючи на це, значний науковий інтерес викликає дослідження похідних одиниць, різних словотвірних елементів та способів словотворення. Утворення великої кількості нових словникових одиниць відбувається за рахунок наявних у тій чи іншій мові засобів словотворення.

Сучасній англійській мові притаманні різні способи словотвору. Соціальна чи емоційна потреба в нових найменуваннях задовольняється за рахунок виникнення нових значень (семантичний словотвір). Дослідження функціонування словотвірних морфем є актуальною проблемою сучасної лінгвістики.

Мета дослідження полягає у дослідженні функціональних характеристик афіксальних морфем у сучасній англійській мові, а саме: їх продуктивність та вживаність. Матеріалом дослідження виступають деривативи, зафіксовані у романі «Theatre» У. Моєма. Об'єктом дослідження виступають похідні одиниці (суфіксальні та префіксальні), отримані методом суцільної вибірки зі твору У. Моєма «Theatre».

Функціональні характеристики афіксальних морфем пов'язані з їхньою реалізацією у мовленні і належать до конкретного використання у текстах.

Під *уживаністю* префіксальної (препозитивної) одиниці ми, поділяючи думку О.С.Кубрякової, розуміємо її використання у мовленні, тобто статистичні закономірності реалізації, які проявляються не у словнику, а у тексті [1, с. 383].

Термін “продуктивність” у нашому дослідженні ми трактуємо як квантитативну характеристику словотвірної морфемі, як облік результатів її дії, відображення здатності до сполучуваності з основами різних лексико-граматичних класів. Продуктивними є такі моделі, за зразком яких можуть утворюватися значні за обсягом словотвірні ряди [1, с. 383].

Результати дослідження виявилися цікавими. Діапазон вживання суфіксів варіюється від 1023 разів для *-ly-* до 3-ох разів для *-ium*. Найбільшою частотою вживаності характеризуються прислівниковий суфікс *-ly*, вжитий у творі С. Моєма «Theatre» 1023 рази, та іменникові суфікси *-tion* (206), *-ous* (145), *-ful* (133), *-able* (129), *-ness* (121), *-ment* (120). Найменшою продуктивністю, яка була зафіксована на сторінках твору, характеризуються суфікси: *-dom* 4 рази, *-ium* 2 рази, *-ics* 1 раз.

Найвищою продуктивністю характеризується суфіксальна морфема *-ly*, яка була зафіксована на сторінках твору У. Моєма «Theatre» 152 рази. Також високою продуктивністю відзначаються такі суфіксальні морфемі: *-tion* (зафіксований у складі деривативів 68 рази, *-ness* - 65 разів, *-able* - 51 раз, *-ous* - 51 рази).

Найвищу продуктивність серед префіксальних морфем демонструє префікс *in-*, який був зафіксований у складі префіксальних деривативів 64 рази; *dis-* - 22 рази, *in-* - 16 разів. Продуктивність словотвірних морфем дуже різна. Найменшою продуктивністю характеризуються морфемі *extra-*, *non-*, *bi-*, зафіксовані у складі префіксальних деривативів по 1-му разу.

Діапазон вживання префіксів варіює від 145 разів для *dis-*, 135 разів для *in-* до 2-ох разів для *super-* та *sub-* та 1-го разу для *bi-*

Основним засобом морфологічного способу словотворення є афікси. Вважаємо, що суфіксація та префіксація є продуктивними засобами творення похідних лексем у романі У. Моєма. Уживаність префіксальної та суфіксальної морфемі може збігатися/не збігатися з її продуктивністю. Активність афіксальної деривації у сучасній англійській мові пояснюється зручністю у ментальному розумінні, оскільки доволі економічній моделі властива максимальна інформативність.

Література

1. Кубрякова Е.С. Словообразование / Е.С. Кубрякова // Общее языкознание. Внутренняя структура языка. □ М.: Наука, 1972. □ С. 344-393.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОЛІНГВІСТИКИ

Відмінною особливістю розвитку сучасної науки є те, що сьогодні з'являється багато дисциплін, які включають в себе одночасно кілька різних напрямків і виникають на стику вже існуючих наукових парадигм. У ХХ столітті виникнення такої науки, як екологія, спричинило дуже цікаві зміни в фокусі уваги, і тепер ідеї, висловлені в біології, починають застосовуватися до розгляду мови. У тезах ми розглянемо питання становлення та розвитку еколінгвістики як мовознавчої дисципліни та її основних напрямків.

Ернст Генріх Філіп Август Геккель - німецький натураліст і філософ, який у 1866 році в своїй книзі «Загальна морфологія організмів» вперше використав термін «екологія» як науки про взаємодію живих організмів і їх спільнот між собою і з навколишнім середовищем. Етимологічно «екологія» походить від грецького слова οἶκος - житло, житло, будинок, майно і λόγος - поняття, вчення, наука [3, с. 3].

Вважається, що вперше поняття екології стосовно мови використовував американський лінгвіст норвежського походження Ейнар Хауген в 1970 році в своїй доповіді «Екологія мови». Головна ідея Хаугена полягає в тому, що мови, подібно різним видам тварин і рослин, знаходяться в стані рівноваги, конкурують одна з одною, і саме їхнє існування залежить від здатності співіснувати, як всередині держави та інших соціальних груп, так і в свідомості людини, яка володіє декількома мовами [5, с. 67]. Мова грає роль посередника у ланцюзі взаємин між людиною, суспільством і природою. У концепції Е. Хаугена мова – частина екосистеми, в якій вона формується та еволюціонує, подібно будь-якому живому організму, задовольняючи при цьому потреби тих, хто нею користується [2, с. 124]. Екологія мови в розумінні Е. Хаугена - це наука про взаємодії між будь-якою окремою мовою і її середовищем, де під середовищем слід розуміти суспільство, що використовує дану мову в якості одного зі своїх кодів [5, с. 46].

В якості самого терміна, поняття «еколінгвістика» було введено сучасним французьким лінгвістом сходознавцем, фахівцем з арабської мови, африканських мов і загальної лінгвістики Клодом Ажежа в 1985 році [3, с. 103].

Думка про мову як про живий організм, безумовно, є продовженням традиції натуралістичного напрямку в мовознавстві, яка досить тісно пов'язана з ім'ям відомого німецького вченого Августа Шлейхера. Під впливом праці Ч. Дарвіна «Походження видів шляхом природного відбору» і робіт Е. Геккеля у А. Шлейхера народжується уявлення про те, що життя природної мови суттєво не відрізняється від життя всіх інших живих організмів. Перша спроба встановити відношення між природою і мовою була зроблена Е. Сепіром. Еколінгвістична наука відштовхується від принципів взаємодії і різноманітності, тому Е. Сепіра в якійсь мірі можна назвати її провісником: з одного боку, він вказує на відносини між фізичним та соціальним середовищем, з іншого боку, на взаємозв'язок між мовою і культурою [6, с. 227].

Відомий німецький філолог та філософ Вільгельм фон Гумбольдт на сто років раніше за Сепіра притримувався думки, що різноманітність людських мов пов'язана з роботою людського духу. Він підкреслював наявність такої важливої складової у взаємозв'язку людини і мови як природа, відзначаючи, що «як окремий звук постає між людиною і природою, так і вся мова в цілому виступає між людиною і природою, що впливає на нього зсередини та ззовні» [1, с. 87].

У 80-ті роки минулого століття з'явилося дуже багато послідовників ідей Е. Хаугена та загалом прихильників еколінгвістики та екологічної метафори. Зв'язок принципів та методів екології з мовою надихнув німецьких дослідників на розробку екологічної лінгвістики. В. Трампе використовував метафору екосистеми як доказ, що між мовою та навколишнім середовищем є тісний взаємозв'язок. [4, с. 123].

Отже, еколінгвістика – це один з нових наукових напрямів, що намагається пов'язати ідеї гармонійного співіснування природи і мови. Виникнення цієї різновекторної науки зумовлене необхідністю вирішення проблем взаємодії між мовою, людиною та природою. Її дослідження відображає важливість екологічної проблематики в суспільстві, адже для їх розв'язання необхідні знання з різних дисциплін, в тому числі і з лінгвістики.

Література

1. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 245 с.
2. Иванова Е.В. Эколингвистика и роль метафоры при описании экологических проблем / Е.В. Иванова // Вестник Челябинского университета. Серия Филология. Искусствоведение.. – 2007. - №13. - С. 32-36.
3. Шапочкин Д. В. Эколингвистическое моделирование политического дискурса / Д. В. Шапочкин // Вестник Тюменского государственного университета. – 2012. – № 1. – С. 103–110.
4. Fill A. The ecolinguistics reader: language, ecology, and environment/ Alwin Fill, Mühlhäusler Peter. – London and New York: Continuum, 2001.– 291p.
5. Haugen, E. The Ecology of Language : essays by Einar Haugen / E. Haugen. Selected and Introduced by Anwar S. Dil. Stanford, California : Stanford University Press, 1972. – 325p.
6. Sapir E. Language and Environment / E. Sapir // American Anthropologist, New Series, Apr. — Jun., 1912. — Vol. 14 (№ 2). — P. 226–242.

*М. І. Гринько
м. Маріуполь*

НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ МАС

Мова — це активна лексична система, у рамках якої стабільно виникають і зникають слова з різних мовленнєвих пластів. Даний процес обумовлений постійною зміною напрямів людської діяльності, що стає визначальним моментом у виборі шляху розвитку мови. Саме тому народження нових лексичних одиниць є наслідком зміни сприйняття дійсності та необхідності означення виникаючих реалій, з якими представники соціуму контактують кожен день.

Систематичне вивчення такої неологізмів та запозичень дає можливість знайти відповіді на питання, пов'язані із змінами мовних моделей та засобів, за допомогою яких відбувається процес інтеграції лексичних одиниць. Під мовними моделями ми розуміємо морфологічні одиниці словотворення, що створюють багатоваріативність лексему у різних її позиціях.

Актуальність даної роботи пов'язана з тим, що на сучасному етапі розвитку мови великої уваги вимагає сфера людських взаємин. Контактуючи один з одним, люди найчастіше породжують нові мовні явища для того, щоб описати характер своєї взаємодії з оточуючими і приписати нові соціальні ролі іншим. Вивченням даного процесу займається безпосередньо соціальна психологія, яка встигла зайняти певну нішу у нашому повсякденному житті.

У соціальній психології велика частина неологізмів має безпосереднє відношення до взаємин індивідів, що пов'язано перш за все із домінантною позицією соціальної складової у житті людей. Нова соціальна реальність народжує деколи і необхідність нових акцентів при дослідженні традиційних для даного суспільства проблем [1, с. 12].

Через цю особливість особливу значимість, в даному контексті, має сучасна теорія мас, яка розглядає позицію людини в суспільстві, його взаємини з оточуючими і вплив натовпу на поведінку кожного окремого члена соціуму.

Слід відзначити, що сучасна теорія мас дуже тісно пов'язана з поняттям семантичного поля, так як вона об'єднує в собі міцний ряд людських асоціацій, пов'язаних з певними соціальними питаннями. У рамках гіпероніму “конфлікт” ми можемо відокремити наступний ряд неологізмів:

1) “trigger” - подія, що викликає у людини, хворої на посттравматичний синдром, раптове репереживання психологічної травми, саме по собі не є страшним або травматичним [3];

2) “hindsight bias” — це схильність сприймати події, які вже відбулися, або факти, які вже були встановлені, як очевидні і передбачувані, незважаючи на відсутність достатньої початкової інформації для їх передбачення [3];

3) “victim blaming” — це перенесення відповідальності за злочин на жертву, звинувачення її в тому, що саме її необдумані дії призвели до злочину проти її життя і здоров'я або майна [3];

4) “toxic” — тип взаємин між людьми, в яких один з партнерів негативно впливає на психічний стан іншого партнера [3];

5) “halo effect” — феномен, який характеризується тим, що перше враження про людину визначає її подальше сприйняття іншими людьми, тобто, свідомість сприймає у людині тільки те, що відповідає сформованому першому враженню [2, с. 651].

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що у сфері людських відносин, зокрема, соціальної психології, з'являються нові тенденції. Велика кількість неологізмів, що є поєднанням латини та англійської мови, стають невід'ємною частиною нашого існування. Жодна мова ніколи не обходився одними тільки власними лексичними засобами. Саме тому, запозичення по праву розглядається дослідниками як один з джерел поповнення лексики англійської мови.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология/ Г.М. Андреева – М: Наука, 1994 г. – с. 12
2. Немов Р. С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. Заведений: В 3 кн. — 4-е изд. / Р. С. Немов — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003 – с. 651
3. Кембриджский словарь [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>

*О.В. Дерев'янка
м.Маріуполь*

ЕТИМОН АНГЛІЙСЬКИХ ВЛАСНИХ ІМЕН (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ «САГА ПРО ФОРСАЙТІВ» ДЖОНА ГОЛСУОРСІ)

Дану роботу присвячено дослідженню походження власних імен та їх зв'язку з характеристикою певного образу, що були використані у творі «Сага про Форсайтів» англійського письменника Джона Голсуорсі.

Актуальність дослідження полягає у вивченні етимології власного імені та її сумісності із характером персонажів та жанром в контексті художнього твору, що допоможе читачу більш повно та глибоко сприймати контекст твору. Етимологія англійських власних імен була розглянута такими авторами як М. М. Маковський, А. І. Рибакін, В. М. Топоров, А. В. Суперанська, П. Хенкс, Д. Айто, А. Колатч, Р. Барнхарт [1; 2; 3; 4; 5]. Роль власного імені та його значення в художньому творі була відображена в наукових працях О. А. Леоновича, С. В. Чевпечової, С. В. Перкаса, М. В. Карпенко, Л. І. Андреева [2].

Мета роботи полягає в аналізі впливу етимології власного імені в художній літературі на читацьке сприйняття твору.

Розглядаючи поняття етимону, необхідно надати поняття імені. Так, О. Кубрякова стверджує, що імена власні – це вторинні назви предметів, що доповнюють і уточнюють первинні, і служать для розрізнення відомих подібних предметів один від одного [1, с. 87].

За словами С. Суперанської, власні імена (далі – ІВ) є одними з найважливіших лінгвістичних одиниць. Оскільки ІВ є соціальними в більшій мірі, ніж імена загальні, то крім суто лексичного компоненту, у їх значення входять і екстралінгвістичні компоненти, в тому числі естетичний, афективний, морально і соціально-оцінний. ІВ у всій повноті своїх характеристик являють собою певною мірою точки зіткнень лінгвістичного та

екстралінгвістичного (прагматичного) планів. У цьому проявляється специфіка ІВ [3, с. 21].

Аналіз теоретичного та практичного матеріалу дозволив виявити особливості історії формування англійських імен та прізвищ та ролі їх етимології в художньому творі. Автор, надаючи ім'я персонажу, може достатньо докладно мотивувати свій вибір. Завдяки правильно підібраним автором власних імен із властивою їм етимологією, дивлячись на імена, у читача асоціативно виникають паралелі із морально-етичними якостями персонажу і його характером, поведінкою. Власні імена, використані у творі «Сага про Форсайтів» Джона Голсуорсі мають дійсно багату етимологію (більшість імен мали походження, що відповідало характеру персонажу, наприклад, персонаж із ім'ям *Сомс* є нахабним «власником», його ім'я походить від староанглійського *soames* 'нахаба'). Саме завдяки цій етимології вони вдало взаємодіють із текстом, несуть за собою певний сенс, який створює особливий образ персонажу й підсвідомо залишається із читачем протягом усього твору.

Література

1. Кубрякова О.С. Частини мови в ономастичному освітленні / О.С. Кубрякова. – К. : Наука, 1978. – С. 38-87.
2. Перкас С.В. Імена власні і загальні в словнику і художньому тексті / С.В. Перкас. – М.: 1993, - С. 138-149.
3. Суперанська А.В. Структура власного імені (фонологія та морфологія) / А.В. Суперанська. – К., Наука, 1969. – 21 с.
4. Маковський М.М. Англійська етимологія / М.М. Маковський. – К.: Вища школа, 1985. – 145 с.
5. Forsyth M. The Etymologicon: A Circular Stroll through the Hidden Connections of the English Language / M. Forsyth. – Icon Books, 2011. – P. 76-84.
6. Ostler N. Empires of the Word: A Language History of the World / N. Ostler. – Harper Perennia, 2005. – P. 128-130.

С. І. Дрія
м. Ужгород

СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА ОСНОВІ НАЗВ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН)

За свідченням багатьох лінгвістів, за останні декілька десятиріч активність лексико-семантичного способу номінації зростає, що сприяє підвищенню інтересу науковців до цієї проблеми. Семантична деривація – складний багатогранний процес породження нових значень слів. Результати семантичної деривації приводять до зміни семантичної структури слів, а отже впливають в цілому на всю лексико-семантичну систему мови. Цим і визначається актуальність нашого дослідження.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей розвитку семантичної структури іменників-назв свійських тварин у сучасній англійській мові.

Матеріалом дослідження послуговували іменники-назви свійських тварин, відбрані методом суцільної вибірки із словника сучасної англійської мови “Longman Dictionary of Contemporary English” [1]. Загальна кількість одиниць становить 23.

За результатами аналізу із 23 іменників (назв свійських тварин) 14 мають більше, ніж одне значення, тобто є полісемантичними, наприклад, іменники, які мають вісім і більше значень: *dog* (18 значень), *cat* (10), *bull* (9), *horse* (9), *pig* (8). Більшість іменників мають сім, або менше як сім значень: *chicken* (7), *cow* (6), *duck* (6), *bee* (5), *turkey* (4), *mule* (3), *goose* (3), *rabbit* (2), *dove* (2).

Як правило, семантична структура досліджуваних слів включає як окремі значення (наприклад, *dog* ‘a common animal with four legs, fur, and a tail’), так і значення, які реалізуються у сталих виразах (*dog* ‘a dog’s life (spoken) a life that is difficult and unpleasant, with very little pleasure’). До прикладу, із 18 значень, зафіксованих у словниковій статті лексеми *dog*, лише 7 є притаманними йому як окремому слову:

- 1 a common animal with four legs, fur, and a tail;
- 2 a male dog, fox or wolf;
- 3 *informal not polite* an offensive word meaning an unattractive woman;
- 4 *informal not polite* an offensive word for an unpleasant or dishonest man;
- 5 dogs *AmE informal* feet;
- 6 *AmE informal* something that is of very poor quality;
- 7 the dogs *BrE informal* a sports event consisting of a series of races for dogs.

У семантичній структурі більшості слів наявні значення, що описують людину з різних точок зору. Як правило, ці значення утворені за допомогою метафори. Наприклад:

- *dog – informal not polite* an offensive word meaning an unattractive woman; *informal not polite* an offensive word for an unpleasant or dishonest man;
- *pig* – someone who eats too much or eats more than their share; someone who is unpleasant in some way, for example unkind or very untidy;
- *cow – BrE spoken not polite* an offensive word for a woman who you think is stupid or unpleasant;
- *chicken* – [countable] *informal* someone who is not at all brave;
- *goose* – [singular] *old-fashioned informal* a silly person;
- *dove* – someone in politics who prefers peace and discussion to war;
- *mule - informal* someone who brings illegal drugs into a country by hiding them on or in their body.

Як бачимо, переважна більшість одиниць позначають людину з негативної точки зору (*dog* – неприваблива жінка або неприємний, нечесний чоловік; *pig* – людина, яка їсть забагато, або нечепура; *cow* – неприваблива, дурнувата жінка і т. ін.). Значення іменника, яке позначає людину з позитивної точки зору, утворене за подібністю до тварини *dove* (голуб) – людина, яка прагне миру.

У семантичній структурі деяких слів, що аналізуються, є значення, що асоціюються з працею, спортом та речами, наприклад:

- *dog – AmE informal* something that is of very poor quality;
- *the dogs BrE informal* a sports event consisting of a series of races for dogs;
- *pig – a pig (of a something) BrE spoken* something that is very difficult or unpleasant to do;
- *bull – religion* [countable] an official statement from the Pope;
- *chicken* – [uncountable] a game in which children do something dangerous, for example stand on a railway line when a train is coming, and try to be the one who continues doing it for the longest time;
- *horse – the horses BrE informal horse races*; [countable] a piece of sports equipment in a gymnasium that people jump over;
- *turkey* – [countable] *AmE informal* an unsuccessful film or play;
- *mule* – [usually plural] a woman's shoe or slipper that covers the front part of the foot but has no material around the heel.

У семантичній структурі деяких іменників-назв свійських тварин наявні значення, що описують їжу. Як правило, ці значення утворені за допомогою метонімії. Наприклад: *chicken* – [uncountable] the meat from this bird eaten as food; *duck* – [uncountable] the meat of a duck used as food; *rabbit* – [uncountable] the fur or meat of a rabbit; *turkey* – [uncountable] the meat from a turkey eaten as food.

Отже, більшість досліджуваних нами іменників є багатозначними, тобто такими, що мають два і більше значень. У їхній семантичній структурі наявні значення, що розвинулися на основі метафоричного та метонімічного перенесення. У першому випадку іменники слугують позначеннями людини в основному з негативної точки зору, в іншому – вони є назвами їжі (продукту).

Література

1. Longman Dictionary of Contemporary English. – Addison-Wesley Longman Ltd, 2001. – 1318 p.

Д.І. Заєць
м. Маріуполь

ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Для того, щоб мова могла повноцінно виконувати свою основну функцію – функцію важливого засобу спілкування – його словниковий склад повинен швидко реагувати на зміни, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людей: у виробництві, в науці, в світогляді, в суспільно-економічних відносинах, в побуті; відображати і фіксувати ці зміни. Виникаючі в ході суспільного розвитку поняття нуждаются в реалізації в мовній матерії, в словесному втіленні. Ускладнення форм суспільного буття, розвиток і поглиблення всієї суми людського пізнання навколишньої дійсності викликає появу все нових слів і поступове витіснення з мови вживання тих слів, які були пов'язані з пройденим етапом суспільної практики та ідеології [1, с.7].

Неологізми це: слова будь-якого періоду, що є новими по відношенню до попередньому періоду; слова, нові для даного різновиду мови (літературної мови, варіанти мови, діалекту); не тільки нові слова, а й нові значення слів (лексикосемантичні варіанти слова), і навіть нові фразеологічні або стійкі поєднання слів; одиниці, що з'являються з власних елементів даної мови [4, с.102].

Дослідження мови як інструмента економічних відносин оформилися в окрему лінгвістичну дисципліну ще на початку ХХ-го століття завдяки зусиллям німецького вченого Е. Мессінга, котрий запровадив термін «економічна лінгвістика» (нім. *Wirtschaftslinguistik*), та наукових пошуків представників празької школи З. Ванчури та Х. Зібеншайна.

До специфічних рис мовних засобів економічної сфери слід віднести те, що термінологія економіки, на відміну від більш закритих терміносистем технічних та природничих наук, легко піддається зовнішньому впливу й активно використовує метафорично й метонімічно переосмислені терміни інших мов спеціального призначення (медицини, військової справи, інформаційно-комп'ютерних технологій, техніки, спорту, психології і т. ін.) та одиниці загальнонаціональної мови. Через те, що економіка є не лише галуззю знань, а й сферою суспільної діяльності, економічна термінологія посідає особливе місце навіть серед термінологій інших суспільних наук. Адже значна частина термінів економіки використовуються і у функції терміна і входять у словесний репертуар учасників фахової комунікації і водночас частково забезпечує потреби мовлення у щоденних ситуаціях [5, с.138].

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть у словниковому складі англійської мови сфери економіки відбулися значні кількісні та якісні зміни, спричинені бурхливим розвитком бізнесу, економічною глобалізацією, впровадженням в економічне життя сучасних інформаційних технологій. Завершився найтриваліший період економічного підйому за післявоєнний період. Поява нових технологій, таких як Інтернет, і розвиток комп'ютерних і комунікаційних технологій призвело до зростання продуктивності праці, що в свою чергу забезпечило безінфляційне зростання економіки протягом майже десятиліття. Це спричинило появу такого поняття як *New Economy* (нова економіка), тобто такої економіки, де вже не працює класична теорія циклічності, і спади ділової активності пішли в минуле. Однак, найтриваліший період економічного зростання змінився найглибшим за весь післявоєнний період економічним спадом. Економічний спад був викликаний фінансовою кризою, яка почалася в 2007 р., що призвело також до виникнення нових явищ в економіці, що знайшло своє відображення і в мові. Серед вихідних елементів нових словотворчих та фразеологічних парадигм слід відзначити соціофункціонально марковані лексичні одиниці *card*, *corporate* (*corporation*), *entrepreneur*, *gold* (*golden*), *job*, *market*, *work*, ключові слова та словотворчі елементи, які пов'язані з комп'ютеризацією цієї сфери життя (*cyber-*, *digital-*, *electronic*,

computer, info-, techno-, tele, virtual) [3, с.28-29].

Розвиток Інтернету привело до появи таких нових понять в англійській мові як *dotcom*. (Компанія, що працює в системі Інтернет), *e-commerce* (торгівля через Інтернет. В результаті зростання популярності соціальних мереж виник такий вид торгівлі як *s-commerce* (social commerce, або продаж товарів через соціальні мережі).

Англійська мова знаходить ресурси для поповнення лексики економічної сфери переважно в межах своєї системи – за рахунок словотвірної та семантичної деривації, а також завдяки міжваріантним контактам. Збагачення лексики сфери економіки відбувається і завдяки надходженню в літературну мову лексики та фразеології з професійних жаргонів (*gondola, re-engineering, spine, reschedule, duvet day, golden handcuffs, scorched-earth policy*) [2, с.27].

Таким чином, значна кількість неологізмів, що виникають у сфері економіки та бізнесу, відбиває нові економічні теорії і доктрини, економічні явища, особливо такі, що співвідносяться з постійними реформами, прагненням удосконалити економічне життя суспільства.

Література

1. Амосова Н.Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н.Н. Амосова. – М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. — 218 с.
2. Виноградов В.С. Общие и лексические вопросы: Учебное пособие / В.С. Виноградов. – М.: КДУ, 2004. – 124 с.
3. Зацний Ю.А. Мова і суспільство: Збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю.А. Зацний, Т.О. Пахомова. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 243 с.
4. Мешков О. Д. Словотвір сучасної англійської мови / О. Д. Мешков. – М.: Наука, 1976. – 248 с.
5. Сандій Л.В. Новітня англомова актуалізація феномена економічної глобалізації [Електронний ресурс] / Л. В. Сандій // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2011. – Вип. 5, ч. 1. – С. 135-141.

В.І. Зензерова
М. Маріуполь

СТАЛІ ПОРІВНЯННЯ - ЗООНІМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В РАМКАХ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Актуальність даної роботи полягає в оцінці антропоцентричності сталих порівнянь з зоонімічним компонентом на матеріалі різноспоріднених мов як важливого носія еколінгвістичної інформації.

В даний час лінгвістика отримала чітко виражену антропоцентричну спрямованість, що в значній мірі визначило її звернення до людини [2, с.100]. Сучасна наукова парадигма в галузі лінгвістики зумовила перехід від розгляду мови як строго структурованої системи фонетичних, граматичних і лексичних явищ до вивчення мови з урахуванням таких екстралінгвістичних факторів, як контекст, ситуація, культура. В результаті виник ряд наукових дисциплін, таких як теорія комунікації, еколінгвістика, лінгвокультурологія, які розглядають мову в її взаємозв'язку з культурою і соціумом.

Сучасне дослідження сталих порівнянь як лінгвістичних об'єктів неможливо без їх зіставлення в різних мовах. Основне завдання зіставлення - виявлення подібних і розпізнавальних ознак фразеологічних одиниць (ФО) різних мов, зокрема сталих порівнянь. Факти збігу зумовлені спільністю логічних і образно-асоціативних зв'язків у свідомості носіїв різних мов [5, с.260].

Сталі порівняння в переважній своїй більшості стосуються людини: *look like nothing on earth* - виглядати неохайно або непривабливо; *(as) fat as an alderman* - огрядний, повний; *as thick as two (short) planks* - дурний як пробка; *as happy as a lark / a sandboy / Larry // as happy as*

a clam - задоволений як слон; зазнати щастя; *act as a chameleon* - перебіжчик; перевертень; *done up / dressed up like a dog's dinner* - як горохове опудало тощо.

Найціннішим джерелом інформації про особливості бачення світу тим чи іншим етносом є корпус мовних метафор, зокрема сталих порівнянь з елементом зоонімом. «Основною причиною виникнення і відтворення зоометафори, як і будь-якої іншої образно-оціночної метафори, є потреба людського мислення в образному вираженні... що знаходить своє відображення в експресивних засобах мови» [6, с.28].

Легко помітити те, що для порівняння людини та її дій долучаються характеристики тих представників тваринного світу, поведінка яких добре знайома людині та близька до її поведінки. Це обумовлено прагматичними цілями: образи знайомих людині тварин допомагають чітко окреслити ситуацію, характер людини або тип особистості. Мета сталих порівнянь з зоонімом - в оцінюванні людини. Оцінка з'являється при перенесенні характеристик тварин на людину.

Метафоричність сталих порівнянь з зоонімом, властива їм суб'єктивно-оцінна конотація, специфіка їх семантичних параметрів і синтаксичної структури багато в чому обумовлена їх денотативною сферою, основу якої визначає імпліцитно виявлений в них антропоцентризм як прояв давньої фольклорної традиції, яка полягає в приписуванні тваринам певних ознак характеру людини. В етнокulturі різних народів фразеологізми, що включають назви тварин, - це в першу чергу висловлювання про людину, її духовні та соціальні риси.

Досить велика кількість англійських сталих порівнянь з елементом зоонімом мають повні або часткові еквіваленти в інших мовах, що пояснюється збігом образного відображення реальної дійсності у носіїв різних мов і загальних елементів культури - так званих «культурних універсалій» [4, с.58]:

Хитрий як лисиця (*as cunning as a fox*); працюючий як бджола (*as busy as a bee*); бідний як церковна миша (*as poor as a church mouse*); товстошкірий як свиня (*as fat as a pig*); тихий як миша (*as quiet as a mouse*); як свиня в годівниці (*live like pigs in clover*); у кішки дев'ять життів (*like a cat with nine lives*); голову в пісок як страус (*like an ostrich*); як квочка з курчатами (*like a hen with one chicken*); їсти як пташка (*eat like a bird*) тощо.

Часто еквіваленти фразеологізмів у різних мовах істотно відрізняються, наприклад: охороняти як лев (*fight like a tiger*); їсти як вовк (*eat like a horse*); сліпий як кріт (*as blind as a bat*); боязка лань (*as timid as a mouse*); слабкий як мишеня (*as weak as a kitten*); здоровий як собака (*as fit as a flea*); сильний як бик (*as strong as an ox*) тощо.

Причина відмінностей - розбіжності культурологічних чинників, етнічних особливостей, різних мовних картин світу і різних літературних джерел. Часто фразеологізми є унікальними в конкретній мові і не мають схожих еквівалентів в інших мовах, як наприклад: пити як швець (*drink like a fish*); як кіт наплакав (*as rare / scarce as hen's teeth*); лисий як яйце (*as bald as a coot*); сидіти як на голках (*like a cat on hot bricks*); як з гусака вода (*like water off a duck's back*); відчувати себе як риба у воді (*take to something like a duck to water*); бути у нестямі від радості (*like a dog with two tails*); бігати як підстрелений (*run around like a headless chicken*) тощо.

Слід зазначити, що в рамках однієї й тієї ж етнокulturі, так само як і в плані зіставлення різних етнокultur, ставлення до певних пареміологічних концептів («кіт», «собака», «кінь», «птаха», «свиня») є досить невизначеним [3, с.23].

Для сталих порівнянь, семантично орієнтованих на тварин, але метафорично асоційованих з людиною, особливу значущість набуває конотативне значення, причому конотацію можна розглядати як «додаткову інформацію з відношенням до сигніфікативно-денотативного значення, як сукупність семантичних нашарувань, що включають в собі оцінний, експресивний, емоційний і функціонально-стилістичний компонент». Всі чотири компоненти конотації у фразеологічному значенні можуть бути знайдені, але іноді можуть міститися в різних комбінаціях.

Оціночний компонент, тобто позитивна чи негативна оцінка, збережена в значенні сталого порівняння з елементом зоонімом, і є основним у конотативному статусі порівняння в силу його соціолінгвістичної природи. «У різних цивілізацій і в різні епохи поняття добра і лиха,

негативного і позитивного сприймається по-різному. Представники одного й того ж суспільства розцінюють те ж саме явище індивідуально, хоча існує загальноприйнята точка зору, у зв'язку з якою позитивна чи негативна оцінка входить в структуру значення ФО » [1, с.100].

В цілому сталі порівняння з зоонімом у фразеологічному фонді української та англійської мов мають багато спільного, і найбільший відсоток припадає на образи коня, собаки, kota, свині, віслюка, лисиці, вовка та ведмедя.

Спостерігають переважно позитивну конотацію образу «кінь» в семіосфері англійської та української етнокультури, а найбільший відсоток прикладів з негативною оцінною конотацією доводиться на образ «віслюка».

В цілому в пареміологічній семантиці тварин найбільш часто спостерігається змішана оцінна конотація, яка відображає амбівалентність нашого сприйняття живої природи, з перевагою негативного суб'єктивно-оцінного компонента. Вочевидь, загальна семантична асиметрія фразеологічної системи (зрушення у бік негативних значень) може бути пояснена «гострішою емоційною і мовно-розумовою реакцією людей саме на негативні явища» [7, с.38].

У лексиці, орієнтованій на людину, позитивна оцінка усвідомлюється як норма, що не потребує особливого виділення, акценту за допомогою мови. А відхилення від норми в світі людей, такі як безконтрольні дії, неадекватна поведінка, аморальність отримують негативну оцінку і номінуються, у тому числі за допомогою зоолексики.

Таким чином, люди часто набувають ознак тварин при перенесенні оцінної семи, що наділяє їх різними особливостями. Сутність антропоцентричної парадигми лежить у пошуку способів відображення в лексиці людини в усіх його проявах. А присутність у сталих порівняннях - зоонімах оцінної семи ілюструє прояв у мові інтерпретації людиною навколишнього світу.

Застосування антропологічної парадигми у вивченні фразеологізмів через призму співвіднесення мови з механізмами пізнавальної діяльності його носія, унікальним історичним шляхом етносу, культурним тлом, робить актуальною дану роботу.

Література

1. Арсеньева Е. Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц: на материале фразеологических единиц, семантически ориентированных на человека в английском и русском языках / Е. Ф. Арсеньева. – Казань: Издательство Казанского университета, 1989. – 123 с.
2. Вольф Е. М. Оценочное значение и соотношение признаков «хорошо/плохо» / Е. М. Вольф // Вопросы Языкознания. – 1986. – №5. – С. 106.
3. Гук И. А. Концепт «Человек» в семантическом поле английской фразеологии / И. А. Гук // Издательский Дом Дмитрия Бурого. – 2003. – №6. – С. 145.
4. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – Москва: Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
5. Телия В. Н. Семантический аспект сочетаемости слов и фразеологическая сочетаемость / В. Н. Телия. – Москва: Наука, 1976. – 267 с.
6. Метафоризация зоонимов в немецком языке : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10. 02. 04 "Германские языки" / – Тбилиси, 1985. – 124 с.
7. Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь / А. В. Кунин. – Москва: Русский язык, 1984. – 942 с.

*О. М. Ілюхіна
м. Маріуполь*

ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ НАЗВ ЇЖІ ТА НАПОЇВ ЯК СЕГМЕНТ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ

Як відомо, справжнє багатство мови криється в її підґрунті, народному й історичному словникові [1, с.10-11], адже діалектна лексика в певній своїй частині здатна зберігати елементи глибокої давнини, незважаючи на те, що в іншій вона реагує на будь-які зміни в житті мовців [5, с.249]. Добре вивчення української мови завжди залежить від глибини нашого знання живої народної мови, тобто, досліди живої мови – найцінніше джерело для вивчення української мови. Дослідження живої мови дають нам цінний матеріал, подають не тільки звуковий опис її стану, але й матеріал про її долю, – про її розвиток, зміни, чужі впливи, значення і походження слів.

Серед недостатньо досліджених в історичному та мовознавчому аспектах тематичних груп української лексики, особливий інтерес становить побутова лексика, яка у словниковому складі української мови, посідає помітне місце.

Побут – невід’ємний елемент світу кожної людини упродовж усіх часів. А тому лексика побутового характеру склалася історично, починаючи ще з праіндоевропейського періоду. Дослідники відносять цю тематичну групу до найбільш стійкої частини словництва будь-якої мови та до найбільш динамічної групи [6, с. 55].

Побутова лексика охоплює слова, що називають поняття та речі побуту різних соціальних груп. Це назви одягу, речей, їжі, хатнього начиння, розваг, звичаїв певної соціальної групи людей чи певної території.

Вона є багатим матеріалом для лінгвістичних досліджень, адже не лише зберігає чимало архаїчних явищ, але й відкрита для входження нових одиниць.

Тематичний склад лексики надзвичайно багатий, і різноманітний як у кількісному, так і в якісному планах. Тут мається на увазі, по-перше, словниковий склад і, по-друге, семантичні мікро поля, що утворюються значеннями лексем. На особливу увагу заслуговують такі тематичні групи, як: «назви одягу і взуття», «назви їжі», «назви кухонного начиння», «назви господарських приміщень».

Кожна із тематичних груп має складну внутрішню структуру: у їх складі менші лексико-семантичні парадигми об’єднуються на підставі спільності семантики.

Важливою складовою частиною матеріальної культури кожного народу є його їжа. Її характер залежить від багатьох факторів: соціально-економічного становища людини, історичних умов, природно-географічного середовища, напрямку господарської діяльності тощо.

Тематична група «назви їжі та напоїв», містить невичерпну мовну, історичну та етнографічну інформацію. Вона повною мірою відображає народні соціально-економічні умови, ступінь розвитку суспільного організму й культурну спадщину поколінь. Характер харчування залежить від багатьох чинників: соціальних, історичних та природно-географічних умов, господарсько-культурної специфіки [4, с.178].

Як і інші словникові об’єднання, ця тематична група, насамперед характеризується складною структурою, має в собі відносно автономні мікрогрупи лексики, віднесення яких до однієї тематичної групи відбувається на засадах логіко-поняттєвого характеру. На основі семантичних опозицій лексико-тематичну групу «назви їжі та напоїв» моделюємо за таким рядом лексико-семантичних груп:

1. Лексика на позначення перших страв.
2. Лексика на позначення других страв.
3. Лексика на позначення напоїв.
4. Лексика на позначення виробів з тіста.
5. Лексика на позначення молочних продуктів.
6. Лексика на позначення солодких виробів.

Українська народна кухня відрізняється широким вибором перших страв, які готують із різноманітних продуктів. Безусенко Л. М. зазначив, що «перші страви збуджують апетит, підвищують секрецію залоз органів травлення [2, с. 32].

У великому тлумачному словнику української мови зафіксовано 23 назви перших страв. Деякі з них наводимо нижче.

Борщ, -у, ч. Українська національна рідка страва, що вариться з овочів, переважно на м'ясному бульйоні і має складний процес приготування в залежності від регіону і досвіду кухара (існують десятки рецептів борщу) [3, с. 89]..

Бульйон, -у, ч. Чистий відвар з м'яса без овочів і приправ [3, с. 102].

Голошак, -а, ч., діал. Пісна рідка страва [3, с. 251].

Капусняк, -у, ч. Страва зварена переважно з квашеної капусти з додаванням інших продуктів [3, с. 522].

Страви поділяють на перші, другі та треті. Друга страва така, основою складу якої є сухий продукт (для прикладу: гречана каша, м'ясо, макарони тощо).

Каша є стрижневим словом у позначенні других страв в Україні, до лексеми «каша» можна дібрати такі синоніми: каша (густа страва з круп, пшона, рису тощо) – гойданка *заст.* (з кукурудзяного борошна) –коливо *церк.* (поминальна страва з пшениці, рису тощо) –куліш (рідка, перев. пшоняна страва) –кутя *заст.* (обрядова страва) –лемішка (перев. з гречаного борошна).

З напоїв для української кухні характерні молочні, особливо користуються популярністю пряжене молоко та ряжанка. Одним з улюблених напоїв є також узвар – відвар з фруктів.

Можна цілком стверджувати, що українська кухня складалася протягом багатьох століть. Серед слов'янських кухонь українська по праву вважається найрізноманітнішою та найбагатшою, вона давно набула поширення за межами України. Як будь-яка кухня з багатотисячолітнім історичним минулим, вона досить регіональна.

Отже, побутова лексика охоплює слова, що називають побут різних соціальних груп. Лексика найтісніше пов'язана з життям народу, вона дуже варіативна, динамічна, постійно доповнюється. Побутова лексика стилістично різноманітна і життєво важлива, тому широко й часто використовується у мовленні усіх стилів мови, хоча, певна річ, з неоднаковою частотністю в кожному з них. Лексико-тематична група «Назви їжі та напоїв» як сегмент побутової лексики відіграють важливе значення в житті будь-якої людини. Вона постійно розвивається, збагачується та утворює розгалужену систему номінацій, яка пов'язана з матеріально культурою суспільства.

Література

1. Безлай Ф. Опыт работы над словенским этимологическим словарем / Ф. Безлай // Межд. Симпозиум проблемы славянских этимологических исследований в связи с общей проблематикой современной этимологии” (23-24 января 1967 г.): Тезисы докл. – М., 1966. – 10-11
2. Безусенко Л. М. Енциклопедія української кухні / Л. М. Безусенко. – Дніпропетровськ: Сталкер, 2001. – 311 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2005. – 1728 с.
4. Гонтар Т. О. Народне харчування українців Карпат / Т. О. Гонтар. – К.: Либідь, 1979. – 178 с.
5. Дзензелівський Й. Дослідження лексики українських говорів (стан і перспективи) / Й. О. Дзензелівський.// Записки НТ ім. Т. Г. Шевченка. – Л., 1990. – Т. ССХХІ. – 249-261.
6. Паламарчук Л. С. Лексико-семантичний розвиток мови / Л. С. Паламарчук // Мовознавство. – 1982. – № 4. – С. 54-59.

*А.Г. Кононенко
м. Маріуполь*

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВ ЯК МЕТОД ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Актуальність дослідження семантичної класифікації дієслів у німецької мови виявлення переваг та недоліків наявних критеріїв ділення з метою створення більш точної

класифікації. Семантична класифікація як лінгвістичний метод, надає широкий спектр можливостей:

1. Тлумачення принципів формування словникового складу мови;
2. Перетворення граматичних структур;
3. Актуальності вираження тієї чи іншої характеристики, шляхом реконструкції семантичної структури того чи іншого концепту;
4. Відстеження генезису концепту, на основі ієрархічного розташування лексико-семантичних варіантів в периферії концепту.

Для оцінки результативності подібних класифікацій, слід звернутися до вимог, які висуваються лінгвістами щодо даного виду досліджень. Класифікація відноситься до дескриптивних методів дослідження, частково використовуючи статистичні методи дослідження при презентації в кількісному відношенні результатів класифікації. Метод передбачає встановлення класів мовних одиниць та визначення структурних зв'язків між одиницями системи.

Основним принципом семантичної класифікації є створення системи, в рамках якої виявляються співвідношення серед досліджуваних лексичних одиниць. Система ознакових критеріїв повинна охоплювати всі об'єкти, що входять в корпус досліджуваного матеріалу; забезпечувати максимально точний розподіл за обраними критеріями, уникаючи подвійне трактування та розмиті кордони між семантичними групами системи.

Традиційно в німецькій мові виділяється наступні три семантичних групи дієслів: дії, процесу і стану. Такий підхід знаходимо у працях В. Юнга [5]. Однак така класифікація дієслів є схематичною і не здатна відобразити семантичні особливості лексем в підгрупах.

Н. Арутюнова відзначає, що семантичні відносини між дієсловом і його актантами істотно впливають на смислове розуміння пропозиції. Виділяються наступні семантичні види дієслів [1, с. 56]:

- 1) Дієслова духовної діяльності (що позначають процеси, що відбуваються в суб'єкті);
- 2) Дієслова слухового сприйняття (що вимагають препозитивне доповнення);
- 3) Дієслова фізичної дії (поєднуються як з предметними доповненнями, так і з конкретними об'єктами);
- 4) Дієслова (позначають почуття-дія, що не замкнутий психікою суб'єкта, і поєднуються з предметним доповненням).

Роботи В. Каліущенко надають об'ємну класифікацію німецьких відіменних дієслів [3]. Дана класифікація ґрунтується на взаємозв'язку відіменних дієслів з їх мотивуючим словом. На основі типу цього зв'язку виділяються 5 семантичних груп, кожна з яких включає в себе додаткові підгрупи. За семантикою мотивуючого слова виділяються наступні семантичні групи дієслів:

- 1) Ознака одного з учасників ситуації;
- 2) Один з учасників ситуації;
- 3) Дія, процес або співвідношення між об'єктами;
- 4) Характеристика дії (час, місце, спосіб);
- 5) Ситуацію в її повному обсязі.

У роботах Ш. Басирова визначальним критерієм є характер впливу флексії на семантичне різноманіття рефлексивних дієслів німецької мови. Залежно від наявності рефлексивного маркера, дієслова можуть приймати одне з п'яти значень:

- 1) Зворотність (суб'єкт і об'єкт збігаються);
- 2) Взаємність (дія кількох суб'єктів, які виступають одночасно суб'єктом і об'єктом дії);
- 3) Непрямо-зворотне значення (дія, що виконується в інтересах суб'єкта);
- 4) Загальне зворотне значення (відсутність об'єкта при дієслові);
- 5) Активно-безоб'єктне значення (дія, характерне суб'єкту) [2, с.30].

У класифікації Г. Брінкманна корпус дієслів був поділений на 5 груп. Критерієм визначення семантичних груп виступає характер реалізованої дії [4, с. 23]:

- 1) дієслова дії (сема прямого впливу на об'єкт);

- 2) дієслова процесу (зміна стану людей і предметів);
- 3) дієслова стану (відображають стан людей і предметів);
- 4) дієслова на позначення подій;
- 5) дієслова на позначення явищ природи.

В результаті вивчення семантичних класифікацій та особливостей функціонування дієслів слід зазначити, що актуальне мовознавство характеризується відсутністю єдиної загальноприйнятої класифікації дієслів та розбіжностями у визначенні лексико-семантичних розрядів дієслів.

Література

1. Арутюнова, Н. Д. Речення та його смисл: логіко-семантичні проблеми. 3-е вид., стер. М.: Едиториал УРСС, 1997.
2. Басиров Ш. Р. Типологія дієслів з рефлексивним комплексом в індоєвропейських мовах (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження. – Т. 1). /Ш. Р. Басиров Донецьк: ДонНУ, 2004. – 333 с.
3. Каліущенко В. Д. Типологія відіменних дієслів / В. Д. Каліущенко // Донеччина – Донецьк: 1994. – 420 с.
4. Brinkmann H. Die Wortarten im Deutschen // Das Ringen um eine neue deutsche Grammatik. – Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1965.
5. Jung W. Grammatik der deutschen Sprache / Walter Jung. – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1973. – 518 S.

*О. М. Корнєєва
м. Краматорськ*

ВИВЧЕННЯ КОМПОЗИТИВ У РІЗНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПАРАДИГМАХ

Зі становленням антропоцентричного підходу до мовної системи мовознавці починають аналізувати роль людського розуму у появі і функціонуванні композитів: дослідники дотримуються тенденції пов'язувати виникнення складних слів з активними процесами пізнання. Зазначений вектор вивчення композитів отримав назву когнітивного. Основним постулатом цього підходу до складних лексем є думка, що основна одиниця – похідне слово є мовною структурою представлення знань, а словотвірна модель розглядається як формула регулярного згортання у слова певних знань про об'єкти, предмети та ознаки (О. С. Кубрякова, Н. В. Квартич, В. З. Дем'янков, Ю. Г. Панкрац, Л. Б. Овакімян, Ф. Унгерер [1], на думку якого утворення складних слів базується на нашому знанні світу, результатом якого виступає когнітивна категоризація, процес, сутність якого полягає у співвіднесеності об'єкту з певною групою (категорією), а потім – в уточненні наших знань про нього).

Наступний підхід є симбіозом декількох попередніх, бо мовознавці намагаються врахувати й функціональну спрямованість утворення нових мовних одиниць й місце цих утворень у мовній картині світу адресанта та адресата. Цей напрям отримав назву комунікативно-когнітивного. Такий підхід активно розробляється в сучасному мовознавстві А. Е. Левицьким, який вважає, що «процес номінації починається з утворення двокомпонентної одиниці (означене + означуване), що являє собою один з елементів ряду, ускладненого модифікатором. Така двокомпонентна одиниця виникає за певних соціально-психологічних передумов. Коли перед людиною з'являється нова реалія у відомій ситуації, вона протиставляє її старій реалії, що звичайно виступала в цій ситуації. Отже, людина переносить на нову реалію назву вже відомої, ускладнюючи її модифікатором, сформованим у предикативному ядрі висловлення, що відображає певну ситуацію».

Усі вищезгадані факти доводять, що далеко не всі дослідники визнавали синтаксичний фактор провідним у творенні складних слів. Більше того, деякі лінгвісти пояснюють появу та функціонування складних слів дією закону аналогії, обґрунтовуючи таким чином появу «аналогічного» підходу. Ще Г. Пауль писав, що «напевно, більшість так званих складних слів

у різних мовах являють собою ніщо інше як утворення за аналогією з тими словами, які можна було б назвати складними у прямому сенсі [1, с. 409]». Так, П. М. Каращук вважає, що «словоскладанню часто сприяє внутрішня структура складних слів, які вже функціонують у мові, за аналогією з якими можуть утворюватися нові складні слова» [2, с. 90]. Дослідник навіть стверджує, що більшість англійських іменників утворюється за аналогією, тобто за структурними моделями імен, які вже функціонують у мові. У таких випадках навіть немає потреби у наявності вихідного словосполучення, яке стає підґрунтям для процесу конденсації. Ю. С. Сорокін аналізує аналогічні утворення у межах складних слів російської мови 40-х рр. XIX ст. і показує, що за прямою аналогією до слова *пароход* і без попереднього існування сполучення слів виникла лексема *паровоз*, а за аналогією зі словом *паровоз* були утворені *тепловоз*, *електоровоз* [3]. Ф. О. Нікітіна пише про групову аналогію, яка має місце у багатьох мовах та характеризується тим, що при ній «спостерігається закріплення не тільки певних суфіксів, але й деяких фінальних частин слова за семантичними групами [4, с. 38]». Таке тлумачення природи складних слів зближує слово- та основоскладання з афіксацією, бо саме вона виступає засобом аналогічного словотвору у мовній системі, у той час, як словоскладання називають синтаксичним словотвірним засобом. Такий підхід доводить наявність проміжних явищ, які є перехідними між афіксацією та словоскладанням, що на практиці виявляється у функціонуванні так званих афіксоїдів.

З точки зору механізму утворення складних слів є цікавою концепція О. С. Кубрякової, яка вважала, що не існує універсальних ознак складного слова та чітких принципів його утворення, якщо, звичайно ж, не враховувати, обов'язковою для всіх складань наявності у цих цільнооформлених одиницях двох конститuentів, що представлені коренями самостійних повнозначних основ [3, с. 65].

Література

1. Ungerer F. An Introduction to Cognitive Linguistics / F. Ungerer, J. Schmid. – London : Pearson Longman, 2006. – 400 p.
2. Каращук П. М. Роль семантических факторов в образовании сложных глаголов в английском языке / П. М. Каращук // Словообразование и его место в курсе обучения иностранным языкам. – Вып. 6. – Владивосток, 1978. – С. 60 – 64.
3. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 199 с. – (АН СССР, Ин-т языкознания).
4. Никитина Ф. А. Влияние аналогии на словообразование (на материале английского языка) / Ф. А. Никитина. – К. : Вища школа, 1973. – 120 с.

*Г. Я. Коробенко
м. Маріуполь*

АНТРОПОНІМИ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ З ТОЧКИ ЗОРУ ТИПОЛОГІЇ

У повсякденному житті ми постійно стикаємося з різними найменуваннями: з назвами міст, країн, географічних і космічних об'єктів, птахів і тварин, предметів духовної і матеріальної культури, автомобілів, організацій і, звичайно ж, з іменами, по батькові, прізвищами людей.

Імена знайшли своє значення ще в давнину, коли вони стали характеризувати людину або предмет. Для людей того часу імена вже грали велику роль. Назвати ім'я - це значить уявити і дізнатися конкретну людину, що має це ім'я.

Для того, щоб зрозуміти поведінку, манери, характер людини, необхідно дослідити його

ім'я. Часом виявляється так, що вчинки людини дуже докладно можна пояснити і зрозуміти після вивчення його власного імені. Дуже важливо розуміти, як пов'язані ім'я людини і його поведінка, темперамент, тому буде корисно вивчити походження особистих імен людей в російській мові.

У науковій сфері іменами займається наука ономастика, яка ділиться на різні напрямки. Для даного дослідження важливим є такий розділ ономастики, як антропоніміка. Даний напрямок вже досить добре розроблено у науковій літературі такими вченими, як Ніконов В. А., Суперанська А. В., Чичагов В.К. та ін.

Незважаючи на генетичну, хоч і неблизьку, спорідненість німецької та української мов, власні назви виявляють у них доволі розбіжностей як у творенні, так і вживанні [3, с.78].

Офіційна система іменування людини в Україні використовує одиниці трьох функціональних класів - прізвища, власні особові імена й імена по батькові. Другорядними компонентами цієї системи можуть виступати друге хресне ім'я, дівоче прізвище дружини та псевдонім. Базовою назвою офіційних дво- і трислівних формул є прізвище, через котре виражається спорідненість між іменованими. Родинний стосунок іменованого до його батька виражається через ім'я по батькові. Повним іменуванням особи в Україні є трислівне, побудоване за формулою «ім'я + по батькові + прізвище» (наприклад, Олена Петрівна Максимчук). Традиційні двослівні формули «ім'я + прізвище» (наприклад, Владислав Кухаренко) використовуються в текстах нижчої юридичної обов'язковості. Двослівна формула «ім'я + по батькові» (наприклад Олександра Дмитрівна, Галина Степанівна) найбільш вживаються в усному літературному мовленні [3, с.81].

У сучасній німецькомовній культурі людина має два типи іменування: особове (der Rufname) і прізвище (der Familienname). Ім'я по батькові (Vatersname) у німецькому середовищі відсутнє. Якщо особових імен декілька, у документах підкреслюється основне (der Rufname), тобто те, яким користуються. Друге ім'я чоловіка може бути також жіночим на честь бабусі, тітки та ін.

В українській мові демінутивні варіанти найчастіше утворюються за допомогою суфіксів, які можуть додаватися як до повних імен, так і до усічених основ: Василько і Васько, Петрик і Петько, Іриночка й Ірця, Олена, Оленка та Ленуся. До того ж, українські пестливі імена відрізняються варіативністю та розмаїттям форми: Лесик, Сашуня, Мишко, Михасик, Михайлик, Танюся, Тетянка, Марусенька, Марусинка, Марієнька, Марієчка, Манюся, Манюня. Іноземцеві часом буває складно ідентифікувати ту чи іншу особу через можливі варіанти імені, наприклад такі як Олександр - Сашко, Лесь, Олесь, Саша, Шура, Шурко, Саня, Санько.

Однією з особливостей німецьких імен є їх слабка здатність до демінутивності порівняно з українською мовою. У німецькій мові представлений значно менший набір афіксів для створення пестливих імен: Hansi, «Hansel und Gretel», Wolfchen, Ingelein, Hansi, Lutzchen; суфікси -el, -chen, -lein [2, с.21].

Скорочені варіанти імен використовуються і в німецькому розмовному мовленні та побутовому спілкуванні (Alfred - Alf Wolfgang - Wolf, Carola - Caro, Angelika - Angela, Geli, Christina - Tina, Barbara - Baffi). Окрім цього, такі форми фіксуються і як офіційні іменування. Так, як варіанти існують імена, утворені від однієї основи: Brigitte - Birgit, Bergit, Git, Gitta, Gitte, Birga, Berga; Joseph - Jupp, Sepp; Elisabeth - Else, Elsa, Betti, Lisa, Liese та ін. Часто імена розрізняються лише написанням: Gunter/Gunther/Gunther, Joseph/Josef, Annett/Annette [1, с.235].

Отже, специфічні особливості німецьких та українських онімів пов'язані насамперед з усталеними традиціями іменування в цих культурах, а також із структурними особливостями мови, частиною якої вони є [3, с. 81].

Використання цих порівняльних спостережень у навчальному процесі, зокрема під час курсів порівняльної типології чи лексикології німецької й української мов, а також лінгвокраїнознавства, безумовно сприятиме поглибленню знань студентів-філологів про систему мови, історичний та культурний досвід народу, мова якого вивчається, його

світобачення.

До того ж, самотність та унікальність онімного матеріалу, його тісний зв'язок із життям людини має стати додатковим стимулом у вивченні іноземної мови та збуджувати інтерес як до власної, так і до німецької культури.

Література

1. Антышев А. Н. Имена. Немецкие антропонимы / А. Н. Антышев. – Уфа: : Башкир. гос. ун-т., 2001. – 238 с.
2. Кам'янець В. М. Структурні, семантичні та функціональні особливості власних назв сучасної німецької мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. – Львів, 2001. – 21 с.
3. Петрова О. Специфіка власних назв в українській та німецькій мовах з точки зору типології / О. Петрова // Наук. зап. Сер. : Філол. науки. – Кіровоград : Вид. Лисенко В. Ф., 2015. – Вип. 137. – С. 78–81.

*О.В. Коробка
М. Маріуполь*

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБСТАНТИВІВ DOUBT И UNCERTAINTY В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дана стаття присвячена вивченню семантичних особливостей вираження сумніву та невпевненості в англійській мові. Сенсі сумніву та невпевненості не раз потрапляли в сферу інтересів лінгвістів на лексико-семантичному рівні (значення окремих лексем і стійких поєднань (doubt, uncertain, sure, waver)) [1; с. 11], на структурному рівні [3; с. 5], як засоби вираження модальності [4; с. 10].

Передбачається, що знання категорії впевненості, переконаності автоматично має на увазі знання сумніву, невпевненості, невизначеності, але насправді це далеко не так. Хоча категорія невпевненості / сумніви створює протиставлення категорії впевненості, вони не стають від цього антонімічними утвореннями. В якості синонімів сумніву / невпевненості використовуються такі поняття, як невизначеність, недостовірність, коливання.

У словнику Н.І. Кондакова сумнів визначається як "стан непевності, коли потрібно вирішити питання про істинність або хибність того чи іншого судження про який-небудь предмет або явища ..." [2; с. 91]. З іншого боку, сумнів розуміється як прихована м'яка форма заперечення, тобто "вмотивоване заперечення (відхилення) будь-якої думки, положення, твердження, пропозиції, висловлювання, в якому висловлюється незгода з будь-ким або чим-небудь; спростування чийсь думки" [2].

Спостерігається суттєва різниця в функціонуванні сумніву (doubt) та невпевненості (uncertainty) у сучасній англійській мові, яка полягає в більшому функціональному навантаженню doubt. Щодо переваги в частотності вживання doubt говорять дані Британського національного корпусу (BNC). Для doubt це 11907 випадків застосування дієслівно та субстантивно. Для uncertainty – 2168 [5]. У пошуковій системі Just The Word (JTW) субстантивне doubt нараховує 8140 випадків застосування, uncertainty – 2091 [6]. Більш того, doubt увійшло до складу багатьох стійких сполучень, які отримали статус ідіом (beyond doubt, without doubt, cast doubt on, call into doubt, the benefit of the doubt).

Значне більше функціонування doubt спостерігається в розмовній мові, в художніх творах, тоді як значення uncertainty в сучасній англійській мові все більше специфікується і звужуються, вживаючись в області економіки (uncertainty principle), в областях розрахунку ризиків (risk and uncertainty, amount of uncertainty), в техніці (uncertainty), в математиці (uncertainty як помилка) тобто можна говорити про розвиток значень нестабільності і невизначеності у субстантиві uncertainty в більшій мірі, ніж значення невпевненості, сумніви.

Слід зазначити, що семантичне функціонування doubt та uncertainty суттєво відрізняється. Мислимі як абстрактні імена doubt та uncertainty здатні сполучатися з уявленнями щодо кількості: there's a lot of uncertainty, a significant amount of uncertainty, there was little doubt,

much doubt, a maze of doubt. У таких випадках вони висловлюють спільну для них ідею щодо необчислювальної кількості субстанції. Проте, при цьому спостерігається явні зрушення в значенні субстантива *uncertainty*, яке вже відповідає не відчуттю невпевненість, а представлення щодо невизначеності, що не відносять до внутрішньої сфери людини, а приписується реаліям навколишньої дійсності, тоді як *doubt* продовжує відноситися до внутрішнього стану. Володіючи обчислюється формою (*to have doubts, to get any doubts, all her doubts, an ocean of words and uncertainties, all her uncertainties*), вони можуть позначати внутрішній стан, коли приписуються суб'єктові як в (1), а не об'єкту як в (2):

(1) Lucy moved restlessly and thumped her pillow, her doubts and uncertainties back in full force.

(2) Widespread adoption of floating exchange rates increased the uncertainty and risk associated with international trade and investment.

Uncertainty поєднується з прикметником, відповідним уявленням про глибину – *deep uncertainty* (більш невизначена ситуація, нестабільність, неясність), а *doubt* з позначеннями розмірів (*the slightest doubt, niggling doubts*). В українській мові спостерігається відмінність: великі сумніви з цього приводу, але велика невпевненість. Даний факт пояснюється тим, що під сумнів, невизначеність, нестабільність або неясність людина здатна приписувати оцінки в цілому в чинність їх раціонального характеру, тоді як невпевненість в цілому як емоції немає. Так само: він відчуває великий гнів, однак, оцінити розміри свого почуття невпевненості людина може: він дуже невпевнений сьогодні.

Відмінності у функціонуванні субстантивів *uncertainty* та *doubt* суттєві в конструкції прикметник + іменник. *Uncertainty* приписуються характеристики, які відносять її до певних спеціалізованих сфер життєдіяльності суспільства: *political uncertainty, economic uncertainty, financial uncertainty, scientific uncertainty, legal uncertainty, international uncertainty*. У цих сферах *uncertainty* володіє тимчасовою характеристикою: *current, present, continued, continuing, further, initial*, але не відповідає внутрішньому стану людини, а поняттям невизначеності, нестабільності, неясності. *Doubt* має віднесення лише до однієї сфери, до сфери релігії (*religious doubt*), відноситься до реальності, до можливих світів (*real doubt, possible doubt*), може поєднуватися з *only* (єдиний сумнів), коли підкреслюється унікальність та одиничність. Сумнів наділяється особистісними якостями людини: *cruel doubt, honest doubt, reasonable doubt, serious doubt, genuine doubt, sincere doubt*, що неможливо сказати про невпевненість: чесна невпевненість або щира невпевненість [1].

В результаті дослідження був отриманий матеріал, аналіз якого дозволив з'ясувати відмінності між станами сумніву та невпевненості, а також показати семантичне функціонування *doubt* та *uncertainty*.

Література

1. Жежерова В. П. Когнитивный аспект лексико-семантического поля неуверенности в современном английском языке: Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Жежерова Виктория Петровна; Дальневост. гос. ун-т. – Владивосток, 2006. – 23 с.
2. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник: 2-е изд., испр. и доп. – М.: Наука, 1975. – 720 с.
3. Курбатова Е. А. Функционально-экспрессивные особенности разделительных вопросов в современном английском языке: Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Тула, 2002. – 147 с.
4. Щелканова Л. В. Модальная организация предложений с глаголами сомнения в современном английском языке: Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Иркутск, 2001. – 131 с.
5. British national corpus [Electronic Resource]. – Version 3 (BNC XML Edition) / distributed by Oxford University Computing Services on behalf of the BNC Consortium. — Mode of access : <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>. — Date of access: 19.04.2015.
6. Just the word [Electronic Resource]. – Sharp Laboratories of Europe. – Mode of access : <http://www.just-the-word.com> – 2009.

LEXIS IN THE SYSTEM OF MODERN ENGLISH LANGUAGE

No one would deny the fact that the language is a social phenomenon: it can't exist for an individual only. It is perceived not only by an individual, but also by a group and a society. One and the same remark may be considered differently by the representatives of different societies, which are characterized by different subcultures and unique customs and traditions. Language is characterized by the following basic characteristics: its social character on the one hand and it gives a person an opportunity to express his thoughts that otherwise would only be private.

Linguistic theories generally regard human languages as consisting of two parts: a lexicon, essentially a catalogue of a language's words (its wordstock); and a grammar, a system of rules which allow for the combination of those words into meaningful sentences. The lexicon is also thought to include bound morphemes, which cannot stand alone as words (such as most affixes). In some analyses, compound words and certain classes of idiomatic expressions and other collocations are also considered to be part of the lexicon [1, c. 28-31]

The totality of the words belonging to a certain language makes up its lexis. It's evident that the language picture of the word created by a certain language is linked to its vocabulary. This is a natural process, since lexical units are those units of the language that split the reality into constituent parts. In different languages, this splitting takes place in different ways, owing to the systemic character of the language [4, c. 81]. Let us consider the definitions of the terms used to denote the word-stock of any language: the vocabulary, the lexis (lexicon). Macmillan dictionary of the English language defines **vocabulary** as all the words that a person knows and **lexis** is considered as all the words in a language, and the lexicon might be described as the words and phrases in a language [7]. As we can see from the definitions the lexemes *lexis* and *lexicon* are considered as absolute synonymes while the lexeme *vocabulary* is attributed mostly to a person.

In generative linguistics, **lexis or lexicon** is the complete set of all possible words in a language. In this sense, *child*, *children*, *child's* and *children's* are four different words in the English lexicon. In systemic-functional linguistics, **a lexis or lexical item** is the way one calls a particular thing or a type of phenomenon. **Lexicon** is a list of lexical units representing the information closely connected with certain words [8, p. 37].

Lexis is also defined as a store of words in long-term memory, which are further used for the creation of word-combinations and sentences [6, p. 130].

Considering the lexemes used to describe the vocabulary of the language we can not but mention the notion of the thesaurus. Thesaurus is the vocabulary, the lexical components of which are connected by means of the net structure. The combinability of the lexical units within the thesaurus is based on a number of different connections [2, c. 129].

In linguistics thesaurus is defined as the source of information, stored in the memory as a result of experience receiving, and analysis, which might be further used in different activities – both in speech and behavior. Thesaurus is very dynamic and is constantly enriching [3, c. 380].

Considering thesaurus as a linguistic dictionary, reflecting the language structure, it is possible to define a number of its characteristics, and namely:

1. the system of notions (semantic grouping of words, forming terminological nets) underlay the basis of the thesaurus;
2. the initial point is represented by the notion and the terminal point is manifested by the lexical units representing it.

So, lexis might be considered as the building blocks of a language, playing the most important role in the process of communication.

Література

1. Залевская А.А. Слово в лексиконе человека: Психолингвистическое исследование /

А.А. Залевская. – Воронеж: Изд-во Воронеж, ун-та, 1990. – 204 с.

2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов.– М.: Едиториал УРСС, 2003. – 261 с.

3. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.

4. Рылов Ю.А. О семантических доминантах в языковой картине мира / Ю.А. Рылов // Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки. – Воронеж, 2003.– № 1.– С. 80-94.

5. Chomsky N. Aspects of the theory of syntax / N. Chomsky. – Cambridge (Mass.): MIT press, 1965. – 251 p.

6. Jackendoff R. Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution / R. Jackendoff. – Oxford: OUP, 2002.– 478 p.

7. Macmillan Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners [Online]. – Available from: // <http://www.macmillandictionary.com/>

8. Rappoport M. Levels of Lexical Representation [Текст] / M. Rappoport // Semantics and Lexicon.– Boston / London: Kluwer Academic Publishers, 1993. – P. 37-55.

*О. О. Кочерган
м. Ужгород*

ЗАПЕРЕЧНІ ПРЕФІКСИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Інтерес людини до заперечення походить ще з давніх часів. Разом з розвитком життя суспільства розвивається і збагачується новими словами його мова, вдосконалюються функції мовних засобів. На сьогоднішній день в англійській мові існує багато засобів досягнення заперечення. Англійське заперечення може вивчатися на всіх рівнях (лексичному, граматичному, синтаксичному або стилістичному) [1, с. 98]. Наше завдання полягає в дослідженні заперечення на словотвірному рівні англійської мови.

Актуальність нашого дослідження полягає в інтересі лінгвістів до вивчення окремих мовних одиниць та їхніх функцій, а відтак, необхідності проведення семантичного аналізу афіксальних морфем із заперечним значенням та їхньої сполучуваності з різними частинами мови. Вивчення особливостей афіксальних морфем та їхніх функцій у процесі словотворення залишається актуальним також у зв'язку з тим, що лексичний фонд мови є відкритим і постійно поповнюється новими одиницями, вартими дослідження.

Мета нашого дослідження полягає у проведенні комплексного дослідження продуктивності і семантики заперечних афіксів у сучасній англійській мові на матеріалі лексикографічних джерел.

Матеріалом дослідження слугувала суцільна вибірка слів із заперечними афіксами із третього видання Кембриджського словника (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 3rd edition, 2000) [2].

На основі кількісних підрахунків, із усіх заперечних префіксів ми виокремили п'ять основних, використання яких в якості словотвірних елементів найбільш яскраво характеризує закономірності та лексико-семантичні особливості афіксального способу словотворення в сучасній англійській мові. Це префікси: *un-*, *in-*, *dis-*, *mis-*, *de-*.

У ході дослідження ми проаналізували продуктивність деяких заперечних префіксів. Нами було виявлено загальну кількість слів, що була утворена за допомогою конкретних заперечних префіксів, а також, із твірними основами яких частинх мови вони найчастіше сполучаються. За результатами дослідження було виявлено 1657 слів, що включені до словника з відповідними заперечними префіксами. Також ми з'ясували, що найбільшу кількість слів у сучасній англійській мові утворює заперечний префікс *un-* (756 слів). Наступними за кількістю слів є заперечний префікс *in-* (434 слів) та префікс *dis-* (278 слів). Найменше слів вживається з заперечними префіксами *mis-* (97 слів) та *de-* (92 слова).

Усі проаналізовані заперечні префікси є продуктивними словотвірними морфемами і продукують новоутворення, які, як правило, належать до тієї ж частини мови, що й похідна основа.

З етимологічної точки зору, афікси, які утворюють похідні слова в сучасній англійській мові, різняться між собою. Серед них є афікси германського походження, як, наприклад, *in-*, та афікси, запозичені в різний період розвитку з інших мов, в основному з романських (*dis-*, *dys-*) та грецької (*anti-*), так і афікси, що були утворені безпосередньо на англійському ґрунті в результаті переосмислення морфологічної структури запозичених слів (*in-*).

Досліджуючи семантику деяких заперечних префіксів, ми виявили, що найбільш продуктивним на даному етапі розвитку англійської мови є заперечний префікс *in-*. І навпаки, найменш продуктивним виявився префікс *de-*, який у більшості випадків утворює деривати від основ романського походження.

Проте, усі заперечні префікси є активним засобом у словотворенні сучасної англійської мови. Ці морфемні цікаві не тільки з точки зору тієї ролі, яку вони відіграють в утворенні нових слів, але й тому, що являють собою систему афіксів, які об'єднує негативна семантика та їхня здатність брати участь в утворенні афіксальних антонімів.

Наступним етапом нашого дослідження є вивчення словотвірної ролі заперечних префіксів на матеріалі нових слів англійської мови.

Література

1. Леонтьева С.Ф. Отрицательные аффиксы в современном английском языке / С. Ф. Леонтьева. – Москва.: Высшая школа, 1974. – 102 с.
2. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. – Cambridge University Press, 2008. – 3 edition. – 1820 p.

*К.О. Крива
м.Бердянськ*

ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Актуальність роботи пояснюється тим, що на сучасному етапі розвитку англійської мови, евфемія розглядається як один із способів мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття і гідність індивідуума. У кожній мові є слова, які інстинктивно замовчуються, тому що вважаються непристойними, грубими, надто різкими, нетактовними чи недоречними. В зв'язку з цим виникла необхідність замінювати об'єкти та явища, які вони характеризують, більш вдалими еквівалентами, які дістали назву евфемізи.

Евфемізм (від грец. *euphemia* – утримання від неналежних слів, пом'якшений вираз) – заміна грубих слів і виразів м'якшими, а також деяких власних імен умовними позначаннями. Евфемія віддавна привертала увагу вчених як особливий стилістичний троп, що використовується для словесного пом'якшення, або фігура, що полягає у використанні слова не в прямому, а в переносному значенні.

Існує велика кількість робіт, присвячених вивченню евфемізмів. Початок дослідженню евфемії поклали такі видатні вчені, як Ш. Баллі, Е. Бенвеніст, Л. Блумфілд, Ш. Брюно, Ж. Вандрієс, С. Відлак та вітчизняні дослідники В. Заботкіна, Л. Крисін, Г. Кужим, В. Москвін, Є. Шейгал та інші.

У даній статті ми розглянемо функції евфемізмів у сучасній англійській мові. О. Кацев вважає, що: «Евфемізи сприяють ефекту пом'якшення, непрямыми заміниками найменувань страшного, ганебного або одіозного, викликані до життя моральними або релігійними мотивами» [1,с.92]. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що евфемізм виконує три основні функції:

1) Пом'якшення грубого і неприємного для мовця. При цьому відбувається оцінка мовцем предмета мовлення як такого, пряме позначення якого усвідомлюється ним як грубість, різкість, непристойність.

2) Пом'якшення грубого і неприємного для співрозмовника. Проявляється як залежність

вживання евфемізму від контексту і умов промови, соціальна обумовленість уявлення про те, що може бути евфемізмом.

3) Маскування дійсності. При цьому відбувається підбір мовцями таких позначень, які не просто пом'якшують ті чи інші неприйнятні слова або вирази, а маскують, вуалюють суть явища.

Евфемізми використовуються для заміни точних назв страшних предметів та явищ. Наприклад, «to pass away» або «meet your maker» замість «to die». Такі евфемізми слугують зниженню рівня тривожності, дотриманню етикету, створюють відчуття впевненості та безпеки. Етикетні евфемізми використовують для того, щоб не образити співбесідника. Наприклад «verbally deficient» (страждаючий нестачею слів) замість «illiterate» (неосвічений); «chalkboard» (класна дошка) замість «blackboard»; «not clever» (нерозумний) замість «stupid» (дурний); «not kind» замість «evil» (злий). Щоб не вказати на чиюсь бідність, ми швидше використовуємо «low-income» (малозабезпечений). Також за допомогою евфемізмів називають непрестижні, з точки зору розмовника або даного соціуму, назви професій. Наприклад «building maintenance engineer» («інженер по догляду за будинком») замість «janitor» (двірник).

Серед мотивів вживання евфемізмів все частіше на перший план виходить бажання замаскувати неприємну правду. До комуфляжу словами і виразами частіше вдаються у тих випадках, коли пряме позначення явища, предмета чи дії може викликати небажаний суспільний ефект, негативну реакцію масового адресата, осуд тощо. З цієї причини евфемізми використовують в соціально-економічній, суспільно-політичній, військовій, медичній та інших сферах життєдіяльності людини.

Так, різні негативні явища в економіці піддаються стійкій евфемізації. Наприклад, термін «economic crisis» (економічна криза) витіснено словом «slump» (падіння), яке замінено на «depression» (депресія) або «recession». Більш сучасні терміни для позначення економічної кризи такі: «period of economic adjustment» (період стабілізації економіки), «period of negative economic growth» (період негативного економічного зростання), «downturn» (спад).

Існує чимало евфемізмів, які стосуються військової сфери. Наприклад, замість слова «war» вживають слово «conflict» конфлікт, а замість «bombing» (бомбардування) – «limited air strike».

У медичній сфері також можна простежити достатню кількість евфемістичних висловлювань, спрямованих на менше травмування пацієнтів та їх родичів у разі виникнення неприємних ситуацій, інцидентів. Наприклад, замість «insane asylum» (психіатрична лікарня) вживають «mental home» або «mental hospital», а замість «patient's death» (смерть пацієнта в лікарні) – «terminal episode», лексему «cancer» (ракова пухлина) замінюють на «long illness».

Багато дослідників (І. Алексєєва, Ю. Баскова, О. Кацев, В. Москвін та інші) виокремлюють в евфемії кілька аспектів, у тому числі й соціальний. Ми згодні з думкою, що використання евфемізмів нерідко зумовлено соціальними мотивами. Саме з цим пов'язане бажання завуалювати, прикрасити назви деяких непрестижних професій в англomовному світі, підняти їх соціальний статус. Так, замість «garbage collector» (сміттяр) прийнято використовувати «sanitation engineer»; замість «janitor» (двірник) – «environment hygienist»; замість «servant» (служниця) – «housekeeper»; замість «hairdresser» (перукар) — «hairstylist» або «beautician».

Отже, евфемізми пронизують усі аспекти існування соціуму і культури, позитивно впливають на ведення комунікації, дають можливість уникнути конфліктних ситуацій. Серед основних мотивів евфемізації можна виокремити: комунікативний (бажання проявити ввічливість, висловити повагу до співрозмовника, замаскувати неприємну правду), релігійний (накладення певних заборон на вживання тих чи інших слів внаслідок релігійних вірувань), морально-етичний (бажання не порушувати певні морально-етичні норми, уставлені суспільством), соціальний (бажання підвищити значимість певних реалій соціальної сфери).

Література

1. Кацев А.М. Эвфемизм в современном английском языке. Опыт социолингвистического

ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Сьогодні формується нове інформаційне суспільство, в якому велику роль відіграють нові інформаційні технології. Інформація та інформаційні процеси висуваються на перший план у всіх сферах життєдіяльності, особливо в сфері освіти. Сучасний навчально-виховний процес немислимий без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують якість освіти, ефективність освітнього процесу. Так, інтернет на сьогоднішній день має великий вплив на соціальні процеси, в тому числі і на навчально-пізнавальний процес. Глобальний інформаційний простір дає кожній людині можливість реалізувати себе в тій чи іншій сфері суспільного устрою, ділитися досвідом і отримувати інформацію за допомогою всіляких чатів, блогів, сайтів, які організують спілкування людей з певними інтересами. Велике значення має і література в інтернеті, оскільки доступність будь-якого твору, дозволяє задовольнити когнітивні потреби суспільства. Завдяки даним ресурсів можна зробити ефективним і навчально-виховний процес. Для педагогів відкриваються безмежні можливості в пошуках потрібної інформації: через спілкування з колегами можна знайти оптимальний варіант спілкування і навчання своїх учнів, визначити найбільш дієві методи і прийоми досягнення найвищих результатів у своїй діяльності.

Питання застосування електронних засобів навчання, класифікації за типами були предметом розгляду таких науковців, як: І. Богданової, О. Башмакової, О. Спіріної, Д. Чернилевського, М. Жалдака, О. Хуторського та інших. Зазначимо, що питання застосування електронних засобів навчання в освітній процес присвячені дослідження таких науковців, як А. Єршов, В. Монахов, І. Роберт. [1].

Електронний (віртуальний, інтерактивний, мультимедійний, навчальний об'єкт) засіб навчання (ЕЗН) — це програма або файл спеціального призначення, основна роль якого полягає в більш детальному та наглядному викладанні навчального матеріалу та безпосередній взаємодії із здобувачем. Звичайно зберігається на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюється за допомогою персонального комп'ютера.

В залежності від поставленої задачі, складності програмної реалізації та інших факторів до електронних засобів навчання можна віднести електронні таблиці, електронні бібліотеки, презентації, тестові завдання, віртуальні лабораторні роботи, операційні системи, бази даних, відео курси, інше [2].

Метою даної статті є виявлення ролі інформаційних технологій у формуванні перекладацьких навичок. Досягнення мети передбачає вирішення певних завдань:

- розглянути електронні засіби навчання у галузі філології, що використовуються в навчальному процесі;
- з'ясувати, які матеріали електронних ресурсів можуть застосовуватись у викладанні філологічних дисциплін;
- виявити педагогічні проблеми навчання іноземної мови за допомогою електронних ресурсів.

Об'єктом дослідження є філологічні дисципліни, що входять до навчальної програми підготовки фахівця, його **предметом** – застосування електронних засобів навчання у викладанні філологічних наук. **Методи дослідження** відповідають його завданням та методологічним засадам та охоплюють загальнонаукові методи (спостереження, опису, індукції, дедукції, інтроспекції).

Питання використання електронних засобів навчання є актуальним у колі педагогічної думки. Педагоги доволі широко використовують такі засоби у власній педагогічній діяльності, під час «круглих столів», семінарів, конференцій, методичних оглядів з обміну досвідом

роботи. Світова тенденція, що спостерігається в сучасному світі стосовно електронних засобів навчання, пов'язана з відкритими освітніми ресурсами [2].

Інтернет-ресурси дають можливість розбирати тексти, спілкуватися з носіями іноземної мови, слухати лекції зарубіжних викладачів та професорів [3, 4]. Матеріали мережі допомагають включитись у зміст занять, під керівництвом викладача іноземну мову вивчають дистанційно. Так, наприклад, інтернет ресурс - <http://sdp.com.ua/tren.html> пропонує безкоштовний тренажер для вивчення англійської мови, там присутня звукова вимова багатьох слів та розмовних фраз.

На сайті <http://study-english.info/> представлено електронний ресурс для викладачів англійської мови, для тих, хто вивчає мову та перекладачів. На даному ресурсі викладенні матеріали щодо граматики англійської мови та теорії перекладу, граматичні вправи, які дозволять перевірити свої знання, інформація про деякі поширені лексичні помилки, пісні англійською мовою з субтитрами, які допоможуть ефективніше запам'ятати англійську лексику.

Інформаційні ресурси вирішують багато дидактичних питань: формують та удосконалюють навички і вміння читання й аудіювання; удосконалюють вміння усного й письмового мовлення; розширюють активний й пасивний словник; виховують культуру спілкування.

У якості електронного засобу навчання філологічним наукам пропонуємо використання електронних мультимедійних файлів (відео курсів, тексту, відео тощо) та бібліотек, тестових завдань. Мультимедійні засоби дозволяють одночасно сприймати інформацію через слуховий та зоровий канали, активізуючи увагу та зовнішню мотивацію, урізноманітнення методів навчання сприяє зацікавленості студентами у навчанні та поглиблює їх інтерес до предмета. Крім того, студент одночасно дізнається свіжі новини про країну, мову якої він вивчає та використовує в перекладі.

Електронні ресурси грають велику роль в урізноманітненні та розширенні можливостей застосування навчального матеріалу в роботі, підвищенні статусу студента в навчанні [6], здатності підсумовувати результати навчальної діяльності студентів. Це частинно звільняє викладача від деяких видів діяльності під час заняття. Пosposterігавши за результатами роботи студентів, викладач може удосконалити та скорегувати свою роботу та навчальні програми. Також, використання електронних навчальних засобів сприяє підвищенню професійної майстерності майбутнього філолога.

Електронні ресурси використані для надання основної та додаткової інформації за темою, поглиблюючи і доповнюючи матеріал лекції, також вони вимагають інтерактивності, взаємодії викладача та студентів, допуску множинності сценаріїв навчання, створює умови для розвитку навичок самоорганізації студента та передбачає реалізацію набутих у ході навчання знань та досвіду.

Висновки. Отже, застосування електронних засобів навчання сприяє перетворенню процесу навчання із звичайного у захоплюючий цікавий процес. На переконання Г. Скрипки, завдяки їм *«можна досягти високих результатів»*. Вони *«сприяють зміцненню набутих знань та виробленню вміння практично їх застосовувати в житті»* [5].

Для ефективнішого навчання філологічним наукам у вищому навчальному закладі викладач повинен залучати студентів до активної розумової діяльності при опрацюванні іншомовних джерел за фахом, формуючи і розвиваючи навички іноземного професійного спілкування, що активізує міждисциплінарні зв'язки, розширює обсяг фахових знань студентів, отриманих за допомогою електронних засобів, та підкріплює загальні знання студентів у їх майбутній фаховій галузі. Електронні засоби навчання є потужним інструментом у діяльності вчителя-словесника, оскільки допомагають глибше проникнути в епоху автора, його твір, сприяють формуванню компетентного читача.

Література

1. Сидоров С. В., Гаврилов А. Г. Теоретические предпосылки проектирования

рефлексивної компетентності // Мир науки, культури, образования. – 2010. – № 1. С. 253-256.

2. Електронний засіб навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступу : 10.02.2015

3. Потапова Р. К. Новые информационные технологии и лингвистика / Р. К. Потапова. – М. : МГЛУ, 2002. – 576 с.

4. Чеботарева Т. М. Современные информационные технологии в обучении иностранных языков / Т. М. Чеботарева // Профессиональное лингвообразование. – Н. Новгород : Изд-во Волго-вятской академии государственной службы, 2009. – С. 235 – 239.

5. Скрипка Г. В. Використання електронних засобів навчального та загального призначення в Кіровоградській області / Г. В. Скрипка // Науково-методичний посібник. Технологія фахової майстерності: ІКТ- компетентність в освітніх процесах: Матеріали обласної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті О. Хмури / Наук. ред. Т. Гришина. – Кіровоград : Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2007. – 116 с. – С. 50-54.

6. Казанджисва М. С. Електронні засоби навчання як інструмент індивідуалізації навчання / М. С. Казанджисва // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей X Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 13–14 листопада 2014 р. – Суми : Сумський державний університет, 2014. - С. 51-52. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37981>. – Дата доступу : 11.02.2015.

Ю. О. Лінник
м. Маріуполь

ОСОБЛИВОСТІ УЖИВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Менеджмент як галузь економічної науки з'явився порівняно недавно. Спостерігається надмірне, часом некритичне використання іншомовних термінів. У науковій лексиці завжди співіснують чуже й питоме, інтернаціональне та національне. Використання запозичень потребує належної нормативної оцінки, бо перенасиченість запозиченими термінами порушує рівновагу мовної системи. Розглянемо деякі приклади.

Власне термін менеджмент згідно з [2] означає «сукупність принципів, методів, засобів і форм *управління* виробництвом з метою підвищення його ефективності, збільшення прибутків». У той же час словник іншомовних слів [3] пояснює, що слово менеджмент походить від англійського дієслова to manage (керувати), яке, у свою чергу, походить від кореня латинського слова manus (рука). Тобто для пояснення терміна, який означає *дію*, використовується два українських терміни: *управління* і *керувати*. Таке змішування понять в українській мовній практиці зустрічається досить часто. Проте згідно із сучасними термінологічними нормами для означення дії треба використовувати терміни керувати, керування. Термін менеджмент може також означати керівний орган фірми, підприємства [2]. У цьому випадку варто його пояснювати синонімом *управління*. Отже, поруч з терміном менеджмент можна використовувати питоме українське слово керування для уникання стилістичної монотонності викладу інформації.

Людина, яка здійснює менеджмент, називається менеджер. Згідно з означенням у [4] «менеджер (англ. manager, від manage – *керувати*) – особа, яка здійснює професійне *управління* різними організаціями або їх частинами». Автори навчального посібника [1] вважають, що менеджер – це людина, яка «професійно здійснює функцію *управління* у ринковій системі відносин». Тут і у подальшому тексті автори, як і не рідко – у пресі, офіційних документах, на радіо – уважають терміни керування і управління синонімами, що не зовсім правильно. Як синонім англomовному терміна менеджер в українській мові відповідає термін керівник, а не управитель.

У теорії та практиці менеджменту часто використовуються звичні нам запозичені терміни,

які безумовно можна використовувати й надалі. Проте в економічних текстах вони мають дещо інший акцент.

Іншу групу термінів з галузі менеджменту вже давно використовують в різних науках та загальній мовній практиці, але тут набуває іншого змісту. Так, термін лідер використовується доволі широко. Але в економічних роботах слово лідер означає особистість, яка має високу компетентність у даному колі робіт, талант, концептуальні здібності, певну амбітність, є вольовим і сміливим у прийнятті рішень [1].

Ще одну групу складають терміни, яким відсутній рівновартісний україномовний відповідник. Найчастіше він замінює описове найменування з кількох слів однослівним. Це створює зручність у використанні термінів, особливо у таких випадках, коли важко або неможливо знайти вдалі за значенням відповідники в українській мові. Наприклад, термін аутплейсмент. Він походить від англійського терміна *outplacement* – працевлаштування звільнених. У нашій економічній літературі він означає «активну підтримку звільнюваних працівників у підвищенні їх конкурентоспроможності на ринку праці, а отже й шансів працевлаштування» [4]. Або «кадровий консалтинг» – надання рекомендацій щодо підвищення ефективності кадрової політики [4]. Ще один приклад: термін бенчмаркінг. Згідно з [1] він означає запозичення методів керування інших підприємств (можливо, конкурентів), які успішно працюють, з метою подолання слабких сторін у праці власної фірми. Іншими словами, це цілеспрямований пошук вдалих прикладів організації роботи. Знайти однослівну україномовну заміну йому практично неможливо.

Таким чином, з огляду на усе вищевикладене, можна сказати, що запозичення іншомовних термінів – закономірне явище, важливий засіб поповнення української термінології менеджменту. Воно сприяє збагаченню української термінології та розвитку мови як такої. Проте існує тенденція надмірного, часом некритичного поповнення української терміносистеми новими, переважно англійськими термінами за наявності у мові усталених питомих термінів. Цей процес не можна пускати на самоплив, бо це може призвести до безпідставної примітивізації термінів.

Література

1. Богоявленська Ю. В. Економіка та менеджмент праці : навч. посібн. / Ю. В. Богоявленська, С. І. Ходаківський. – К. : Кондор, 2009. – 332 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Гол. ред. В. Г. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Словник іншомовних слів : 23000 сл. та термін. словосп. / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
4. Хміль Ф. І. Управління персоналом : підручник / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2006. – 488 с.

*Л.О. Луценко
м. Кривий Ріг*

ТОК-ШОУ ЯК СЕМІ-ІНСТИТУЦІЙНИЙ ДИСКУРС

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства засоби масової інформації відіграють одну із ключових ролей в економічному, політичному і соціальному житті суспільства. Потужний потенціал чисельних жанрових модифікацій мас-медійного простору, зокрема, ток-шоу, позитивно оцінюються такими мовознавцями, як М. Крижановська, О. Ларіна, Г. Шаповалова, К. Грегорі-Сайнз, С. Енніз, К. Ілай, Г. Майєрс, Дж. Мінінні, М. Монтгомері, Д. Торнбороу, А. Хонда та ін.

Термін «ток-шоу» (від англ. *talk* – «розмова, бесіда»; *show* – «видовище, спектакль») визначається К. Ілай як обговорення певних питань гостями та експертами в студії, міжособистісна розмова, що сходиться витоками до традицій усного мовлення [2, с. 209]. Дослідниця вважає зазначену жанрову модифікацію «новітньою формою відродження

класичного мистецтва ведення діалогу» і «прототипом медіа-дискурсу» [2, с. 218].

Традиційно лінгвісти осмислюють ток-шоу в контексті інституційного дискурсивного простору Так, О. Ларіна вважає основними ознаками, які зумовлюють приналежність ток-шоу до інституційного дискурсу, такі характеристики, як учасники, хронотроп, цілі, цінності, стратегії, тематика, жанри (різновиди), прецедентні тексти, дискурсивні формули, сценарність та драматургічність [1, с. 6]. Проте К. Ілай пропонує вважати жанр ток-шоу семі-інституційним дискурсом, який поєднує характерні риси інституційної та побутової конwersаційної практик. Основними конwersаційними ознаками телевізійного ток-шоу, на її думку, є наявність елементів приватного оточення (попередньо зняті епізоди з учасниками програми в домашньому оточенні); неоднорідність та спонтанність мовлення; непередбачуваний та менш контрольований характер мовлення; відсутність обмежень щодо теми спілкування; життєві ролі учасників ток-шоу; рівний статус та рівні права на мовлення адресата й адресанта; відсутність ієрархії в рольовій дистрибуції, послаблений контроль за темою. Серед рис інституційної спрямованості дискурсу ток-шоу дослідниця виокремлює публічне оточення (телевізійна студія); відносну однорідність та цілеспрямованість мовлення; певну ступінь передбачуваності; комунікативні, інтерактивні та інституційні цілі; певні обмеження в часі, темі, черзі в спілкуванні; інституційні ролі; нерівний статус та нерівні права на мовленнєву діяльність; ієрархію в рольовій дистрибуції, більш жорсткий контроль за темою [2, с.241]:

Як бачимо, ток-шоу поєднує риторику двох протилежних дискурсів – персонального (особистісно-орієнтованого) та інституційного, і вимагає подальшого серйозного дослідження в лінгвістиці.

Література

1. Ларина Е. Г. Лингвопрагматические особенности ток-шоу как жанра телевизионного дискурса: (на материале американских телевизионных программ): автореф. дис. канд. филол. наук / Е. Г. Ларина. – Волгоград: Волгогр. гос. ун-т, 2004. – 21с.
2. Ilie C. Semi-institutional discourse: the case of talk shows / C. Ilie // Journal of Pragmatics. – 2001. –Volume 33. – № 2. – P. 209 – 254.

*А. І. Марценюк
м. Маріуполь*

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ДЖЕЙН ОСТІН "ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ"

Гендер являє собою великий комплекс соціальних та психологічних процесів, а також культурних установок, породжених суспільством. Він є компонентом індивідуальної і колективної свідомості, виявляється в стереотипних уявленнях про мужність і жіночність в мовленнєвій поведінці і фіксується в мові. Поряд із загальновідомими відмінностями між чоловіками і жінками, як, наприклад, відмінності в одязі, русі, голосі тощо, все частіше називають відмінності у використанні мовних засобів. Хоча обом статям надана однакова мова, використовується вона різним чином [4]. Відомий мовознавець В.І. Карасик розуміє мовленнєву поведінку особистості як систему свідомих та несвідомих вчинків, через які розкривається характер і спосіб життя людини [3]. В ході дослідження нами не було виявлено спеціальних дослідницьких робіт, які представляли б вивчення гендерного аспекту англійського роману, направлених на з'ясування основних відмінностей мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок. Зазначені міркування обумовлюють **актуальність** даної роботи.

Проаналізувавши твір видатної англійської письменниці Джейн Остін "Гордість та упередження", ми дійшли до висновку, що чоловіче й жіноче мовлення відрізняється на лексичному, стилістичному й синтаксичному рівнях.

На лексичному рівні: жінки частіше вдаються до використання афективної лексики, інтенсификаторів, що призначені для передачі їх емоційного стану, почуттів і переживань.

Також в жіночому мовленні простежується використання величезної кількості ввідних слів, визначень, а також модальних конструкцій, які виражають різну ступінь імовірності, невизначеності та емоційності. Чоловіче мовлення відрізняється використанням термінологічної лексики з різних областей знань, вживанням безлічі абстрактних іменників і вступних слів, особливо тих, які мають значення констатації, використанням зниженої і лайливої лексики [2]. У наведеному нижче діалозі це виражається наступним чином:

"I am sure," she added, "if it was not for such good friends I do not know what would become of her, for she is very ill indeed, and suffers a vast deal, though with the greatest patience in the world, which is always the way with her, for she has, without exception, the sweetest temper I have ever met with. I often tell my other girls they are nothing to HER. You have a sweet room here, Mr. Bingley, and a charming prospect over the gravel walk. I do not know a place in the country that is equal to Netherfield. You will not think of quitting it in a hurry, I hope, though you have but a short lease."

"Whatever I do is done in a hurry," replied he; "and therefore if I should resolve to quit Netherfield, I should probably be off in five minutes. At present, however, I consider myself as quite fixed here" [5].

"По правді кажучи, — додала вона, — якби не такі добрі друзі, то не знаю, що з нею і сталося б, позаяк Джейн і справді дуже хвора й відчувається дуже погано, хоча виявляє при цьому неабияку терплячість. Вона завжди така, і я ніколи не зустрічала вдачі більш лагідної. Я часто кажу своїм іншим дівчатам, що вони й нігтя її не варті. У вас тут така гарна кімната, містере Бінглі, а вид на оту гравійну алейку просто чарівний. Не знаю, чи є в окрузі місцина, здатна зрівнятися з Недерфілдом. Сподіваюся, що ви не полишите цей маєток просто так — похапцем, хоча й орендували його на короткий термін".

"Усе, що я роблю, я роблю похапцем, — відповів Бінглі, — тому якщо я вирішу полишити Недерфілд, то зроблю це протягом п'яти хвилин. Однак наразі мені здається, що я осів тут надовго" [1].

На стилістичному рівні: в жіночій мові зустрічається більше форм ввічливості і пом'якшення, наприклад, тверджень у формі запитань, в жіночій мовленнєвій поведінці простежується схильність до вживання стилістично підвищених форм, кліше, книжкової лексики, вживання оціночних висловлювань, велика образність мовлення при описі почуттів, їх акцентуація за допомогою підсилюючих частинок і афективних частин мови, високе емоційне забарвлення мови в цілому. Чоловіча мовленнєва поведінка характеризується низькою емоційною індексацією, одноманітністю прийомів при передачі емоцій [2]. Наступний діалог в повній мірі це демонструє:

"My dear Mr. Bennet," said his lady to him one day, "have you heard that Netherfield Park is let at last?"

Mr. Bennet replied that he had not.

"But it is," returned she; "for Mrs. Long has just been here, and she told me all about it."

Mr. Bennet made no answer.

"Do you not want to know who has taken it?" cried his wife impatiently.

"YOU want to tell me, and I have no objection to hearing it."

This was invitation enough.

"Why, my dear, you must know, Mrs. Long says that Netherfield is taken by a young man of large fortune from the north of England; that he came down on Monday in a chaise and four to see the place, and was so much delighted with it, that he agreed with Mr. Morris immediately; that he is to take possession before Michaelmas, and some of his servants are to be in the house by the end of next week" [5].

"Мій дорогий містере Беннет, — якось звернулася дружина до свого чоловіка, — ви чули, що Недерфілд-Парк нарешті здається в найми?"

Містер Беннет відповів, що не чув.

— А він-таки здається в найми, — знову мовила вона, — бо місіс Лонг щойно там була і все мені про це розповіла.

Містер Беннет промовчав.

— Невже вам нецікаво, хто найняв його?! — нетерпляче вигукнула його дружина.

— Ви якраз хотіли про це розповісти, тож я не заперечую.

Його слова прозвучали як заохочення.

— Так от знайте, любий мій, що — за словами місіс Лонг — Недерфілд винайняв якийсь багатий молодий чоловік з північної Англії. Він приїхав у понеділок у фаетоні, запряженому четвериком, щоб обдивитись; і це місце настільки йому сподобалося, що він тут же про все домовився з містером Морісом: вселитися до Михайлового дня і прислати туди когось із слуг до кінця наступного тижня" [1].

На синтаксичному рівні: жіноче мовлення відрізняється частим використанням конструкцій прислівник + прислівник, різних видів речень: простих і складносурядних, питальних і окличних, високочастотним використанням знаків пунктуації. Чоловіки використовують у мовленні велику кількість наказових речень, які висловлюють спонукання до дії з метою виконання бажання, наказу, прохання, дозволу, поради тощо [2]. Ці особливості можна відстежити у наступному діалозі:

"How unlucky that you should have a reasonable answer to give, and that I should be so reasonable as to admit it! But I wonder how long you WOULD have gone on, if you had been left to yourself. I wonder when you WOULD have spoken, if I had not asked you! My resolution of thanking you for your kindness to Lydia had certainly great effect. TOO MUCH, I am afraid; for what becomes of the moral, if our comfort springs from a breach of promise? for I ought not to have mentioned the subject. This will never do."

"You need not distress yourself. The moral will be perfectly fair. Lady Catherine's unjustifiable endeavours to separate us were the means of removing all my doubts. [...] I was not in a humour to wait for any opening of yours. My aunt's intelligence had given me hope, and I was determined at once to know everything" [5].

"От погано, що ви даєте розумну відповідь, а в мене вистачає розуму з нею погодитись! Але цікаво — як довго ви б отак продовжували мене кохати, якби я не заохочувала вас? І чи заговорили б ви взагалі, якби я вас сама не попрохала? Мій твердий намір подякувати вам за вашу доброту щодо Лідії дав, безперечно, добрий ефект. Навіть надто добрий, бо що стане з мораллю, якщо наша вигода залежатиме від порушення обіцянки, бо хіба ж не мусила я про це мовчати? Так не годиться.

— Нехай це не засмучує вас. Мораль — поза загрозою. Саме нічим не виправдані спроби леді Кетрін розлучити нас усунули всі мої сумніви. [...] Я вже не мав настрою чекати на якісь кроки з вашого боку. Розповідь моєї тітки дала мені надію, і я відразу ж вирішив про все дізнатися" [1].

Таким чином, лінгвістичні гендерні дослідження мовної репрезентації чоловіків і жінок встановили, що відмінності між чоловічим та жіночим мовленням лежать в різних мовних областях. На прикладі роману Джейн Остін "Гордість та упередження" ми з'ясували, що чоловіче й жіноче мовлення відрізняється на лексичному, стилістичному й синтаксичному рівнях.

Література

1. Джейн Остін "Гордість і упередженість" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1025979>

2. Казанцева А.Г., Уварова Е.А. Гендерные особенности английского языка на примере англоязычных современных журналов *Vogue* и *Men's Health* // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по матер. XLII междунар. науч.-практ. конф. № 11(42). – Новосибирск: СибАК, 2014.

3. Карасик В.И. Речевое поведение и типы языковых личностей // Массовая культура на рубеже XX – XXI веков: Человек и его дискурс. Сб. науч. Трудов / Под ред. Ю.А. Сорокина, М.Р. Желтухиной. ИЯ РАН. – М.: "Азбуковник", 2003. – 368 с.

4. Приходько Г.І. Особливості стратегій мовленнєвої комунікації чоловіків і жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv->

*К.М. Мирошниченко
м. Маріуполь*

ВЕЛЕРИЗМИ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПОБУТУ ТА КУЛЬТУРИ ІТАЛІЙСЬКОГО НАРОДУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ІТАЛІЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

На сьогодні серед великої кількості різноманітних стійких словесних висловів виділяються паремії, а саме стійкі фразеологічні одиниці, які утворюють цілісне речення дидактичного змісту - прислів'я, приказки, афоризми, девізи, слогани, загадки, прикмети та інші вислови, основним призначенням яких є коротке образне вербальне вираження цінностей, поглядів, виняткових традицій, заснованих на життєвому досвіді певної групи чи народу. До складу паремій відносять також велеризми, які є предметом дослідження таких відомих учених як А. Тейлор, А. Дандес, В. Мідер, М. Пазяк та ін. Однак, оскільки велеризми недостатньо вивчені у порівняльному аспекті, що є предметом нашої роботи, **актуальність цього дослідження є незаперечною.**

Об'єктом дослідження є семантика англійських та італійських велеризмів ХХІ століття.

Предметом дослідження є семантичні особливості, які проявляються в порівнянні англійських та італійських велеризмів ХХІ століття.

Мета роботи – виявити спільні й відмінні риси англійських та італійських велеризмів. Заради здійснення поставленої мети необхідно розв'язати наступні завдання: визначити особливості англійських та італійських велеризмів та провести їхній порівняльний аналіз.

Англійська та італійська пареміологія багата на різноманітні жанрові різновиди. Прислів'я, приказки, вітання, побажання, загадки, прикмети, афоризми, велеризми – усе це суцільно збагачує, урізноманітнює та підносить мову кожного народу на зовсім інший, якісно новий рівень, робить її унікальною, не схожою ні на яку мову в світі. Велеризми як досить новий та своєрідний для науковців жанр паремій, значно відрізняється від своїх «побратимів». Загалом, вони мають сталу трискладову **структуру** «спікер-спіч-ситуація», але й зустрічаються випадки дво-, три- або навіть чотирьохскладових висловлювань, які, не втрачаючи притаманні тільки їм якості, з легкістю використовуються у сучасній англійській та італійських мовах. У своїй праці «Семіотична структура велеризмів» російська дослідниця А. Бикова умовно розділяє велеризми на два **архетипи**:

- 1) власне велеризми, які складаються з чотирьох компонентів;
- 2) квазивелеризми з частковою будовою, де представлені не всі елементи велереми [1, с.274-283].

Треба зазначити, що як в англійській, так і в італійській мовах велеризми зберігають схожу структуру, наголошуючи на тому, що структура подібних висловів була притаманна не тільки російській, українській, англійській та італійській мовам, але й іншим мовам індоєвропейської мовної родини.

Порівнюючи **семантичну** складову англійських та італійських велеризмів, треба зазначити, що ці вислови проявляють свою незвичайність у декількох напрямках. З одного боку, за своєю природою та призначенням велеризми – гумористичні, жартівливі й інколи навіть саркастичні та злегка пустотливі висловлювання, призначенням яких є звеселити та розважити народ. З іншого ж боку, копнувши глибше, ми розуміємо, що коли частиною велеризму виступає прислів'я, афоризм або інша дотепна фраза, кумедний вислів починає набувати нових властивостей. Через гумористичний елемент автор велеризму намагається по-своєму переосмислити загальновідому істину, по-новому передати закладений у неї сенс.

Треба зазначити, що велеризми не потрапляють до нашої мови просто так. Багато з них народжуються у баснях, анекдотах, коротких притчах. Розуміючи важливість цього факту,

автор, для правильного трактування та використання подібних висловів, надає повну інформацію щодо джерел, звідки був взятий вислів або прислів'я, яке в майбутньому стало основою нового велеризму. При цьому усвідомлюється одна важлива істина: прислів'я та приказки у таких випадках, як правило, виступають у ролі прямої мови (однією з 4 частин велеризму), а інші елементи велереми додаються пізніше, що свідчить про те, що велеризм народжується, перш за все, з основної частини – спіч, а потім до неї починають долучати й інші, не менш важливі складові [1, с.274-283; 2].

Порівнюючи дві різні мови, наведемо ряд прикладів. В англійському велеризмі «*Bird in the hand is worth two in the bush, said the old man, ordering another glass of beer*» [4] та італійському «*E meglio un uovo oggi che una gallina domani, said the woman, pouring the 4th bowl of soup*» [4] основним діючим лицем виступає птаха. Тільки в англійській мові не виділяють вид пташки, в італійській цей момент явно конкретизують, вирізняючи курку як основний елемент спіча. Це пов'язано насамперед з тим, що автор велеризму образно підкреслює, що значне докладання зусиль, плідний труд (*яйце сьогодні*) у перспективі принесе вигоду, свої плоди (*курку завтра*). Насамперед, можна наголосити на тому, що для нас важливим є саме елемент – спіч, тому що інші складові велереми (ситуація, спікер, інтродуктор) можуть змінюватися залежно від обставин, які виникають в мові.

Інший приклад – «*An old fox makes a straight furrow, said the old man going to a party*» [4]- «*Gallina vecchia fa buon brood, disse la vecchia, mettendo le calze*» [3, с.326-327].

У першому випадку головним героєм виступає *fox* (*лисиця*), а у другому – *gallina* (*курка*). Можна дійти висновку, що у різних народів світу кожна тварина уособлює якусь свою, особливу рису, притаманну тій чи іншій людині. В італійській фольклористиці, як бачимо, виняткове місце посідає саме курка, втілюючи найцінніші якості людини – працьовитість та завзятість.

Ми проаналізували семантичні особливості англійської та італійської мов, з них на вибірці було розглянуто 400 велеризмів в обох мовах. Таким чином, можна зазначити, що велеризми в англійській та італійській мовах мають швидше більше схожостей, аніж відмінностей. Відмінності, авжеж, існують, але вони порівняно не дуже великі та серйозні. Їх можна углядіти тільки в тому разі, коли ми спробуємо проаналізувати розвиток усної народної творчості кожного народу. Що, авжеж, тільки підкреслить той факт, що вони є різними, бо історія розвитку цих країн, їх побут та традиції неоднакові, а тому образи, відображені в прислів'ях та приказках, які є основою велеризмів, теж відрізняються.

А тому **перспектива** вивчення велеризмів вбачається, насамперед, у проведенні якісно нових досліджень у порівнянні семантичних особливостей не тільки мов германської або романської мовної сім'ї, але й більш різноспоріднених мов, які є незнайомими та маловивченими на даний момент.

Література

1. Пермяков Г.Л. Паремнологические исследования / Г.Л. Пермяков : сб. ст. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1984. – 274-293с.

2. Салтовська Н. Велеризм як жанр української усної народної творчості / Н. Салтовська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ: ВПЦ "Київський університет", 2012. – 52-54с.

Джерела ілюстративного матеріалу

3. Константинова И.Г. Per Il Corso Medio: Proverbi Italiani e Russi: Русские пословицы и поговорки и их итальянские аналоги / И. Г. Константинова. - СПб. : КАРО, 2004. – 368с.

4. Тлумачник словник Академік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dic.academic.ru> [Дата звернення: 30.10.2017].

О.А. Назюта
Г. Мариуполь

НЕОЛОГИЗМЫ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Любой язык, существующий в настоящее время находится в постоянном изменении и движении. Лексика, как самый подвижный пласт языка, чутко реагирует на все изменения в социальной, культурной, политической, научной и других сферах жизни человека.

Актуальность работы обусловлена стремительным увеличением числа неологизмов - это один из самых динамичных процессов современного английского языка.

Цель данной работы - исследование неологизмов в современном английском языке, выявление причин новообразований в английском языке.

Лексика английского языка непрерывно развивается. Особенно подвержены изменениям те слои лексики, которые не входят в устойчивую часть словаря, содержащую общеупотребительные слова. Изменяются значения слов и состав словаря: одни слова исчезают, другие создаются вновь. Такие слова называются неологизмы.

Проблема термина «неологизм» до сих пор является одной из нерешенных. Неология как молодая и перспективная отрасль языкознания переживает своего рода «неологический бум». Тем не менее, в ней имеется ряд важных нерешенных проблем. К их числу относится отсутствие четкой терминологической базы, в том числе и однозначное определение объекта неологии – неологизма [5].

Термин «неологизм» впервые появился в 1755 году во французском языке, откуда после 1800 года он был заимствован в английский язык в значении «употребление новых слов, инновации в языке, а также как новое слово или выражение» [3]. Неологизм — слово, значение слова или словосочетание, недавно появившееся в языке. В развитых языках каждый год появляются десятки тысяч неологизмов. Большинство из них имеют недолгую жизнь, но некоторые закрепляются в языке надолго, входят не только в живую обиходную его ткань, но и становятся неотъемлемой частью словесности [2].

Большое количество неологизмов возникает в связи с социальными изменениями, происходящими в странах английского языка. Они возникают с развитием науки, техники, культуры, экономики. Источником неологизмов является как межличностный дискурс, так и дискурс средств массовой информации.

Различают два вида неологизмов: новые слова, и новые значения, которые появились у «старых» слов. Новые слова, которые появляются в языке для обозначения новых вещей и понятий (в связи с развитием науки, техники, культуры и других сторон социальной жизни общества), принято называть собственно лексическими неологизмами (например, Internet, imagemaker). Если же используется старая форма слова, но ей приписывается новое значение, то говорят о семантическом неологизме (greens). Такие обороты как, hotline, shadow economy, в которых новы, необычны сами связи слов друг с другом, называются сочетаемостными неологизмами. Все три типа неологизмов объединяются общим названием «языковые» [4].

Современный английский язык насчитывает три способа образования новых слов, а именно: 1) Фонологический способ образования неологизмов – это такой способ, при котором новые слова образуются из сочетаний звуков, зачастую из звукоподражательных междометий. Например, глагол “to whee” (волновать) образован от междометия “whee” (обозначает восклицание радости и положительных эмоций). 2) Заимствования также являются источником образования новых слов. Лексический состав английского языка пополняется именно за счет заимствований из различных языков, в том числе и русского. Примеры заимствований из русского языка: “dacha” (дача), “glastnost” (гласность), “to knout” (бить кнутом). 3. Морфологический способ образования неологизмов – это способ образования новых слов из морфем рассматриваемого языка. Данный способ насчитывает следующие разновидности: а) аффиксальный способ – это морфологический способ образования новых слов, при котором уже существующие суффиксы обретают новые значения. Например: -able: “googlable” (то, что можно найти в поисковых системах); -holic: “bookoholic” (человек, любящий читать); -iac: “braniac” (асоциальный умник); Помимо суффиксов, активное участие в образовании новых слов принимают префиксы. Самыми распространенными являются: cyber-: “cybercafe” (интернет-кафе); de-: “to deconflict” (предотвратить конфликт); dis-: “to disclude” (исключать); б) словосложение – это один из наиболее древних и распространенных

способов образования новых слов. Данный процесс характеризуется слиянием двух основ. Например: N+N=N или Adj+N=N: “antisocial networking” (добавление друзей в социальные сети ради количества); в) конверсия – это переход слова из одной части речи в другую. Самыми частоупотребляемыми являются конверсии имен существительных в глаголы и конверсии глаголов в имена существительные: “to amazon” (совершать покупки на сайте Amazon.com); “to starbuck” (пить кофе); г) сокращение – нерегулярный способ образования морфологических неологизмов. Данный тип новых слов, в основном, состоит из аббревиатур и акронимов. Рассмотрим следующие примеры неологизмов: LBD (little black dress) – маленькое черное платье; ОТР (on the phone) – по телефону; РС (personal computer) – персональный компьютер [1].

В заключении, хотелось бы отметить что, роль английской лексики в обогащении лексики других языков, в частности русского, заметно возросла. Новые лексические единицы, появившиеся в современном английском языке, образуются по традиционным моделям и традиционными способами. Отмечается огромная роль сложных слов в образовании неологизмов, особенно сложных существительных нейтрального типа и сложносокращенных слов различного типа. Образование сложносокращенных слов способствует общей тенденции современного английского языка выражать понятия в наиболее сжатой форме. Исходя из вышеперечисленных примеров, можно сделать вывод о том, что такие сферы человеческой жизни как наука, политика, спорт, массовая культура и искусство, являются самыми продуктивными по образованию неологизмов в английском языке. Язык является отражением жизни народа, а лексика самый подвижный пласт языка для социальных и культурных изменений. Поэтому, можно предположить, что новые слова, какими бы непривычными и нелепыми они не казались большей части общества вначале, появляются и становятся популярными не случайным образом. Их появление закономерно, так как они несут с собой новые идеи и ценности.

Литература

1. Альманах современной науки и образования. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.gramota.net/materials/1/2016/12/17.html>
2. Википедия — свободная энциклопедия. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Неологизм>
3. Дубенец, Э.М. Modern English Lexicology: учеб. пособие / Э.М. Дубенец, – М: «Глосса-Пресс», 2002 – 224с.
4. Неологизмы [Электронный ресурс] // Электронная энциклопедия «Кругосвет». URL: <http://www.krugosvet.ru/articles/69/1006970/1006970a1.htm>
5. Сенько, Е.В. Теоретические основы неологии / Е.В. Сенько –Владикавказ: Северо-Осетинский государственный университет им. К.Л. Хетагурова, 2001 – 107 с.

*О.С. Нікітіна
м. Маріуполь*

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАГОЛОВКУ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стиль - це вибір мовних засобів, пов'язаний з певною сферою суспільної діяльності, метою мовного спілкування і складом його носіїв. Залежно від цілей та завдань, які ставляться і вирішуються у процесі спілкування, відбувається відбір мовних засобів. В результаті створюються різновиди єдиної літературної мови, які зветься функціональними стилями. Виділяються книжкові функціональні стилі: науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, літературно-художній, розмовний стиль. Кожен з п'яти стилів має ряд специфічних мовних характеристик [5, с. 2].

Публіцистичний стиль мови являє собою функціональний різновид літературної мови і широко застосовується в різних сферах суспільного життя.

Характерними особливостями публіцистичних творів є актуальність проблематики,

політична пристрастність і образність, гострота і яскравість викладу. Вони обумовлені соціальним призначенням публіцистики, повідомляючи факти, формувати громадську думку, активно впливати на розум і почуття людини.

Засіб подання інформації в публіцистичному стилі також має свої відмінні риси. Інформація в публіцистичних текстах не тільки описує факти, але і відображає оцінку, думки, настрої авторів, містить їх коментарі та роздуми.

У сучасній лінгвістиці поряд з поняттям «стиль» часто вживається і термін «дискурс». Стиль може бути полісемантичним, з огляду на його використання в різних областях людської діяльності і його широку інтерпретацію. У лінгвістиці цей термін найчастіше асоціюється з функціональною стилістикою. Дискурс розуміється як особливий тип мовлення в мовних творах, так і щось близьке до терміну «функціональний стиль» [5, с. 2-3].

Публіцистичний дискурс - це актуальний текст, викликаний до життя конкретною ситуацією і конкретними явищами, пов'язаний з подіями навколишнього світу і існуючий в певному часовому просторі [2, с. 142-143]. Однією з головних властивостей публіцистичного дискурсу є його динамічний початок, інтерактивність, відкритість для інтерпретаторів, його діалогічність [2, с. 142-143]. Будь-якому публіцистичному тексту властиві документалізм, чіткий прояв авторської позиції і авторського «я» [2, с. 142-143]. Автор за допомогою різних прийомів переконання і маніпулювання прагне викликати у читачів певну реакцію [2, с. 142-143].

У публіцистичному дискурсі реалізується функція впливу (агітації і пропаганди) мови, з якої часто поєднується функція інформативна (повідомлення нового). У публіцистичних текстах відображені питання широкої тематики - актуальні питання сучасності, що викликають зацікавленість у суспільстві (політичні, економічні, моральні, філософські), питання культури, виховання, повсякденного побуту. Публіцистичний дискурс знаходить застосування в суспільно-політичній літературі, періодичній пресі (газетах, журналах), ораторській мові і т.д. [2, с. 143-144].

В якості одного з засобів залучення уваги до публікації часто використовують заголовок. Його можна визначити як компонент тексту, тісно пов'язаний з іншими компонентами цієї системи, що займає стилістично сильну позицію, що називає текст і дає первинну інформацію про нього. Заголовок являє собою конденсацію змісту тексту. Будучи стислою і часто єдиною для читачів інформацією про зміст матеріалу, він являє собою невід'ємну частину газетної публікації. За ним можна судити про зміст публікації і обирати цікаву інформацію для більш ґрунтовного знайомства [4, с. 37].

Виконуючи прагматичну функцію, заголовок своєю формою приваблює читача до тексту - викликаючи цікавість або подив. При цьому заголовок впливає на читача таким чином, що змушує звернутися до тексту [3, с. 89].

Зміст і форма німецького газетного заголовка як правило відображають загальну комунікативну і прагматичну спрямованість газетної статті. Газетний заголовок не тільки постачає матеріал найменуванням, але і викликає у читача зацікавленість до нього, приваблює читача до позиції автора, впливає на певне ставлення до викладання фактів [4, с. 43].

У сучасному газетному заголовку прагматична функція є найбільш важливою. Прагматична спрямованість газетного заголовка пояснюється тим, що заголовок є посередником між читачем і автором тексту.

Також відмінною прагматичною особливістю газетного заголовка є те, що його спрямованість до читача виражена значно яскравіше, ніж в тексті самої статті. Арсенал засобів прагматики газетного заголовка досить широкий. Виділяються мовні і немовні засоби [3, с. 91].

До лінгвістичних засобів відносяться: фонетичні, лексичні, граматичні засоби, стилістичні ефекти, пунктуація. До невербальних засобів відносяться розмір шрифту, невербальна інформація та ін.

Заголовки, які містять фонетичні засоби, носять інтригуючий, рекламний характер. Використання антонімів, порівняння, уособлення, метафор надає газетному заголовку яскраву

експресію, жвавність, наочність, образність.

Пунктуація є найважливішим засобом створення експресивності газетного заголовка, так як знаки пунктуації надають тексту стилістичне забарвлення, допомагають розумінню і сприйняттю тексту. За допомогою різноманітних знаків пунктуації навмисно виділяються ті компоненти заголовка, на які читач повинен в першу чергу звернути свою увагу.

Розмір шрифту грає важливу роль в прагматичі газетного заголовка. Чим більше розмір шрифту, яким набрано заголовок, тим швидше він кидається в очі. Часто газетні заголовки супроводжуються фотоілюстраціями, основне призначення яких - доступність, краса, наочність, емоційність, швидкість сприйняття інформації в заголовку. Сенсаційність газетного заголовка полягає в порушенні інтересу, який може схвилювати і навіть потрясти читача. Сенсаційний заголовок привертає увагу читача тому, що він повідомляє читачеві щось незвичайне [3, с. 92-93].

Отже, заголовок слід розглядати як окремий, самостійний газетний жанр. В рамках даного жанру створюються короткі тексти, досить зручні для сприйняття, оскільки візуально маленькі за розміром текст має глибинний зміст та конденсує зміст цілої газетної статті. Заголовок має лінгвістичні та екстралінгвістичні характеристики.

Література

1. Брандес М. П. Стилистика текста / М. П. Брандес. – Москва : Прогресс-традиция, 2004. – 416 с.
2. Клушина Н. И. Стилистика публицистического текста / Наталья Ивановна Клушина. – Москва : МедиаМир, 2008. – 242 с.
3. Ляпина О. А. Структурные, функциональные и прагматические особенности немецкого газетного заголовка : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Ольга Алексеевна Ляпина. – Воронеж, 2012. – 154 с.
4. Пешкова Ю. В. Роль и функции новостных заголовков в современной немецкоязычной прессе : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Юлия Валерьевна Пешкова. – Москва, 2012. – 174 с.
5. Филоненко Т. А. Соотношение понятий "дискурс" и "функциональный стиль" [Електронний ресурс] / Татьяна Александровна Филоненко // Грамота. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gramota.net/materials/1/2010/1-1/60.html>.

*А. О. Обухович
м. Маріуполь*

ІСТОРІЯ І ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДІАЛЕКТІВ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Історія італійської мови почалася в III ст. нашої ери, коли Римська імперія щосили керувала Середземномор'ям. Коли в V ст. імперія впала, Італія розділилася на частини і зазнала численні вторгнення греків, німців, а також кельтів. Кожен регіон Італії став практично окремою країною зі своєю унікальною культурою, традиціями і мовою. Протягом століть під зовнішнім впливом мови цих місцевостей розвинулись в абсолютно різні варіанти так званої вульгарної латині, до такої міри різні, що люди, які проживають в цих місцевостях, не змогли б розуміти один одного. Згідно з визначенням В. М. Жирмунського, «діалект представляє єдність не споконвічно дане, а що склалося історично в процесі суспільно обумовленої взаємодії з іншими діалектами загальнонародної мови, як результат не лише диференціації, але і інтеграції: єдність, яка розвивається, динамічна, як про те свідчить характер ізоглос мовної карти, що наочно відбиває зв'язок історії мови з історією народу».

Скільки всього діалектів в Італії сьогодні, сказати не так легко. За одними стандартами їх чотирнадцять, за іншими – так взагалі: в кожному місті свій діалект. З історичних, культурних і політичних причин більшість так званих «італійських діалектів» досі не отримали статус офіційної мови. Італійське законодавство визнає тільки франко-провансальський, фріульський, ретороманський, окситанський, каталанський і сардинський. Проте, цим кількістю італійських мов не вичерпується. Адже різниця між мовами не обмежується тільки місцевими слівцями.

Приміром, венеціанська мова має граматику, відмінну від граматики італійської мови. Звичайне речення «ми приїжджаємо», яке в італійському звучить як «stiamo arrivando», а у венеціанському – «sémo drìo rìvâr», погодьтеся, є різниця. Те ж саме можна сказати і про інші діалекти, які відрізняються від основної мови в граматиці, синтаксисі і лексиці, проте, вони сприймаються тільки як регіональні варіанти італійської мови.

Як зазначив Тітов В. Т., діалекти Італії дуже різноманітні, особливо діалекти південної і центральної Італії, де розділення на регіони було більш вираженим. Прикладом може служити сицилійський з трьома різними мовними групами, які діляться на шість різновидів з відмінностями в граматиці, лексиці і вимові. Тобто жителі сусідніх сіл можуть говорити на схожих, але все ж таки різних мовах. Проте, усі ці діалекти об'єднують під однією назвою – Сицилійський [1, с.47].

Еміліано-Романьоло або просто Еміліано, вважається діалектом Італії, при цьому еміліано-романьольський і італійський абсолютно різні мови, вони навіть належать до різних гілок романської мовної сім'ї: західної романської і італо-далматинської відповідно.

Неаполітанський діалект є мовою, на якій говорять в Неаполі і прилеглих територіях регіону Кампанії. Часто згадується, коли йдеться про італо-західну групу діалектів південної Італії, а лінгвісти виділяють групу неаполітанських діалектів в окрему романську мову – неаполітанський-калабрійський. У 2008 р. регіональний уряд Кампанії офіційно проголосив неаполітанський повноцінною мовою. Це було зроблено не просто так, а для того, щоб захистити мову, просувати її вивчення, а також зберегти місцеву культуру і традиції.

Сардинський є головною мовою, на якій говорять на острові Сардинія. Він розділяється на чотири основні субрегіональні мовні групи: кампіданійський, галлурський, логудорський і сассарський. На сардинському говорять зовсім небагато чоловік: 345 тис. на кампіданійському, приблизно 100 тис. на галлурському, 500 тис. на логудорському і не більше 100 тис. на сассарському. Всього виходить трохи більше мільйона чоловік.

Венеціанський, на якому, як можна здогадатися, в основному говорять у венеціанському регіоні Італії, є діалектом Італії і відрізняється від стандартної італійської мови, тому вважається окремою мовою. На венеціанському говорять 6 230 тис. чоловік, з яких в Італії мешкає 2 180 тис. Людей, що також говорять на цій прекрасній мові, можна зустріти у Бразилії, Хорватії і Словенії [1, с. 53].

Італійські діалекти розділені на дві основні групи по лінії Спезія-Реміні, що проходить зі сходу на захід Італії по межі між Емілія Романгой і Тосканою. Ми можемо розрізнити північні діалекти, на яких говорять над вищезазначеною лінією, і південні діалекти, які знаходимо під цією лінією. І більше того, є також сардинські діалекти, які вважаються окремою мовою.

У північній зоні Італії із заходу на схід діалекти поділяються на такі різновиди: галло-романський (окситанський і франко-провансальський), галло-італійський (п'ємонтський, ломбардський східний і західний, каррарський, лігурський, еміліанський, романьольський), венетський, ладінський, фріульський, а також болонський діалект.

До центральних діалектів відноситься тосканський, з якого виділяється флорентійський діалект.

Південно-центральні діалекти діляться на діалект Умбрії, захоплюючий також Перуджу, частину Марке і Лаціо, і римський діалект (романеско).

Південні діалекти – це діалекти Аbruццо, Молізе, Кампанії (окремо – неаполітанський діалект), апулійський, луканський, салентийський, калабрійський, сицилійський [2, с. 149].

На сьогодні в Італії співіснує величезна кількість діалектів. Різниця між ними дуже велика аж до того, що носії одного діалекту не розуміють носіїв іншого діалекту і на допомогу їм може прийти лише стандарт італійської мови. Деякі з них структурно настільки відмінні від італійського, що могли б розглядатися як окремі мови. Численні місцеві діалекти італійської мови можуть бути зведені в три великі групи: діалекти півночі, центру і півдня Італії. У складі діалектів півночі, у свою чергу, виділяються дві великі групи - діалекти галло-італійські, що включають ломбардський, п'ємонтський, генуезський і емільянський, з їх подальшими підрозділами, і венеціанський говір. Група центральних діалектів включає говір Тоскани,

Умбрії, Північного Лаціо, області Марке, а також корсиканський діалект. До групи діалектів півдні відносяться близькі один до одного неаполітанський, абруцський, калабрийський, апулійський, а також велика група сицилійських діалектів. Особливе місце по відношенню до названих діалектів італійської мови займає сардинська мова. Вона має глибоку своєрідність як в словниковому запасі, так і в граматичному строї. З цієї причини сардинська мова виділяється багатьма вченими в якості самостійної.

Вивчення діалектів дуже важливо так як навіть на сьогоднішній день вони мають свій вплив на розмовну італійську мову, а також і на літературну італійську мову.

Література

1. Базылев В. Н. Общее языкознание / В. Н. Базылев. – М. : Гардарики, 2007. – 288 с.
2. Балашова Л. В. Введение в языкознание. Конспект лекций / Л. В. Балашова. – М. : Высш. шк., 2010. – 191 с.
3. Березин Ф. М. История лингвистических учений / Ф. М. Березин. – М. : Высш. шк., 1975. – 304 с.
4. Вахтин Н. Б. Социолингвистика и социология языка / Н. Б. Вахтин. – СПб. : Изд-во Европейского университета, 2004. – 336 с.

*Є. О. Панчищенко
м.Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО БЛОГ-ДИСКУРСУ

У сучасній лінгвістиці з'явилася потреба залучення до досліджень проблем мови і комунікації багатьох інших областей знання, переосмислення традиційних уявлень про мову, розгляду різних сторін мовнорозумової діяльності.

Таким напрямком в лінгвістиці є когнітивно-дискурсивний, побудований на основі традиційних підходів і використання методологічного апарату інших наук, який просунув лінгвістику на якісно новий рівень дослідження когніції і дискурсу на основі комплексної когнітивної методології.

Когнітивно-дискурсивна парадигма передбачає вивчення мови в дії, коли «мова являє собою інструмент, знаряддя, засіб і механізм для здійснення певних цілей і реалізації людиною певних намірів - як в сфері пізнання дійсності і її опису, так і в актах спілкування, взаємодії з допомогою мови» [3].

З цієї точки зору дискурс визначається як «зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; мова, розглянута як цілеспрямована, соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мова, «занурена в життя» [1].

З точки зору лінгвістики блоги представляють собою новий феномен мови, на основі якого з'являється можливість дослідження дискурсу в когнітивному аспекті. Розглянемо блог як мережеву комунікативну структуру, що представляє окремий жанр Інтернет-дискурсу.

Блог, як жанр політичного дискурсу, з'явився відносно нещодавно, близько десяти років тому і виділився він у зв'язку з дослідженнями можливостей Інтернету. З того часу структура його значно змінилася, і тепер блог – це публічний майданчик, спрямований на оперативне поширення інформації і усвідомлену орієнтацію на публічного читача, а також залучення до соціально-значущих проблем.

Англомовний політичний дискурс, у свою чергу, володіє специфічними характеристиками даного поняття, такими як: політична коректність, орієнтація на майбутнє, виховання громадської думки, частотне використання цитувань, публічний характер дискурсу, високий рівень впливу і високий відсоток використання термінології і специфічних термінів. Політичний дискурс, на сьогоднішній день, може розглядатися не тільки як дискурс політиків, а й як дискурс реагування, що є реакцією на перший. Зміст даного мовного твору політичний,

проте реалізується він у неінституціональній сфері. Також можна виявити тенденцію до зрощення з іншими дискурсами, наприклад, з мас-медійним. Ця залежність робить політичний дискурс публічним і масовим.

В якості одного з характерних проявів віртуальної мовної особистості може бути розглянуто її вербально-семантичний рівень, згідно з яким передбачається вивчення і опис її лексику. Одиниці даного рівня – окремі слова, об'єднані у стандартні словосполучення, прості речення і фрази, які виступають як своєрідні кліше і шаблони, не дозволяють проявити індивідуальність мовної особистості, однак вона важлива для її становлення.

Наприклад, в ході аналізу даного рівня мовної особистості Кріса Вейганта (Chris Weigant), політичного коментатора, автора, та блогера [5], були розглянуті матеріали, створені даним політичним блогером за 2016 рік (у цілому 83 поста). Блог Кріса Вейганта відрізняється від інших блогів, не конкретно політичною позицією, а індивідуальним стилем автора, особливості якого проявляються при мовному, композиційно-стилістичному і прагматичному аналізі створених ним постів і коментарів.

Аналіз мовних особливостей у постах і коментарях показав, що пости К. Вейганта багаті професійною та термінологічною лексикою, яку можна розподілити на кілька тематичних груп:

1) політична лексика: president, constitution, senate, political party, debates, caucuses, authority, totalitarianism, democracy, socialism, ideology, communism, bureaucracy, nazism, nationalism, consolidation, federal law, federal government, presidential race, campaign, governor, political protest, Republicans, Democrats, congress, veepstakes іт.

2) економічна лексика: corruption, budget, capital, economy, crisis, default, investment, burse, taxes. Наприклад, дані лексеми частотних в наступних постах: "One of the biggest elements in our society that facilitate corruption is the way our politicians finance their election campaigns. The best way to win an election is to get your name out there to the people; however, that takes funding".

3) соціальна лексика: health care, social care, insurance, demography, mortality, natality.

4) духовна лексика: moral, honour, fairness, God, religion, яка є ще однією важливою сферою життя будь-якого суспільства [2].

Однак, Є. Г. Новикова відзначає такі властивості блог-дискурсу, як порушення текстового, а також фрагментарність візуальної єдності. Це виражається в дискретності структури тексту, синтаксичним членуванням графічними засобами (смайликами, малюнками, графічними символами, фотографіями), гіперпосиланнями, цитатами, множинними аббревіатурами, оклику і питальними знаками, трьома крапками і іншими знаками пунктуації; як правило, вони передають інтонацію усного мовлення.

Для тексту в блог-дискурсі, на думку Є. Г. Новикової, характерне поєднання різних стилів, неточність цитат, необробленість, велика кількість орфографічних, граматичних і синтаксичних помилок.

До виражених мовних особливостей блог-дискурсу відносяться особливості усного діалогічного мовлення: безліч формул ввічливості, спонукальні обороти (в їх числі спонукальні частки давайте, нумо, нехай), текст містить безліч поправок і уточнень. Уривчастість йому повідомляють скорочення, аббревіатури, велика кількість простих речень і вставок, еліптичні пропозиції. Використовуються також вступні конструкції, характерні для розмовної мови, знаки оклику та питання пропозиції, сегментовані пропозиції, парцеляції, а також лексика з вираженою експресивною семантикою, звуконаслідувальні лексичні одиниці, знижена і жаргонна лексика [4].

Література

1. Арутюнова Н. Д. Метафора та дискурс [Електронний ресурс] / Н. Д. Арутюнова. – 1990. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.philology.ru/linguistics1/arutyunova-90.htm>.
2. Долгова К. І. Особливості мовної особистості Кріса Вейганта як суб'єкта англomовного політичного блог-дискурсу / К. І. Долгова. // Молодий вчений. – 2016. – С. 654–660.

3. Кубрякова Є. С. Про когнітивну лінгвістику та семантику терміна «когнітивний» / Є. С. Кубрякова. // Вісник Воронежського державного університету. – 2001. – С. 4 – 10
4. Новикова Е. Г. Языковые особенности организации текстов классического и сетевого дневников: Дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь, 2005.
5. <http://www.chrisweigant.com/>

*О.В. Подопрігора
м. Маріуполь*

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З СЕМАНТИКОЮ

Дослідження присвячено когнітивній лінгвістиці в цілому, та її відношенню до семантики. Цією проблемою займалися такі вчені, як Т.Г. Скребцова [4], В.А. Маслова [2], З. Д. Попова [3].

Актуальність дослідження є зрозумілою, адже вивчення головних засад когнітивної лінгвістики та семантики є важливою задачею сучасної лінгвістики, що дозволяють всебічно вивчати слово як основну одиницю мовної системи та розглядати його в контексті культури, пізнання та комунікації.

Мета і завдання дослідження полягають в розгляданні поняття когнітивної лінгвістики, семантики, у пошуку головних закономірностей їх взаємодії.

Досліджуючи поняття когнітивної лінгвістики, дотримуємось думки, що людським інтелектом, закономірностями мислення здавна займалися логіка, філософія, фізіологія, психологія. Так, в філософії існує цілий розділ - гносеологія, що займається теорією пізнання. Тому можна стверджувати, що у когнітивізма величезна традиція, коріння якої сягають в античність. Але в рамках когнітивістики старі питання зазвучали по-новому. Виявилось, наприклад, що різна природа реалій (речей, явищ, подій) обумовлює їх різне відображення в свідомості: одні представлені у вигляді наочних образів, інші - у вигляді наївних, примітивних понять, треті - у вигляді символів [2, с. 45].

Когнітивізм - це напрямок в науці, об'єктом вивчення якого є людський розум, мислення і ті ментальні процеси і стани, які з ними пов'язані. Це наука про знання і пізнання, про сприйняття світу в процесі людської діяльності [2, с. 46].

Існує думка, що когнітивна лінгвістика – сучасна область наукових досліджень, що активно розвивається. Своїм виникненням вона зобов'язана, головним чином, роботам американських мовознавців, проте згодом набула своїх прихильників в європейських країнах [4, с. 10].

Семантика природної мови закріплює результати відображення і пізнання об'єктивного світу, досягнуті в суспільній практиці людей [1].

Мова - один із засобів доступу до свідомості людини, його концептосфери, до змісту та структури концептів як одиниць мислення. Дослідження семантики мовних одиниць, що об'єктивують концепти, дозволяє отримати доступ до змісту концептів як розумових одиниць. Сукупність значень мовних одиниць утворює семантичний простір мови [2, с. 41].

Концепт - одиниця концептосфери, значення - одиниця семантичного простору мови. Значення - елемент мовної свідомості, концепт – когнітивного («загального»). Концепт і значення в рівній мірі - явища розумової, когнітивної природи. Значення є частина концепту як розумової одиниці, закріплена мовним знаком з метою комунікації [3, с. 22].

Наприклад, можемо привести приклади деяких дієслів психічного впливу з негативним значенням в англійській мові: to offend 'кривдити', to insult 'ображати', to abuse 'знущатись', to bother 'набридати', to annoy 'докучати', to irritate 'дратувати', to anger 'гнівити', to displease 'сердити', to exasperate 'роздратовувати', to upset 'засмучувати', to distress 'завдавати горя', to grieve 'журити', to oppress 'гнітити' [5].

Когнітивна лінгвістика не вписується в рамки однієї науки, а лежить на перетині кількох дисциплін, що є характерною особливістю сучасного гуманітарного знання - досить згадати

інші «прикордонні» області, такі як психолінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика, етнопсихолінгвістика, біолінгвістика, юрислінгвістика, комп'ютерна лінгвістика, політична лінгвістика, а також лінгвогеографія, лінгвістична антропологія та ін. Міждисциплінарність когнітивної лінгвістики виражається в активному залученні відомостей і експериментальних даних з інших наук: перш всього з психології, а також з філософії, нейрофізіології, соціології, політології, етнографії, теорії штучного інтелекту та ін. [4, с.14].

Відмінність когнітивної лінгвістики від інших когнітивних наук полягає саме в її матеріалі - вона досліджує свідомість на матеріалі мови (інші когнітивні науки досліджують свідомість на своєму матеріалі), а також в її методах - вона досліджує когнітивні процеси, робить висновки про типи ментальних репрезентацій в свідомості людини на основі застосування до мови наявних в розпорядженні лінгвістики власне лінгвістичних методів аналізу з подальшою когнітивною інтерпретацією результатів дослідження [3, с. 20].

Таким чином, центральним в когнітивної лінгвістики є категорія знання, проблема видів знання і способів їх мовної репрезентації, так як саме мова є основним засобом фіксації, зберігання, переробки і передачі знання. Семантика ж, у широкому сенсі слова, є - аналіз відносин між мовними образами і світом, реальним або уявним, а також змістовна сторона мовних одиниць, їх значення.

Література

1. Лингвистический энциклопедический словарь: [Електронний ресурс] //Режим доступу URL: <http://tapemark.narod.ru/les/438a.html>
2. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика / В.А. Маслова. – М. : ТетраСистемс, 2004. – 266 с.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова. – М. : Восток-Запад, 2007. – 226 с.
4. Скребцова Т. Г. Когнитивная лингвистика: Курс лекций / Т. Г. Скребцова. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2011. — 256 с.
5. Duckett, B. Longman Dictionary of English Language and Culture / B. Duckett. – Third edition. – Edinburgh: Longman, 2008. – 1620 p.

*О. В. Самойленко
м. Краматорськ*

СИНТАКСИЧНА ТЕОРІЯ ТВОРЕННЯ СКЛАДНОГО СЛОВА У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Існують різноманітні підходи до вивчення природи та механізму творення складних слів. Найпоширенішим на сьогоднішній день є синтаксичний, сутність якого полягає в тому, що значення складного слова виводиться шляхом синтаксичного аналізу відношень між його компонентами, а предметне значення слова є менш вагомим. Цей підхід був широко розповсюджений до 70-х років ХХ ст. Мовознавці спрямували свою увагу на виявлення спільних рис словосполучення та композиту, на синтаксичну інтерпретацію складних слів. Основною метою науковців стали пошуки структурної відповідності композита та словосполучення, тому композити стали об'єктом лексичних, синтаксичних та структурних трансформацій, а особлива увага приділялася питанням внутрішнього синтаксису, виведенню семантики складного слова із значення його складових компонентів, згортанню речень у складні слова.

Багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів розробляли цей підхід для пояснення механізму творення композитів: В. Г. Адмоні [1], який пропонував встановлювати «кореляції між складаннями та вихідними словосполученнями, а також виявляти структурно-семантичну співвіднесеність між одиницями словоскладання та синтаксису»; Н. Д. Арутюнова, Н. Хомський [3], Р. Ліз, В. Адамс тощо. Е. Бенвеніст взагалі порівнює словоскладання з синтаксисом: «Відмінене складання – це мікросинтаксис. Кожен тип складних слів потрібно

вивчати як трансформацію певного типу синтаксичного вільного висловлювання» [22, с. 241].

Треба зазначити, що саме зацікавленість зарубіжних лінгвістів синтаксисом спровокувала поширення цього підходу у 2-й половині ХХст. Багато для становлення цієї теорії зробив батько генеративної граматики Н. Хомський, який взагалі вважав, що «людина – синтаксична тварина» [3]. Більше того, цей підхід є загальноживаним і понині.

У слов'янській лінгвістиці ця теорія була висунута ще у ХІХст. Ф. І. Буслаєвим, який зауважував, що механізм творення складних назв може бути вивчений шляхом установлення простого речення на базі самостійних слів, які виступають складовими елементами композитів. Подібні думки висловлювали Е. Бенвеніст [2], Ш. Баллі, які підкреслювали, що деривати та складні слова є трансформацією судження. В. Порциг вважав, що композит – це скорочення речення з певним присудком. Г. Якобі, М. Ягич детально аналізували зв'язок композиту із мотиватором – підрядним реченням. Домінування в американському та західноєвропейському мовознавстві генеративного синтаксису обумовило спроби пошуки корелятив складних слів на рівні глибинних синтаксичних структур або складних абстрактних фігур логічного синтаксису, близьких перифразі (Г. Брекле, який визначає неопосередковане джерело складних слів як ті, що «інтерпретуються з точки зору семантики синтаксиса моделі структури речення» [4, с. 78], З. Вендлер, Ю. Балтова, В. Дорошевський).

Перетворення словосполучень та речень на похідні слова визначило методику аналізу у багатьох словотворчих дослідженнях. Навіть тлумачення критерію творення композитів Г. Винокура мало синтаксичний характер. Деякі лінгвісти дійшли до категоричного висновку, що творення складного слова можливо тільки у тому випадку, коли елементи, що його формують, спроможні сполучитися у синтаксичні конструкції. Проте не можна заперечувати того факту, що існує певна кількість складних утворень, для яких досить важко віднайти відповідні синтаксичні кореляти: укр. *водоріз, далекомір*, рос. *паровоз, вертолёт*, англ. *crayfish, ABC-book*, фр. *cosmodrome m, blackbouler*. Спроби розгорнути подібні лексеми у словосполучення або речення лишаються марними. Таким чином, спірним є також питання про прототип композиту, який найчастіше кваліфікували або як словосполучення (В. Розвадовський, Л. Сахарний, І. Торопцев), або як речення (Р. Ліз).

Література

1. Адмони В. Г. Основы теории грамматики / В. Г. Адмони. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 104 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист ; [пер. с франц. Ю. Н. Караулова и др.]. – М. : Прогресс, 1974. – 447 с.
3. Хомський Н. Роздуми про мову / Ноам Хомський ; [перекл. з англійської О. Кошовий]. – Львів : Ініціатива, 2000. – 352 с.
4. Brekle H. F. Generative Satzsemantik im System der Englischen Nominalkomposition / H. E. Brekle. – München, 1976. – 112 s.

К.С. Сергієнко
м. Маріуполь

СЛОВОТВОРЧІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ЕТИКА» В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Словотвір є головним засобом збагачення словникового складу мови, поповнення словника новими лексичними одиницями. Більшість нових слів, що виникають унаслідок зміни соціального устрою, розвитку виробництва, розвитку культури, науки тощо, звичайно утворюються за допомогою словотвірних засобів, що тісно пов'язані зі структурою мови та внутрішніми законами її розвитку.

Словотвір – це утворення слів, похідних та складних, яке звичайно відбувається на основі однокореневих за існуючими в мові прикладами та моделями за допомогою афіксації,

словоскладання, конверсії та інших формальних засобів [3, с. 467].

Як головний засіб збагачення словникового складу мови словотвір, у різних своїх типах (морфологічний, синтаксичний, семантичний), грає дуже важливу роль у мові. Ця роль не обмежується лише утворенням нових слів. У процесі створення слів, у процесі збагачення словникового складу збагачуються та удосконалюються самі засоби словотвору.

Словотворчі засоби мови розвиваються відповідно внутрішнім законам її розвитку, відповідно до потреб мови в засобах виразності, здатних найбільш чітко та повно передавати різноманітні відтінки думки і тим самим максимально задовольняти потребам спілкування.

Словниковий склад мови – це найбільш мінлива та найбільш рухома сторона мови. Словниковий склад, майже безперервно змінюється, безпосередньо відображає все те нове, що з'являється у житті народу, який спілкується цією мовою. При цьому одні слова вимирають, інші – з'являються знову, а деякі слова суттєво змінюють своє значення.

Поява нових слів визначається потребами спілкування людей у суспільстві. Цими ж потребами визначається й зникнення старих слів, що означають явища, які більше не існують у суспільному житті та втратили своє значення для суспільства на даному етапі його розвитку. Зникає у мові лише незначна кількість слів порівняно з загальною кількістю лексичних одиниць. Таким чином, у мові відбувається безперервне кількісне зростання її словникового складу, безперервне збагачення лексики, а тим самим й збагачення самої мови, тому що багатство й розвиненість мови, багатство та різнобічність словникового складу знаходяться у певному взаємозв'язку.

Ці властивості словникового складу безпосередньо пов'язані з засобами словотвору [3, 486]. В якості прикладів можна використати групу іменників німецької мови на позначення етичних відношень.

Отже, спираючись на класифікацію В. В. Виноградова [1; 2], визначимо такі види словотвору для досліджуваної групи іменників:

1) морфологічний словотвір – використовується для утворення нових слів такими ж засобами, що й граматики (морфологія) для утворення форм слів. Морфологічний словотвір у свою чергу поділяється на декілька типів:

а) суфіксальний словотвір, що характеризується приєднанням суфіксів до похідних основ.

Саме цей вид словотвору є домінуючим серед іменників семантичного поля «етика». Найбільш продуктивними суфіксами є суфікси жіночого роду:

- *keit* – зустрічається у 55 лексичних одиницях, 22% від загальної кількості іменників, наприклад, *die Heiligkeit, die Wichtigkeit, die Gerechtigkeit*;

- *heit* – зустрічається у 33 ЛО, 12% - *die Keuschheit, die Weisheit, die Bescheidenheit*;

- *ung* – зустрічається у 22 ЛО, 8,8% - *die Achtung, die Beleidigung, die Forderung*;

- *tät* – зустрічається у 6 ЛО, 2,4% - *die Humanität, die Solidarität, die Naivität*;

- *schaft* – зустрічається у 3 ЛО, 1,2% - *die Feindschaft, die Freundschaft, die Gastfreundschaft*;

- *rei* – зустрічається у 3 ЛО, 1,2% - *die Ziererei, die Schurkerei, die Prahlerei*;

- *lei* – зустрічається у 2 ЛО, 0,8% - *die Heuchelei, die Schmeichelei*;

- *ie* – зустрічається у 4 ЛО, 1,6% - *die Melancholie, die Sympathie, die Autonomie*.

Серед суфіксів чоловічого роду знайдено лише один (*-tus*), який зустрічається у 6 лексичних одиницях, що складає 2,4% від загальної кількості іменників.

б) префіксально-суфіксальний (змішаний) – слово утворюється за допомогою префікса та суфікса. У нашому дослідженні зустрічаються такі префікси: *ge-* (має узагальнююче значення), *un-* (надає слову негативного забарвлення), які утворюють слово з вище зазначеними суфіксами.

- *ge* – зустрічається у 6 ЛО, 2,4% - *die Gerechtigkeit*;

- *un* – зустрічається у 12 ЛО, 4,8% - *die Unwissenheit, die Undankbarkeit, die Unduldsamkeit*.

У нашому дослідженні відсутній такий вид словотвору, як префіксальний.

2) синтаксичний словотвір, до якого, першу чергу, відноситься словоскладання. Необхідно підкреслити, що суто синтаксичного словотвору у мові не може існувати, тому що, наприклад, у словоскладанні ми маємо справу не з сполученням слів, як це відбувається в

реченні, але з сполученням будов слів. Різниця між словосполученнями та складним словом зі сторони їх форми саме у тому, що у словосполученні кожне слово оформлене як слово, а в кожному слові його будови виступають як єдиний комплекс.

З огляду на різниці між словосполученням та словоскладанням, точніше, по відношенню до словоскладання, можна говорити не про синтаксичний словотвір, а про синтактико-морфологічний словотвір.

У нашому дослідженні ми розподілили спосіб складання слів на дві групи:

- просто складання основ 16 ЛО, 6,4 % *das Zartgefühl, die Ehrfurcht, die Gemütsruhe*;
- слова, що мають у своєму складі:
  - *mut* - 5 ЛО, 2% - *der Heldenmut, der Hochmut, der Edelmut*;
  - *sinn* - 3 ЛО, 1,2% - *der Scharfsinn, der Leichtsin, der Starrsinn*;
  - *tat* - 2 ЛО, 0,8% - *die Missetat, die Wohltat*.

До морфолого-синтаксичного словотвору належить також субстантивація інфінітиву, цей вид словотвору зустрічається у нашому дослідженні – 7 ЛО, 2,8% - *das Leiden, das Verlachen, das Misstrauen*.

Усі інші іменники належать до великої групи – 68 ЛО, 27,2% - кореневих непохідних: *das Glück, die Pracht, der Hass*.

В. В. Виноградов також виділяє ще один вид словотвору – семантичний словотвір, обособлення різних значень одного й того ж слова, утворення омонімів на основі багатозначності слів. Цей тип словотвору не знайшов свого використання при аналізі іменників семантичного поля «етика».

При складанні семантичного поля «етика» було відзначено, що у складі семантичних груп переважають іменники жіночого роду, а саме 179 лексичних одиниць – 71,6% від всієї лексики. Меншу частину займають іменники чоловічого роду – 47 лексичних одиниць, 18,8% від всієї лексики, і найменшу частину – 9,6% займають іменники середнього роду, що нараховують 24 лексичні одиниці. Якщо провести паралель з українською мовою, то можна побачити подібність у плані родової приналежності. Наприклад, іменники жіночого роду із суфіксом – *сть*, переведені з української мови, найчастіше збігаються за родом з іменниками жіночого роду німецької мови (*праведність ж.р.* – *die Heiligkeit, жалість* – *die Mitleid, акуратність* – *die Sauberkeit* і т.д.).

Таким чином, в семантичному полі «етика» переважають іменники жіночого роду (71,6%), іменники чоловічого роду знаходяться в меншій кількості (18,8%) у даній лексиці, і в найменшій кількості виступають іменники середнього роду (9,6%). Щодо проблеми словотвору, спостерігається явна перевага суфіксального способу утворення, де домінуючими є суфікси жіночого роду (*-keit, -heit, -ung, -tät, -schaft, -rei, -lei, -ie*) і суфікс – *mus* чоловічого роду. Певна група іменників утворена способом складання основ, серед яких виділяється окремою групою іменники, що мають у своєму складі слова *Mut, Sinn, Tat*. Також потребує уваги той факт, що достатньо велику групу складають кореневі похідні іменники.

Література

1. Виноградов В. В. О главных типах фразеологических единиц в русском языке / В. В. Виноградов. – М. : Изд-во АН СССР, 1972. – 35 с.
2. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / В. В. Виноградов. – М. : Рус. яз., 1946. – 48 с.
3. Левковская К. А. Словообразование / К. А. Левковская. – М. : Изд-во МГУ, 1954. – 36 с.

*К.В.Синичко
м. Ужгород*

УТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Постійний розвиток науки і техніки веде до появи нових термінологічних систем, однією з яких є галузь інформаційних технологій. Термінологічна система галузі інформаційних технологій є одною з наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці 20 сторіччя разом з

появою та розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій. Оскільки лідером розвитку галузі інформаційних технологій були й досі залишаються Сполучені Штати, це є природно, що первинна номінація нових явищ, розробок тощо відбувається англійською мовою. Як і інші термінологічні системи їй властивий динамічний характер і розвиток за певними законами. Певною мірою на її становлення також впливають глобалізаційні процеси у сучасному суспільстві, котрі охоплюють економічну, науково технічну та культурну сфери. Поява нових термінів створює потребу у їх аналізі, спонукає визначити їх лінгвістичний статус, визначити семантичне наповнення і прагматичного значення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати структурні особливості комп'ютерних термінів, виявити кількість слів, котрі можуть входити в склад одного терміну, виявити семантичні ознаки, що лежать в основі утворення нових слів.

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз нового і особливого пласту лексики англійської мови – комп'ютерної термінології. Об'єктом дослідження виступає англійська термінологія галузі комп'ютерної техніки.

Термінологія, як система наукових термінів, являє собою підсистему всередині загальної лексичної системи мови. А. А. Реформатський вважає, що термінологія - це система понять даної науки, закріплених у відповідному словесному вираженні [1, с.62].

Основними особливостями терміну є системність, точність, тенденція до однозначності в межах терміносистеми та наявність дефініції. Термін – це спеціальне слово, яке має дефініцію. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій **дефініції** – лаконічному логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі. Терміном може стати й штучно утворене слово. У нових галузях знань у разі пошуку вдалого однослівного терміна можуть використовувати коротку дефініцію.

Найважливішим аспектом вивчення терміносистеми є визначення продуктивних методів терміноутворення. За нашими спостереженнями, найпродуктивнішими є 6 типів морфологічного словотворення у лексиці галузі комп'ютерних наук та інформаційних технологій: 1) афіксація; 2) словоскладання; 3) конверсія; 4) реверсія чи зворотній словотвір; 5) контамінація; 6) скорочення; 7) лексико-семантичний спосіб словотвору.

У процесі дослідження визначено, що найпродуктивнішим способом утворення комп'ютерних термінів у англійській мові є спосіб словоскладання. Дослідження було проведено на 200 комп'ютерних термінах вибраних із спеціальних словників. За допомогою цього способу було утворено 70 слів, а це 35 % термінів. Найпродуктивнішою схемою словотвору способом словоскладання нами визначена схема поєднання іменник + іменник (N+N), якою було утворено 65 % термінів, наприклад: *software, network, screenshot*.

Способом афіксації був утворений 31% опрацьованої нами лексики (суфіксальним типом — 44%, префіксально-суфіксальним типом - 36%, та префіксальним типом— 20%). Найпоширенішими суфіксами є -er, -or, -ing, -tion, -ity, а префіксами de-, re- та un-. Наприклад: *installer, simulator, rendering, configuration, entity, decomplier, reassignment, to debug, to reload, to undo*.

Лексико-семантичним способом утворилися 52 терміни, і це становить 26 %, наприклад: *worm, mouse, folder*.

Скорочення становлять 8% комп'ютерних термінів. Вони представлені абрєвіатурами та акронімами. Під час нашого дослідження була виявлена невелика кількість акронімів усього 16 термінів, наприклад: **ROM, HTML, DOS**.

За нашими підрахунками найпродуктивнішим способом утворення комп'ютерної термінології є словоскладання, адже за допомогою цього способу було утворено 70 слів (35 %). Найпродуктивнішою схемою словотвору нами позначена схема N+N, якою було утворено 65 % термінів.

Література

1. Реформатський А.А. Введение в языковедение / А.А. Реформатский. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 536с.

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ ЯК СУБ'ЄКТ БЛОГ-ДИСКУРСУ

Актуальність дослідження. Занурившись в історію можна побачити як суспільство розвивалось, як розуміло, що складається з великої кількості особистостей, індивідуалів, а не з народних мас. На сьогоднішній день інтерес до особистості підвищився. З'явилась велика можливість розгляду усіх мовних аспектів крізь призму індивідуальних якостей його носія, що дозволяє більш об'єктивно дослідити цю проблему.

Вперше термін «**мовна особистість**» **вжив В.В. Виноградов, у 1930 р.**, але значний внесок у вивчення мовної особистості був зроблений лінгвістом Ю.М. Карауловим, який казав що мовна особистість це як сукупність здібностей і характеристик людини, які обумовлюють створення нею мовних творів (текстів), які розрізняються: за ступенем структурно-мовної складності, за глибиною і точністю відображення дійсності, за певної цільової спрямованістю. [2]. Комунікативна компетенція мовної особистості являє собою володіння знаннями, уявленнями, уміннями та навичками, необхідними для підтримки обміну та обміну інформацією в рамках дискурсу відповідно до його цілей.

Як вказувала в своїй дисертації Гермашева Т.М. що, комунікативна компетенція мовної особистості блог-дискурсу складається з трьох складових: енциклопедичної, лінгвістичної та інтерактивної, кожна з яких має певну специфіку. Енциклопедична компетенція дозволяє адекватно відобразити бажане, вона збагачена знаннями про комп'ютерні технології; лінгвістична – дає можливість використовувати певні мовні засоби. Завдяки інтерактивній компетенції суб'єкта, знаючи правила мережових жанрів та етикету, отримує здатність налагоджувати контакти в ході віртуальної комунікації. Специфічними функціональними цілями блог-дискурсу є мережева інкультурація, самопрезентація та розваги [1].

Віртуальна мовна особистість суб'єкта блог-дискурсу включає в себе реальну мовну особистість і має спеціальні комунікативні компетенції, що забезпечують комунікацію у віртуальному середовищі – вона реалізує себе у віртуальному дискурсі, формуючи новий динамічний образ, що володіє високим ступенем свободи. Поведінка віртуальної мовної особистості характеризується поліідентичністю, і структура її самопрезентації включає такі компоненти як самохарактеризація та вплив.

Віртуальна особистість реалізує себе у віртуальному комунікативному середовищі. Проникаючи у віртуальну реальність, суб'єкт блог-дискурсу ідентифікує себе на підставі розділу зовнішнього та внутрішнього «Я», суб'єкт, ідентифікований у віртуальній реальності, є відчутною репрезентацією реального «Я». Входячи у віртуальний образ, суб'єкт змінює свою соціальну категоризацію (національно-культурні, статеві та соціально-економічні характеристики), ідентифікуючи себе з симуляцією власної реальної особистості.

Література

1. Гермашева Т.М. Языковая личность субъекта блог-дискурса: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Т.М.Гермашева. – Ростов-на-Дону, 2011. – 176 с.
2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов – М: 1987. – 264 с.
3. Словник літературних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlit.net/info/dict/8feoh.html>

*М.С. Смирнова
г. Маріуполь*

ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС САКРАЛЬНОГО ЯЗЫКА

Проблема бытийных аспектов сакрального языка, как и собственно сам сакральный язык, хотя и нередко оказывался в поле зрения философов и теологов, однако современная

лингвистика не проводила комплексных исследований онтологии сакрального языка, что и обуславливает *актуальность* данной работы.

Н. Б. Мечковская понимает *сакральный язык* как такой, которому в определенной конфессии или религиозном течении приписывается сакральный (священный) характер [3].

В архаический период существовало разделение языка на обыденный, который понимали, как язык людей, и сакральный или язык богов. «Язык богов» включал в себя звукоподражание, архаические слова, метафорические высказывания, метонимии, синонимические дублиеты, намеренные словоизменения. Сакральным языком владели мудрецы, жрецы, шаманы. Владение сакральным языком было ключевым в их вербальном поведении. Язык использовался в магическо-религиозных ритуалах или в ситуациях, связанных с традицией, пророческой мудростью, общинным преданием. Сакральный язык был культурно коннотирован. Но культурное распознавание языка богов осуществлялось на уровне формы, поскольку смысл сознательно затемнялся [1, с. 342].

Однако, ввиду исторических процессов, слова начинают терять магическую функцию и на основе сакрального языка появляются тропы, развивается эстетическая функция языка. На замену сакрального приходит профанное, и сакральное воспринимается в тексте как украшение [1, с. 342].

Следование языковому канону оценивалось как правильное поведение, а отход от него – как отступление от веры. На использование некоторые фразеологизмов было наложено ограничение, например, словосочетание *sol justiae* можно было употреблять только по отношению к Богу, а не к человеку. Протопоп Аввакум выступал против обращения к царям как к святым, например, нельзя было, по его мнению, говорить «святой государь царь». Брагина Н. указывает, что в древнерусских епитимейниках за выражение «дождь идет» полагалось 100 поклонов, так как считалось, что это способствует оживлению языческих верований. Речь идет о запрете на употребление элементов, содержащих референцию к инославной вере [1, с. 343].

В древности и раннем Средневековье нередко сакрализировалась письменность, целиком находившаяся в ведении жрецов / священников. Таково было отношение шумеров древней Месопотамии к своей шумерско-вавилонской клинописи; древних египтян к своему иероглифическому письму (которое они называли устойчивым оборотом, буквально означавшим «письмо Божьих слов»); иудейских мистиков, например, Каббалы, к алфавиту, в котором усматривалось «первовещество мира»; в исламе к каждой букве Корана и Корану в целом и другие [3].

Сакрализация не только письменности, но языка в целом обычно происходит после того, как язык выходит из живого употребления (напр., брахманская трактовка санскрита как священного языка индуизма развилась после того, как живые языки — пракриты — в обиходе сменили санскрит). В христианстве положение о сакральности древнегреческого, латинского, арамейского и церковнославянского языков не было догматизировано, однако в разные века это мнение имело своих сторонников [3].

Особенно настойчиво звучал (в сочинениях Константина Костенечского, Иоанна Вышенского, Евфимия Чудовского и др.) и до сих пор звучит у ряда русских православных авторов тезис о сакральности церковнославянского языка. Его святость связывают с тем, что как письменный язык славянства он был создан христианскими святыми, и именно в ходе христианизации славян; что, в отличие от греческого и латыни, старославянский не использовался в языческой культуре [3].

Когда мы понимаем сакральный язык как язык христианского богослужения, то лингвистика в таком случае оперирует термином *литургический язык* [4].

Сегодня в богословской среде есть немало споров о статусе литургического языка, должен ли это быть язык сакральный или родной язык для верующих, понятный для всех. В основе рассуждений современных обновленцев о языке богослужения лежит теория об условности, конвенциональности языкового знака. Эта теория широко распространилась по всему свету и стала в буквальном смысле слова предрассудком массового интеллигентского сознания под

влиянием лингвистического учения швейцарского языковеда Ф. де Соссюра. Это учение явилось плодом протестантского богословия, которое психологизировало всё духовные, интеллектуальные и языковые явления. В результате установилось поверхностное понимание языка как чего-то внешнего и почти произвольного по отношению к мысли и духу, как внешней их словесной одежде, которая может быть той или другой. Богословская теория утверждает онтологический статус языка: «*Въ начале бе Слово, и Слово бе къ Богу, и Богъ бе Слово*» (Ин. 1, 1). Сакральный язык можно назвать словесной иконой народа [2]. Степень снижения сакральной нагрузки текста при переводе языка литургического на профанный можно проиллюстрировать следующими примерами:

(1) церковнослав. «*Се, Жених грядет в полунощи*» – рус. «*Вон жених идёт в полночь*»;

(2) церковнослав. «*Мытарь же издалеча стоа, не хоташе ни очію возвесті на небо*» – англ. «*But the tax collector, standing far away, wouldn't even lift up his eyes to heaven*»;

(3) дргреч. «*δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας*» – лат. «*Gloria in altissimis Deo et in terra pax in hominibus bonae voluntatis*» – итал. «*Gloria a Dio ne' luoghi altissimi, pace in terra fra gli uomini ch'Egli gradisce!*».

История свидетельствует, что все попытки литургических и языковых реформ приходится на годы социальных смут и потрясений; идеи реформ выдвигаются людьми, одержимыми жаждой реформ ради реформ. Это заставляет предполагать, что истинные мотивы реформ гнездятся не в любви к родному языку, не в стремлении к усовершенствованию сакрального языка, а к расколу государственного и церковного единства, к модернизму, экуменизму и упрощению всего, требующего усилий на освоение [2].

Таким образом, сделаем вывод, что сегодня о полном исчезновении сакрального языка не приходится говорить. Он функционирует не только в обыденной речи в форме фразеологизмов, архаизмов и особых синтаксических конструкций, но и существует в особой форме литургического языка, который необходимо беречь от модификаций в угоду веяниям времени.

Литература

1. Брагина Н.Г. Память в языке и культуре / Н.Г. Брагина. – М.: Языки славянских культур, 2007. – С.342-343.

2. Камчатнов А. Сакральный славянский язык в Церкви и культуре [Электронный ресурс] / А. Камчатнов. – Режим доступа : [https:// www.blagon.ru /articles/8/print](https://www.blagon.ru/articles/8/print)

3. Мечковская Н. Б. Сакральный язык [Электронный ресурс] / Н. Б. Мечковская. – Режим доступа: <http://www.insai.ru/slovar/sakralnyi-yazyk>

4. Остащук І. Б. Християнський сакральний символізм: релігієзнавчо-філософський дискурс : монографія / І. Б. Остащук. – К. : Автограф, 2011. – 288 с.

А.С. Ткачук
м. Маріуполь

ПОНЯТТЯ «МЕТАФОРИ» В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Один із основних тропів поетичного мовлення «метафора» привертає увагу багатьох дослідників, тому вона стала предметом і нашого дослідження не випадково. Серед інших тропів метафора займає центральне місце, тому що дозволяє створити повні образи, засновані на яскравих, несподіваних асоціаціях. Тому ми маємо на меті: визначити та надати стиль основному аспекті розуміння метафори в сучасній лінгвістиці.

1.2 Проблемою дослідження метафори як мовного явища займалися такі дослідники як Дж. Лакофф, М. Джонсон, А. Чудінов трактували метафору як поетичний і риторичний виразний засіб, що належить швидше до незвичайної мови, ніж до сфери повсякденного буденного спілкування. Більш того, метафора зазвичай розглядається виключно як приналежність природної мови – то, що відноситься до сфери слів, але не до сфери мислення або дії. Також вони відзначали, що наша повсякденна понятійна система, в рамках якої ми

мислимо і діємо, метафорична за самою своєю суттю. Тим самим обумовлюється актуальність обраної теми [5, с.75-94].

1.3 *Метафора* – це слово або вираз, що вживається в переносному значенні, в основі якого лежить порівняння неназваного предмета з будь-яким іншим на підставі їх загальної ознаки. Термін належить Аристотелю і пов'язаний з його розумінням мистецтва як наслідування життя. Метафора Аристотеля, по суті, майже не відрізняється від гіперболи (перебільшення), від синекдоха, від простого порівняння або уособлення і уподібнення. У всіх випадках присутнє перенесення сенсу з одного слова на інше. В основу метафори може бути покладено подібність самих різних ознак предметів: кольору, форми, обсягу, призначення, положення. Також, хотілось би зазначити, що особливу експресивність, точність і виразність тексту надають розгорнуті метафори, в яких метафоричний образ реалізується в декількох словосполученнях або пропозиціях [2, с.47].

Один з зарубіжних дослідників метафори Уілрайт Ф. вважав метафору елементом Т-мови (Т-мову (*tensive language*), або «мова, що створює напругу», – ключове поняття загальної теорії метафори, що розвивається Ф. Уілрайта. Він стверджував, що в метафорі важлива духовна глибина, на яку об'єкти зовнішнього світу, реального або вигаданого, переміщуються за допомогою холодної уяви. Процес переміщення, який в цьому випадку має місце, може бути описаний як семантичний рух; уявлення про такий рух приховано в самому слові «метафора» – подвійний акт поширення і з'єднання, який позначає істоту метафоричного процесу. Поширення і з'єднання, що представляють собою два головні елементи метафоричної діяльності, найбільш дієві в поєднанні [7, с.203].

1.4 Основним видом метафори є уособлення, яке іноді називається персоніфікацією. Суть уособлення полягає в тому, що ознаки живої істоти переносяться на щось неживе. Нерідко уособлюються абстрактні поняття. Для алегоричного вираження абстрактних понять служить алегорія, яка є їх умовним позначенням, заснована, на якомусь схожому абстрактному понятті і конкретному явищі або предмету [5, с.98].

Огляд використання і застосування метафори, який приводиться в роботах Балашової Л.В., Блека М., Виноградова В.В., Апресян Ю.Д., Лакоффа Дж. та інших показує, наскільки різноманітна кількість досліджень даного поняття та його основних складових. Слід зазначити, що існуючі відмінності в підходах та трактуваннях не є наслідком «неправильного» розуміння суті питання. Безумовно, в тлумаченнях багатьох дослідників є спірні положення, але головне, що визначає принципові розходження в думках, – це складність і багатоплановість самого предмета дослідження [3, с.77].

1.5 Таким чином, проаналізувавши різні джерела дослідження метафори, можна сказати, що метафора є продуктивним засобом мовної виразності в мові сучасної літератури і публіцистиці, виступаючи не тільки як інструмент опису і оцінки дійсності, а й як засіб її пізнання. Метафори активно і продуктивно застосовуються, збільшуючи інформативну цінність і образність повідомлення за допомогою асоціацій, що викликаються переносним вживанням слова.

Література

1. Анкерсмит Ф. Р. История и тропология: взлёт и падение метафоры / Ф.Р. Анкерсмит. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 496 с.
2. Аристотель. Поэтика // Античные теории языка и стиля / Аристотель. – М.: 1996. – 149 с.
3. Апресян Ю. Д. Метафора в семантическом представлении эмоций / Ю.Д. Апресян. – М.: 1993. – 67 с.
4. Балашова Л.В. Метафорическая составляющая речи как отражение языковой картины мира / Л.В. Балашова. – М.: 2008. – 564 с.
5. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем// Теория метафоры / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М.: 2008. – 75-94 с.

6. Никоненко С. В. Аналитическая трактовка метафоры / С.В. Никоненко. – М.: Высш. шк., 2003. – 98 с.
7. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер. – М.: 1994. – 54 с.
8. Уилрайт Ф. Метафора и реальность // Теория метафоры / Ф. Уилрайт. – М.: 1990. – 203 с.
9. Шмелев Д. Н. Стилистическая дифференциация языковых средств / Д.Н. Шмелев. – М.: 2003. – 32-57 с.

*Т.В. Топалова
м. Маріуполь*

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІТАЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Фразеологія як наука виникла лише на початку 20 століття. На сьогоднішній день нез'ясованими залишаються питання про статус фразеології, хто є основоположником даної дисципліни. Велика кількість проблем з теорії даної науки залишається нерозглянутою. До нерозв'язаних питань належать неоднорідність класифікацій фразеологічних одиниць. Науковий пошук у цих напрямках продовжується. Розробкою питань теорії фразеології займалися В.В. Виноградов, Є.Д. Поливанов, Л.А. Булаховський, В.Л. Архангельський, В.М. Мокієнко, В.П. Жуков, О.М. Мелерович, В.Г. Гак, Л.Г. Скрипник, М.Ф. Алефіренко, Л.Г. Авксентьев, М.Т. Демський. В італійському мовознавстві значну увагу дослідженню фразеології присвятили Дж. Баллесіо, Ф. Касадей, Дж. Паравія, Р. Вандзіні. Значним внеском у вивчення фразеології, особливо фразеології романських мов, є положення Шарля Баллі.

Протягом всієї історії вивчення фразеології було зроблено декілька спроб створити універсальну типологію всіх ФО за різними ознаками: граматичними, лексичними, семантичними, тощо. Але більшість мовознавців пришли до висновку, що зробити це неможливо, тому що фразеологічний склад кожної мови є відображення історії та культури країни, на теренах якої розповсюдились ці ФО. Щодо, складання саме семантичної класифікації, лінгвісти радять виділити декілька компонентів задля розподілу. В даній роботі ми відокремили один загальний компонент, тобто, ФО, які характеризують людину, а ця категорія, в свою чергу, була поділена на менші за значенням і обсягом типи [1, с.245].

Звертаючись до історії культури Італії, першим виділеним компонентом для поділу ФО, які характеризують людину, стає біблеїзми та релігійна термінологія. Отже, перший тип італійських фразеологізмів, які характеризують людину, наприклад, *Andare per il nome di Dio, Dagli amici mi guardi Dio, dai nemici mi guardo io, Morire in Dio, Ministro di Dio, Avere il diavolo in testa, Furbo come il diavolo, Diavolo cappucciono / romito* [4, с.857,459,369,254].

Другим нами був обраний гастрономічний компонент, так як, їжа та мистецтво кулінарії відіграють важливу роль в житті італійців. Саме гастрономія знайшла найбільше відображення у фразеологічному складі мови. Фразеологізми, які характеризують людину, з гастрономічним компонентом, такі як, *Essere molle di vino, Stare (vivere) come un topo in ua forma di cascio, Mangiare cascio, Calarsi al cascio, Buono come il pane, Consumare più vino che l'olio* [4, с.692,855,101,325].

Опрацювавши певну кількість італійських фразеологізмів, можна виділити ще декілька типів, наприклад, фразеологізми, які характеризують людину, з назвами частин тіла, наприклад, *Testa dura \ secca, Testa di legno, Testa balzana, Avere le gambe toste, Avere il diavolo nelle gambe, Testa calda, Non avere due dita di cervello* [4, с.107,398,404].

Італійці, як і більшість народів світу, намагаючись пізнати та охарактеризувати людину, її внутрішній світ, порівнюють її з птахами, тваринами, або з представниками флори, тому наступний тип – це ФО, які характеризують людину з назвами рослин, тварин, тощо, *Il fatto dei cavalli non sta nella groppiera, Non entrano mai mosche in bocca chiusa, Che mosca ti piglia, Destere il cane che dorme, Non trovare nè cane nè gatto* [4, с.151,169,201,258,544,309].

А, також людину та її почуття завжди порівнюють зі станами природи, а саме італійський характер, має багато спільного з природними явищам. Отже, італійські фразеологізми, які

характеризують, людину, з назвами природних явищ, *Avere il vento in poppa, Avese il vento in sè, Con le mani piene di vento, Lesto come il vento, Essere in alto mare* [4, с.966,748,325,416].

Колір, майже у всіх мовах світу, має подвійне значення та активно використовується в переносному значенні. Наприклад, в українській мові червоний колір часто символізує людину закохану, а в італійській мові, навпаки, має дещо негативне значення, тобто людина зла, або самозакохана [2, с.32]. Метафоричне значення кольорів дало змогу багатьом італійським письменникам порівнювати їх з людиною, її характером та настроєм. Отже, італійські фразеологізми, які характеризують людину, з компонентом кольору, наприклад, *Rosso come un'anguria, Avere il cintolo rosso, Avere il culo cotto nei ceci rossi, Avere il naso rosso, Avere il sangue rosso* [4, с.658,748,25,369].

Отже, вибираючи різні компоненти, можна розширити дану типологію, наприклад, фразеологізми, які характеризують людину, з числівниками або з назвами міст, з міфологізмами, тощо. Але, таким чином, вона може бути нескінченною, що, можливо і стало головною проблемою лінгвістів та італознавців, які намагалися створити універсальну семантичну типологію фразеологізмів. Головним принципом вибору компонентів для даної типології стала можливість порівняння того чи іншого явища, процесу, предмету з характером, зовнішністю та особливостями людської натури [3, с.107-125].

Література

1. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : ЛГУ, 1977. – 356 с.
2. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В. В. Виноградов. – Л. : Просвещение, 1983. – 248 с.
4. Дель Г. С. Нариси з італійсько-української контрастивної граматики : навч. Посібник / Дель Г. С. – К. : Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Інститут філології, 2013. – 211 с
3. Черданцева Т. З. Итальянско-русский фразеологический словарь / Т. З. Черданцева, Я. И. Рецкер, Г. Ф. Зорько. – М. : Русский язык, 1982. – 1056 с.

*М. Г. Федіна
м. Маріуполь*

КОНОТАТИВНИЙ КОМПОНЕНТ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ГУСТАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

Семасіологія – це розділ лексикології, де вивчається змістовий аспект слова, його значення, групування слів за певними семантичними категоріями. Для нашого дослідження є доцільним розглянути густативну лексику, яка характеризується варіативною семантичною структурою [1, с. 104].

Метою нашого дослідження є виділення конотативних компонентів у семантичній структурі густативної лексики, а також розглядання конотативів на матеріалі публіцистики.

Актуальність обраної теми пов'язана зі загальною спрямованістю на дослідження сучасної семантики мовних одиниць і, зокрема, малим вивченням конотативних і семантичних особливостей густативного значення слова. Досліджуванням густативної лексики займалися такі вчені як І.В. Гайдаєнко та А.В. Куценко [2, с. 101]. У роботах вчених густативна лексика була досліджена та охарактеризована з погляду денотативного значення та для нас є важливим розглянути лексику на позначення смаку через конотативну призму з метою підкреслення різнобарвності лексичних значень в англійській мові.

Денотативний компонент відображає в узагальненій формі предмети і явища об'єктивної реальності. Денотативний компонент значення лексичної одиниці складає її концептуальне ядро, не несе у своїй семантичній структурі додаткової інформації [3, с. 188].

Вчені ведуть дискурс щодо характеристики конотативного компоненту. Таким чином існують дві основні точки зору щодо інтерпретування значення конотативного компоненту. По-перше, інформація, яку несуть конотативні семи, є додатковою, факультативною, надаючи слову особливого стилістичного відтінку. Конотативні компоненти служать для вираження різних експресивних, емоційно-оцінних забарвлень і можуть надавати висловлюванню урочистості, невимушеності тощо. По-друге, конотативний компонент семантики мовної одиниці є рівноправним компонентом її семантичної структури, тому що ми розуміємо, відчуваємо, оцінюємо і переживаємо одночасно з найменуванням предмету оцінки [4, с. 24].

Для того, щоб розглянути різницю між денотативним та конотативним значенням ми порівняли основне значення густативної лексичної одиниці *salt* 'солоний' та його конотат. Денотативне значення прикметника *salt* посилаючись на Short Oxford English Dictionary, має наступну дефініцію: *having a sharp, pungent taste or smell; not sweet* 'наявність гострого, різкого смаку або запаху; не солодкий' [5]. Конотативне значення лексичної одиниці прослідковується в наступній дефініції: *feeling or showing anger, hurt, or resentment because of bad experiences or a sense of unjust treatment* 'відчуття або покарання гніву, болю чи обурення через погані переживання або почуття несправедливого ставлення' [5].

Одним з важливих конотативних компонентів є оцінний, який дозволяє розглядати мову не тільки як засіб пізнання світу, а й як засіб відображення людських почуттів, емоцій. Осмислення оцінної складової конотації, як здатності позначати позитивне і негативне відношення мовця бути зведений до вираження двох протилежних оцінок, а саме позитивної та негативної [3, с. 182].

Із кулінарних журналів під назвою 'Feel Good Food, Christmas' та 'Women's Weekly Food' методом суцільної вибірки, ми виділили декілька густативних прикметників, які несуть у своїй семантиці позитивну та негативну оцінку. Після проведеного етапу дослідження ми порівняли прикметники обрані в кулінарних журналах з прикметниками, конотативне значення яких було представлене в жіночому журналі 'Cosmopolitan'.

Прикметник *Sweet* 'солодкий' має наступне денотативне значення посилаючись на кулінарні журнали: *having the pleasant taste characteristic of sugar or honey; not salt, sour, or bitter* 'маючи приємний смак, характерний для цукру або меду; не солоний, кислий, або гіркий' [5]. При розгляді прикметника *sweet* в жіночих журналах ми проаналізували наступне конотативне значення. Наприклад, *it was written in such a sweet way* 'це було написано таким милим способом' [6, с. 23]. Таким чином прикметник *sweet* в першому випадку має пряме, денотативне значення, в другому випадку має конотативне значення.

Прикладом негативної конотативної оцінки густативної лексики може слугувати прикметник *bitter* 'гіркий'. Наступне словникове значення *having a sharp, pungent taste or smell / not sweet* 'маючий різкий, гіркий смак або запах; не солодкий' [5]. Конотативна семантика розкривається через речення в жіночому журналі - *accept it in its bitter entirety* 'прийняти як гірко це б не було' [6, с. 87].

Отже, за допомогою суцільної вибірки із кулінарних журналів ми обрали 249 густативних позитивних прикметників та 28 негативних прикметників. Дослідження показало, що прикметники з позитивною оцінкою складають 89, 89 % і прикметники з негативною оцінкою складають 10,11 %. Ми виявили, що більшість густативних прикметників зустрічаються не тільки в сфері кулінарії, а й в обрамленні конотативного значення в інших сферах діяльності.

Література

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л. Г. Верба ; ПП Нова книга. – Вінниця. – 248 с.
2. Мохосоєва М.М. Формули тлумачення густативної лексики / М.М. Мохосоєва ; Донецький національний університет. – Донецьк. – 2011. – 283 с.

3. Федорів М. Конотативний компонент лексичного значення похідних іменників з латинськими суфіксами на позначення осіб німецької та української мов / М. Федорів // Науковий часопис НПУ. – 2012. – № 4. – С. 188 – 192.

4. Іщенко Н. Г. Конотація – засіб вираження оцінки / Н. Г. Іщенко // КП. – 2009. – С. 24 – 78.

5. Short Oxford English Dictionary [Electronic resource]. – Access mode : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/>

6. Cosmopolitan / Women's Glossy Magazine, 2017. – № 1. – 173 с.

*В.В. Чебурахіна
м. Маріуполь*

ПОНЯТТЯ ОКАЗІОНАЛІЗМУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Кінець ХХ – початок ХІХ століть позначилися бурхливим розвитком в різних сферах людської діяльності: прорив у сфері інформаційних технологій, геополітичні перетворення та загострення суспільних конфліктів – усі ці події не могли не позначитися на мові, її лексичному складі. У зв'язку із появою нової лексики виникає потреба її детального вивчення. Особливу увагу лінгвістів привертають індивідуально-авторські лексичні одиниці, створені з художньою метою – okazionalizmi.

Поняття okazionalnosti виникло в мовознавчій науці ще наприкінці ХІХ ст. у праці німецького філолога Г.Пауля, де він протиставляв узувальне (загальноживане) значення okazionalному, яке пов'язане зі словом у момент його вимови. Протягом другої половини ХХ ст. активно опрацьовуються теоретичні засади цього явища, у зв'язку із загальним інтересом до проблеми виникнення нових слів у мові та мовленні, які відбивають зміни в житті сучасного суспільства. [3, с. 300]

Результатом стало виникнення значної кількості дефініцій. Британіка, найстаріша англійська енциклопедія, визначає okazionalizmi як слова, що створюють та використовують в рамках конкретної ситуації [5].

З лінгвістичної точки зору, деякі науковці розглядають okazionalnu lexiku виключно як продукт індивідуально-авторської мовотворчості у результаті свідомого, стилістично вмотивованого відхилення від мовної норми. Такі новотвори функціонують в межах створених текстів і їх форма та значення тісно з ними пов'язані [4, с.160]. Інші ж під okazionalizmom розуміють будь-яке слово, що випадково виникло в мовленні і не закріпилося в мовному узусі (на відміну від неологізмів, які швидко потрапляють до словникового складу мови та ментального лексикону людини) [1, с.470].

Різноманітність серед науковців також викликало появу великої кількості термінів: okazionalne slovo (Н. Фельдман), егологізм (І. Аржанов), одноразовий неологізм (Е. Різель), мовленнєвий новотвір (Г. Клименко), авторський неологізм (Р. Кисельова), індивідуально-авторський новотвір (Ю. Стехін), авторський новотвір (В. Виноградова), художній неологізм (А. Бровко), слово-метеор (М. Степанова) тощо [3, с.300].

Проте розмаїття визначень не перешкоджає виокремленню характерних для okazionalnoi lexiki рис, а саме:

1) належність до мовлення. Це один із наріжних критеріїв розмежування неологічної та okazionalnoi lexiki, що базується на протиставленні «мова-мовлення», підкреслюючи належність неологізмів до мовних явищ, а okazionalizmi – до явищ мовленнєвих.

2) наявність автора слова є принципово важливою рисою okazionalizmu, адже він створюється в мовленні конкретного індивіда.

3) функціональна одноразовість пов'язана з вузьким вживанням лексичної одиниці у специфічному контексті, як результат слово не набуває соціального значення.

4) синхронно-діахронна дифузність (час виникнення okazionalizmu співпадає з часом його вживання).

5) збереження новизни значення (через те, що okazionalizmi виключені із історичного

розвитку мови, їх завжди сприйматимуть як щось нове, незвичайне)

6) лексикографічний фактор (через свою одноразовість okazіоналізми не фіксують в словниках)

7) входження/невходження до узусу (зважаючи на їх периферійність та виключно мовленнєву природу, okazіоналізми не стають частиною активного вжитку).

8) нездатність створювати контекст (okazіоналізми самі по собі залежні від контексту в якому функціонують, поза контекстом вони перестають існувати)

[2, с.49; 3, с.301]

Спираючись на викладене, можна сказати, що проблема трактування okazіоналізму досі актуальна та не має повного й остаточного вирішення, про що свідчать розбіжність у термінології. Відмінність у дефініціях okazіоналізмів пояснюється різними підходами того чи іншого дослідника до описуваного явища. Це дає можливість розглядати okazіоналізми з різних поглядів, що сприяє вивченню їхніх особливостей.

Література

1. Александрук І. В. Когнітивні та мовні механізми утворення неологізмів та okazіоналізмів у творах жанру фентезі (на матеріалі творів сучасних англійських та американських авторів) / І. В. Александрук // *Studia linguistica* / І. В. Александрук. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – С. 469–476.

2. Егошина Т. Е. Окказионализмы vs неологизмы: критерии перехода [Електронний ресурс] / Т. Е. Егошина // Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54450/12-Egoshina.pdf?sequence=1>.

3. Турчак О. М. Поняття «okazіоналізм» у мовознавчій літературі та його мовленнєва реалізація в українських періодичних виданнях кінця ХХ століття / О. М. Турчак – Дніпро, 2013. – (Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля). – («Філологічні науки»). – С. 299–305.

4. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. / В. А. Чабаненко – К.: Вища школа, 1984. – 167 с.

5. Nonce word [Електронний ресурс] // *Encyclopædia Britannica* – Режим доступу до ресурсу: <https://www.britannica.com/topic/nonce-word>.

*К.В. Чижик
м. Маріуполь*

ГОВІРКОВА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ

В останні десятиліття значно зростає інтерес до студіювання діалектної лексики в художньому дискурсі. І це не випадково, бо саме словниковий фонд народних говорів є важливим джерелом для збагачення літературної мови. Загальновідомо, що говіркові елементи в мовній тканині художніх творів найчастіше вживають зі стилістичними настановами: митець прагне створити місцевий колорит, здійснити добір особливих для кожного персонажа мовних елементів тощо. Влучно використаний говірковий елемент у художньому дискурсі – вагомий засіб виразності мовлення. Як слушно зауважує С. Бирик, «діалектне слово в словнику – це літературне слово з територіальним і письменницьким «портретом», а діалектне слово в тексті – це стилема, експресема, засіб художньо-образної конкретизації» [1, с. 49].

На сучасному етапі постійно з'являються художні твори, у мові яких використано чимало діалектних елементів, що й актуалізує порушену лінгвістичну проблему.

Мета розвідки – висвітлення стану вивчення діалектної лексики в мові української художньої літератури.

Особливості функціонування говіркових слів у мові красного письменства неодноразово проаналізовано вітчизняними мовознавцями (П. Гриценко, Ф. Жилко, Я. Закревська, І. Ковалик, І. Матвіяс та ін.).

Зауважимо, що зазначена проблема досі перебуває в полі зору науковців (студії Т. Гаврилової, П. Гриценка, В. Грещука, В. Грещук, С. Єрмоленко, Б. Коваленка, Л. Мацько, Г. Пашковської та ін.), адже тривалий час у різні періоди розвитку української літератури майстри слова активно вживали говіркові елементи у своїх творах.

На початку ХХ століття активізувався інтерес дослідників до вивчення діалектної лексики на основі художніх творів.

Південно-західне наріччя в художньому мовленні відбили видатні письменники ХІХ – початку ХХ століття. Так, Ю. Федькович та М. Черемшина ввели в мову красного письменства гуцульський діалект, О. Кобилянська – буковинський, І. Франко – бойківський, В. Стефаник та Л. Мартович –покутський. Вивченню говіркових елементів в ідіостилі згаданих митців присвятили свої праці С. Бевзенко, І. Білодід, І. Матвіяс, І. Ніколаєнко, В. Прокопенко та ін. У розвідках дослідники охарактеризували фонетичні, граматичні та лексичні риси південно-західного наріччя. На думку лінгвістів, найширше використовували діалектну лексику В. Стефаник та М. Черемшина. Сучасні письменники Буковини активно вживають гуцульську лексику. Серед них Ю. Андрухович, М. Мазарук, М. Матіос, В. Михайловський, Т. Прохасько, М. Римар, Г. Тарасюк та ін. Твори митців стали вагомим матеріалом для розвідок В. Грещука, В. Грещук, Ж. Колоїз, І. Матвіяса, О. Ципердюк, М. Цупан та ін. Використання діалектної лексики здебільшого є основою сучасного стилю авторів. На думку І. Ніколаєнко, найяскравіше використовує у своїй творчості діалектну лексику (гуцулізми) письменниця М. Матіос.

Південно-східне наріччя найвиразніше відображено в художній спадщині П. Гулака-Артемовського, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, І. Нечуя-Левицького, Т. Шевченка та ін. Вагомими працями, які присвячені мові творів письменників – носіїв говірок південно-східного наріччя, вважаються розвідки П. Гриценка, В. Калько, І. Матвіяса, Є. Пилипенка та ін. Нині сучасні митці П. Біливода, В. Голобородько, І. Низовий, В. Старун активно використовують південно-східний діалект, зокрема східнословобожанський говір, у мові художніх творів. Наприклад, специфіку мови творів П. Біливоди з'ясувала І. Ніколаєнко [3]. Підкреслимо, що діалектна лексика південно-східного ареалу на базі художнього мовлення вважається маловивченою.

Північне наріччя вплинуло на мову таких письменників, як О. Довженко, В. Дрозд, В. Забіла, П. Куліш та ін. Поліські говірки, засвідчені в мові художніх творів, лягли в основу розвідок І. Матвіяса, І. Ніколаєнко, Л. Спанатій, А. Яворського та ін. На сьогодні дослідниками звернуто особливу увагу на художнє мовлення українського митця В. Лиса [2; 4; 5].

Як бачимо, на сучасному етапі багато творів, які містять чимало діалектних елементів, не стали предметом лінгвістичних студій, що й визначає перспективність розв'язання згаданої проблеми. Показовим матеріалом для наукового дослідження стане говіркова лексика в романах В. Лиса «Графиня» та «Діва Млинища».

Література

1. Биби́к С. Діалектне слово у словнику і в тексті / Світлана Биби́к // Семантика мови і тексту : зб. ст. VIII Міжнар. конф. – Івано-Франківськ : Пла́й, 2003. – С. 46–50.
2. Ніколаєнко І. О. Риси західнополіського діалекту в романі Володимира Лиса «Століття Якова» / І. О. Ніколаєнко // Лінгвістика. – 2012. – № 1. – С. 149–156.
3. Ніколаєнко І. О. Функції діалектних елементів в українському художньому дискурсі кінця ХХ – початку ХХІ століття / І. О. Ніколаєнко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство). – 2012. – Вип. 16. – С. 303–307.
4. Спанатій Л. С. Діалектизми та їх місце в мовному і метамовному дискурсі (на матеріалі

роману «Століття Якова» В. Лиса) / Л. С. Спанатій // Наукові праці : науково-методичний журнал. Серія : Філологія. Мовознавство. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – Вип. 207. Т. 219. – С. 109–112.

5. Яворський А. Ю. Актуалізація поліських говорів у сучасному художньому тексті : дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01 / Яворський Андрій Юрійович. – Луцьк, 2015. – 228 с.

К. Чотлови
м. Ужгород

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Звуконаслідувальна лексика приваблювала дослідників дуже давно, адже вона безпосередньо пов'язана з надзвичайно важливою для лінгвістики проблемою – зв'язку звуку і значення. Звуконаслідувальна система активно розглядається дослідниками в різних аспектах: вивчається проблема фонетичної умотивованості мовного знаку [2; 3], звуконаслідувальні моделі в різних мовах [1], взаємозв'язок лексичного і фонетичного значення [4; 5], загальна теорія змістовності звукової форми мови [2] та ін.

Вивчення феномена звуконаслідування, безумовно, є однією з найбільш актуальних проблем сучасної лінгвістики, оскільки пов'язане з уточненням природи мови як знакової системи.

Англійська мова представляє особливий інтерес для дослідника звуконаслідувальної лексики зважаючи на багатства оноματοпоетичного матеріалу, а також наявності низки ознак, що виділяють цей лексичний пласт як клас, який включає крім звуконаслідувань також зображення зорових і інших сенсорних відчуттів, механічних взаємодій, динамічних процесів, психологічних та інших характеристик людини. Підвищений останнім часом (в тому числі і у вітчизняній лінгвістиці) інтерес до вивчення англійських ономатоів обумовлений і практично: звуконаслідувальна лексика створює складності при вивченні англійської мови іноземцями.

В ході численних досліджень було доведено, що явище звуконаслідування присутнє в різних мовних пластах: від розмовного мовлення до наукових текстів. Однак найбільш яскраво це явище виявляє себе в структурі художнього тексту, де звуконаслідувальні слова використовуються для посилення психоакустичного фону описуваної сцени, для вираження стану, відчуттів героя і т. ін.

Мета дослідження – дослідити структурні особливості звуконаслідувальної лексики в сучасній англійській мові.

Матеріалом дослідження послуговували ономатопи, вибрані з творів сучасних англійських авторів. Загальна кількість одиниць становить 214.

Проаналізувавши звуконаслідувальні слова, вибрані з творів художньої літератури, ми прийшли до висновку, що більшість лексем є за своєю структурою простими словами з однією основою, наприклад:

The tick of the playing-cards on the greasy table-top, all the sounds came to Montag, behind his closed eyes, behind the barrier he had momentarily erected [7, p. 128].

"The name is William Tara! And this—" He pinched a bulb. A seal barked, "—is the hem!" [8, p. 43]

Деякі звуконаслідувальні слова творяться за допомогою суфіксів *-le* і *-er*. У більшості випадків це дієслова. Наприклад, *babble, chatter, gabble, prattle* (говорити швидко, нечітко, нерозбірливо). Суфікс *-le* надає словам відтінку невимушеної, повсякденної розмови. Наприклад: *The guy babbled some stuff I didn't understand and an interpreter hustled over [7, p. 456].*

"Not that I lie now though", he was gabbling, "I don't have to anymore-don't need to..." [7, p. 323]

Суфікс *-le* також утворює слова, що позначають сміх, який є неприємним, різким. Наприклад, у слові *to guffaw* (реготати), напружені звуки [ff], [g] перетворюють слово на грубе «реготати». Подібна ситуація і в словах *to bubble* (булькотати), *to gurgle* (булькати).

"Office or plant?" the cabbie gurgled from the driver's saddle [30, p. 129].

They talked quietly, the conversation bubbling into laughter when they discovered they both loved Dungeons & Dragons and some comic about runaway teenagers with superpowers [7, p. 420].

Суфікс *-er* утворює багато слів говоріння, наприклад, *to chatter* (розмовляти гуртом), *to mutter* (бурмотіти), *to whisper* (шепотіти). У цих випадках суфікс *-er* надає словам певного шумового відтінку, нечіткості. Саме ці ознаки розкривають значення слів «бурмотіти» та «розмовляти гуртом».

Наприклад: *hey slid whispering on meadows washed with wild sunflowers past abandoned way stations empty of all save transfer-punched confetti, to follow a forest stream into a summer country, while Douglas talked [8, p. 43].*

Upon hearing Ice's comment he walked away, muttering, "I'ma go get some water" [7, p. 129].

Англійські ономатоми характеризуються високою продуктивністю конверсійного способу словотворення, що сприяє безперешкодному переходу звуконаслідувань з однієї частини мови в іншу, а саме: *laugh (n) - to laugh (v)*, *giggle (n) - to giggle (v)*, *cackle (n) - to cackle (v) i m.in.*

Наприклад:

She pictured Macy Smith waiting to grill her about her wardrobe and wanted to collapse on the sidewalk in a fit of giggles [8, p. 34]. - іменник.

Nancy giggled as the May warmth gathered around us, puffy white clouds like cottonwood fluffs drifted across the sky [7, p. 485]. - дієслово.

Багато ономатопічних слів утворюються за допомогою повторювання граматичних основ слова (стемів). Відомий лінгвіст Р. С. Гінзбург розподіляє такі слова на дві групи: «*reduplicative compounds proper and ablaut combinations*» /«редуплікативні відповідні та аблаут /із зміною кореневої голосної фонемі у словах одного кореня/ комбінації складних слів» [6, с. 138].

До першої групи відносяться римовані комбінації, наприклад, *razzle-dazzle* (метушня), до другої – комбінації слів, у яких повторюється основна морфема, зазвичай друга, але в комбінації з іншим голосним. Наприклад, *chit-chat* (даремна розмова), *ding-dong* (звук дзвону).

Наприклад: *The writer was attempting to move away from the cheese-and-beer angle and create some razzle-dazzle about his subject, but in the end he just focused on the expensive cheese, the high-end beer [7, p. 32].*

They chit-chat about wheelchair brands as if they are cars and Walter listens, interested, nodding from his days of buying and selling engines [8, p. 43].

У процесі дослідження ми зафіксували ономатоми, які утворені за допомогою редуплікації однієї і тієї ж основи, наприклад:

"Got my train ticket here in my pocket. Whoo-who, clang! Shush-shush-shush-shush. Whoooooooooo ..." [7, p. 129]

Резюмуючи все сказане вище, потрібно підкреслити, що звуконаслідування англійської мови є досить розвиненою категорією слів з точки зору їхніх лексико-семантичних і стилістичних зв'язків. Структурно, ономатоми можуть бути прості, утворені за допомогою суфіксів, конверсії та редуплікації.

У перспективі вважаємо за доцільне дослідити особливості стилістичного використання ономатопії в англійській мові у текстах різного стилістичного спрямування.

Література

1. Балаш М.А. Фоносемантическая структура текста как фактор его понимания (экспериментальное исследование): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Балаш Маргарита Александровна. – Горно-Алтайск, 1999. – 159 с.

2. Воронин С.В. Английская ономотопея: некоторые итоги и перспективы изучения / С.В. Воронин // Проблемы мотивированности языкового знака. – Калининград: КГУ, 1996. – Вып.3. – С.61-65.
3. Воронин С.В. Английские ономотопы / С.В. Воронин. – СПб.: Институт иностранных языков, 2009. – 196 с.
4. Горелов И.Н. О возможной примарной мотивированности языкового знака / И.Н. Горелов. // Материалы семинара по проблеме мотивированности языкового знака. – Л.: Наука, 2004. – с. 17-20.
5. Левицкий, В.В. Звукосимволизм в лингвистике и психолингвистике /В.В. Левицкий // Филологические науки. – 1975 – №4. – С.54-60.
6. Ginsburg R. S. A Course in Modern English Lexicology / R. S. Ginsburg. М.:High School, 1979. – 279 p.
7. Ferriss T. Tools of the Titans /Tim Ferriss. - Houghton Mifflin Harcourt, 2016. – 707 p.
8. Worth J. Call the Midwife: A Memoir of Birth, Joy, and Hard Times / J. Worth. - Penguin Books, 2012. – 352 p.

*Д. Чумаченко
г. Мариуполь*

К ВОПРОСУ О ФЛЕКТИВНОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

Является ли немецкий язык флективным? Безусловно, этот вопрос уже давно не ставят под сомнение лингвисты. Характерное отличие флективных языков заключается в том, что падеж, число, лицо и другие аспекты выражаются морфологическими средствами. Изменяемые части речи имеют окончания, которые могут нести чрезвычайно различный смысл. Происходит так, что несколько окончаний сливаются друг с другом, например, окончание *-st* (*malst, kochst*) определяет 2-ое лицо, единственное число, но так же и настоящее время. Этим так называемым «объединением» флективный язык отличается от агглютинативного.

Яркими представителями агглютинативных языков являются финский и турецкий языки. В этих языках собственное значение существует практически у каждого морфологического средства. Признак агглютинативных языков - это соотношение между выражением и содержанием, формой и функцией. На основе этого соотношения однозначности типичное для флективных языков объединение не происходит, хотя в устном разговоре носители языка используют типичные способы «приспособления» для большего комфорта речи (ассимиляция, элизия и др.). [1]

Возвращаясь к немецкому языку и его флективности, рассмотрим парадигму склонения слова «Kind» - «ребенок» (Nominativ, Akkusativ – *das Kind*, Genitiv – *des Kinds*, Dativ – *dem Kind*). В этой парадигме можно пронаблюдать случай синкретизма – совпадения. Чаще всего в именительном и винительном падеже единственного числа словарные формы совпадают. Однако это случается не всегда (напр., Nominativ – *der Riese*, Genitiv – *des Riesen*, Dativ – *dem Riesen*, Akkusativ – *den Riesen*). Во множественном числе в немецком языке все формы слова совпадают за исключением формы дательного падежа. Дательный падеж - это особенный случай и иногда можно наблюдать формы с окончанием *-e*, например, в художественной литературе или идиомах (*Wie sag' ich's nur dem Kinde?*).

Однако важно знать, что не существует «чисто» флективных языков. В немецком языке в системе глагола существуют как аналитические формы, так и синтетические, то есть флективные. Настоящее время и прошедшее образуются с помощью морфологических средств – синтетическим путем. А прошедшее завершённое время, в свою очередь, образовывается иначе: «*haben gebacken*». Изменяется лишь вспомогательный глагол «*haben*», а вторая часть – причастие – остается неизменной. Такое образование форм сугубо аналитическое и широко используется в немецком языке, ведь тот же Перфект – самое часто используемое прошедшее время.

Подобную ситуацию прослеживаем при образовании Конъюнктив I и II: в

художественной литературе и средствах массовой информации для выражения сослагательного наклонения преимущественно будет использоваться конструкция werden + инфинитив (аналитический способ). Исходя из этого, можно сделать заключение: не все парадигмы необходимо запоминать – здесь играет роль экономия времени и лексических средств.

Тем не менее, наличие аналитических форм глагола не дает основания перестать считать немецкий язык флективным. Ведь немецкий язык в большинстве случаев пользуется флексиями (окончаниями) для словоизменения. Однако практика многих других европейских языков показывает, что «демонтаж» сложности языка возможен и, в какой-то мере, неизбежен, что уже можно пронаблюдать в совпадении форм падежей и аналитических форм глаголов немецкого языка. [2]

Литература

1. Eisenberg, Peter (2004). Grundriß der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort. Stuttgart. 2. Auflage.
2. Ronneberger-Sibold, Elke (1980). Sprachverwendung – Sprachsystem. Ökonomie und Wandel. In: Linguistische Arbeiten. Hrsg. v. Herbert E. Brekle et al. Bd. 87. Tübingen.

*М.П. Шостак
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ В АНГЛОМОВНИХ БІЗНЕС–ЖУРНАЛАХ

Актуальність роботи пояснюється тим, що в англomовних бізнес-журналах часто використовуються різні характерні особливості, через поширеність в заголовках і статтях скорочень, назв, різного роду реалій, що притаманні англійській чи американській дійсності тощо.

Для створення виразності заголовку американські редактори бізнес-журналів використовують різноманітні мовні засоби, концентруючи увагу на формуванні ставлення читача до публікації ще до її прочитання[1, с.439].

Наприклад, стаття із популярного американського журналу «THE WEEK», опублікована 7 лютого 2017 року – «Hollywood's dangerous power grab» – «Небезпечне Голлівудське захоплення влади»[2]. Заголовок вже формує ставлення читача до ситуації, що буде розкриватися у даній статті. Ще один приклад дієвої упередженості у заголовку «Disney is the worst» – «Дісней найгірший»[2].

Для того, щоб зацікавити читача, в заголовках дуже поширено використовується засіб «відтепер» або «все ще». Наприклад, стаття «Why we're still so obsessed with the iPhone?»(THE WEEK) – «Чому ми все ще так захоплені iPhone?»[2]. Через використання вставки «все ще» в заголовку, підсвідомо нав'язується колорит заїздженості тієї дії, про яку йдеться мова, таким чином, ніби, вказуючи, як «розірвати» це «замкнене коло», і тим самим, зацікавлюючи читача. І ще один приклад – «Now any repair job can be “duck soup” for you» – «Тепер полагодити машину для вас – як два пальці об асфальт»[2]. В цьому випадку в заголовку використовувалась вставка «тепер», що вказує на перехід до чогось нового, що викликає інтерес.

Серед стилістичних засобів образотворчості та виразності заголовків бізнес-журналів також поширено використовуються метонімія, гіпербола, метафора тощо[1, с.437]. Наприклад, стаття «How to get the most out of the cloud»(THE WEEK) – «Як максимально ефективно використовувати хмару»[2]. Стилiстичні засіби дозволяють зробити заголовок більш лаконічним, базуючись на реальному об'єктивному зв'язку, як в даному випадку, термін «хмара» має прямий зв'язок з назвою інтернет–серверу для зберігання інформації.

Література

1. Медведев Н.А. Лексичні особливості англомовних заголовків // Н.А. Медведев, Е.В. Землянко. – Молодий вчений. — 2017. — №5. — С. 437-439.
2. Електронний ресурс: <http://theweek.com/section/business>. Офіційний сайт бізнес-журналу «THE WEEK».

*Т. О. Шундель
м. Краматорськ*

ОСОБЛИВОСТІ ЯВИЩА МОВНОГО СИНКРЕТИЗМУ НА РІВНІ РЕЧЕННЯ

Сучасні дослідження в сфері синтаксису характеризуються значною увагою вчених до речення, яке характеризується як багаторівнева одиниця. Треба зазначити, що вивчення семантико-синтаксичної природи речення ставить перед сучасним мовознавством наступні завдання:

- визначити синтаксичні одиниці, які об'єднані конкретним значенням,
- описати семантичні та структурні особливості окремих моделей речень.

При цьому увага дослідників звернена на необхідність визначення ядерних і периферійних структур речення, а також постає питання вивчення додаткових значень, які за певних умов можуть ускладнювати основне. Особливої уваги потребує тлумачення синкретизму.

Недостатнє опрацювання проблеми синкретизму на рівні складнопідрядного речення, шляхів постановки цього явища та визначення поняття пояснюють **актуальність дослідження**.

Питаннями дослідження деяких аспектів синкретизму займалася ціла низка таких вчених, як В. Бабайцева, Н. Калашова, Т. Тихомирова, Г. Муқан (питання синкретизму частин мови та ін.), Н. Давидова (дослідження синкретизму у мовленні), О. Єгоров, В. Мігірін, Л. Чеснокова (визначення синкретизму з-поміж членів речення), В. Малащенко (визначення синкретизму аналітичних членів речення), М. Баерман, Д. Браун (вивчення синкретизму, його походження), С. Базель (вивчення синкретизму та антології) та інші.

Розв'язання проблеми функціонування синкретизму на рівні складнопідрядних речень має велике значення для визначення їх граматичної природи та для подальших детальних досліджень типологічної структури складних речень. Науковий підхід до аналізу складнопідрядних речень полягає в їх трактуванні як одиниць з складною багаторівневою системою, побудованою на різноманітних синтагматичних, парадигматичних та опозиційних відношеннях між складовими частинами. Показовим є той факт, що не всі одиниці мови характеризуються чітко вираженою дискретністю, бо деякі з них володіють перехідною природою та характеризуються синкретизмом.

Так, Г. Вейль та В. Гак визначають явище мовного синкретизму однією з найбільш унікальних властивостей лексичних одиниць набувати у певному контексті семантично ускладненого характеру. Вказане явище вчені розглядають з точки зору такої діалектичної категорії, як симетрія / асиметрія, оскільки мінливий характер мовних одиниць пов'язується у більшості випадків з асиметрією [1, с. 45; 2, с. 41].

С. Карцевський у праці «Про асиметричний дуалізм лінгвістичного знаку» визначив, що проявом асиметрії у мові є своєрідне диспропорційне співвідношення плану вираження та плану змісту [3]. Прикладами асиметричного дуалізму лінгвістичного знака вважали полісемію, омонімію, синонімію та антонімію, до яких пізніше додали нейтралізацію та синкретизм.

Невелика кількість праць, що присвячена вивченню мовного синкретизму, розбіжності серед дослідників у визначенні суті та лінгвістичного статусу синкретизму свідчать про недостатню розробленість цієї проблеми у мовознавстві. Ми вважаємо, що ці розбіжності обумовлені різними підходами до вирішення питання щодо співвідношення форми, значення й функції мовної одиниці.

Синкретизм як одне з явищ формально-змістової асиметрії часто ототожнюється дослідниками із різними суміжними явищами (нейтралізацією, полісемією, омонімією) в наслідок порушення співвідношення взаємовідношень між планом вираження та планом змісту.

Усі вчені, що займаються проблемою вивчення явища синкретизму, визнають його реалізацію лише у контекстному оточенні, хоч і не розглядають синкретизм як явище оказіонального характеру, що, у свою чергу, могло б наштовхнути на думку про те, що синкретизм не торкається системи мови. А це й призводить до його ототожнювання із суміжними явищами й викликає термінологічну надмірність у його тлумаченні.

У мовознавстві термін синкретизму частіше розглядається як поєднання в одній формі двох і більше значень, що в рамках мовної системи може знаходити різне вираження. Ми вважаємо, що таке поєднання можливе як у плані змісту (семантика мовних одиниць), так у плані вираження одночасно.

Речення з синкретичною природою володіють багатшою семантикою ніж семантика типових речень з чітко зазначеними семантико-синтаксичними відношеннями. Типові відношення (об'єктні, атрибутивні, обставинні) не можуть передати різноманітні семантичні відтінки у значенні реченні, оскільки не завжди однозначними є самі мовні засоби, які виражають найскладніші відношення між їх частинами. У цьому випадку синкретизм плану змісту, як правило, підтримується синкретизмом плану вираження з метою набуття відповідного оформлення.

Таким чином, ми дійшли до висновку, що синкретизм у синтаксисі – це поєднання в одній формі більш ніж одного значення, функції, які можуть бути представлені як постійні елементи в деяких синтаксичних структурах мови.

Література

1. Вейль Г. Симметрия / Г. Вейль. - М. : Наука, 1968. - 191 с.
2. Гак В.Г. Об использовании идеи симметрии в языкознании / В.Г. Гак // Лексическая и грамматическая семантика романских языков: Сб. Материалы IV Всесоюзной конференции по романскому языкознанию. – Калинин, 1980. – С. 41-51
3. Карцевский С. И. Об асимметричном дуализме лингвистического знака / С.И. Карцевский [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://project.phil.spbu.ru/lib/data/ru/karcevskiy/dualizm.html>

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Ю.О. Драчова
м. Маріуполь

ПЕРЕКЛАД КІНОФІЛЬМІВ ЯК ОКРЕМА ГАЛУЗЬ ПЕРЕКЛАДУ

У рамках процесу розвитку кіноіндустрії на сучасному культурно - національному просторі відеопродукція набуває все більш широкого розповсюдження серед людей різного віку. Користуючись сучасними технологіями, представляється можливим дивитися та досліджувати фільми всесвітньо відомих режисерів та аналізувати процес відтворення перекладачем реалій однієї чи іншої країни.

Сьогодні аудіовізуальні переклади займають чи не провідне місце в перекладацькій практиці, що цілком закономірно. По-перше, проводиться велика кількість медіа-продукції, що імпортується в інші країни і культури: ігрові та документальні фільми, телепередачі різноманітної тематики, серіали, новини, концерти, тощо. По – друге, аудіовізуальний переклад легко сприймається одержувачем (на телеекрані, в кінотеатрі, на DVD).

Саме тому кінофільми перетворилися на окремий вид мистецтва, який відрізняється власною жанровою специфікою. Світу відомі наступні кінематографічні жанри: художні фільми, фільми жахів, драми, детективи, бойовики. Кожний жанр вимагає детального вивчення з точки зору перекладу, адже для кожного з них властиві специфічні особливості.

Незважаючи на те, що мистецтво перекладу кінофільмів зародилося з часів виходу на екран першої кінематографічної стрічки, ця галузь залишається мало дослідженою на сучасному українському культурному просторі.

Переклад кінофільмів відрізняється від інших видів перекладу своєю різнобічною специфікою, він є більш вільним аніж художній переклад та навіть іноді наближається до «вільного». Перш за все, фільм – це гра акторів, яка супроводжується певним музичним звукорядом, задача перекладача складається у тому, щоб передати усі тонкощі акторських реплік, не змінюючи при цьому первинного концепту кінострічки. Перекладач не має права вкладати в уста акторів власну оцінку їх дій, почуттів та емоцій.

Іншими словами, переклад фільму – це не спотворення концепції автора, не власна інтонаційна гра перекладача, а суворий смисловий та інтонаційний супровід подій, що відбуваються на екрані. Переклад фільмів може бути представлений за допомогою *дубляжу*, *«голосом за кадром»*, за допомогою *субтитрів* та *синхронного перекладу*.

Дубляж є таким видом переозвучення, при якому здійснюється повна заміна іноземної мови акторів. Дубляж називають «особливою технікою запису, що дозволяє замінювати звукову доріжку фільму записом оригінального діалогу звукової доріжки із записом діалогу на мові перекладу».

Таким чином, *дубльований переклад* – це один з різновидів перекладу, яка полягає у повній заміні іноземної мови в аудіовізуальних творах (фільмах, мультфільмах, телепередачах); спосіб адаптації аудіовізуальних творів для перегляду в іншомовному середовищі. При перекладі для дубляжу перекладач робить підрядковий переклад з уточненням окремих одиниць мови, але без їхньої літературної обробки. Потім на основі цього перекладу створюють синхронний текст, в якому важливо зберегти: стиль, лексику, артикуляцію персонажів.

Голос за кадром, або «**закадрове озвучення**» виконується у два чи декілька голосів. «Закадрове озвучення» – це своєрідний дубляж, виконаний в студійних умовах, у процесі якого відбувається своєрідне накладання тексту на приглушену іноземну мову.

Для здійснення даного виду перекладу перекладачу необхідно уважно передивитися кінострічку та переконатися у тому, що весь текст, який озвучується на екрані є у печатному варіанті, для ефективного здійснення перекладацької діяльності. Створюючи нову іншомовну

версію фільму, перекладач повинен зберегти авторський стиль, манеру, інтонації акторів, у тому числі і підтекст, закладений у монологів та діалогів. Особливу увагу слід приділити індивідуальним особливостям мови героїв фільму, відтворюючи при цьому мову епохи: неологізми, сленг, жаргонізми, ідіоматичні та сталі конструкції. Певні складнощі для перекладу можуть представляти комедії з грою слів та загадками.

Синхронний переклад використовувався на міжнародних кінофестивалях та подібних йому заходах. Вважається, що техніка синхронного перекладу фільмів мало чим відрізняється від звичайного синхронного перекладу в кабіні. При синхронному перекладі фільмів перекладачеві необхідно бути ще трохи і актором, тобто вміти змінювати голос і інтонації, виділяючи тим самим мова різних персонажів фільму.

Таким чином, переклад кінофільмів є культурно-соціальним феноменом, у рамках якого з плином часу і у наслідку технічного прогресу багато чого змінюється, але незмінним у перекладача повинні залишатися такі навички як:

- 1) здатність сприймати на слух іноземне усне мовлення у всіх його стилістичних, психологічних і етнографічних варіаціях;
- 2) вміння відокремлювати головне від другорядного;
- 3) знання системних еквівалентів і здатність швидко відтворювати їх з пам'яті;
- 4) володіння великою кількістю ситуативних ідіом;
- 5) коректне володіння мовою та наявність навичок диктора.

Література

1. Яковлева С.Л., Кожина О.В. Субтитры как вид аудиовизуального перевода: передача реалий и имен собственных // Горно-Алтайск: Мир науки, культуры и образования, №4 (35), 2012. – С. 98–102.
2. Чужакин А.П. Мир перевода – 3-4 издание, перераб. и доп. – М: Р-Валент, 2001.-200с.
3. Раненко М.Б. Основные понятия англоязычного переводоведения // – М.:2011. – 250 с.

*О.О. Карплюк
м.Маріуполь*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Сучасне перекладознавство сформувалося як самостійна наукова дисципліна в основному в другій половині двадцятого століття. Післявоєнне розширення міжнародних контактів у всіх сферах людського спілкування, що викликало різке збільшення потреби в перекладах і перекладачах, стало могутнім стимулом для росту теоретичних досліджень перекладацької діяльності. За останні 50 років з'явилася величезна кількість робіт, велика різноманітність теоретичних концепцій і методів дослідження [3, с. 123].

Сучасне перекладознавство - результат міждисциплінарних досліджень, що використовують методи цілого ряду наук (літературознавства, когнітивної й експериментальної психології, нейрофізіології та етнографії). Однак внаслідок багатьох об'єктивних і суб'єктивних причин більшість робіт в області теорії перекладу має більш-менш яскраво виражену лінгвістичну основу.

Для успішного формування лінгвістичного перекладознавства існує цілий ряд важливих передумов [1, с. 45] :

- 1) У другій половині ХХ століття мовознавство значно розширило область своїх інтересів. Від виняткової уваги до розвитку і структури мовних систем воно звернулося до широкого кола проблем, що визначають можливість використання мови як знаряддя думки і засіб мовної комунікації. У центрі уваги лінгвістів виявилася смислова сторона мовних одиниць і мовних витворів, зв'язок мови з мисленням, реальною дійсністю, із суспільством і культурою, з іншими знаковими системами. З'явилися нові лінгвістичні дисципліни та області дослідження, такі як когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, лінгвістика тексту, теорія мовних актів і т.п. Мовознавство перетворилося в справжню макролінгвістику - цілий

комплекс лінгвістичних дисциплін, що вивчають усе різноманіття форм, способів, результатів і особливостей існування мови в людському суспільстві. Тільки така лінгвістика могла зайнятися теоретичним осмисленням сучасної перекладацької діяльності.

2) Спроби створити систему машинного перекладу, передати функції перекладача комп'ютеру, здатному виконувати цю роботу набагато швидше і дешевше. Але вчені-лінгвісти переконалися, що основні перешкоди в цій області лежать не в обмежених можливостях комп'ютера, а в недостатності наших знань про сутність перекладацького процесу, необхідних для створення повноцінних програм, багато розроблювачів-лінгвістів звернулися до вивчення перекладу «людського», сподіваючись таким шляхом вирішити виниклі проблеми.

3) Суб'єктивний фактор. Виникла потреба в масовій підготовці професійних перекладачів, яка привела до створення численних перекладацьких шкіл і відділень, що в основному створювалися в університетах і інститутах іноземних мов. У ролі викладачів перекладу поряд із самими перекладачами виявилися університетські вчені-філологи і лінгвісти, що одні з перших усвідомили необхідність теоретичного осмислення перекладацької діяльності для розробки науково обґрунтованих навчальних програм.

4) Зміни в характері перекладацької діяльності. У ХХ столітті усе більш важливе місце - і по обсягу, і по соціальній значимості - стали займати переклади текстів спеціального характеру - інформаційних, економічних, юридичних, технічних і т.п. (Якщо в художній літературі головне передати художньо-естетичні достоїнства оригіналу, то в таких перекладах на перший план виступили власне мовні проблеми). Тобто перекладач мусить вирішувати чисто лінгвістичні проблеми, обумовлені розходженнями в семантичній структурі й особливостями використання двох мов у процесі комунікації. А, отже, вивчити такі перекладацькі проблеми доцільно лінгвістичними методами.

Щороку відбувається багато міжнародних і регіональних наукових конференцій з проблем перекладознавства, лінгвістики перекладу, психології перекладу тощо. На таких зібраннях науковці різних країн світу намагаються вирішити актуальні проблеми сучасної науки про переклад, а також намічають подальші шляхи її розвитку.

Найважливіші проблеми вимагають ґрунтовного наукового обґрунтування, що надається у кандидатських і докторських дисертаціях з проблем перекладу, типології тощо. Всі вони передбачають не лише визначення кола проблем і шляхів їх вирішення, а й практичну значущість наукових розробок для перекладу [4, с. 23].

На сучасному етапі розвитку науки про переклад актуальними проблемами були визначені такі [2, с. 12]:

- відтворення відповідної емоційності висловлення шляхом добірки еквівалентних «маркерів емотивності»;
- способи перекладу інтертекстуальності;
- переклад рекламних, публіцистичних та інших текстів, що мають структуру блоків;
- співвідношення точного і вільного у перекладі (можливості й необхідність збереження певних елементів тексту, опущення, доповнення, інші зміни оригіналу тощо);
- проблеми перекладу верлібра;
- контекстуальне мовлення;
- використання інформаційної культури перекладача як основи для оптимізації професійної діяльності;
- шляхи формування навичок перекладацького сканування тексту при перекладі;
- навчання автоматичному контролюванню перекладачем орфографії, стилістики і синтаксису оригінального тексту;
- сутність макетування тексту перекладу; формування навичок макетування під час навчання у вищих навчальних закладах;
- програмне забезпечення перекладацького процесу;
- форми прояву міжетнічних культурних контактів у художніх, публіцистичних та ін. перекладах;

- переклад і сучасна теорія актуального членування речення (відтворення смислового і логічного центрів висловлення у перекладі);
- можливості перекладу криптографій в тексті;
- переклад «аномальних» явищ (безеквівалентних лексичних, морфологічних, синтаксичних та інших одиниць мови);
- вивчення досвіду провідних і маловідомих дослідників і практиків перекладу;
- переклад історичних текстів;
- перспективи викладання перекладознавства у вищих навчальних закладах;
- методика концептуального аналізу в перекладі;
- можливості перекладу контекстуальної семантики;
- «квазіпереклад» на сучасному етапі.

На мою думку роль перекладу як засобу планетарного спілкування все відчутніше, бо сучасний світ, національно строкатий, культурно розмаїтий і різномовний, уникає уніфікованості і цікавиться унікальністю. Достатньо пригадати, як за останні роки зріс інтерес до вивчення мов, наскільки цікавішими стали уроки рідної й зарубіжної літератури в українській школі, як розширився наш кругозір. Сучасність не визнає китайських мурів ізоляції. Час глобального спілкування неможливо уявити без перекладу, який долає кордони, руйнує упередженість, відкриває радість пізнання.

Література

1. Виноградов В. С. Перевод: общие и лексические проблемы. Учебное пособие / В. С. Виноградов. –3-е изд., перераб. –М. : КДУ, 2006. –240 с.
2. Сдобников В. В., Петрова О. В. Теория перевода / В. В. Сдобников, О. В. Петрова. –М. : АСТ Восток-Запад, 2006. –448 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля- К, 2008. – 712 с.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М. : Высшая школа, 1983. –303 с.

*В.В. Клевана
м. Маріуполь*

ХРОНОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

У 1990-ті рр. зібрано чимало інформації для історії перекладу. 1995 р. М.Н. Москаленко опублікував перекладну поетичну антологію перекладу “Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі”, де відобразив розвиток українського поетичного перекладу впродовж тисячоліття. Книгу відкриває його передмова, де автор намагається стисло, але системно представити розвиток віршового перекладу в Україні, його функції й форми, його значення для українського націєтворення. Згодом дослідник підготував докладніший курс історії українського художнього перекладу від початків до Першої світової війни [3].

Питання з історії перекладу обговорювалися в літературних часописах, наукових збірниках тощо. У друге видання підручника І.В. Корунця “Теорія і практика перекладу” увійшов “Нарис з історії західноєвропейського й українського перекладу”. М.В. Стріха проаналізував історію українського художнього перекладу з того погляду, що в українському суспільстві переклад виконував дві функції — літературну й націєтворчу, причому остання була основною. З глибокої пошани до внеску М.К. Зерова й Г.П. Кочура в українське перекладознавство наукова громадськість обрала їх Патронами двох перекладацьких кафедр найстаріших українських університетів: у Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка є кафедра теорії й практики перекладу з романських мов ім. Миколи Зерова; у Львівському національному університеті ім. Івана Франка — кафедра перекладознавства і контрастивної лінгвістики ім. Григорія Кочура [5].

Соціокультурний підхід до перекладу властивий більшості праць О.І. Чередниченка. Дослідження умов функціонування перекладу в діяхронії (“Переклад в Україні: історія і

сучасність”, “Дві тенденції в українському художньому перекладі”, “Тригорій Кочур і франкомовна поезія” [4: 136-161, 192-203]) й синхронії (“Функції перекладу в сучасному світі”, “Міжкультурні аспекти перекладу”, “Україна — Франція: діалог культур” [4: 161-176, 237-247]) сприяють розвитку окремої галузі перекладознавства — соціології перекладу, яка до цього часу вивчалася порівняно мало. Суміжними є проблеми сучасної перекладацької освіти, серед яких О.І. Чередниченко досліджував складники професійної компетенції перекладача й стан викладання перекладу в Україні [4: 124-134, 230-237].

Важливим досягненням українського науково-технічного перекладу 1990-х рр. є “Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову” В.І. Карабана [2]. Посібник-довідник — це перша спроба створення практичного підручника з граматичних, термінологічних і жанрово-стилістичних проблем перекладу англійської науково-технічної літератури українською мовою. Структура книги передбачає стислий виклад теми із вправами на закріплення матеріалу, що дає змогу використовувати посібник і як довідник у самостійній праці, і як підручник із вправами на заняттях із студентами перекладацького відділу.

На початку 1990-х рр., із здобуттям Україною незалежності, виникла вимога транслітерувати безпосередньо з української мови чи на неї. Проблема не нова, оскільки ще 1975 р. І.В. Корунець виступав за дотримання наукових принципів перекладу власних імен, коли йшлося про транслітерацію англійського звуку “h” (“Гортенс” під впливом російської мови писали “Хортенс”); а О.Л. Паламарчук досліджувала відтворення чеських власних назв українською мовою. Тепер постала потреба передавати українській ономастикон західноєвропейськими мовами — англійською (Б.М. Ажнюк, Р.П. Зорівчак], І.В. Корунець), французькою (О.І. Чередниченко), німецькою (А.Д. Горняткевич), а також навпаки українською мовою іншомовних назв — англійських (Б.Г. Чопик), вірменських (Л.М. Задорожна): Транскрибування іншомовних власних назв українською мовою стало темою монографії та докторської дисертації А.Г. Гудманяна, книги Б.П. Бендзара і С.С. Бобинця [5].

Типологію жанрів власне віршового перекладу запропонувала О.В. Дзера в кандидатській дисертації “Індивідуально-авторське трактування біблійних мотивів як перекладознавча проблема” (1999) [1: 11-14]. На матеріалі українських перекладів Байронового циклу “Гебрейські мелодії” історично й типологічно можна виділити такі жанри: власне переклад, переспів, парафраза, наслідування, вільна варіація і версія. Власне переклад на початковому етапі становлення його в Україні творився методом “взаємонакладання біблійного й національного хронотопів” — тобто як ізоморфізм біблійно-символічних та етномовних компонентів цільової мови на денотативному й конотативному рівнях (очевидно, замість біблійного хронотопу можемо підставити хронотоп оригіналу й у такий спосіб подати суто типологічне визначення, а не історично-типологічне). **Переспів** створюється методом транспозиції — переведенням оригінальних смислових одиниць в етномовні компоненти, що відображають цільову мовну картину світу й змінюють інтенціональне спрямування тексту на актуальне для цільового читача. **Парафраза** з’являється внаслідок наближення змісту й форми оригіналу до поетичних канонів цільової літературної полісистеми (метод одомашнення), а **наслідування** — внаслідок відтворення функціонально-стилістичного інваріанту тексту через добір смислових компонентів різних текстуальних рівнів згідно з інтерпретаторською концепцією (метод стилізації). **Вільна** варіація ґрунтується на запозиченні одного-двох смислових макрокомпонентів вихідного тексту, які стають основою нової поетичної структури. **Версія** передбачає використання оригіналу як зразка, де перекладач мимоволі або навмисно вилучає домінуючі семантико-стилістичні компоненти [1: 11-14].

1990-ті рр. досить умовно називаємо періодом. Він не закінчується 2000 або 2001 р., оскільки чимало досліджень, які проводилися подекуди впродовж усього десятиріччя, оформились у дисертації й автореферати аж на початку 2000-х рр. Серед них — докторська дисертація Л.В. Коломієць про історію англо-українського віршового перекладу з кінця ХІХ ст. до початку ХХІ ст.; кандидатські дисертації Н.А. Куконіної про зіставлення словника

перекладу зі словником оригіналу як перекладознавчу проблему; У.В. Головач про етномовний компонент поетичного тексту давньогрецької трагедії як перекладознавчу категорію; П.А. Содомори про побутові реалії Гомерової “Одіссеї” в перекладі; В.Р. Савчин про новаторство Миколи Лукаша в історії українського художнього перекладу; О.С. Грабовецької про епітетну конструкцію в художньому перекладі; М.М. Дудник про співвідношення денотативної і конотативної інформації в перекладі; О.П. Рихла про відтворення мовностилістичних особливостей творів Е.А. По в українських перекладах та ін. [5]. Тому тематично й методологічно він триває і дотепер, урізноманітнюючи теми досліджень, збагачуючи аналітичний інструментарій, використовуючи здобутки світової науки.

Література

1. Дзера О.В. Індивідуально-авторське трактування біблійних мотивів як перекладознавча проблема: (на матеріалі українських перекладів творів Дж. Г. Байрона): автореф. дис. ... канд. філол. наук; спец. 10.02.16 “Перекладознавство” / О. В. Дзера; Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 21 с.
2. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову: у 2 ч. / В. І. Карабан; Київ, ун-т ім. Т. Шевченка. – К.; Кременчук, 1999. – Ч. 1-2.
3. Москаленко М. Тисячоліття: переклад у державі слова / М. Москаленко // Всесвіт. – 1993. – № 9/10. – С. 113-127.
4. Чередниченко О.І. Теоретичні основи удосконалення практики перекладу та двомовної лексикографії: (комплексна наукова тема) / О.І. Чередниченко // Теория и практика перевода. 1987. – Київ, 1987. – Вып. 14. – С. 3-13.
5. Шмігер Т.В. Історія українського перекладознавства 20 сторіччя: ключові проблеми та періодизація: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.02.03 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 20 с.

*А. А. Кузьменко
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Сучасні філологічні студії активізують інтерес до проблем художнього перекладу та пов'язаних з ними питань «лінгвістичної поетики» як окремої складової «науки про мову художньої літератури» [5]. Підвищена увага науковців до зазначених проблем обґрунтована тим, що «художня мова», яка об'єднує лінгвістичні та екстралінгвістичні складові, є однією з причин перекладацьких деформацій, викликаних концептуальними розбіжностями мови оригіналу та перекладу.

Долаючи суперечність одиничного та загального в перекладі художнього тексту, перекладач має зберегти всі стилістичні риси оригіналу, зберегти комунікативно-прагматичний потенціал й відтворити цілісний естетичний вплив останнього на цільового читача.

Зважаючи на те, що художній твір був і залишається засобом відображення дійсності, епохи, життя того або іншого народу, його устрою, звичаїв, традицій, тим цікавіше розглянути труднощі, що виникають при перекладі художнього твору. Так, І. Орлов, зокрема, зауважує, що художня література, починаючи з реалізму XIX ст., виступає як «художній літопис» епохи та її «енциклопедія»: наприклад, письменники середнього рівня завжди більше націлені на опис побуту та історію повсякденного життя [4, с. 66].

Науковці (Р. Зорівчак, В. Коптілов, О. Павленко, В. Комісаров та ін.) підкреслюють важливість сприйняття художнього твору в суспільному середовищі, виокремлюючи в розгляді цієї проблеми два аспекти. Перший – саме художній твір, його ритм, талант письменника, манеру складного відображення дійсності і знання психологічних законів;

другий – характер сприйняття художнього образу, особливості індивіда, який сприймає художній твір, його свідомість і здатність засвоєння культурних цінностей. Вивчати художній твір важливо, розкриваючи його функції, адже художнє мислення письменника і сприйняття дійсності читачем пов'язані єдиними законами та принципом «художнього мислення».

Проте якщо для носіїв мови сприйняття художнього твору співвідноситься, передусім, з розумінням властивостей рідної культури і пов'язаних з нею реалій, у представників іншої культури виникають певні труднощі з розумінням цього ж художнього твору, але на рідній мові. У зв'язку з цим виникає низка проблем, які стосуються того, як адекватно перекласти художній твір іноземною мовою [1, с. 153]. При цьому однією з найвиразніших рис художнього перекладу є постійне використання різноманітних фігур мовлення – засобів, які застосовуються для максимального забарвлення тексту. Більшість перекладачів визнають, що багато фольклорних, жаргонних і діалектних фігур мовлення залишаються поза увагою перекладача, адже художній переклад не можна зробити дослівно – це неминуче призводить до втрати емоційних тонів тексту оригіналу. Отже, художній переклад не є можливим без таких засобів, як: 1) діалектизми – вони використовуються для перекладу лайок, жаргонізмів, просторічних лексичних одиниць з обов'язковим збереженням стилістичного забарвлення; 2) порівняння – з їх допомогою стає можливою передача фраз з урахуванням стилістичних і структурних особливостей; 3) іронія – дозволяє зіставити непорівняне і контрастно виразити особливості мови; 4) метафори – використовуються для передачі структурних характеристик; 5) гра слів – дозволяє передати багатозначність мовлення мови оригіналу; 6) синтаксична специфіка тексту оригіналу – гра на контрасті: довгі і короткі речення, чіткий ритм тощо.

До основних проблем художнього перекладу можна також віднести наступні моменти: 1) виключення будь-яких дослівних перекладів, так званої «кальки». Робота з таким текстом завжди може викликати дискусійні питання, оскільки одні вважають за необхідне відтворення тексту на мові, якою він перекладається, інші – передачу синтаксичної і лексичної його структури; 2) переклад стійких виразів, який іноді може бути надзвичайно складним, адже часто стійкі вирази прямо пов'язані з особливостями культури, які не є притаманними для культури-сприймача; 3) переклад гумору, який найчастіше засновується на прийомі гри слів, коли перекладачеві доводиться опускаючи те чи те висловлювання і надавати забарвлення іншим словам, тобто «компенсувати» (оволодіння перекладачем різними перекладацькими трансформаціями); 4) збереження стилю та культурних особливостей перекладу через системне знайомство з новими епохами та культурами різних часів та народів з метою досягнення адекватного перекладу творів авторів різних епох та культурних приналежностей [6]. Слушною у зв'язку з цим є постульована О. Павленко думка: «Щоб зрозуміти якість перекладу, співвіднесеність його з оригіналом, треба не тільки фіксувати й пояснювати причини взаємоперетинів і відхилень, а й збагнути функції перекладних версій у літературних зв'язках певного періоду». Тільки всебічний аналіз суспільних, естетичних і перекладознавчих моментів рецепції, на думку дослідниці, надає можливості це здійснити [5].

Таким чином, першочерговим завданням перекладача художнього твору є не тільки збереження індивідуального стилю автора оригіналу, й адаптація матеріалу до сприймаючої культури. Тільки за таких умов можна стверджувати, що перекладач має претендувати на роль співавтора твору оригіналу.

Література

1. Алексеева В. Н. Проблема перевода художественного произведения на иностранный язык: стаття у Ярославському педагогічному віснику № 3, том 1 / В. Н. Алексеева. – 2012. – 153-155 с.
2. Алимов В. В. Художественный перевод: практический курс перевода: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В.Алимов, Ю.В.Артемьева. – М.: Академия, 2010. – 256 с.
3. Виноградов В. В. О теории художественной речи / В.В. Виноградов. – М.: Высшая школа. – 240 с.

4. Орлов И. Б. Советская повседневность: исторический и социологический аспекты становления / И.Б. Орлов – М.: Изд. дом гос. ун-та, 2010. – 317 с.
5. О. Г. Павленко «Розмикання меж...» (Авторські концепції перекладацтва другої половини ХХ століття: компаративний аспект)» / Павленко О.Г. – К.: Логос, 2015. – 452 с., 8 с. іл.)
6. Учебные материалы. Особенности художественного перевода [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://works.doklad.ru/view/8vO8MVWM2B0.html>

*Н.В.Куцин
М.Ужгород*

PARATEXTUAL ELEMENTS IN TRANSLATION

The problem of translation arises every day in different communicative situations. The main purpose of translation is rendering the right meaning of the source text using the best equivalents by rendering the words. When someone takes a newspaper in his/her hands in order to read it, he/she will not just read the text, but will also be affronted – consciously or unconsciously – with a bunch of peripheral phenomena that enclose, accompany or envelop the text. The reader will probably come across such elements like a heading, subheading, intersections, captions, footnotes and illustrations which are called paratext.

The **topicality** of the investigation is determined by growing interest in the subject, in the learning of the English language, understanding the main processes during translation and the desire to study foreign languages reading original texts.

The **aim** of the article is to study grammatical transformations the in comparative translation analysis of paratextual elements

Paratextual elements selected from the parallel texts of the articles in the online newspaper “Day” («День») have been selected as **the object** of the study.

The **subject** of the work is the peculiarities of translating paratextual elements in media texts.

The **scientific novelty** of this research lies in the very approach to the study of grammatical peculiarities of translation and the selection of the material for the investigation.

The study of the text periphery as a multi-faceted phenomenon which is characterized by the multifaceted approach, as evidenced by the large number of terms, used to nominate the near text surrounding: secondary text, periphery of text, partext.

The word “paratext” is the most common term in the scientific literature. Separate components of the partext are analyzed on the material of modern languages in terms of structure, semantics, their syntactic nature, the law of economy of language means.

Researchers consider paratextual units as an integral part of the text, proceeding from the explication of the status and functions of the partext in the diachronic text. These studies are valuable; however, they do not consider the functional problem of translating paratextual elements in media texts. This testifies to the necessity to develop an approach that would clarify the translation problems in the partext translation, as well as identify translation methods that allow to preserve the potential of the influence of paratextual elements on the recipient.

The study of various aspects of the paratext occupies an important place in works of modern Ukrainian and Russian linguists. Thus, the following problems are in the center of scholars’ attention - the study of text and paratext in the architectonics of the play; pragmatic aspects of the paratext, communicative functions of the preface as an element of the paratext; problems of translation of culturally marked signs of certain historical epochs in the paratext of dramatic works; paratext as a means of constructing artistic space in a drama; paratext as a means of expressing the author's individuality, etc.

At the same time, it should be emphasized that even the above multi-vector studies of the paratext do not cover the whole complex of problems related to the translation of paratextual elements in media texts.

Since Ukrainian and English belong to groups of languages characterized by a different structure,

the differences in their structure cause great difficulty in translation. These difficulties vary in a fairly wide range: from individual non-translated elements to the text as a whole. The solution of such problems is achieved by the ability to correctly apply various translation transformations. In the translation process, the translator uses transformations to achieve equivalence, to maximize convergence with the original text.

According to the classification of translation transformations elaborated by V.N. Komissarov [4], the following grammatical transformations are used in the translation of paratextual elements:

- syntactic assimilation (word-for word translation, zero transformation);
- sentence division;
- sentence integration;
- grammatical replacements (forms of speech, parts of speech, sentence members, sentence types);
- transposition (permutation);
- addition;
- omission.

Let us consider some grammatical transformations in the translation of paratextual elements in media texts in more detail.

Transpositions (permutation)

Transposition is defined as a change in the order of linguistic elements: words, phrases, clauses and sentences. Their order in the target language text may not correspond to that in the source language text.

The change of order is necessary to preserve in all respects the content of the utterance and simultaneously observe the norms of the target language, for example:

— *Зараз ми бачимо таку картину у світі: Трамп переслідує **філософію** «Америка — понад усе», Росія — що для неї немає **кордонів...** [1]*

*Currently we are observing the following picture: Trump is pursuing “America first” **principle**, while Russia says its **borders** do not end anywhere [2].*

Division of the sentence

Sentence division is a grammatical transformation when the syntactic structure of the source language sentence is transformed into two or more predicative structures in the target language.

The transformation of division of the sentence is illustrated by the following context where the Ukrainian heading is subdivided into two headings of the target language:

Падіння європейської меритократії або кінець «правління кращих» [1];

The fall of European meritocracy. End of “rule of the best” [2].

Integration of sentences

Sentence integration is the opposite transformation to sentence division. It lies in rendering several simple sentences with the help of a complex/compound one, or a complex sentence with a simple one. This transformation occurs due to grammar structure differences between the source language and the target language. Sentence integration is observed in the translation of the subheading to the article «Хто наважиться після «компромісів» Пінчука?», for instance:

«Український ланч у Давосі – це не філантропія олігарха. Це засіб реалізації його особистих інтересів», – журналіст [1].

“The Ukrainian lunch in Davos is not a philanthropic endeavor for the oligarch, but rather a means of pursuing his personal interests,” a journalist believes [2].

Omission

Omission is reduction of the elements of the source text considered redundant from the viewpoint of the target language structural patterns and stylistics. This transformation is seldom structurally obligatory; it is usually caused by stylistic considerations and deals with redundancy traditionally normative in source language and not accepted in target language.

Thus, in the translation process, words that are semantically redundant, and whose meanings can be easily added from the context, are often omitted from the context. The irrelevant information, for instance, the date was omitted in the translation of the intersection to the article «Настрій нашого

часу»:

«Ще з 1997 року фотовиставка «Дня» у Сумах – це свято!» [1];

“Den’s photo exhibition in Sumy is always a celebration!” [2]

Additions

Addition is a grammatical transformation which results in increasing the number of words, word forms or members of sentence in translation.

Addition is observed in the translation of the subheading to the article «У Львові представили мистецький проєкт «Дія», where the additional lexeme “to boost” appears in the English variant:

Експозиція живопису та скульптури відомого художника Олега Давиденка запрошує до творчості і праці [1];

Famous artist Oleh Davydenko’s exposition of painting and sculpture invites everyone to boost their creativity and work [2].

The analysis of the paratextual elements translation in the reproduction of media texts proves that translators use the following grammatical transformations: syntactic assimilation, transposition, grammatical replacement, addition, omission, division of the sentence, integration of sentences.

References

1. День [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk>
2. Day [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/en>

*Т.В. Литовченко
м. Маріуполь*

СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ТВОРАХ С. МОЕМА (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE PAINTED VEIL”)

Вільям-Сомерсет Моєм – широко відомий і найбільш високооплачуваний в 30-ті роки письменник, який виступав як драматург, романіст, новеліст і критик. У своїй творчості він дотримувався в основному реалістичних принципів, однак його художній метод складався також під впливом натуралізму, неоромантизму і модернізму. Незважаючи на популярність, Моєм не отримав серйозного визнання публіки, про що він розмірковує в автобіографії «Підводячи підсумки», зауважуючи, що «стояв в першому ряду другорядних». Майстерність сюжету Моєма порівнювали з манерою Мопассана. У його романах розповідь ведеться в простому і вишуканому стилі [1, 3].

Художній переклад, як і будь-який інший, не є простою заміною слів на мовному та тематичному рівні згідно граматичним правилам в текстах художньої прози чи поезії, мова не тільки є засобом передачі інформації, але і служить засобом художнього втілення, носієм естетичної значущості твору.

Центральним питанням теорії художнього перекладу є можливість створення такого твору, який максимально наближався б до ідейної та художньої суті оригіналу, читався б як оригінальний твір і в той же час зберігав би риси своєї національної своєрідності, стиль твору і індивідуальний стиль автора [2, с. 63]. Спростовуючи «теорію перекладу», можна з упевненістю заявити, що художній твір можна відтворити в іншій мові, доказом чого є існування численних перекладів, які дають нам цілком адекватне уявлення про оригінал. До того ж слід визнати, що художній переклад – це свого роду мовна творчість, тому його адекватність погано піддається аналізу.

Переклад образних тропів – це багаторівневий процес, мета якого полягає в знаходженні в мові перекладу рівноцінних елементів на відповідних рівнях функціонування художнього мовлення, змістовна і емоційна цінність яких може бути надана в еквівалентних відносинах з подібними рядками оригіналу.

Художній переклад іноді називають інтерпретацією, на відміну від власне перекладу, виконуваного шляхом трансформації форм однієї мови в форми іншого. Перехід від трансформації до інтерпретації сенсу засобами мови перекладу найточніше описаний В. Н.

Комиссаровим. Він виділяє п'ять рівнів еквівалентності перекладу, з яких два перших (рівень слів і словосполучень і рівень пропозицій) співвідносяться з прямими міжмовних трансформаціями, а решта припускають досить вільну інтерпретацію сенсу тексту на основі більш широкого контексту, ситуації і фонові інформації [2, с. 70].

Користуючись цією класифікацією, можна скласти (умовну) класифікацію еквівалентності на рівні тропів з позиції структурної та функціональної адекватності тропів оригіналу і перекладу. Наведемо приклади з роману С. Моема "The Painted Veil" і його перекладу на російську мову, виконаного М. Лоріє.

Еквівалентність п'ятого типу полягає в перекладі тільки тієї частини висловлювання, яка є метою вживання рядку. Наприклад, "He was like wax in her hands." – 'Вона могла з нього мотузки вити'.

У четвертому типі еквівалентності широко використовується семантичне перефразування, яке часто носить комплексний характер, одночасно змінюючи спосіб об'єднання ознак, вихідну точку опису та порядок проходження ознак. Наприклад, епітети "her eyes were so starry and yet so melting" переведені як 'а її вологі очі сяють як зірки' зі зміною форми, але збереженням образу.

Третій тип еквівалентності представлений перекладами, змістова близькість яких до оригіналу ґрунтується на спільності значень використаних мовних засобів. Наприклад, метафора "It was a slow smile which traveled by perceptible degrees to his shapely mouth" і її переклад 'Посмішка була повільна, вона зримо спускалася до красиво окресленого рота', мають велику спільність змісту, незважаючи на відмінності в синтаксичній і лексичній структурах.

Другий тип еквівалентності характеризується значним паралелізмом лексичного складу і допускає деякі види синтаксичного варіювання, в той час як в першому типі еквівалентності досягається максимальний ступінь близькості змісту тропів перекладу і оригіналу і способу його вираження.

Прикладом може слугувати переклад епітетів "His dark eyes immobile and inscrutable, seemed preternaturally large" – 'Його темні очі, нерухомі і непроникні, здавалися неприродно великими'.

Як видно з наведених прикладів, стиль Моема не містить яскравої стилістичної різноманітності, він короткий, лаконічний, але дуже ємний за своїм змістом. Кількома словами автор створює дивовижну метафору, його порівняння просте за формою, але дуже точне за змістом, а поетичні епітети дозволяють читачеві точно уявити те, про що пише автор. В цілому, стилістичні прийоми Моема не надто яскраві і як би ненав'язливі, проте вони надають на читача великий емоційний вплив як в оригіналі, так і в перекладі, незважаючи на те, що прямий паралелізм лексичного і граматичного складу між ними відсутній.

Література

1. Качалкина Ю. Жизненный путь Уильяма Сомерсета Моэма // Книжное обозрение / Ю. Качалкина. – 2003. – № 7. – С. 25 – 31.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
3. Морган Т. Сомерсет Моэм. Биография: перев.. М. Беккер, Е. Видре, Н. Роговская, М. Соболева / Т. Морган. – М. : «Захаров», 2002. – 464 с.

*Maria Manyatsa
Uzhhorod*

TOURIST DISCOURSE IN TRANSLATION

Translation and interpreting have always been among the most important means of communication between people living in different countries. However, translation is also the means

of communication between cultures, as people who represent various nations are usually very different in terms of their social and educational background, religious beliefs, hobbies and other phenomena, that if brought together comprise the culture of a nation. In this respect, it is translating and interpreting tourist discourse that plays a great role in enabling the cross-cultural communication in the sphere of tourism.

The problem of translation and interpretation of tourist discourse has been investigated by Roksolana Zorivchak, Olena Kopylna, as well as Ledina Merkaj, Isabel Duran Menoz and many others. Many scholars such as Olena Skibitska, Lynn Wisson and others have studied the problems of culture, language and translation, have provided different advice on interpreting and translating culturally colored lexical items. However, there are still some uninvestigated aspects of the tourist discourse interpretation and translation.

Since the tourist industry now is one of the powerful economic influences in the world, it is needed to put significant efforts not only to develop strong traditions of tourism in some particular area, but also to make it accessible for the foreign guests of our country. Tourist discourse presents several difficulties for the translators and interpreters as one has to convey not only the generally known meaning of the words, but also all those cultural peculiarities that are characteristic of a place they are writing or talking about. Thus, the major problem in translating tourist discourse is due to its cultural content. This type of texts describes and informs about other cultures and therefore, their main difficulty is to introduce a reality (being a city, a country, a type of food, etc.) to a person who may have never heard of it. [1] Also, we often find words or concepts that do not exist in other cultures, so called *realia*, what makes translators employ different techniques with the aim of transferring the original meaning to the target audience and thus, to solve the problem. [4, p.112].

Following with the problems that can be present in tourist discourse and therefore may lead to the translation mistakes, we have to mention another cultural difficulty: translation equivalents of proper names (people, museums, institutions, typical dishes, customs, festivals, etc.) The rendering of proper names is the sore issue for all the interpreters, since every language treat them in a different way and there is no a unique rule to translate all of them. [6, p.56]. Moreover, while talking and interpreting about any tourist site, one may come across different words denoting items, which do not exist in other countries, or not even countries, but the other regions of the same state. The same situation is about the topographic names – many of them have the meaning understood only by local people, and simple transcribing or transliteration means are not able to convey the essence of these notions [5, p. 97].

Regarding typical dishes, festivals, places, historical and architectural monuments, legends and sayings, etc. the interpreter has to take into consideration the purpose and topic of the excursion, its audience, its different educational and cultural background and other important features that will influence the choice of interpreting means aimed at maintaining the same message as in the original text and correct transferring it to its target audience [2]. This is considered a very important matter, since the target audience must understand the text in order to do, go, buy, enjoy the tour or whatever the aim of the text can be.

Different strategies can be used while translating or interpreting tourist discourse. These are the strategy of foreignization, which presupposes that the translator while working with some specific lexical items or nationally colored words usually leave them sound foreign for the target audience, and the strategy of domestication.[3, p. 275] The latter brings the source or target texts together by means of translating nationally colored words by means of using the words that exist in the target language and are familiar to a target audience. Domestication is a good strategy to use when the interpreter wants to make the text easier to understand. However, in this case the loss of important information that the source text consists may occur. On the contrary, foreignization allows the interpreter to preserve the information and the source text original meaning, but the target text may appear difficult for the audience to understand [3, p. 276].

A different strategy, namely neutralising, may be used for the translation of tourist discourse. It can create favourable conditions for cross-cultural communication and cultural exchange. Using this technique, translator can try to transfer the cultural message from the original text to the target one

without changing dramatically the meaning of the words and preserving the national coloring of the message. At the same time this strategy gives the translator or interpreter the splendid opportunity to make the text more or less understandable for the target user. In such a case the neutralising does not simply mixing the domestication and foreignization strategies. It deals with the process of translator's being constantly aware of what is being translated and searching proper equivalents between the source text information and the target text one. This can result in the fact that the final achievement will be more likely to satisfy the needs of target group. In other words, the translation of tourist discourse does not rely on either strategy and the translator fully takes into account all the cultural elements existing in the text whenever necessary.

Transcarpathian region is very rich on various tourist sites: these are medieval castles with their ancient history and romantic legends, natural reserves with unique representatives of flora and fauna that are put into the Red Book, picturesque streets and architectural monuments where even the stones are the witnesses of history of the Transcarpathian land. Nowadays all these wonderful places remain almost unknown to the foreign tourists because of the lack of proper translation and interpreting services particularly in the sphere of tourism. Moreover, our rich cultural heritage is hardly accessible even for the tourists from other regions of our country. As the experience shows, a lot of tour guides are either unaware of a lot of important and interesting facts that comprise the essence of our culture, or they just consider it unnecessary that they dig deeper to the events and factors that make us, Transcarpathians be who we are now. Most of the tour guides, being limited by the time that excursion can last and by the information they can quickly find in the internet simply do not pay attention to the throng of the information that, if rendered masterfully and interpreted in a good and understandable way, may evoke tourists' interest at visiting our country. While investigating what the tourist discourse is and learning a lot about tourist attractions of our region, I paid attention to the fact that there are only few internet sources where one can find tourist information in English. Most web-sites of this kind deal with the locations of hotels and hostels, restaurants, cafes, etc. Those which try to describe some places of interest, considerably lack qualified translation into English. A lot of popular tourism places as castles and museums have little English information: usually neither some signs, nor the descriptions of the exhibited items. Those tourists who do want to visit such places have to order the excursion in English and here face another problem – tour guides-interpreters also lack vocabulary items to render all the diversity of Transcarpathian culture. All this hinders the foreigners' comprehension and leads to the lost of interest and absence of motivation to visit our region.

The cultural problems and difficulties in translation that present tourist discourse would be not so severe if translators and interpreters had a profound knowledge about the cultures involved, including both source and target language ones. Having analyzed the complexity of the language of tourism one understands the evident and essential need for experts in the field who will have both good command of at least two working languages and profound knowledge of the culture one wants to talk about.

References

1. Isabel Durán Muñoz "Tourist translations as a mediation tool: misunderstandings and difficulties. Available from: <https://periodicos.ufsc.br/index.php/traducao/article/view/2175-7968.2011v1n27p29>
2. Ledina Merkaj Tourist communication: a specialized discourse with difficulties in translation. Available from: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/2366>
3. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: [учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений] / Ирина Сергеевна Алексеева.- Санкт-Петербург: Издательский центр Академия, 2004. — 352 с.;
4. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Зорівчак Р.П. - Львів: Видавництво при ЛНУ, 1989. - 216 с.;
5. Копильна О.М. Перекладацькі стратегії відтворення історичних алюзій у художньому тексті // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Випуск 19.– К, 2007. – с. 96 – 99;

6. Скібіцька О.В. Перекладацька креативність як спосіб прагматичної адаптації при перекладі туристичних текстів// Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Випуск 12.– К, 2007. – с. 374 – 381;

О.М. Матвійшин
м. Дрогобич

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ПАРАМЕТРИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ АННІ-ГАЛІ ГОРБАЧ

Постановка наукової проблеми та її значення. Художній переклад є важливим чинником спілкування між представниками різного лінгвокультурного простору, він є фактором зближення народів, взаємозбагачення їхніх культур. Переклад художнього тексту – це відтворення максимально наближеної до вихідної картини світу, яка виражає етнокультурну специфіку соціуму. Здійснюючи переклад тексту, який створювався автором в іншому соціумі і представляє іншу картину світу, перекладач має дослідити особливості, що відрізняють картину світу автора оригінального тексту від його власної, і визначити, як саме такі особливості виражені у тексті твору [3]. Теоретичні питання співвідношення художнього перекладу, вихідної та цільової культур досліджувалися в історії перекладу, починаючи від Й.-В.Гете і Ф. Шлейєрмахера на початку ХІХ століття, до сучасних концепцій (О. Каде, Дж. Кетфорд, Ю. Найда, А. Федоров, Я. Рецкер, С. Ковганюк, О. Чередниченко, Р. Зорівчак та ін.). Однак в царині перекладознавчої науки, зокрема в українсько-німецькій мовній площині, залишається низка малодосліджених питань, серед яких і лінгвокультурні аспекти художніх перекладів (в нашому випадку перекладів А.-Г. Горбач), що й зумовлює *актуальність* статті. Спроба виокреслити особливості відтворення національно маркованих мовних одиниць (історизмів, архаїзмів) у перекладах А.-Г. Горбач визначає *мету* розвідки. *Об'єктом* дослідження є прозова мова повісті “Fata Morgana”, *предметом* аналізу – національно забарвлена лексика та особливості її відтворення цільовою мовою. *Матеріалом* для дослідження слугує повість М. Коцюбинського “Fata Morgana” в німецькомовній інтерпретації А.-Г. Горбач.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Архаїзми та історизми багатфункціональні і вони відтворюють колорит місця й часу, а також служать для стилістичної мети: надання твору урочистості, іронічності, сатиричності. У такий спосіб вони характеризують відмінні стилі різних епох. Тому архаїзми та історизми виступають основним способом часової стилізації мови перекладу, що служить засобом літературно-історичного пізнання та створення відповідного колориту.

Основною для перекладацької практики є вимога дотримуватися принципу історизму. Це означає, що при перекладі необхідно враховувати: 1) соціальну дійсність віддаленої від нас епохи, що відображається в творі такою, якою вона була; 2) явища події, відображені в творі, тобто епоху, якою її побачив та відтворив в оригіналі автор згідно зі своїми намірами; 3) стан мови, що розкриває найхарактерніші ознаки, особливості часу створення оригіналу. Дотримання цього спонукає перекладача до максимального відтворення зовнішніх характеристик художнього твору (через мову, стиль, колорит, історизми, архаїзми тощо) [1, с.251].

Зіставний аналіз повісті “Fata Morgana” в німецькомовній інтерпретації А.-Г. Горбач засвідчив, що перекладачка дотримувалася засад сучасної їй німецької мови, лише подекуди вкраплюючи архаїзми для передачі часової дистанції. Такий принцип перекладу А.-Г. Горбач можна пояснити високою інформаційною цінністю архаїзмів та історизмів, а також їхньою здатністю створювати спротив сприйняттю. Подолання ж цього спротиву вимагає зусилля з боку читача, а тому сильніше на нього діє. В наступному прикладі ми знаходимо повноцінний відповідник архаїзму першотвору: “Чи найнявся в *економії*?” – питаю [2, с. 54] – “Ich frage, ob du dich auf dem *Gutshof* verdingt hast?” [4, S. 15]. Скориставшись методом генералізації, перекладачка домоглася адекватного відтворення семантичного наповнення архаїзму зі

збереженням денотативного значення і конотативних нашарувань.

Проте в більшості випадків А.-Г. Горбач передає архаїзми за допомогою нейтральних елементів німецького словника: “Тепер було в них дві *корогви* і вони пливли вперед” [2, с. 117] – “Jetzt waren es zwei *Fahnen*, und sie schwebten gemeinsam voraus” [4, S. 150]. Перекладачка зуміла зберегти семантичне наповнення архаїзму, донісши тим самим правильне розуміння української лексеми.

При виникненні певних труднощів, А.-Г. Горбач використовувала дескриптивну перифразу, наприклад: “Часом, в неділю, Підпара зіймав з жердки *жупан* і надягав на себе широкий пояс” [2, с. 95] – “Zuweilen zog Pidpara an Sonntagen seinen guten *Oberrock* vom Stubenbalken herunter und legte einen breiten Trachtengürtel um” [4, S. 102]. Історизм “жупан” перекладено за допомогою дескриптивної перифрази, відтак перекладачці вдалося передати лише денотативну інформацію лексеми, верхній чоловічий одяг, а національно-культурна інформація, яку несе в собі реалія-історизм, – одяг українця – лишається втраченою. Звичайно, у цьому контексті національно-культурна інформація не відіграє важливої ролі. Та велике значення має також втрачений конотативний аспект слова “жупан”: серед українців, особливо селян – це ознака заможності, багатства. Враховуючи те, що цитоване речення у творі подається з нового абзацу, а за ним слідує знову ж новий, можна зробити висновок, що М. Коцюбинський підкреслював заможність Підпари, до того ж жупан жодного разу не згадано стосовно бідних селян.

А от де зберегти архаїзми, а де ні, вирішує сама перекладачка, що пояснюється хіба що інтуїтивним бажанням відтворити стиль автора загалом і залежить від її особистого ставлення до описуваного, власних пріоритетів, приміром: “Потому звеліли їй варити їсти *челяді*, і вона варила, аж стала старою дівкою” [2, с. 59] – “Schließlich hatte man sie dazu bestimmt, *den Jungen* das Essen zu kochen; und darüber war sie eine alte Jungfer worden” [4, S. 21]. Використаний метод генералізації не є досить вдалим, оскільки відбувається порушення стилістичних норм мови; слово *Jungen* вжито з недотриманням семантики лексичної одиниці.

У непоодиноких проаналізованих прикладах спостерігається тенденція до уникнення архаїзмів у тих місцях, де вони наявні в оригіналі: “А не пристане – то *забастовка*” [2, с. 88] – “Wenn er nicht einwilligt, dann streiken wir” [4, S. 89]. Контекстуальний переклад передав семантичне наповнення лексеми, проте не відтворив історичного забарвлення. Важливою рисою перекладацької стратегії А.-Г. Горбач є вміння послуговуватися архаїзмами на рівні деталі, якій притаманні інгерентні конотації посилення експресивності. Адже архаїзми самі собою не є ні осудливими, ні похвальними, стверджує М. Рильський, усе залежить від того, з якою метою і чи на місці їх вжито.

А.-Г. Горбач використовує архаїзми здебільшого як стилістичний засіб розширення глибинного змісту при незмінній поверхневій структурі, зберігаючи, таким чином, таку важливу текстову характеристику як імпліцитність, наприклад: “Одразу ж приїхали *кінні та жандарми...*” [2, с. 128] – “Sofort kam die *berittene Militz* mit *Gendarmen...*” [4, S. 150] Архаїзм *кінні* перекладено описовим способом, тлумаченням; *жандарми* – шляхом калькування.

Архаїзми та історизми, позначаючи поняття, чужі для інших культур, завжди представляють у процесі перекладу особливу складність. А.-Г. Горбач перекладала архаїзми у “*Fata Morgani*” за допомогою контекстуального перекладу, калькування, генералізації та описовим способом. Вони сприймаються як деталь, що не обтяжує сприймання творів для сучасного читача німецькою мовою.

Висновки. Важливою умовою правильного донесення до читача своєрідності та унікальності іншого народу є володіння знаннями про відтворювану дійсність. А.-Г. Горбач володіла цими знаннями, оскільки деякий час жила в Україні і цікавилась нею протягом усього життя, це і дало їй змогу перекласти даний твір, роблячи його насиченим українським колоритом та легким для розуміння.

Література

1. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 592 с.
2. Коцюбинський М. Твори в 3-х томах / Михайло Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1979. – Т. 1: Оповідання. Повісті (1891 – 1900). – 317 с.
3. Чала Ю. Реалія і культурно-маркований знак: термінологічні аспекти перекладознавства / Ю. Чала // Наукові записки. – Випуск 89(1). [серія : Філологічні науки (мовознавство)]. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 122 – 126.
4. Kozjubynskij M. Fata Morgana und andere Erzählungen / Mychajlo Kozjubynskij; [Aus dem Ukrainischen übertragen von Anna-Halja Horbatsch]. – Zürich: Manesse – Verlag. – 1962. – 438 S.

*К.В. Пархоменко
м. Маріуполь*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ГАЛУЗЕВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Мова, як і всі явища в світі, перебуває на стадії постійного розвитку. В першу чергу це стосується словотвору як найбільш динамічної області в системі мови. Мовні зміни ХХІ століття відобразилися на словниковому складі та стосуються як безпосередньо семантики, так і словотворчих процесів, результатами яких є інновації, які дозволяють виявити найбільш продуктивні мовні взірці сьогодення. Зазнає трансформацій і семантичне перетворення вже наявних лексем, результатом якого є семантичні деривати.

Вивчення семантичної деривації у мові, і в кожній окремій галузі суспільного життя, зокрема, а також урахування зазначеного аспекту під час перекладу галузевої термінології є актуальним питанням мовознавства та перекладознавчих студій. По-перше, тому, що приймаються до уваги семантичні особливості кожної окремої мовної одиниці. По-друге, семантичні трансформації у кожній окремій мові нерозривно пов'язані із загальними мовними законами. І, насамперед, виникнення нових значень слів – це результат певних процесів, що розгортаються у мові та навколишньому середовищі. Ці процеси не тільки впливають на нашу мову і на мовну систему, але і відображають мовну картину світу носіїв мови, що необхідно враховувати у процесі перекладу термінології [4. с. 219-223].

Переклад термінів кожної окремої специфічної галузі життя становить чи не найскладнішу галузь перекладознавства, бо характеризується рядом вимог: контекстуальною адекватністю, детермінованістю, самою онтологією поняття. Як відомо, більша кількість галузевих термінів утворюється шляхом семантичної деривації.

Тож, семантична деривація – це процес появи семантично похідних значень слова, семантичних конотацій, додаткових значень, тобто процес розширення семантичного обсягу слова, що призводить до виникнення семантичного синкретизму, результатом якого є поява так званої полісемії [2.с. 211-214]. Деривація має кілька напрямків, які визначають основні типи самої деривації: метонімічні та метафоричні процеси змін у семантичній структурі слова, розширення та звуження лексичного значення слова, літота, гіпербола.

Отже, відокремлюють два основні способи утворення термінів шляхом семантичної деривації: 1) термінологізацію (перехід загальноживаного слова у певну термінологію (напр. *scena* – з італ. *явище* в області кінематографу перекладається як *мізансцена*)); 2) вторинну термінологізацію (перенесення терміна однієї галузі знання на іншу, напр. термін *informazione* з італ. перекладається як *інформація* і у первинному контексті використовується як відомості, данні, проте у кібернетиці цей термін перекладається як *повідомлення*, одержувані системою із зовнішнього світу) [3. с. 79- 82].

Однією із умов фахового перекладу термінів, вибору вірного перекладацького методу є безпосереднє знання морфологічної структури, семантичних особливостей, специфіки вживання, відмінностей від літературної лексики кожного окремого галузевого терміну. Це дозволяє перекладачеві чітко розуміти зміст понять, які позначаються термінами, та надає

можливість орієнтуватися у термінологічних словниках.

За морфологічною структурою усі терміни поділяють на: 1) прості, складені з одного слова (*schermo* – з італ. екран; *byte* – з англ. байт; *remake* – з англ. переробка, ремейк); 2) складні, складені з двох слів і пишуться через дефіс (*interfaccia* – з італ. інтерфейс; *post-produzione* – з італ. пост продукція (етап кіновиробництва); терміни-словосполучення, що складаються із декількох компонентів (*hard disk drive* – з англ. накопичувач на жорстких дисках, *sound card* – звукова плата).

Переклад галузевої термінології передбачає також коректне співвіднесення розумової діяльності перекладача з явищем, від якого він залежить у конкретному контексті. Міжнародна комунікація вимагає точної передачі змісту понять. Проте у численних випадках важко уникнути варіативності терміну – у ситуаціях, коли одна лексична одиниця відбиває поняття різних систем. Так, багатозначний термін «функція» набуває різного значення у точних науках: фізиці, математиці, біології, в той час як у повсякденному житті цей термін цілком може бути розтлумачений як «роль» або ж «значення» [1, с. 39-42].

Галузеві терміни входять в конкретну лексичну систему мови і зазвичай являють собою частину певної теорії, а їхнє значення – це їхнє місце в конкретній теорії і в окремому контексті. Усі терміни повинні володіти винятковою однозначністю, узгодженою з позначенням дійсності. Від перекладача вимагається сприйняття та розуміння терміну у його предметному співвіднесенні в певній галузі науки або суспільного життя. Тож, на даному етапі, для коректної передачі сутності поняття або явища необхідно оволодіти не лише лінгвістичними знаннями, а й поглибленими з тієї галузі, в термінах якої це поняття відображається.

Тож, повнота міжмовної комунікації гарантується адекватністю перекладу як максимально змістовною наближеністю понять різних текстів. Термін може становити як окрему лексичну одиницю, так і застосовуватися в складі певної системи, але він відображує лише одного денотата у певній науковій галузі. Специфіка перекладу термінів полягає, передусім, в тому, що наукова мова – специфічна та на відміну від літературної, окреслена логікою самого денотата, тож змістовно терміни є об'єктивними – суб'єктивними вони є лише за формою існування.

Література

1. Комиссаров В. Лингвистика перевода. – М.: Книжний дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 176с.
2. Трубачев О. Н. Приемы семантической реконструкции / О. Н. Трубачев // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. — М., 1988. — С. 197–222.
3. Шевченко Л. Л. Мотиваційні основи та базові моделі семантичного процесу термінологізації (на матеріалі Словника української мови : в 20 т.) / Л. Л. Шевченко, Л. М. Томіленко // Мовознавство. – 2010. – № 1. – С. 78-85
4. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д. Н. Шмелев. — М.: Наука, 1973. — С. 190–258.

Т. М. Поклад
м. Маріуполь

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ ДРАМАТИЧНОГО ЖАНРУ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Переклад художньої літератури займає особливу ланку у сучасній теорії та практиці перекладознавства, адже являє собою фундамент національно-літературного процесу та представляє для носіїв різних культур можливість для обміну думками, передачі літературного

та національного досвіду. Переклад творів драматичного жанру посідає особливе місце у рамках художнього перекладу та представляє для перекладача завдання особливої складності, адже основою будь-якого драматичного твору є діалог у стадії постійного розвитку, який повинен зберігати власну дієвість, залишатися сценічним та зрозумілим для сприйняття реципієнта, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Драма, як жанр художньої літератури, має власні жанрово-стилістичні особливості, які неодмінно повинні бути враховані у процесі перекладу. Таким чином, перед перекладачем драматичних творів постає низка вимог, які викликані самою специфікою конкретного літературного жанру. [2, с. 14]

Перш за все, текст драматичного твору розрахований на слухове сприйняття адресата та має звучати невимушено, репліки повинні будуватися так, щоб в акторів не виникало складнощів в їх декламуванні. Одним із найважливіших завдань перекладача при перекладі драматичного твору, як зазначає І. Левий, є збереження та передача властивої оригіналу «міри природності та образності». На думку науковця переклад драматичного твору можна ототожнити з перекладом поезії, адже в обох випадках допускається компенсування втрат перекладу через подальше відтворення у тексті певних подробиць оригіналу.

У своїй концепції перекладу драматичних творів науковець спирається на основні характеристики сценічного діалогу, які вимагають пильної уваги перекладача у процесі опрацювання тексту п'єси. Отже, І. Левий виділяє чотири характеристики [1, с. 187]:

1) Сценічний діалог представляє особливий випадок усного мовлення, який повинен характеризуватися простою вимовою та цілковитою зрозумілістю. В якості третьої критерію вчений називає збереження в перекладі стилю мови як одного з обов'язкових умов драматичного твору взагалі;

2) Сценічний діалог має складну семантичну структуру, оскільки «репліка, окрім відношення до об'єкту висловлювання, вступає в цілий ряд семантичних зв'язків». Висловлення персонажа може виражати відношення як до предметів на сцені, так і до самого драматичного положення. У цьому випадку необхідний переклад, який зберігатиме стимули до певної реакції актора (рухи, міміка, жести) у тих місцях, де вони були закладені в оригіналі. Крім цього, множинність адресатів сценічної репліки означає те, що вона включена відразу у декілька «семантичних контекстів», що вимагає врахування перекладачем як її двозначності, так і багатозначності в перекладі [1, с. 188-189];

3) Діалог на сцені являє собою словесну дію, яка в одному випадку може визначатися самою конструкцією (обстановкою декламування репліки), а в іншому лише пунктирно намічається написаним текстом. На даному етапі завданням перекладача є збереження принципу побудови фрази, що несе певний сценічний задум (інтонація, темп, ритм) [1, с. 197];

4) Діалог на сцені – це не тільки форма побудови мови персонажів, а й одночасно їх характеристика. Розповідаючи про щось, персонаж розповідає і про себе. Саме лексичний склад мови дає початковий стимул акторові в роботі над образом. Відтворити манеру мови персонажа, його мовну характеристику в перекладі далеко не завжди можливо через міжмовну та міжкультурну асиметрію, в мові перекладу може бути відсутнім необхідний для передачі повідомлення сленг, діалект чи просторіччя, проте підвищена увага перекладача до деталей, мовного оформлення має сприяти, на думку науковця, динаміці розвитку персонажа відповідно до задуму драматурга, його відносинами з іншими героями п'єси, послідовністю і можливістю розкриття окремих рис його характеру [1, с. 201-202].

Вищезазначені особливості сценічного діалогу визначають перекладацькі пріоритети у процесі перекладу драматичних творів. Ключовим задумом у концепції І. Левого щодо перекладу драматичних текстів є, на наш погляд, перцепції перекладеного тексту драми не як остаточної мети, а як засобу для створення на його підґрунті сценічних образів у синтезі з другорядними елементами вистави. Окреслена взаємодія вимагає від тексту достатньої мобільності, яка досягається через встановлення гнучких відносин перекладача з текстом, бо «іноді важливіше за все буває точно передати найтонший відтінок сенсу, а інший раз – стиль чи інтонацію». Однак в цілому перекладач повинен перевести і художньо відтворити весь

текст драматичного твору.

Таким чином до процесу драматургічного перекладу впроваджується не тільки етап міжмовного перетворення тексту п'єси, але і можлива перспектива його подальшої трансформації в театральний текст.

За цих умов між перекладом і театральною постановою встановлюються відносини прямого взаємовпливу: з одного боку перекладач повинен орієнтуватися на провідну ідею вистави, з іншого ж – перекладацька інтерпретація п'єси має безпосередньо практичне значення для постановки, а іноді і вирішальне як, наприклад, в питанні трактування характерів персонажів на сцені.

Література

1. Левый И. Искусство перевода / И. Левый. — М.: Прогресс, 1974. — 394 с.
2. Лукинова М.Ю. Жанровая специфика перевода классической драматургии: (на материале рус. пер. драм В. Шекспира «Буря» и «Ричард III»): автореф. дис. канд. филол. наук / Одес. гос. ун-т им. И.И. Мечникова. — Одесса, 1989. — 14 с.

*Л.В. Скороход
м.Маріуполь*

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ НА МАТЕРІАЛІ АНАЛІЗУ FASHION-ЖУРНАЛІВ

Важливість вивчення молодіжного сленгу обумовлена його тісним зв'язком з соціокультурним контекстом, і в той же час недовговічністю багатьох його слів, тенденцією до частого оновлення, а іноді і до повної заміни його складу. Англійський молодіжний сленг виступає як засіб самовираження і відображає світогляд певного прошарку суспільства, які його використовують у мовленні.

Актуальність нашого дослідження полягає в недостатності вивчення певних аспектів дослідження молодіжного сленгу в публіцистиці та потребує подальшого дослідження. Спостерігається широке використання сленгових одиниць у мовленні молоді, тобто тих, хто найчастіше користується цим лінгвістичним феноменом; сленг використовується для підкреслення власної індивідуальності та належності до тої чи іншої груп людей, але разом із цим можуть виникнути проблеми при перекладі таких лексичних одиниць, тому проблема перекладу англійського молодіжного сленгу є дуже актуальною у сучасній лінгвістиці.

Метою нашого дослідження є проаналізувати основні проблеми, які виникають при перекладі англійського молодіжного сленгу, а також визначити основні способи і методи перекладу сленгових лексичних одиниць, а саме – безеквівалентної лексики, які найчастіше використовуються у газетно-публіцистичній літературі.

Об'єктом даного дослідження є лексичні одиниці, а **предметом** виступає особливості перекладу безеквівалентної лексики в англійському молодіжному слензі.

Існує багато визначень поняття «сленг», які були запропоновані такими видатними ученими-лінгвістами, як: В.Н. Комісаров, І.В. Арнольд, В.А. Хом'яков, багато наукових досліджень присвятили цьому питанню також Ю.І. Найда, Е.М. Березівська, Л.С. Бархударов, В.О. Чеховський. Ми розглянули визначення В.О. Чеховського, яке буде найбільш доречнішим з лінгвістичної точки зору: «сленг» - це стиль мови, що посідає місце, антитетичне занадто формальній, офіційній мові.» [14, 94с.] Відмінність молодіжного сленгу від інших типів сленгу полягає в тому, що, по-перше, сленгові слова служать для спілкування людей однієї вікової категорії. По-друге, молодіжний сленг відрізняється “зацикленням” на реаліях світу молоді.

Е.М. Верещагін і В.Г. Костомаров дають визначення безеквівалентної лексики, як «слова, план змісту яких неможливо зіставити з якими-небудь іншомовними лексичними поняттями» [10, 84с.]. Безеквівалентна лексика одночасно належить і до мови, і до культури, тобто одночасно відображає особливості даної мови і специфіку даної культури. Вирішальну роль для перекладу відіграє той факт, що різні мови мають одиниці, які відрізняються в плані

вираження, тобто за формою, але співпадають у плані змісту [3, 74].

Основною проблемою перекладу безеквівалентної лексики залишається відсутність єдиної її класифікації, проте в основу всіх наявних класифікацій покладено предметний принцип. Тому безеквівалентна лексика вимагає творчого підходу і глибоких знань лінгвокраїнознавства при перекладі її на іншу мову.

Багато дослідників класифікували способи перекладу сленгових лексичних одиниць. Проблема перекладу безеквівалентної лексики висвітлювалась у роботах В.Н. Комісарова, Л.С. Бархударова, Ю.І. Найди, А.Д. Швейцера. У нашій роботі ми користувались концепцією В.Н. Комісарова, так як вона є найбільш підходящою до даного дослідження. На думку ученого, «перекладацькі трансформації - це способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних оригіналів в тих випадках, коли словникове відповідність відсутня або не може бути використано за умовами контексту» [3, 74]. В.Н. Комісаров виділяє такі перекладацькі трансформації: лексичні(до них включають транскрипцію, транслітерацію, калькування); лексико-семантичні трансформації(модуляція, конкретизація, генералізація); граматичні(дослівний переклад або граматичні заміни), а також комплексні трансформації або лексико-граматичні(до них включають описовий переклад, антонімічний переклад і компенсація) [5].

Аналіз теоретичного та практичного матеріалу дозволив нам виявити те, що молодіжний сленг є найбільшою динамічною частиною лексичної системи мови, яка безпосередньо відбиває соціокультурні зміни в суспільстві. Переклад безеквівалентної лексики є важким, тому може виникнути повна неможливість знайти відповідне слово оригіналу. За результатами проведеного дослідження і класифікації лексичних сленгових одиниць, ми можемо зробити висновок, що при перекладі англійського молодіжного сленгу найчастіше використовуються такі способи, як: транскрипція, транслітерація, калькування. Під час аналізу сленгових одиниць, взятих зі статей англійських молодіжних fashion-журналів «Grazia» та «Marie Claire» були виявлені 31 лексичні одиниці, які перекладались способом транскрипції та транслітерації, що є найбільшим результатом. Це свідчить про те, що спосіб транскрипції та транслітерації є найпоширенішим методом перекладу безеквівалентної лексики.

Література

1. Чеховський В. О. Лінгвістичні основи вчення про терміни: Посібник для філол. спец. вузів. / В. О. Чеховський. – М. : Вища шк., 1997 – 94 с.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров – М. : Институт русского языка им. А.С. Пушкина, 1999. – 84с.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение : курс лекций / В.Н. Комиссаров – М.: ЭТС. – 2000. – 192 с.
4. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
5. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров – М., 2004. – С.56

*K.V. Shamota
Uzhhorod*

RENDERING OF EMOTIVE COMPONENTS IN TRANSLATION

Translation is an activity of enormous importance in the modern world and it is a subject of interest not only to linguists, professional and amateur translators and language-teachers, but also to electronic engineers and mathematicians. Books and articles on translation have been written by specialists in all these fields. The present research is primarily concerned with particular instances of translation emotionally loaded language units, i.e. emotiveness.

The emotive aspects have been studied within linguistics (M.M. Averina, L.G. Babenko),

stylistics (E.V. Brandes, M.V. Hamzuk, V.N. Shahovskii), cognitive linguistics (M.O. Krasavskii, U.U. Shamaeva) and pragmatics (D.V. Zybleva). Although great minds of the last century have dedicated a great deal of work to the analysis and classification of various language means through which emotions of the author are conveyed, the issue has not been sufficiently studied yet. As a result numerous publications are frequently appearing concerning the subject of emotiveness in the text which contributes to **the topicality** of the following research. Moreover the given study is valuable due to the novelty of the work taken for analysis and further obtaining of practical examples that has not been examined by linguists from this perspective. However the following research goes beyond analysis of the emotive components in one language towards the discovery of some of the most utilized translation techniques, or at this point better to say interpreting, for rendering of emotions and feelings bestowed into the text by its author.

The main **aim** of the study is to clarify the meaning of text emotiveness, observe the present approaches towards its study and classification, describe some peculiarities of translating means of expressing emotions from English into Ukrainian on the basis of **data** collected from the novel "Eat, Pray, Love" written by an American writer of the XXI century Elizabeth Gilbert.

To begin with, we should define what an emotion is. Western psychologists commonly distinguish between feelings, a broad, complex class of subjective personal sensations or states of inner psychological arousal; emotions, a restricted subset of empirically investigable phenomena within this general class that are relatively transitory, of a certain intensity, and are attached to, or triggered by, particular object, ideas, or outer incentive events, moods, that are said to be of a longer duration than emotions, and not necessary attached to some inner states or definite objects; and attitudes, or transitory feeling states with partly uncontrollable subconscious psychobiological components and partly controllable expressive components, which are said to be instrumental in maintaining social and psychological equilibrium and adapting to different situations. [3, 328]

When we read a certain text there are definitely numerous indicators of the message tone and from the linguistic point of view they should be analyzed before proceeding to the translation of the text in order to preserve the initial meaning set by the author.

The notion of emotiveness is closely connected with the notion of translatability. The reader perceives neutral language means automatically, they are easily decoded and, thus, translated. However expressive means should be studied and interpreted within the general context before undergoing the process of translation, and that is where the concept of translatability occurs. Whatever rich and versatile one language may be it is not always possible to find the exact equivalent for translating this or that component. It is the high time for the translator to decide in what way they are going to be translated if translated at all.

We shall discuss the loss of emotiveness in translation, one of the most pitfalls in translation especially when it occurs between unrelated languages and cultures, when two languages with cultural diversity entailing that what evokes emotions in one language is not necessarily so in another.

Since it is frequently assumed that emotion categories each share a universal "essence," research on the emotion lexicon likewise assumes that language is a mere "representation" of the emotion categories that already exist, albeit a sometimes imperfect representation of those categories; the translation of emotional experiences and perceptions into words is thus thought to occur in a largely consistent manner across languages. From this perspective, some languages might have an emotion lexicon that is relatively "accurate" and others a relatively "inaccurate" representation of the emotional states that humans are biologically prepared to experience and perceive. Much ethnography on the emotion lexicon has implicitly anchored on this assumption. For instance, Russell (1991) concluded that across 114 ethnographies of emotion surveyed "the ethnographer assumed that the way in which emotion is described in English suited that society and...that native words could be accurately translated into English". [2, 433] In cases where a translational equivalent for an English emotion word does not exist, it is typically assumed that the emotion still exists in nature, but that the society did not develop a need to communicate about that particular state.

Emotiveness is a textural phenomenon which is realized through the use of lexis that affects and stirs readers' emotions. Hatim maintains that the expression of emotiveness is closely bound up with

semiotic categories such as text type, discourse and genre, as well as the hierarchal organization of a text.

Emotions can be conveyed on all language levels starting from phonological, where each alliteration and assonants contribute to the subconscious formation of reader's perception of the text up to the staging of the text itself where even paragraph division plays an important role affecting the reader's mind.

As one of the examples we may take such a sentence from the novel «Eat, Pray, Love»: “*And while I do love that great teacher of peace who was called Jesus, and while I do reserve that right to ask myself in certain trying situations what indeed He would do...*”. [6, 14] The auxiliary verb *do* which can be used in English to emphasize and therefore strengthen the emotion conveyed is a challenging task for the translator to render in Ukrainian. So Yaryna Vinnitska, the translator of the novel, decided to render the first usage of auxiliary verb with the help of Ukrainian adverb “*дуже*”, whereas the translation of the second instance has been completely omitted: “*І хоча я дуже люблю великого учителя миру, який звався Ісусом, і залишаю за собою право за кожної складної обставини запитувати в себе – а щоб він зробив на моєму місці*”. [5, 19]

Another example is shown in the passage where the narrator explains how transparent her face is when it comes to hiding emotions and it is compared to a “*miniature golf face*” which presented some other issue for the translation. Since Ukrainians are much less experienced in playing golf the word for word translation “*мініатюрне гольф-обличчя*” is not the best choice in terms of maintaining the original effect.

The following examples give some clues on how much work the proper rendering of emotive components require from the translator. To date, much research has investigated how our emotional experiences get translated into language; this research is important for domains ranging from the arts to therapy to cross-cultural communication.

If we take into consideration the writer's picture of the world i.e. her personal vision of the things around formed on the basis of her life experience, education and social status, we may discover how much effort should be made to render the versatile language of the novel into a completely different language that has accumulated not only the history of the people who speak it but also their culture and traditions.

All in all, we should remember that a great book always produces an effect on its reader, carves a special sign in their mind and leaves an aftertaste in their heart. The great novel is like a delicious piece of cake which you cannot stop eating up until it disappears and even after you crave for more. In the meanwhile, the means of producing this effect should be carefully examined and described by linguists especially when it comes to rendering of these elements into a language of a different nation with its peculiar culture, habits, values, etc.

LIST OF REFERENCES

1. Ионова С.В. Элементы содержания текстовой эмотивности (на материале текстов художественных произведений) /С.В. Ионова // Языковая личность: проблемы семантики и прагматики. – Волгоград : РИО, 1941. – 119–127 с.
2. Potter M. Michael Bertrand Russell's ethics // Michael M. Potter. – London and New York: Continuum, 2006. – 512 p.
3. Caffi C., Janney R. Toward a Pragmatics of Emotive Communication // Journal of Pragmatics. v. 22, 1994. – 325-373 p.
4. Harré R., “Emotion across cultures. innovation,” The European Journal of Social Sciences, vol. 11, no. 1, 1998. – 43-52 p.
5. Гілберт Е. Їсти. Молитися. Кохати. // Елізабет Гілберт: перекл. з англ. – Л.: Видавництво Старого Лева, 2015. – 413 с.
6. Gilbert E., Eat. Pray. Love // Elizabeth Gilbert. – New York: Penguin Group, 2006. – 334 p.

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

*К.А. Акопян
м.Маріуполь*

ПРИНЦИПИ СВІДОМОСТІ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проблема дослідження свідомості в навчанні іноземної мови є актуальною з огляду на такі фактори як: пошук шляхів до навчання іноземної мови, які б сприяли її ефективному опануванню, розвитку інформаційних технологій, розширенню особистісних та ділових контактів, можливість зайняти горду посаду перекладача, відвідати різні країни.

Отже метою нашого дослідження є визначення і класифікування принципів свідомості в навчанні іноземних мов, виявлення методів навчання іноземним мовам.

Одним з основоположних принципів навчання іноземної мови є свідомість. Сьогодні принцип свідомості реалізується в рамках комунікативного підходу, і це вже не та свідомість, яка спиралася тільки на лінгвістичні знання і виражалася в обговоренні на рідній мові фактів і закономірностей, що вивчаються.

Характерною особливістю мовного спілкування є те, що в процесі спілкування під час передачі і сприйнятті не усвідомлюють мовну форму. Свідомість в застосуванні до навчання спілкуванню на іноземній мові проявляється в повному усвідомленні і правильному розумінні змісту промови, і правильному її вживанні в відповідній ситуації. Принцип свідомості вимагає, щоб зміст будь-якого мовного явища, що вводиться і освоюється в навчальному процесі, було з самого початку усвідомлено, щоб ми, студенти ніколи не оперували мовними формами, значення яких ми не знаємо або не розуміємо.

В процесі дослідження виокремлено й обґрунтовано, що такий підхід до принципу свідомості не заперечує необхідності в навчальному процесі інструкцій, правил, узагальнень і відомостей про мову. [6; 59].

Усвідомленість в оволодінні іноземною мовою, як засобом спілкування, полягає також і в тому, що ми, студенти, повинні знати кінцеву і проміжну мету навчання.

Ми повинні самі усвідомити свою роль у виконанні проведених вправ і навчальних прийомів, використаних для практичного оволодіння мовою, що забезпечує нерозривність викладання і навчання в єдиному процесі навчання іноземної мови.

З цього випливає, що принцип свідомості в навчанні мови використовується не тільки і не стільки для свідомого подання мови як системи, а й для стимуляції діяльності студента в процесі мовної комунікації, для оптимізації його співучасті в цій діяльності, для забезпечення свідомого ставлення студента до самого процесу навчання, до оцінки придбаних знань, умінь, навичок.

З вищевикладеного ми ясно бачимо, що роль принципу свідомості у навчанні іноземних мов дуже велика. Процес навчання іноземним мовам без цього принципу просто неможливий, тому що мовні явища не повинні сприйматися наосліп. Повідомлення готових пропозицій, думок, зазубрювання, механічне відтворення не дають можливості спілкуватися студенту на іноземній мові.

У той же час, принцип свідомості реалізується не тільки в тому, що студенти розуміють зміст промови, а й у тому, що студенти мають свідоме ставлення до самого процесу навчання.

Отже, усвідомленість структури, мовних дій, цілей, способів їх досягнення і результатів навчальної діяльності роблять студента суб'єктом навчального процесу, створює передумови для співпраці викладача і студентів.

Вивчення іноземної мови впливає не тільки на розширення загального кругозору, а й на сприйняття світу. Всі навички та вміння в контексті вивчення іноземних мов мають під собою одну мету, а саме - формування гармонійної особистості.

Таким чином, навчання іноземним мовам має особистісно-розвивальний і особистісно-

орієнтований потенціал. В рамках сучасного суспільства метою навчання іноземним мовам є виховання особистісних якостей того, хто навчається, що відображає гуманістичну спрямованість навчання.

Іноземна мова виступає, власне, як інструмент міжкультурного і міжнаціонального пізнання і спосіб взаємодії. Навчання іноземної мови - складний і багатогранний процес, успішність якого залежить від правильного поєднання педагогічних технологій [2].

У навчанні іноземної мови є кілька підходів, які носять гуманістичний характер. Основоположним ж є наявність принципів навчання, на яких базується процес навчання в цілому.

В ході вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми навчання іноземної мови і про використання принципів навчання, нами виявлено такі протиріччя:

- між необхідністю вивчення іноземної мови в умовах гуманістичної спрямованості навчання і вибором відповідних принципів навчання;
- між необхідністю застосування принципів навчання іноземним мовам і ступенем їх реалізації на практиці;
- між необхідністю побудови процесу навчання, заснованого на даних принципах і вибором альтернативних методів навчання;
- між необхідністю підвищення якості процесу навчання і недостатньою розробленістю класифікації принципів навчання.

Принципи навчання носять різноплановий характер: одні принципи визначають весь процес навчання, інші визначають навчання якогось конкретного виду мовленнєвої діяльності, треті значущі тільки для специфічної галузі навчання іноземної мови [6].

Дидактичні принципи навчання іноземної мови - це положення, які використовуються при навчанні будь-якого предмету. Розглядаючи принципи навчання, не можна не відзначити педагогічні погляди видатного педагога - гуманіста Я.А. Коменського. Дидактику він трактував як сукупність навчання і виховання, теорію освіти. [5; 13].

Свідомості в навчанні можна досягти шляхом:

- Створення позитивного уявлення про майбутню професійну діяльність;
- Формування розуміння смислу професійної освіти й, відповідно, на цій основі, інтересу до професійних знань, навичок і вмінь;
- Вироблення мотивації до майбутньої професійної діяльності;
- Спонування до правильної оцінки власних дій, вчинків, виховання у них звичок самоаналізу й самоконтролю та потреби самовдосконалення;
- Створення під час навчання проблемних ситуацій, які потребують самостійних, творчих і активних дій, та залучення до їх розв'язання;
- Використання діалогічних методів навчання, які формують і розвивають самостійність, творчість і активність;
- Стимулювання колективних форм роботи;
- Організації навчання в умовах змагання, стимулювання ініціативи і творчості;
- Проблемності викладання навчального матеріалу;
- Використання отриманих професійних знань, навичок і вмінь у практичній діяльності;

Таким чином, свідомість в оволодінні іноземною мовою, як засобом спілкування, передбачає обов'язкове осмислення нами, студентами, мовного матеріалу, усвідомлення нами змісту висловлювання при сприйнятті і породженні мови.

Література

1. Шакірова А.А. Принципи навчання іноземній мові // Сучасні проблеми науки та освіти. – 2015. – № 1-1.;
2. Рабінович Ф. М. Інтенсивні методи навчання в середній школі / Ф. М. Рабінович, Т. В. Сахарова // Іноземні мови. – 1991. – №1. – С. 9.
3. Волкова Е. А. Національний менталітет, як фактор міжкультурної комунікації / Е.А. Волкова // Вісник. – 2015. – №1 (40). – С. 249-252.

4. Арсеньев, Д.Г. Соціально-психологічні й фізіологічні проблеми адаптації іноземних студентів / Д.Г. Арсеньев, А.В. Зінковський, М.А. Іванова.– 2003. – 160 с.
5. Михайличенко В. Є. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів / В.Є. Михайличенко, В.В. Полянська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват.ун-т. – Запоріжжя, 2011. – Вип.17 (70). – С. 320–327.
6. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки / І.П. Тригуб // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 315-318.

*К.В. Багаєва
м. Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОРТАЛУ МДУ У РАМКАХ КУРСУ «ВСТУП ДО ПРОФЕСІЇ»

Навчальний інтернет-портал (від англ. portal «головний вхід, ворота») – веб-сайт, який надає користувачеві різні інтерактивні сервіси та систему засобів, об'єднаних технологією навчання, яка гарантує можливість освоєння певних знань і вмінь для певної аудиторії [1].

Навчальний портал Маріупольського державного університету призначено для надання студентам і викладачам доступу до ресурсів дистанційного навчання: навчально-методичних матеріалів та курсів з дисциплін, які викладаються в МДУ.

Матеріали можуть використовуватися як для організації самостійної роботи студентів, так і у якості підтримки денної форми навчання. Для студентів заочної форми такі портали є головним джерелом інформації.

В Маріупольському державному університеті, впродовж останнього часу розробляють інтерактивні навчально-методичні комплекси на платформі *Moodle*. *Moodle* (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно орієнтоване динамічне навчальне середовище) – це система дистанційного навчання, яка є пакетом програмного забезпечення для створення ДК. Система поширюється безкоштовно, як відкритий код. Для користування нею необхідно дотримуватися авторських прав, але з певними свободами [2]. *Moodle* має простий, сумісний з різними браузерними інтерфейс. Слід також наголосити, що вагомість роботи зі створення системи Moodle особливо зростає в умовах інтеграції України в Європейську спільноту держав та долучення української освіти до Болонського процесу, що дає підстави зробити висновок про перспективність обраної теми та розглядати створення навчальної системи Moodle конкретним кроком у реалізації завдань із реформування сучасної освіти в Україні [3, с.76].

Одним з найбільш поширених курсів, розміщених на навчальному порталі є курс «Вступ до професії» (розробники: проф. І.В. Соколова, ст.викл. М.Г. Стьопін). Курс «**Вступ до професії**» – це перша професійно-педагогічна дисципліна, яка передбачає ознайомлення здобувачів освітнього ступеню бакалавра зі змістом та особливостями обраного студентами фаху вчителя та професійної підготовки у ВНЗ у контексті іноваційних процесів у вищій освіті і змін сучасних тенденцій мовної освіти. Даний курс має на меті сформулювати уявлення про спеціальність вищої освіти, майбутню професію вчителя за профілем освітньої програми.

Дистанційний курс «Вступ до професії» містить такі елементи:

- вступну інформацію, де викладаються мета та завдання курсу, графік роботи, рекомендації;
- рекомендації до вивчення курсу;
- навчальний посібник та конспект лекцій;
- глосарій;
- теоретичний матеріал, наведений у вигляді загальних та змістових модулів;
- методичні матеріали до виконання лабораторних та практичних робіт;
- інструктивні матеріали;

- список посилань на інші сайти в Інтернет для поглиблення знань з предмету.

Ключовою перевагою даного курсу є самостійність у навчанні студента, відповідальність за власну навчальну діяльність, можливість гнучко організувати свій робочий час і самостійно розподіляти своє навчальне навантаження, що, безумовно, є основними характеристиками організації навчання у найсучасніших навчальних закладах світу.

Література

1. Іващишин О. М. Віртуальне середовище для дистанційного навчання іноземної мови [Електронний ресурс] / О. М. Іващишин, В. В. Довбенко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldubzh/2010_4_2/Statti/13.pdf
2. Ковалинська І. В. Можливості використання електронного навчального простору [Електронний ресурс] / І.В. Ковалинська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2012_101/koval.pdf
3. Коваль Т. І. Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням навчального середовища Moodle / Т. І. Коваль, О. А. Щербина // Методика навчання іноземних мов майбутніх фахівців. – 2011. – Вип. 21., Ч. 6. – 2011. – С. 94-104.

*М.В. Бохонов
м.Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ ІНДУКТИВНОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ УЧНІВ 6-7 КЛАСІВ

Дедуктивний і індуктивний методи виражають принципово важливу особливість процесу навчання. Вона полягає в здатності розкривати логіку змісту матеріалу. Застосування цих моделей є вибір певної лінії розкриття суті теми - від загального до приватного і навпаки.

Слово індукція походить від латинського терміну. Він означає перехід від конкретного, одиничного знання про певні предмети класу до загального висновку про всі родинні об'єкти. Індуктивний метод пізнання базується на даних, отриманих в ході експерименту і спостережень.

Індуктивний метод займає особливе місце в наукових заходах. Він включає в себе в першу чергу обов'язкове накопичення експериментальної інформації. Ці відомості виступають в якості основи для подальших узагальнень, оформлених у вигляді наукових гіпотез, класифікацій і так далі. Разом з цим необхідно відзначити, що таких прийомів часто виявляється недостатньо. Це обумовлюється тим, що умовиводи, отримані в ході накопичення досвіду, нерідко виявляються помилковими при виникненні нових фактів. У цьому випадку використовується індуктивно-дедуктивний метод. Обмеженість моделі вивчення "від часткового до загального" проявляється також і в тому, що відомості, отримані за допомогою неї, самі по собі не виступають як необхідні. У зв'язку з цим індуктивний метод повинен доповнюватися порівнянням.

Індуктивний метод може бути повним. В цьому випадку умовивід робиться за результатами вивчення абсолютно всіх предметів, представлених в певному класі. Також існує неповна індукція. В цьому випадку загальний висновок є результатом розгляду тільки деяких однорідних явищ або об'єктів. У зв'язку з тим, що в реальному світі вивчити всі факти не представляється можливим, використовується неповний індуктивний метод дослідження. Висновки, які робляться при цьому, відрізняються ймовірним характером. Достовірність висновків підвищується в процесі підбору досить великого числа випадків, щодо яких вибудовується узагальнення. При цьому самі факти повинні бути різними і відображати не випадкові, але істотні властивості об'єкта вивчення. При дотриманні цих умов можна уникнути таких поширених помилок, як поспішність умовиводу, змішування простих послідовностей подій з причинно-наслідковими зв'язками між ними і так далі.

Індуктивний метод досить широко використовується в шкільній освіті. Наприклад, учитель, пояснюючи, що таке питома вага, для порівняння бере різні речовини в одному обсязі

і зважує. В даному випадку має місце неповна індукція, оскільки в роз'ясненні беруть участь не всі, а тільки деякі об'єкти. Також широко модель використовується в досвідчених (експериментальних) дисциплінах- на її базі побудовані і відповідні їм навчальні матеріали. Тут слід дати деякі роз'яснення по термінах. У реченні слово "досвідчений" використовується в якості характеристики емпіричної боку науки за аналогією з таким поняттям, як "дослідний зразок". В даному випадку зразок не набирався досвіду, а брав участь в експерименті. Індуктивний метод застосовується в молодших класах. Діти в початковій школі знайомляться з різними природними явищами. Це дозволяє збагатити їх ще невеликий досвід і обсяг знань про навколишній світ. У старших класах отримані в початковій школі відомості виступають в якості бази для засвоєння узагальнюючих даних. До індуктивному методу звертаються тоді, коли необхідно показати закономірність, характерну для всіх об'єктів / явищ однієї категорії, але докази її запропонувати ще не можна. Використання цієї моделі дозволяє зробити узагальнення очевидним і переконливим, уявити висновок як впливає з вивчених фактів. Це і буде свого роду доказом закономірності.

Слабкість індукції полягає в тому, що вона вимагає більшого часу для розгляду нового матеріалу. Ця модель вивчення в меншій мірі сприяє вдосконаленню абстрактного мислення, оскільки ґрунтується на конкретних фактах, досвіді та інших даних. Індуктивний метод не повинен ставати універсальним в навчанні. Відповідно до сучасних тенденцій, що передбачає збільшення в освітніх програмах обсягу інформації теоретичного характеру і введення відповідних моделей вивчення, підвищується значення і інших логістичних форм піднесення матеріалу. В першу чергу зростає роль дедукції, аналогії, гіпотези і інших. Розглянута ж модель ефективна тоді, коли інформація носить, переважно, фактичний характер або пов'язана з формуванням понять, суть яких може стати зрозумілою тільки при таких міркуваннях.

К. Д. Ушинський високо цінував застосування індукції при вивченні граматики. На спеціально підібраних прикладах він розвивав у дітей вміння помічати закономірності мови і робити самостійні узагальнення, формулювати правила, що мало величезне значення в розвитку мислення молодших школярів. Учні самі формулюють правило, намагаючись через контекст осмислити нове граматичне явище, визначити його форму і з'ясувати закономірності його вживання.

Послідовність дій:

1) Дається текст або набір пропозицій, де часто зустрічається нове граматичне явище, в тому числі і на контрасті з уже відомими граматичними явищами / формами / структурами. Учитель формулює мовні завдання. Доречно використовувати різні підказки в тексті, наприклад, підкреслення або виділення різними кольорами особливостей форми даної граматичної структури, підбір таких пропозицій, де контекст використання даної структури настільки зрозумілий і прозорий, що учні зможуть з легкістю вивести правило. Завдання повинно бути посильно для учнів, інакше воно займе невиправдано багато часу, а неправильні висновки, зроблені самостійно, можуть закріплюватися у свідомості і приводити в подальшому до стійким помилок.

2) Формулювання учнями правила / використання граматичної структури, корегується учителем.

Плюси:

1. забезпечує реалізацію проблемного навчання;
2. стимулює самостійне мовне спостереження;
3. розвиває здогадку по контексту;
4. сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу, що вивчається.

Мінуси:

1. може займати багато часу;
2. не всі мовні явища можна пояснити індуктивно;
3. невірно сформульоване правило може призводити до стійких помилок.

Література

1. Мукатаєва Н. М. Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов у 2013/2014 навчальному році (інструктивно-методичний лист) / Н. М. Мукатаєва, Е. О. Осипенко. – Миколаїв, 2013. – 45 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – Київ: Ленвіт, 2002. – 195-196 с.
3. Євенко О. В. Вивчення німецької мови як другої після англійської [Електронний ресурс] / О. В. Євенко. – Режим доступу: english. ucoz.com/documents/Algoritm.doc. – Заголовок з титул. екрану.
4. Чорна С. С. Особливості навчання другої іноземної мови студентів немовних спеціальностей / С. С. Чорна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Випуск № 33(86). – Запоріжжя, 2013. – С. 646–651.

*Т.В. Васильковська
м.Маріуполь*

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов». На відміну від інших предметів, іноземна мова — це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами шляхом інноваційних технологій. Тому їх використання визначене як один з пріоритетних напрямів реформування освіти.

Оскільки мова залишається єдиною універсальною базою мислення, знання іноземної мови слід розглядати з погляду вдосконалення інтелектуальних здібностей (пам'яті, уяви, критичного, логічного, креативного мислення). Творчість є найвищим виявом розвитку людського розуму. Творча здібність — це здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду. Завдяки творчій діяльності в дитини розвивається здатність самостійно реалізувати свої можливості, самореалізація веде до особистісного зростання [9].

Сучасні педагогічні технології такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет - ресурсів допомагають реалізувати особово-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їх рівня знань [11].

Щоб зробити традиційні уроки цікавими, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань слухачів, сучасні науковці радять використовувати на уроках викладання іноземної мови як класичні методи навчання, так і інноваційні. На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, такі уроки найбільш повно враховують інтереси, нахили, здібності кожного студента. На такому уроці поєднуємо досвід традиційних уроків – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – але у незвичайних формах. Інноваційні технології містять такі підходи до викладання іноземних мов, як:Інтерактивні методи викладання.Використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів [10].

Інтерактивне навчання – це діалогічне навчання, у ході якого здійснюється взаємодія вчителя й учня.

Мета інтерактивного навчання – створити комфортні умови навчання, за яких учень відчуває успішність, свою інтерактивну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес.

Переваги інтерактивного навчання перед традиційним: у роботі задіяні усі учні класу; учні навчаються працювати у команді; формується доброзичливе ставлення до опонента; кожна дитина має можливість пропонувати свою думку; створюється «ситуація успіху»; за короткий час опановується велика кількість матеріалу; формуються навички толерантного спілкування; вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми.

Призначення інтерактивного навчання – передати знання і усвідомити цінність інших людей. Основними формами інтерактивної роботи є навчальна взаємодія учнів у парах і мікрогрупах. Оптимальний склад групи 4–6 осіб. Риси інтерактивного навчання: двобічний характер; спільна діяльність учителя й учнів; керівництво процесу вчителем; спеціальна організація та різноманітність форм; інформаційна прогалина; цілісність та єдність; мотивація та зв'язок з реальним життям; виховання та розвиток особистості учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань [12].

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. У практиці виявили досить високу ефективність таких форм роботи як індивідуальна, парна, групова і робота в команді.

Найбільш відомі форми парної і групової роботи: внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles); мозковий штурм (brain storm); читання зигзагом (jigsaw reading); обмін думками (think-pair-share); парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші.

Розвиток освіти в наші дні органічно пов'язаний з підвищенням рівня його інформаційного потенціалу. Ця характерна риса багато в чому визначає як напрямок еволюції самої освіти, так і майбутнє всього суспільства. Для найбільш успішного орієнтування в світовому інформаційному просторі необхідно оволодіння учнями інформаційною культурою, а також комп'ютерно-екранною культурою, оскільки пріоритет в пошуку інформації все більше і більше віддається Інтернет [6, с.45].

Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може включати в себе: електронну пошту (e-mail); телеконференції (usenet); відеоконференції; можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) та розміщення її на Web-сервері; доступ до інформаційних ресурсів: довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek / UltraSmart, LookSmart, Galaxy); пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite); розмову в мережі (Chat).

Можливості використання Інтернет - ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної учням і вчителям інформації, що у будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів, необхідну літературу і т.д. Одним з найбільш революційних досягнень за останні десятиліття, яке значно вплинуло на освітній процес у всьому світі, стало Використання кібернетичного простору (syberspace) у навчальних цілях є абсолютно новим напрямком загальної дидактики і приватної методики, так як відбуваються зміни зачіпають всі сторони навчального процесу, починаючи від вибору прийомів і стилю роботи, закінчуючи зміною вимог до академічного рівня учнів. Змістовна основа масової комп'ютеризації освіти, безумовно, пов'язана з тим, що сучасний комп'ютер являє собою ефективний засіб оптимізації умов розумової праці взагалі, в будь-якому його прояві [8].

Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на уроках іноземної мови включають: вивчення лексики; відпрацювання вимови; навчання діалогічного та монологічного мовлення; навчання письма; відпрацювання граматичних явищ.

Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань на уроці іноземної мови: а) формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного рівня складності; б) удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, також відповідно підготовлених вчителем; в) удосконалювати вміння монологічного і діалогічного висловлювання на основі проблемного

обговорення, представлених вчителем або кимось з учнів, матеріалів мережі; г) вдосконалювати вміння писемного мовлення, індивідуально або письмово складаючи відповіді партнерам, беручи участь у підготовці рефератів, творів, інших епістолярних продуктів спільної діяльності партнерів; д) поповнювати свій словниковий запас, як активний, так і пасивний, лексику сучасної англійської мови, що відображає певний етап розвитку культури народу, соціального та політичного устрою суспільства; е) знайомитися з культурознавчими знаннями, що включають в себе мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови; ж) формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності учнів на уроці на основі систематичного використання «живих» матеріалів, обговорення не тільки питань до текстів підручника, але і актуальних проблем, що цікавлять всіх і кожного [4,с.59].

Отже, навчання іноземних мов буде ефективним саме завдяки комплексному застосуванню засобів новітніх інноваційних технологій та залежить від здатності вчителя застосовувати гуманістичний підхід до навчання, від розуміння необхідності відмовитися від авторитарного методу викладання. Методи навчання іноземних мов, що ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий потенціал учнів і сприяють їх розвитку та вдосконаленню під час навчально-комунікативного процесу. Процес навчання іноземної мови — не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини та її власної активної участі в процесі. Цього можна досягти тільки активним навчанням за допомогою інноваційних освітніх технологій.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2008. – 447 с.
3. Крючков Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти. // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2004.-№6-с.15-16.
4. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003.-№8-с.10-14.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320
6. Петрошук О. П. Навчальний посібник з курсу методики навчання іноземних мов. – К., 2002.
7. Скалкін В. Л. Основи навчання іноземних мов. – М., 1982. – С. 65 – 66.
8. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiiy-shkoli-ukrayini/>
9. Журнал Основа [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/>
10. Global International Scientific analytical project [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/4417>
11. Освіта.ua project [Електронний ресурс]-Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/21519/
12. Блог учителя англійської мови [Електронний ресурс]-Режим доступу: http://newblogeducation.blogspot.com/2015/11/blog-post_4.html

*Н.А. Вовк
м. Маріуполь*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМОСТІЙНА РОБОТА» ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Проблема освітньої автономності вивчаючих іноземні мови (ІМ) сьогодні є однією з

найбільш дискусійних в педагогіці і методиці навчання ІМ. Дана концепція стала предметом численних досліджень, проте вчені так і не дійшли до єдиної думки щодо суті. Концепція автономії стала частиною численних досліджень в теорії та практиці навчання ІМ. Частково це відбулося завдяки успіху численних проєктів, пов'язаних з розвитком навчальної автономії. Однак спочатку ця концепція з'явилася в педагогіці і лише потім в методиці викладання ІМ.

Ще Галілео Галілей міркував про те, що неможливо навчити людину чому-небудь: ви можете тільки допомогти йому відкрити все самому [2, с.23]. Слідом за ним Жан-Жак Руссо робив акцент на природну освіту, суть якої полягає в тому, що учні повинні вчити тільки те, що хочуть і коли хочуть, а вчитель повинен постійно заохочувати їх у цьому прагненні.

"Автономність учня" дослідники пов'язують зі "здатністю самостійно здобувати нові знання та вдосконалювати навички та вміння".

Психолого-педагогічні основи автономного навчання закладені такими дослідниками, як Ю.М. Кулюткін, А. В. Петровський, І.О. Зимня та ін.

Автономне навчання може розглядатися як:

- 1) ситуації, в яких навчання стає повністю самостійним;
- 2) набір спеціальних учбових навичок та вмінь;
- 3) перенос відповідальності за процес навчання на учнів;
- 4) право учня самому визначати напрямок свого навчання [4, с.174].

Іншими словами, автономне навчання розуміється і як спосіб організації самостійної роботи учнів поза аудиторії, і як здатність особистості до самоврядування та саморефлексії у навчальному процесі.

Під автономною навчальною діяльністю також розуміється, як правило, здатність учнів до самостійної роботи.

Будучи особливою, вищою формою навчальної діяльності, самостійна робота зумовлюється індивідуально-психологічними та особистісними особливостями учня як суб'єкта діяльності. Він повинен мати цілісне уявлення про власні можливості й уміти їх реалізувати. Школяр (особливо, коли йдеться про старшу школу) має не тільки розуміти запропоновані вчителем цілі, але й уміти формувати їх самостійно, моделювати власну діяльність, обираючи умови, важливі для досягнення мети; програмувати самостійну діяльність, добираючи адекватні засоби; визначати послідовність окремих дій, оцінюючи проміжні та кінцеві результати діяльності; коригувати свої дії. Це ґрунтується на сформованих в учнів знаннях, уміннях і навичках в основній навчальній діяльності під керівництвом учителя.

Отже, із позиції суб'єкта діяльності самостійна робота може бути визначеною як цілеспрямована, внутрішньо мотивована, структурована і коригована суб'єктом діяльності; виконання якої вимагає достатньо високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності й надає учневі задоволення як процес самопізнання й самовдосконалення.

Зазвичай, говорячи про навчальну діяльність, дослідники мають на увазі роботу учня у класі. Але організація навчальної діяльності школяра включає поряд з класною, його домашню, позакласну і самостійну роботу з ІМ. Найменш вивченою і, в той же час, представляючою найбільший інтерес в плані психологічного аналізу учбової діяльності є самостійна робота школяра. Саме в ній найбільше проявляється його мотивація, цілеспрямованість, а також самоорганізованість, самостійність, самоконтроль та інші особистісні якості. Саме самостійна робота школяра може служити основою перебудови його позиції в навчальному процесі.

Так, достовірно самостійна робота як самостійна учбова діяльність може виникнути на основі "інформаційного вакууму". Він виникає тоді, коли у школяра формується потреба дізнатися, освоїти щось нове, невідоме, потрібне, важливе для себе, а засобів задоволення такої потреби в учбовому процесі немає.

Іншими словами, особливість самостійної роботи, що розуміється таким чином, на відміну від "позакласної", "домашньої" якраз і полягає в тому, що вона завжди здійснюється на новому

для школяра матеріалі, в процесі рішення нових пізнавальних завдань.

Самостійна робота школярів, що розглядається в цілому як діяльність, є багатостороннім, поліфункціональним явищем. Вона має не лише учбове, але і особове, і громадське значення.

Аналіз наукової літератури дозволив авторові окреслити основні підходи до визначення поняття «самостійна робота». Відтак у педагогічній літературі напрапляємо на різні тлумачення окресленого поняття, які можна згрупувати за такими аспектами:

1) різноманітні види індивідуальної та групової пізнавальної діяльності учнів чи студентів, які здійснюються в урочний (аудиторний) чи в позаурочний (позааудиторний) час (Р. Нізамов, Н. Сагіна та ін.);

2) різноманітні типи навчальних завдань, які виконуються під керівництвом учителя чи викладача (М. Гарунов, Л. Зоріна, Н. Нікандров, П. Підкасистий, М. Скаткін та ін.);

3) система організації роботи, за якої управління навчальною діяльністю учнів чи студентів відбувається за відсутності вчителя або викладача (В. Граф, І. Іллясов, В. Ляудіс, Н. Сагіна, О. Чиж та ін.);

4) робота учнів чи студентів, яка проводиться за спеціальним індивідуальним навчальним планом, складеним на основі врахування індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей учнів чи студентів (С. Архангельський, Л. Деркач, Н. Сагіна, І. Шайдур та ін.);

5) різновид діяльності учнів, за якого в умовах систематичного зменшення прямої допомоги вчителя виконуються навчальні завдання, що сприяють свідомому й міцному засвоєнню знань, умінь і навичок формування пізнавальної самостійності як риси особистості учня (Л. Вяткін).

За визначенням І.О. Зимньої, самостійна робота - це організована самим школярем робота в силу його внутрішніх пізнавальних мотивів і здійснювана їм в найбільш зручний, раціональний із його точки зору час [3, с.113].

Основною умовою для реалізації учбової автономії при навчанні ІМ визначена діяльність викладача, пов'язана з розробкою нових навчальних програм і посібників, системи контролю і оцінювання автономної учбової діяльності тих, що навчаються [1, с.150].

Будучи особливою вищою формою учбової діяльності, самостійна робота обумовлюється індивідуально-психологічними і особовими особливостями школяра як її суб'єкта. Школяреві потрібно не тільки вміти розуміти запропоновані вчителем цілі, але і формувати їх самому, утримувати ці цілі до їх реалізації, щоб їх місце не зайняли інші, які теж можуть представляти інтерес. Школяр повинен вміти моделювати власну діяльність, тобто, вміти виділити умови, важливі для реалізації мети.

У рішенні завдань формування здатності школярів до самостійної роботи виникає велика педагогічна проблема усього шкільного колективу - цілеспрямованого навчання учнів, особливо середніх і старших класів. Таке навчання повинне включати формування прийомів моделювання самої учбової діяльності, визначення учнем оптимального розпорядку дня, усвідомлення і послідовний відробіток їм раціональних прийомів роботи з учбовим матеріалом.

Великий інтерес в плані організації самостійної роботи школярів по іноземній мові можуть представити запропоновані А.К. Марковой прийоми учбової роботи. Їх цілеспрямоване формування у школярів в класі забезпечить подальше їх використання в самостійній роботі. До таких прийомів, згідно А.К. Марковой, відносяться "...прийоми смислової переробки тексту, укрупнення учбового матеріалу, виділення в ньому початкових ідей, принципів, законів, усвідомлення узагальнених способів рішення завдань, самостійна побудова школярами системи завдань певного типу".

Можна зробити висновок, що самостійна робота учнів займає важливе місце. Вона проводиться відповідно до специфіки кожного предмета. При цьому вона вирішує два головні завдання: по-перше, розвиток інтересу, поглиблення знань, вдосконалення навичок та умінь з даного предмету; по-друге, організація вільного часу учнів з метою їх загального розвитку, ідейно-політичного, трудового, морального і естетичного виховання.

Отже, необхідно відзначити, що здійснення школярем самостійної роботи як специфічної

форми учбової діяльності, що грає значну, якщо не визначальну роль в підвищенні рівня учбово-пізнавальної мотивації учнів, вимагає попереднього його навчання прийомам, формам і змісту цієї роботи вчителем. Це підкреслює важливість організуючих функцій вчителя, і в той же час необхідність усвідомлення школярем себе як справжнього суб'єкта учбової діяльності.

Література

1. Аникина Ж.С. Учебная автономия как неотъемлемый компонент процесса обучения иностранному языку / Ж.С. Аникина // Вестник Томского Государственного Университета. – Т., 2011. - №344. – С. 150
2. Аникина Ж.С. Развитие учебной автономии при обучении иностранному языку: к истории вопроса в зарубежной педогогике / Ж.С. аникина, Л.И. Агафонова // Вестник ТГПУ. – Т., 2009. - №4. – С. 23
3. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 113 с.
4. Соколова М.Л. Автономность образования / М.Л. Соколова // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. – А., 2014. - №4. – С. 174

*А.Й. Гордєєва
м. Київ*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти визначають основні напрями професійної підготовки фахівців і визначають необхідність досягнення студентами нефілологічних спеціальностей достатнього рівня іншомовної комунікативної компетентності в професійній сфері спілкування [1]. Навчання іншомовного спілкування, яке вважають особливим видом діяльності, є складним процесом. Для того, щоб бути учасником такого спілкування, майбутні психологи повинні володіти відповідними іншомовними навичками і вміннями.

Професійну компетентність розглядають як складову іншомовної комунікативної компетентності студентів вищих закладів освіти. Вона формується під час аудиторних занять, коли має місце ознайомлення студентів із навчальним матеріалом фахового спрямування і моделювання ситуацій міжкультурного спілкування, коли для студентів створюється можливість стати учасниками обговорення професійно орієнтованих проблем; та під час самостійної роботи, коли студенти виконують запропоновані завдання, використовуючи рекомендації викладача.

Проаналізуємо процес іншомовної підготовки студентів, які навчаються на факультеті психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Студенти-психологи вивчають англійську мову впродовж чотирьох років навчання. Зокрема, першокурсники за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" опановують курс англійської мови загального спрямування "Іноземна мова - англійська" у першому і другому семестрах у кількості 105 годин [2]. Метою дисципліни є навчити студентів використовувати на практиці знання про граматичну будову англійської мови та сформувані у них навички граматично правильної англійської мови. Наприкінці опанування загального курсу англійської мови майбутні психологи складають іспит. Студентам другого, третього і четвертого років навчання пропонується факультативне вивчення англійської мови фахового спрямування [3-5]. Зазначимо, що факультативне вивчення професійно орієнтованого курсу англійської мови покликане сформувати у студентів комунікативну компетентність з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях професійного спілкування і передбачає опанування спеціальної лексики та специфічних зразків мовлення. Після закінчення курсу, випускники за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" складають

іспит з англійської мови професійного спрямування. Наголосимо також і важливість факультативного вивчення фахової англійської мови для подальшого вступу в магістратуру, коли студенти повинні скласти іспит з професійно орієнтованої англійської мови.

Така організація іншомовної професійної підготовки майбутніх психологів обумовлює поетапне формування основних складових іншомовної професійної комунікативної компетентності. Успішне досягнення належного рівня сформованості професійно орієнтованої комунікативної компетентності визначається високими стандартами навчально-методичного забезпечення, належною кваліфікацією викладачів, використанням активних та інтерактивних методів навчання та великої кількості мовних та мовленнєвих моделей, що використовуються в сфері професійної діяльності.

З метою удосконалення процесу підготовки фахівців з психології, які здатні здійснювати іншомовне спілкування з метою обміну інформацією для власного професійного вдосконалення доцільно використовувати методи активного навчання: дискусії, диспути, ділові ігри, індивідуальні та групові проекти, презентації тощо, які б спонукали студентів до активного використання професійно орієнтованої англійської мови та підвищували мотивацію студентів до процесу навчання.

Отже, оволодіння студентами-психологами знаннями, навичками та уміннями іншомовного професійного спілкування є необхідною умовою майбутньої професійної діяльності і запорукою її успішного здійснення в умовах сьогодення. Використання активних методів у навчальному процесі підвищить мотивацію студентів до навчальної діяльності і сприятиме розвитку іншомовного спілкування й формуванню у майбутніх психологів уміння формулювати, обґрунтовувати й висловлювати власну професійну думку англійською мовою. Проведене дослідження дозволяє перейти до вивчення можливостей використання сучасних інноваційних технологій навчання з метою формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх психологів.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. : д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Іноземна мова - англійська» для студентів ОКР «Бакалавр» першого року навчання рівня В1 галузей знань 0301 суспільно-політичні науки, 1301 соціальне забезпечення, 0101 педагогічна освіта, напрямів підготовки 6.030102 «психологія», 6.130102 «соціальна робота», 6.010106 «соціальна педагогіка» / А.Л. Горбаченко, Л.О.Сива // – КНУ, ВЦП «Київський університет», 2015. – 68 с.
3. Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова – англійська» для студентів ОКР «Бакалавр» другого року навчання галузей знань 0301 суспільно-політичні науки, 1301 соціальне забезпечення, 0101 педагогічна освіта, напрямів підготовки 6.030102 «психологія», 6.130102 «соціальна робота», 6.010106 «соціальна педагогіка» / А.Й. Гордєєва // – КНУ, ВЦП «Київський університет», 2014. – 62 с.
4. Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова – англійська» для студентів ОКР «Бакалавр» третього року навчання галузей знань 0301 суспільно-політичні науки, 1301 соціальне забезпечення, 0101 педагогічна освіта, напрямів підготовки 6.030102 «психологія», 6.130102 «соціальна робота», 6.010106 «соціальна педагогіка» / А.Й. Гордєєва. – КНУ, ВЦП «Київський університет», 2015. – 60 с.
5. Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова – англійська» для студентів ОКР «Бакалавр» четвертого року навчання галузей знань 0301 суспільно-політичні науки, 1301 соціальне забезпечення, 0101 педагогічна освіта, напрямів підготовки 6.030102 «психологія», 6.130102 «соціальна робота», 6.010106 «соціальна педагогіка» / А.Й. Гордєєва. – КНУ, ВЦП «Київський університет», 2015. – 32 с.

*Ю.В. Гулінська
м. Маріуполь*

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПОРТФОЛІО УЧНЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Актуальність даної теми полягає в тому, що ідея створення акмеологічного портфоліо стає все більш популярною в Європі. Її називають одним із трьох основних трендів сучасної освіти. У зв'язку з цим зростає розуміння того, що показником високих освітніх досягнень на всіх щаблях освіти є не репродукція інформації, а ті вміння і навички, які необхідні учням для успішної реалізації життєвих і професійних стратегій після його закінчення [1, с.4].

Актуальною стає задача пошуку такого засобу, як акмеологічне портфоліо, яке дозволить оцінити здібності учнів виконувати завдання в реальній ситуації, самостійно знаходити інформацію і отримувати необхідні знання, вирішувати проблеми, що створює для них підстави бути ефективними в будь-якій діяльності. Таким чином, видається цікавим і актуальним створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах [1, с.6].

Об'єктом роботи є процес створення акмеологічного портфоліо.

Предметом є методика створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Гіпотеза дослідження на сьогоднішній момент методика створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах в місті не досить широко відома.

Метою представленої роботи є розробка методики створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- Розглянути теоретичні аспекти планування рекламної кампанії;
- З'ясувати сутність методики створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах ;
- Визначити структуру методики створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах;
- Розробити способи методики створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах [2, с.72].

Основними стратегічними цілями методики створення акмеологічного портфоліо учня є підтримувати і стимулювати навчальну мотивацію школярів, розвивати навички рефлексивної та оціночної діяльності учнів, формувати вміння вчитися - ставити цілі, планувати і організовувати власну навчальну діяльність, закладати додаткові передумови і можливості для успішної спеціалізації [2, с.74].

Теоретична значимість роботи полягає в тому, що проведене дослідження, накопичений і оброблений матеріал сприяє підвищенню ефективності роботи в питанні про методику створення акмеологічного портфоліо учня в процесі навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах [2, с.75].

Практична значимість роботи полягає в тому, що самостійне створення методики акмеологічного портфоліо учня, дозволило скласти найбільш чітку картину про стан навчання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах. Це дозволило поглянути на проблему під дещо іншим кутом, зрозуміти витoki самої проблеми і запропонувати її рішення [3, с.105].

Саме на це ми плануємо робити наголос при розробці методики створення акмеологічного портфоліо учня, для досягнення її найбільшої ефективності.

Література

1. Горелова, Т. П. Портфоліо–альтернативний спосіб оцінювання результатів навчання / Т. І. Горелова // Управління початковою школою. – 2009. – №6. – С.17.

2. Лунгу, Т. П. Соціальна психологія: підручник / Т. П. Лунгу. – СПб.: Пітер, 2015. – 511 с.
3. Павлова, Е. Ю. Портфоліо у початковій школі / Е. Ю. Павлова, А. С. Гордєєв, Ю. С. Шмигін. – М.: Наука, 2014. – 136 с.

*М.В. Єфімова
м. Маріуполь*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Ефективність функціонування системи вищої освіти суттєво залежить від наявності висококваліфікованих кадрів. В освітньому процесі величезна роль належить викладачеві. У той час, коли Україна прагне зайняти чільне місце серед багатьох країн Європи, для такої галузі як освіта, найголовнішим є, перш за все, вибір стратегії розвитку вищої освіти, у якій принципову роль необхідно віддати майбутнім викладачам. Педагогічна праця є однією з найбільш відповідальних та складних, адже вимагає різнобічної підготовки, високого рівня духовної культури, професійної майстерності, тобто певних професійних здібностей, які характеризують як розумову, так і емоційно-вольову сторону особистості викладача. Педагог-майстер характеризується як спеціаліст високої культури, що глибоко знає свій предмет, добре обізнаний з відповідними галузями науки чи мистецтва, компетентний у питаннях загальної психології, досконало володіє методикою навчання і виховання [2, с.39].

Формування корпоративної культури викладача вищої школи повинно розпочинатися у ході його професійної підготовки у ВНЗ. Саме на цьому етапі професійного становлення майбутнього викладача шляхом створення відповідних психолого-педагогічних умов засвоюються й розвиваються: комунікативні уміння, що забезпечують здійснення міжособистісних взаємодій у процесі спільної діяльності, аргументовано висловлювати і захищати свої ідеї, результати наукової діяльності; управлінські уміння, за допомогою яких здійснюється управління власною кар'єрою, процесом професійного удосконалення уміння і навички групової роботи, що є основою для співробітництва і позитивної взаємодії викладачів, відбувається зміна соціальних ролей, створюються умови для розвитку відповідальності за власні дії, набувається досвід такої роботи. Набуття таких умінь і навичок можливе лише на основі нових підходів до побудови всієї системи професійної підготовки майбутніх представників викладацької спільноти як освітньої корпорації [6, с.67].

Авторитет молодого викладача – інтегрована характеристика його професійного, педагогічного та особистісного положення, яке проявляється в ході взаємовідносин зі студентами та здійснює вплив на успішність навчального процесу. Підвищення педагогічної майстерності молодого викладача нерозривно пов'язане з удосконаленням його педагогічної діяльності. Проблема професіоналізму саме молодого викладача багато в чому залежить від особистісної мотивації. Виникнення потреби професійного зростання обумовлено як особистою зацікавленістю викладача в підвищенні якості своєї роботи, так і соціальним середовищем, в якому викладач починає свою професійну діяльність. Часто молоді викладачі відчують невпевненість у своїх діях, внаслідок чого виникають проблеми з дисципліною. Звісно, впевненість в собі, вміння організувати студентів поступово приходять до викладача [1, с.78].

У професійному становленні молодого викладача в сучасній вищій школі має місце наявність педагогічних здібностей, адже кожний викладач повинен володіти мистецтвом передавати знання студентам в доступній формі, не використовувати готові рецепти, а створювати їх для кожної конкретної ситуації. Для молодого викладача вміння в своє пояснення доречно включити гумор, доброзичливу іронію, або жарт буде добре впливати на дружелюбну атмосферу в колективі, тому що потрібно мати вміння тримати увагу загальної аудиторії та легко переключатися з необхідності з одного об'єкта на інший, вміння в залежності від обстановки і виховних завдань бути то добрим, то суворим, то спокійним, але завжди об'єктивним і справедливим [4, с.206].

Ще одним важливим кроком в становленні колишнього студента, як викладача – це індивідуальний стиль діяльності, в результаті успішної професійної адаптації в перші роки практичної діяльності формується викладач, здатний вирішувати навчально-виховні завдання, що володіє індивідуальним стилем. У процесі становлення педагога важливі не тільки усвідомлення сукупності функцій професійної діяльності, сформованість ставлення до професії, але й усвідомлення особистих можливостей і потреб, прийняття професійної діяльності як бажаної і доцільної сфери реалізації себе. Становлення викладача як суб'єкта педагогічної діяльності і відносин здійснюється в особливих умовах початкового етапу професійної діяльності. Особливістю цього етапу є певна невідповідність між необхідністю самостійно вирішувати різноманітні навчально-виховні завдання в повному обсязі та реальною здатністю фахівця впоратися з ними. У перші роки роботи у вищій школі суперечливість між вимогами професії та внутрішньою готовністю виконати їх породжує тривожність, призводить до виникнення психологічної напруги викладача, певних психологічних бар'єрів, що перешкоджають успішній професійній адаптації [5, с.306].

Відомо, що закінчення вузу та отримання диплома не означає, що початківець уже є професіоналом. Молоді фахівці, як правило не мають педагогічного досвіду, і їм доводиться пройти певний шлях професійного становлення, первісною частиною якого є період психологічної адаптації – «вживання» в професію, перехід від студента до викладача. Тим часом, молодий викладач одразу починає працювати нарівні зі своїми досвідченими колегами, тому особливо значуща проблема скорочення адаптаційного періоду. Перехід від колишнього студента до викладача у вищому навчальному закладі передбачає наявність психологічно комфортних умов для професійної діяльності педагога, надання молодому спеціалісту ненав'язливо допомоги при вирішенні питань, що виникають у процесі роботи, забезпечення комфортних умов для формування та розвитку професійної компетентності потреб самого молодого фахівця [3, с.36].

Але все ж, справжній викладач з роками формує власний стиль, певний імідж, який поступово стає «брендом». Людина, яка хоче бути викладачем, має бути готова навчати і навчатись водночас, адже основою для кар'єрного росту є мотивація до покращення своїх професійних навичок, яка виникає унаслідок інформаційної обізнаності викладача, визнання потенціальних можливостей особистого і фахового розвитку і вимагає вдосконалення бази знань, покращення організації часу. Будучи провайдером наукових знань і навичок, викладач має розглядати свою діяльність як наслідок ставлення до самого себе, своєї праці, колег, середовища, у якому він працює, своїх студентів. Повага до всіх представлених елементів зумовлює позитивний настрій, змушує робити більше для досягнення нових вершин і продовження роботи за покликанням.

Література

1. Абсалямова Я.В. Професійна адаптація молодих викладачів іноземної мови до роботи у вищих технічних навчальних закладах / Я.В. Абсалямова. – К., 2005. – 207 с.
2. Вербицкий А.А. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции / А.А. Вербицкий. – М.: Логос, 2010. – 336 с.
3. Иванец Н.В. Профессиональное становление начинающих преподавателей ВУЗа: / Н.В. Иванец. – Кемерово, 2005. – 202 с.
4. Лісова Н.І. Розвиток психолого-педагогічної компетентності молодих учителів у системі післядипломної освіти / Н.І. Лісова. – К., 2005. – 249 с.
5. Сластенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш.пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 576 с.
6. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник / Ярмаченко М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 300 с.

*А. В. Жигалова
м. Маріуполь*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Посилена увага до розвитку індивідуально-ділового потенціалу учасників суспільного виробництва активізувала дослідження проблем формування характеристик особистості, пріоритетних для її соціального та професійного самовизначення: гнучкості, мобільності, пошукової активності, комунікативної культури, готовності до самопізнання, саморозвитку, самоактуалізації. Разом з тим аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що ще не вироблене чітке трактування поняття «комунікативна культура». Автори по-різному визначають сутність і структуру культури спеціалістів, нерідко вживаючи як синоніми поняття «культура праці», «культура виробництва», «професійна культура» [1, с.125].

Ми визначаємо комунікативну культуру як процес інтеграції елементів культури в систему на рівні значень і цінностей, що надають сенс трудовій діяльності людини. Це не тільки правильне вживання мови, а також і вміння пристосувати процес спілкування під комунікативну ситуацію, що робить процес спілкування більш приємним і комфортним.

Комунікативна культура взаємопов'язана з усіма компонентами особистісної культури, у першу чергу з моральною, правовою, розумовою, естетичною, екологічною тощо. На її становлення і прояв впливає весь комплекс соціальних, економічних, педагогічних чинників [1, с.165].

Головна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні комунікативної компетенції студентів, базою якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок.

Необхідність дотримуватись комунікативної культури під час вивчення будь-якої іноземної мови є невід'ємним фактором, адже без цього буде неможливо здійснити повноцінний та професійний комунікативний акт. Наразі іноземна мова слугує інструментом у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, готує до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, допомагає здобувати знання самостійно з метою вдосконалення в галузі обраної майбутньої професії. Саме під час вивчення іноземної мови викладач повинен формувати у студентів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачити досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних професійних сферах, орієнтуватися у соціокультурних аспектах країни, мову якої вивчають студенти [2, с. 23].

У процесі вивчення іноземних мов потрібно впроваджувати особистісно-орієнтоване спілкування, створювати всілякими засобами позитивну емоціональну атмосферу духовного взаємозбагачення. Останнім часом методика викладання зазнала певних змін відносно організації процесу навчання, методів навчання, його структури та змісту. На сьогоднішній день найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов, безперечно, є комунікативно-орієнтований метод, який є максимально наближеним до реальних умов іншомовної середовища.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування комунікативної культури майбутнього фахівця є складним і багатофакторним процесом. Умовно фактори формування комунікативної культури студентів можна поділити на зовнішні та внутрішні, об'єктивні та суб'єктивні, які є взаємозалежними та взаємодоповнювальними один одного. Важливими серед них є: організація навчально-виховного процесу у вищій школі, організація дозвілля, взаємодія навчального закладу і громадськості, особистісні властивості: тривожність, емоційна стійкість, діалогічність свідомості й рефлексія, особистісні цінності, мотивація, емпатія, конформність та ін. Однак основу її формування складає досвід людського спілкування на різних рівнях (від міжособистісного спілкування до спілкування в макрогрупі) [3, с.323].

Подальшого науково педагогічного дослідження потребують розроблення інноваційних технологій формування комунікативної культури студентської молоді, модифікація змістового наповнення навчально-виховного процесу у вищій школі в контексті формування

комунікативної культури та ін.

Література

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика / Н. П. Волкова ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2005. – 304 с.
2. Гуманістичний потенціал педагогічної комунікації. Книга для вчителя : наук.-метод. посіб. / за ред. С. О. Мусатова. – К. : Пед. думка, 2008. – 96 с.
3. Сохань Л. В. Життєвий потенціал – інноваційний ресурс особистості як суб'єкта життя / Л. В. Сохань // Українське суспільство 1994-2005. Динаміка соціальних змін. – К. : ІС НАНУ, 2005. – С. 322–331.

*К. В. Забірко
м. Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ 5 - 9 КЛАСІВ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Використання компактних мобільних пристроїв (смартфони, планшети і т. д.) стає більш зручним і популярним, ніж використання стаціонарних комп'ютерів. На даний момент в світі налічується близько 1,5 мільярда мобільних телефонів, це в три рази більше, ніж традиційних ПК [2]. Сучасна молодь вже не уявляє свого життя без мобільного телефону, адже він надає можливості спілкування в соціальних мережах, прослуховування музики, читання електронних книг і пошуку необхідної інформації, у будь-якому місці [5, с. 1519].

Знаходячись в сучасному інформаційному просторі, не можна не брати до уваги, що мобільні пристрої надають перспективну «площадку» для розвитку нового напрямку у вивченні іноземної мови [2]. Ситуація, що склалася, вимагає від сучасного педагога пошуку шляхів максимального використання потенціалу цих приладів при побудові навчального процесу з метою його оптимізації. Найчастіше педагоги намагаються заборонити або навіть покарати учнів за користування мобільними девайсами під час заняття [5, с. 1519]. Але поки ці пристрої під заборонаю, вони будуть сильніше вабити школярів і відволікати їх від роботи.

Однак доволі велика кількість вчителів вже давно переконана, що мобільні додатки можуть зробити процес навчання більш ефективним [5, с. 1519]. Саме ці педагоги будуть здатні перевернути уявлення учнів про потенціал їхніх гаджетів і нададуть можливість користуватися в школі тим, на що довгий час накладалося табу. Безумовно, такий підхід як мінімум вносить в навчання ефект новизни і привертає увагу школяра. Але, щоб утримати цю увагу, потрібно чітко продумати, які додатки краще вибрати для роботи [1]. Одним з кращих мобільних додатків для формування лексичної компетенції в іноземній мові, який можна встановити на сучасний смартфон, сьогодні вважається Quizlet.

Це безкоштовна мобільна навчальна програма, заснована на використанні карток (слово / картинка, слово / переклад, термін / визначення). Вона надає широкий спектр можливостей для покращення продуктивності процесу навчання. Користувач може створювати картки з різноманітних тем з використанням візуальної, текстової та звукової опори. Використання карток під час навчання – не нова ідея, але Quizlet вдосконалив її. Крім мобільного додатка на смартфоні або планшеті є також сайт <https://quizlet.com> з ще більшими функціями [1]. Алгоритми сайту дозволяють створювати тести, тренувати правопис, працювати в команді над вирішенням спільної справи у вигляді інтерактивної гри. За допомогою Quizlet можна прослухати вимову слова, тим самим закріплюючи його звукову форму. Зіставлення звучання слова з його графічним образом при виконанні завдань дозволяє глибше зрозуміти закономірності, що лежать в основі читання лексичних одиниць іноземної мови. Тести на правопис допомагають виявити слова, на які варто звернути особливу увагу [4].

За допомогою Quizlet реалізується індивідуальний підхід, спрямований на формування в учнів автономності та відповідальності за своє навчання, а також на формування нових навичок та вмінь. Саме тому у педагога з'являється шанс прямо на уроці створити

інтерактивну середу, адаптовану під кожну дитину. Цей підхід полягає в аналізі частотності помилок кожного з учнів і створення персоналізованого набору завдань, які будуть залежати від кількості засвоєного матеріалу самими дітьми [4].

Quizlet спрощує роботу викладача, створюючи типові тести на перевірку лексичного запасу, які можуть бути використані на будь-якому етапі уроку. Оскільки зміст тестів буде довільним, у кожного учня буде свій особистий тест, створений на базі пройденого матеріалу [4].

Незважаючи на широке поширення мобільних девайсів і наявність унікальних можливостей для навчання, дані технології часто піддаються забороні або ігноруються офіційними системами освіти. Користь від мобільних технологій в сфері навчання значна і в багатьох випадках добре обґрунтована. Не будучи панацеєю, мобільні технології все ж таки допоможуть вирішити деякі нагальні проблеми освіти за рахунок використання нового підходу [3].

В умовах стандартизації освіти, мобільні технології можуть бути шансом зберегти індивідуальний підхід в навчанні і втілити в життя вислів про те, що весь світ це – навчальний клас [3].

Література

1. Булынский А. Н. QUIZLET — простой способ вернуть интерес к учебе [Електронний ресурс] / А. Н. Булынский. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://weburok.com/downtimer/?fileid=2469152>.
2. Проничева Ю. В. Интеграция мобильных приложений в процесс обучения иностранному языку: преимущества, недостатки, перспективы развития [Електронний ресурс] / Ю. В. Проничева. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <https://nsportal.ru/shkola/inostrannye-yazyki/library/2014/11/24/integratsiya-mobilnykh-prilozheniy-v-protsess>.
3. Рекомендации ЮНЕСКО по политике в области мобильного обучения [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>
4. Трашков Д. В. Возможности платформы Quizlet в организации образовательной деятельности на уроках иностранного языка [Електронний ресурс] / Д. В. Трашков – Режим доступу до ресурсу: <https://infourok.ru/statya-vozmozhnosti-platforni-quizlet-v-organizacii-obrazovatelnoy-deyatelnosti-na-urokah-angliyskogo-yazyka-1417298.html>.
5. Шишковая Ю. В. Использование мобильных устройств в педагогической практике // Молодой ученый. — 2015. — №11. — С. 1519-1521.

*Б.С. Зиков
м. Маріуполь*

ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

Передача та сприйняття інформації є однією з найважливіших умов розвитку будь-якої живої істоти на землі. Процес комунікації притаманний як тваринам, так і людині, але якщо представники тваринного світу отримують знання «у спадок», який забезпечує генетична пам'ять та інстинкти, то людині для отримання знань про світ потрібна мова.

Людське спілкування відрізняється від того, що можна бачити серед тварин, тому цей процес більш складний та довершений. Спілкування можна поділити на вербальне та невербальне. Перше, вважає І.П. Павлов, «становить другу сигнальну систему дійсності», яка стоїть над першою, спільною у людини та тварин [3, с. 45]. Вербальне спілкування завжди ґрунтується на свідомому засвоєнні мови і представляє собою особливий обмін інформацією, який не обмежується простою передачею інформації від одного учасника комунікації до

іншого, але й обмін думками, які пов'язані з нею, та глибоке усвідомлення того, про що іде мова.

Невербальне спілкування має зовсім інший характер і є перш за все мимовільним проявом емоцій, жестів, рухів та міміки. Також сюди можна віднести ті явища, які реалізуються під час акту комунікації, а також обумовлені емоційним або фізичним станом мовця. Як правило, вони не залежать від його волі й проявляються у зміні тембру голосу, плавності мовлення або тремтіння голосу [2, с. 79].

Невербальні форми спілкування генетично старші, вони проявляються у більш ранньому віці, коли дитина ще не здатна говорити, але активно використовує усі інші способи передачі інформації. Жести та міміка можуть значно яскравіше передати ту або іншу емоцію, але виразити складну й логічно оформлену думку за їх допомогою неможливо [2, с. 98].

Мова є довіршеною системою, завдяки якій можна передавати думки та інформацію, звідси виходить перша важлива функція мови – комунікативна, яка слугує саме для обміну думками, але мова є також інструментом їх формування.

Глибоке вивчення феномену мови як основного засобу комунікації людини призвело до появи низки лінгвістичних досліджень, у ході яких було виділено два окремих об'єкти: мова та мовлення. Вперше ці поняття чітко розмежував Ф. де Сосюр – швейцарський лінгвіст, видатний теоретик у галузі мовознавства та один із засновників сучасного етапу розвитку лінгвістичної науки [1, с. 124].

Науковець виділив декілька положень, які дають змогу зрозуміти різницю між мовою та мовленням. Перш за все він наголошував на тому, що необхідно розрізнати три основні поняття – лінгвальну діяльність, мову та мовлення. Лінгвальна діяльність охоплює всі сфери комунікації та сукупність усіх мовленнєвих та мисленнєвих дій і здійснюється за допомогою мови. Саме мова виступає у якості соціального явища, яке не залежить від людини, а мовлення має свій індивідуальний аспект і залежить від конкретної людини. Ф. де Сосюр зробив висновок, що мова і мовлення тісно пов'язані між собою й доповнюють одне одного. Мова є гарантом «зрозумілості» мовлення, яке в свою чергу необхідне для створення мови [5, с. 93].

Теорія Ф. де Сосюра була дещо змінена та доповнена його послідовниками, які по іншому трактували дихотомію мови та мовлення. Наприклад, Л. Єльмслев використовує терміни *схема* та *узус*, Н. Хомський розділяв *компетенцію* та *виконання*, а Е. Бюїссанс виокремлював три поняття замість двох – *мову*, *дискурс* і *мовлення*. Л. В. Щерба на відміну від Сосюра стверджував, що мова абстрактна, а не конкретна, і виділяв три поняття: *мовленнєву діяльність*, *мовний матеріал* та *мовну систему*. Щерба зазначав, що таке розмежування достатньо штучне, адже «мовна система і мовний матеріал – це лише різні аспекти єдиної даної в досвіді мовленнєвої діяльності» [4, с. 132].

Розвиваючи ідеї Л. В. Щерби, було створено більш розгорнену систему, яка складається вже з чотирьох окремих елементів: *мови*, *мовлення*, *мовленнєвого акту* та *мовленнєвого матеріалу*. Мовленнєвий матеріал представляє собою конкретну реалізацію мовної системи, мовленнєвий акт – процес, породженням якого є мовленнєвий матеріал, а саме мовлення виступає у якості системи сполучень мовних елементів у тексті.

Цікаву схему запропонував румунський лінгвіст Е. Косеріу, який виділив рівень індивідуального мовлення, рівень норми та структурний рівень. Перший рівень представляє собою реальний мовленнєвий акт, у якому присутні що найменш два комуніканта, які мають свої особливості вимови та розуміння. Більш абстрактним є рівень норми, який включає у собі індивідуальні особливості мовлення людини, які повторюють прийняті у певних колективах зразки. Структурний рівень відображає лише ті явища рівня норми, які так чи інакше впливають на розуміння та сприйняття інформації.

Незважаючи на велику кількість досліджень взаємодії та принципів функціонування мови, мовлення та лінгвальної діяльності в цілому, критерії їх розмежування та онтологічний статус не мають однозначного та єдиного тлумачення і сьогодні. Мовознавці розділилися на дві групи, одна з яких вважає, що мова є продуктом, який виділяється з мовлення, а інші, навпаки, впевнені у протилежному і кажуть, що мовлення є похідним від мови. З одного боку,

мова представлена у вигляді механізму, що сприяє породженню та розумінню мовлення, з іншого у якості системи правил та набору одиниць, що становлять узагальнені спеціалістами факти мовлення [1, с. 163].

Переважає більшість лінгвістів, які визнають дихотомію мови та мовлення, впевнені, що мова – це певна система знання, сукупність знаків, а мовлення дає змогу реалізувати цю систему під час комунікативного акту. Ті вчені, які не підтримують точку зору Ф. де Сосюра, вважають, що мова та мовлення поняття несумісні і що розглядати їх у одному контексті не можна. Інші взагалі підтримують ідею створення окремих лінгвістик мови та мовлення, щоб остаточно роз'єднати ці поняття та виключити їх сумісне вивчення [1, с. 136].

Не дивлячись на всі наявні взаємовиключні точки зору щодо дихотомії «мова – мовлення», сучасне мовознавство розглядає ці поняття як діалектичну єдність, всі елементи якої протипоставлені між собою та зумовлюють один одного. Мова та мовлення – це реальні явища, які існують в головах людей, у їх пам'яті, у соціумі. Мова виконує своє комунікативне завдання та реалізується у мовленні, яке, в свою чергу, вводить мову у певний контекст споживання.

Література

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган – К. : Академія, 2001. – 367 с.
2. Маслов Ю. С. Введение в языкознание: учеб. для филол. спец. / Ю. С. Маслов – М. : Высш. шк., 1987. – 272 с.
3. Павлов І. П. Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей деятельности (поведения) животных / И. П. Павлов – М. : Наука, 1973. – 661 с.
4. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба – Л. : Наука, 1973. – 428 с.
5. Сосюр Ф. де. Курс общей лингвистики / Ф. де Сосюр. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 1999. – 432 с.

*І. О. Іващенко
м. Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Інтенсифікація навчального процесу сьогодення призводить до пошуку та використання нових форм, методів та технологій викладання й навчання, засобів підтримки в учнів інтересу до матеріалу і активізації їх пізнавальної діяльності. В останні десятиріччя в навчанні мовленнєвої діяльності з'явилася тенденція, яку визнали перспективною, – посилення комунікативної спрямованості навчального процесу. Комунікативний підхід зумовлює цілі, принципи, зміст і методи навчання іноземних мов, а методи навчання, у свою чергу, реалізуються в методичних прийомах. Одним з найбільш ефективних і доцільних прийомів при роботі з учнями є гра.

Цінність гри полягає ще й у тому, що учень із слабкими знаннями може стати першим під час гри, тому що винахідливість та кмітливність іноді є важливішими від безпосередніх знань. А відчуття зацікавленості і посильності допомагають подолати той бар'єр, який виникає при вивченні іноземної мови. Усе це зумовлює **актуальність** даної теми у сучасних мовах та детального дослідження умов та вимог використання ігор та ігрових вправ на уроках німецької мови в школах.

Для того щоб учні могли висловлюватись німецькою мовою на уроці, їх необхідно зацікавити в цьому і створити можливості для ефективного спілкування між собою та з учителем.

Про навчальну функцію гри відомо вже давно. Використовуючи її як засіб навчання, відомі педагоги стверджували, що в ній закладені великі потенційні можливості. Ігрові форми роботи на уроці активізують діяльність учнів, дають змогу виявити розумові та творчі здібності дітей.

Видатні діячі епохи Відродження (Франсуа Рабле, Еразм Роттердамський та інші) приділяли велику увагу іграм саме під час вивчення іноземних мов. Але, незважаючи на очевидну доцільність, вони ще недостатньо використовуються в шкільній практиці [3, с.7].

На уроці вчитель має справу з навчальними іграми, що, на відміну від розважальних, мають специфічну методичну мету, яку вчитель повинен завжди чітко собі уявити, однак у жодному разі не слід показувати учням, що його цікавить дидактичний підтекст. Він повинен сміятися й радіти разом з учнями, підкреслюючи тим самим, що його цікавить ігровий зміст вправи, а не навчальний. Якщо вчитель розкриє учням свою мету, то гра перетвориться на звичайну вправу. Для вчителя ж будь-яка гра – це перш за все вправа.

Сам факт, що гра пробуджує інтерес і активність дітей, дає їм можливість проявити себе в цікавій для них діяльності, сприяє більш швидкому й надійному запам'ятовуванню іншомовних слів та речень, особливо, якщо знання цього матеріалу є обов'язковою умовою активної участі, а в окремих випадках – обов'язковою умовою виграшу[5, с.101].

Мовні ігри допомагають формувати вимовні, лексичні та граматичні навички, тренують уживання мовних явищ на різних етапах вивчення іноземної мови. Висока ефективність мовної гри безсумнівна. Учителі і діти працюють з використанням «ігрових» матеріалів легше, веселіше, а головне, продуктивніше. Основна мета використання мовних ігор – це формування мобілізації попереднього досвіду, стимуляція інтересу та творчості [1, с. 250].

Рольова гра як методичний прийом навчання іноземних мов одержала широке застосування у практиці. Рольова гра деякими зарубіжними методистами (J. Revell, J. Laylor) визначається як спонтанна поведінка того, хто навчається, його реакція на поведінку інших людей, що беруть участь в гіпотетичній ситуації. Методист D. Verne дотримується такої самої думки. Він визначає рольову гру як прийом, коли учень повинен вільно імпровізувати в межах заданої ситуації, виступаючи в ролі одного з її учасників. Вона належить до групи активних засобів навчання, допомагає активізувати мовну діяльність школярів, формує у них уміння самостійно висловлювати свої думки, виховує в учнів почуття впевненості в собі, сприяє створенню позитивного психологічного мікроклімату на уроці, залучає до активної мовленнєвої діяльності всіх учнів[4, с.40].

Для учнів рольова гра – це ігрова діяльність, в якій вони беруть на себе певні ролі й виконують їх. Навчальний характер цієї діяльності учнями не усвідомлюється. Рольова гра має велике виховне значення. Вона допомагає згуртувати учнівський колектив, залучаючи до активної діяльності сором'язливих чи несміливих. У рольових іграх виховується свідомість, дисципліна, взаємодопомога, уміння відстояти свою точку зору[2, с.6].

Визначаються такі **основні правила рольової гри**:

- учневі пропонується поставити себе в ситуацію, яка може виникнути за межами школи, в реальному житті. Це може бути все, що завгодно: від зустрічі знайомого на вулиці до більш складної ситуації;
- учневі необхідно адаптуватися в даній ролі в потрібній ситуації. В одному випадку він може грати сам себе, в іншому його доведеться взяти на себе уявну роль;
- учасникам рольової гри необхідно поводитись таким чином, ніби все відбувається в реальному житті, їх поведінка має відповідати ролі, яку вони виконують;
- учасники гри повинні сконцентрувати свою увагу на комунікативному використанні одиниць мови, а не на звичайній практиці їх відпрацювання та закріплення в мовленні.

Структура рольової гри складається з трьох основних компонентів: ролі, вихідної початкової ситуації та рольової дії [3, с.10].

Рольова гра – це ситуативно-варіативна вправа, яка поєднує в собі елементи як ігрової, так і навчальної діяльності. Під час таких ігор учні набувають досвіду спілкування іноземною мовою, і це спілкування є не лише мовленнєвим, а ще й включає в себе міміку, жести, емоції, рухи та відповідну поведінку, яка залежить від заданої ситуації. Для учнів це, насамперед, захоплююче заняття, а навчальний характер гри вони майже не усвідомлюють.

Підводячи підсумки, можна сказати, що гра має безсумнівну дидактичну цінність. Вона

розвиває комунікативну компетенцію, у процесі гри краще засвоюється матеріал, розвивається вміння краще орієнтуватись в реальних життєвих ситуаціях, розвивається увага, пам'ять, тощо. Таким чином, гра додає навчальному спілкуванню комунікативну спрямованість, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищує якість оволодіння іноземною мовою.

Література

1. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку / И. Л. Бим. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
2. Богомазова В.Н. Формування навичок мовленнєвої компетенції / В.Н.Богомазова // Німецька мова в школі. – 2010. – №3. – С. 5 – 9
3. Колесникова О. А. Ролевые игры в обучении иностранным языкам / О. А. Колесникова // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 4. – 14 с.
4. Коньшева А. В. Игровой метод в обучении иностранному языку / А. В. Коньшева. – СПб. : КАРО, Минск : Издво «Четыре четверти», 2006. – 192 с., Коньшева А. В. Английский язык. Современные методы обучения / А. В. Коньшева. – Минск: ТетраСистемс, 2007. – С. 38 – 103.
5. Schiffler L. Interaktiver Fremdsprachenunterricht / L. Schiffler. – Stuttgart, 1980. – 344 p.

*К.С. Комар
м. Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Проблема дослідження є актуальною з огляду на такі фактори: значні економічні, політичні та соціальні зміни, які вимагають адекватних перетворень і в педагогічній діяльності; необхідність реформування освітнього процесу через входження української освіти до європейського освітнього простору; набуття освітою практичної спрямованості; інноваційний розвиток держави; подолання відірваності знань від реального життя; посилення прикладного аспекту знань; необхідність вміння швидко і легко адаптуватися до умов сьогодення; здатність до креативного мислення та спроможність досягати високих результатів у своїй професійній діяльності. Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє інтенсифікувати процес навчання, оскільки сучасні електронні засоби навчання впливають на резерви пам'яті, мислення учнів, їх емоції, мотиви, інтереси. Якісна мовна підготовка студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах, формування іншомовної комунікативної компетентності згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями неможливі без застосування сучасних освітніх технологій, одним з яких є подкастинг.

Дослідивши праці ряду вчених (Д. Андерсон [2], А. Честер [3], К. Дейл [4], Д. Гнауер [5], Д. Джобінгз [6]), ми дійшли висновку, що використання подкастів у навчанні підвищує мотивацію до вивчення іноземних мов; допомагає добирати фонетичний матеріал; сприяє формуванню навичок аудіювання і здатності сприймати різні стилі мови з різними акцентами та інтонаціями, а також удосконаленню навичок говоріння.

На думку А. Авраменко [1, 2] подкасти є універсальними засобами навчання на заняттях з англійської мови, тому що вони переслідують досягнення багатьох цілей, а саме:

- передача навчального матеріалу, створеного викладачами різним аудиторіям;
- отримання автентичної інформації для учнів, які вивчають іноземні мови та культури;
- повторення і закріплення пройденого матеріалу;
- підготовка учнів до відкритих занять або інтерактивних занять з іноземної мови з певної теми (прекасти).

Крім того стимулюється самостійність студентів, так як сприйняття змісту різних видів подкастів є суто індивідуальним, від якості якого залежить виконання подальших завдань, пов'язаних з автентичним текстом.

Більше того, подкасти можуть стимулювати розвиток комунікативних навичок у студентів

завдяки виконанню таких завдань, як: завдання на трансформацію, переказ, репродуктивні завдання на відтворення та ін. Так як у інформації до подкастів можна знайти список лексики до подкастів, при обговоренні почутого чи побаченого в студентів стимулюється первинне вживання нових лексичних одиниць, серед яких крім загальноновживаної лексики можуть також бути сленгові одиниці, ідіоми, стійкі вислови, прислів'я, тощо, що розвиває лінгвістичний кругозір студентів (Д. Джобінгз) [6].

Щодо способів використання подкастів у навчанні Р. Кай обґрунтовує такі види:

- подкасти, які містять аудіо файли із записами лекцій, до яких студенти можуть отримати доступ до, після або замість традиційної лекції;
- розширені за змістом презентаційні подкасти (у вигляді рукописних презентацій або слайдів, створених, наприклад, у PowerPoint) із голосовим супроводом, тобто звуковим поясненням та рухами покажчика або стилуса на кожному слайді.
- додаткові подкасти, які підтримують викладання та супроводжують вивчення курсу, пропонуючи додаткові ресурси, включаючи приклади реального світу. Вони також уключають узагальнюючі заняття або розділи підручників або будь-які інші матеріали для інформування студентів про стратегії навчання.
- подкасти - працюючи зразки, які спеціально розроблені для надання пояснень за допомогою відео щодо конкретних проблем або застосування [7, 823].

Очевидною є позитивна динаміка у засвоєнні знань з англійської мови за допомогою подкастів у вищих навчальних закладах. Так, в експерименті, який проводили А. Честер, А. Бунтіне, К. Хаммонда і Л. Аткинсон [3, 238-239], брали участь 273 студента, які навчалися у Мельбурнському університету. По закінченню експерименту студенти, які використовували технологію подкастингу в процесі навчання, показали більш високі результати, на відміну від студентів, які не використовували дану технологію. Так, студенти які використовували подкасти у своїй навчальній діяльності, стали частіше відвідувати лекції, отримувати вищі відмітки порівняно зі студентами, які навчалися без застосування подкастів; зріс рівень розуміння та запам'ятовування матеріалу. Результати експерименту можна пояснити тим, що інформатизація сучасного суспільства впливає на тип запам'ятовування та відтворення матеріалу. У час розвинених технологій студентам набагато легше засвоювати інформацію за допомогою технічних та електронних засобів ресурсів Веб, 2.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що подкасти поряд з іншими ресурсами є невід'ємними технічними засобами навчання іноземної мови, що дозволяють вирішувати комплексні завдання іншомовної освіти.

Література

1. Авраменко А.П. Подкасты и видеокасты мобильного формата в преподавании иностранных языков [Электронный ресурс]. – А.П. Авраменко – Режим доступа: http://titova.ffl.msu.ru/articles/mobile_podcasts_and_videocasts.doc
2. Anderson J. (2002). Information and Communication Technology in Education. A Curriculum for Schools and Programme of Teacher Development / J. Anderson, T. van Weert, Y. Buettner. – Unesco. – 148 P.
3. Chester A. (2011). Podcasting in Education: Student Attitudes, Behaviour and Self-Efficacy / Chester A., Buntine A., Hammond K., Atkinson L. // Educational Technology & Society. – № 14. – P. 236–247.
4. Dale C. (2009). The iPod as a Learning Technology / Dale C., Pymm J. M. Podagogy // Active Learning in Higher Education. – № 10. – P. 84–96.
5. Gnaur, D., & Huttel, H. (2016). Podcasting for Teaching and Learning in Higher Education. (1. edition – Open Access ed.) Aalborg Universitetsforlag. (Higher Education Practices Series; No. 2)
6. Jobbings D. (2005). Exploiting the educational potential of podcasting. Retrieved January 17, 2007, from <http://www.recap.ltd.uk/articles/podguide.html>

7. Kay, R. H. (2012). Exploring the use of video podcasts in education: A comprehensive review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 28 (3), 820-831.

*Я.Р.Курілова
М.Маріуполь*

ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Сьогодні формується нове інформаційне суспільство, в якому велику роль відіграють нові інформаційні технології. Інформація та інформаційні процеси висувуються на перший план у всіх сферах життєдіяльності, особливо в сфері освіти. Сучасний навчально-виховний процес немислимий без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують якість освіти, ефективність освітнього процесу. Так, інтернет на сьогоднішній день має великий вплив на соціальні процеси, в тому числі і на навчально-пізнавальний процес. Глобальний інформаційний простір дає кожній людині можливість реалізувати себе в тій чи іншій сфері суспільного устрою, ділитися досвідом і отримувати інформацію за допомогою всіляких чатів, блогів, сайтів, які організують спілкування людей з певними інтересами. Велике значення має і література в інтернеті, оскільки доступність будь-якого твору, дозволяє задовольнити когнітивні потреби суспільства. Завдяки даним ресурсів можна зробити ефективним і навчально-виховний процес. Для педагогів відкриваються безмежні можливості в пошуках потрібної інформації: через спілкування з колегами можна знайти оптимальний варіант спілкування і навчання своїх учнів, визначити найбільш дієві методи і прийоми досягнення найвищих результатів у своїй діяльності.

Питання застосування електронних засобів навчання, класифікації за типами були предметом розгляду таких науковців, як: І. Богданової, О. Башмакової, О. Спіріної, Д. Чернилевського, М. Жалдака, О. Хуторського та інших. Зазначимо, що питанню застосування електронних засобів навчання в освітній процес присвячені дослідження таких науковців, як А. Єршов, В. Монахов, І. Роберт. [1].

Електронний (віртуальний, інтерактивний, мультимедійний, навчальний об'єкт) засіб навчання (ЕЗН) — це програма або файл спеціального призначення, основна роль якого полягає в більш детальному та наглядному викладанні навчального матеріалу та безпосередній взаємодії із здобувачем. Звичайно зберігається на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюється за допомогою персонального комп'ютера.

В залежності від поставленої задачі, складності програмної реалізації та інших факторів до електронних засобів навчання можна віднести електронні таблиці, електронні бібліотеки, презентації, тестові завдання, віртуальні лабораторні роботи, операційні системи, бази даних, відео курси, інше [2].

Метою даної статті є виявлення ролі інформаційних технологій у формуванні перекладацьких навичок. Досягнення мети передбачає вирішення певних завдань:

- розглянути електронні засіби навчання у галузі філології, що використовуються в навчальному процесі;
- з'ясувати, які матеріали електронних ресурсів можуть застосовуватись у викладанні філологічних дисциплін;
- виявити педагогічні проблеми навчання іноземної мови за допомогою електронних ресурсів.

Об'єктом дослідження є філологічні дисципліни, що входять до навчальної програми підготовки фахівця, його **предметом** — застосування електронних засобів навчання у викладанні філологічних наук. **Методи дослідження** відповідають його завданням та методологічним засадам та охоплюють загальнонаукові методи (спостереження, опису, індукції, дедукції, інтроспекції).

Питання використання електронних засобів навчання є актуальним у колі педагогічної думки. Педагоги доволі широко використовують такі засоби у власній педагогічній діяльності,

під час «круглих столів», семінарів, конференцій, методичних оглядів з обміну досвідом роботи. Світова тенденція, що спостерігається в сучасному світі стосовно електронних засобів навчання, пов'язана з відкритими освітніми ресурсами [2].

Інтернет-ресурси дають можливість розбирати тексти, спілкуватися з носіями іноземної мови, слухати лекції зарубіжних викладачів та професорів [3, 4]. Матеріали мережі допомагають включитись у зміст занять, під керівництвом викладача іноземну мову вивчають дистанційно. Так, наприклад, інтернет ресурс - <http://sdp.com.ua/tren.html> пропонує безкоштовний тренажер для вивчення англійської мови, там присутня звукова вимова багатьох слів та розмовних фраз.

На сайті <http://study-english.info/> представлено електронний ресурс для викладачів англійської мови, для тих, хто вивчає мову та перекладачів. На даному ресурсі викладенні матеріали щодо граматики англійської мови та теорії перекладу, граматичні вправи, які дозволять перевірити свої знання, інформація про деякі поширені лексичні помилки, пісні англійською мовою з субтитрами, які допоможуть ефективніше запам'ятати англійську лексику.

Інформаційні ресурси вирішують багато дидактичних питань: формують та удосконалюють навички і вміння читання й аудіювання; удосконалюють вміння усного й письмового мовлення; розширюють активний й пасивний словник; виховують культуру спілкування.

У якості електронного засобу навчання філологічним наукам пропонуємо використання електронних мультимедійних файлів (відео курсів, тексту, відео тощо) та бібліотек, тестових завдань. Мультимедійні засоби дозволяють одночасно сприймати інформацію через слуховий та зоровий канали, активізуючи увагу та зовнішню мотивацію, урізноманітнення методів навчання сприяє зацікавленості студентами у навчанні та поглиблює їх інтерес до предмета. Крім того, студент одночасно дізнається свіжі новини про країну, мову якої він вивчає та використовує в перекладі.

Електронні ресурси грають велику роль в урізноманітненні та розширенні можливостей застосування навчального матеріалу в роботі, підвищенні статусу студента в навчанні [6], здатності підсумовувати результати навчальної діяльності студентів. Це частинно звільняє викладача від деяких видів діяльності під час заняття. Поспостерігавши за результатами роботи студентів, викладач може удосконалити та скорегувати свою роботу та навчальні програми. Також, використання електронних навчальних засобів сприяє підвищенню професійної майстерності майбутнього філолога.

Електронні ресурси використані для надання основної та додаткової інформації за темою, поглиблюючи і доповнюючи матеріал лекції, також вони вимагають інтерактивності, взаємодії викладача та студентів, допуску множинності сценаріїв навчання, створює умови для розвитку навичок самоорганізації студента та передбачає реалізацію набутих у ході навчання знань та досвіду.

Висновки. Отже, застосування електронних засобів навчання сприяє перетворенню процесу навчання із звичайного у захоплюючий цікавий процес. На переконання Г. Скрипки, завдяки їм *«можна досягти високих результатів»*. Вони *«сприяють зміцненню набутих знань та виробленню вміння практично їх застосовувати в житті»* [5].

Для ефективнішого навчання філологічним наукам у вищому навчальному закладі викладач повинен залучати студентів до активної розумової діяльності при опрацюванні іншомовних джерел за фахом, формуючи і розвиваючи навички іноземного професійного спілкування, що активізує міждисциплінарні зв'язки, розширює обсяг фахових знань студентів, отриманих за допомогою електронних засобів, та підкріплює загальні знання студентів у їх майбутній фаховій галузі. Електронні засоби навчання є потужним інструментом у діяльності вчителя-словесника, оскільки допомагають глибше проникнути в епоху автора, його твір, сприяють формуванню компетентного читача.

Література

1. Сидоров С. В., Гаврилов А. Г. Теоретические предпосылки проектирования рефлексивной компетентности // Мир науки, культуры, образования. – 2010. – № 1. С. 253-256.
2. Електронний засіб навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступу : 10.02.2015
3. Потапова Р. К. Новые информационные технологии и лингвистика / Р. К. Потапова. – М. : МГЛУ, 2002. – 576 с.
4. Чеботарева Т. М. Современные информационные технологии в обучении иностранных языков / Т. М. Чеботарева // Профессиональное лингвообразование. – Н. Новгород : Изд-во Волго-вятской академии государственной службы, 2009. – С. 235 – 239.
5. Скрипка Г. В. Використання електронних засобів навчального та загального призначення в Кіровоградській області / Г. В. Скрипка // Науково-методичний посібник. Технологія фахової майстерності: ІКТ - компетентність в освітніх процесах: Матеріали обласної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті О. Хмури / Наук. ред. Т. Гришина. – Кіровоград: Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2007. – 116 с. – С. 50-54.
6. Казанджиева М. С. Електронні засоби навчання як інструмент індивідуалізації навчання / М. С. Казанджиева // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей X Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 13–14 листопада 2014 р. – Суми : Сумський державний університет, 2014. - С. 51-52. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37981>. – Дата доступу : 11.02.2015.

*С. Б. Лобанова
м. Маріуполь*

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Стрімкий розвиток нових технологій за останнє десятиліття надав значного впливу на систему освіти. Стали з'являтися окремі напрямки педагогіки, що займаються питаннями інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Застосування інноваційних засобів у практичній діяльності вчителя відкриває перед ним широкі можливості для реалізації навчальних програм, допомагає підвищити ефективність навчання, а також зацікавити учнів, мотивувати їх до вивчення дисципліни, розвинути пізнавальні навички та творче мислення [1]. Крім цього, у наш час інформатизації великого значення набувають комунікація та робота в інтернеті, у зв'язку з чим у вчителя з'являється можливість організувати спільну діяльність з учнями у позакласний час для підвищення учбових результатів та проведення культурно – просвітницької роботи.

На даний момент існує безліч засобів навчання, реалізованих із застосуванням комп'ютерних технологій, які допомагають вчителю у вирішенні учбових задач та досягненні певних цілей навчання:

- електронні енциклопедії, підручники, довідники;
- навчальні відео- та аудіоматеріали;
- інтерактивні плакати, презентації, слайд-шоу;
- віртуальні тренажери, лабораторії;
- комп'ютерні системи тестування [2].

Одним із найбільш зручних, ясних та доступних є сервіси Google з великим переліком інструментів для колективної та індивідуальної роботи. За допомогою таких сервісів можна робити документи, таблиці, презентації, календарі, замітки, що допомагають вести планування, навчальні відео у сервісі YouTube, а також персональні веб-сайти, де можна розмістити навчальний матеріал, завдання, вести бесіди [3]. Очевидно, що усі сервіси Google мають широкі можливості для успішної колективної діяльності, але не завжди є необхідність у застосуванні абсолютно всіх інструментів. Тому слід зупинитись на такому сервісі, як Google Classroom, який включає в себе декілька інших – Google Drive, Google Docs, GMail.

Google Classroom (Класна кімната Google) довго була у режимі тестування, але зараз вона вже застосовується та має певні характеристики. Вона має зв'язок з Google Drive, та завдяки швидкій інтеграції, зручному інтерфейсу та новим можливостям є дуже корисною для педагогів.

Завдяки Google Classroom можна «настроювати клас», тобто для кожного класу виробляється код, через котрий учні приєднуються до програми. Це усуває необхідність додаткової реєстрації. Вчитель за допомогою Google Drive створює папку, яка відображається на його сторінці в Google. Ця папка має документи для кожного класу, до якого вони приєднані. Під час розробки Google-документу платформа сама буде робити та висилати індивідуальні копії учням. При цьому у кожного завдання є строки виконання, які вказує вчитель при розробці. Коли учень надає завдання до початку строку, на його документі з'являється статус «Перегляд», що допомагає вчителю сортувати роботи. Також вчитель може бачити, коли хто виконує завдання. Під час виконання з'являється статус «Редагування». Усі завдання відображаються на головному екрані, через що вчитель може контролювати роботу у декількох класах водночас. А завдяки поєднанню класних оголошень, зроблених вчителем, та інтегрованим можливостям коментарів завдань, у педагогів завжди є можливість зв'язку з кожним, та знати про статус виконання кожного завдання [3].

Роблячи висновок, важливо зазначити, що взаємозв'язок в сеті Інтернет стає невід'ємною частиною навчального процесу, поліпшує його ефективність та пробуджує інтерес учнів. Сервіси Google дозволяють вчителю організувати свій простір в інтернеті та забезпечити комунікацію з учнями як в учбовій, так і в культурно-просвітницькій роботі. Завдання та матеріали, якими може поділитися вчитель, допоможуть учням в більш глибокому засвоєнні тем, а використання додаткових сервісів – розвинути творче мислення та пізнавальні навички, а також вдосконалити навички у роботі з мультимедіа-продуктами. При раціональному використанні інтернет-ресурсів процес комунікації між учнем та вчителем стане більш результативним, а співпраця допоможе у вирішенні навчальних задач та досягненні спільних цілей.

Література

1. Ефремова М.В. Возможности использования сервисов Веб 2.0 в современном образовании / М.В.Ефремова // Педагогический журнал. – 2011. – Вып. 1. – С.34-41.
2. Панюкова С.В. Использование информационных и коммуникационных технологий в образовании [Текст]: учебное пособие для студентов вузов / С.В.Панюкова. – М.: Изд. центр «Академия», 2010. – 224 с.
3. Использование возможностей сервисов Google в образовательной деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://rcmediateka.rusedu.net/post/389/33957>

*Д.С. Ризуненко
г. Мариуполь*

«ВИРТУАЛЬНЫЙ ЯЗЫК» В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

Когда люди общаются при помощи компьютеров или телефонов, они используют такие языковые формы, которые отличаются от обычной устной и письменной речи. Не все используют «виртуальный язык», хотя он уже не является простым сленгом субкультуры. Его также можно встретить в разных контекстах и средствах массовой информации. Например, это то же общение на форумах и чатах по электронной почте или через смс, а также в виртуальной аудитории.

Исследуя письменные формы «виртуального языка» и его связь с дистанционным обучением, возникает вопрос, сможет ли «виртуальный язык» способствовать дистанционному обучению и обучению в целом, либо же он будет ему препятствовать. Здесь речь идет об осознании человеком того, что он, при дистанционном обучении, все же не

уходит от конкретных языковых проблем.

Рассматривая особенности «виртуального языка», следует отметить, что какого-то единого виртуального языка не существует, есть лишь его разные языковые формы. Некоторые из них не являются новыми, просто они стали использоваться по-другому и иметь иной характер.

Язык Интернет-коммуникации. – это язык символов, знаков, коммуникативных формул, смайликов, специфических обозначений, сокращений, имен, ников и прочего виртуального сленга.

Есть еще один способ виртуальной коммуникации – звуковые слова, которые также называются «фонетическими словами» или «ономатопеей». К примеру, в немецком языке "blablabla", "grummel" или «pffft» помогают, в основном, выразить процессы или внутреннее состояние человека. Также в виртуальном языке используются аббревиатуры или сокращения, которые заменяют части предложения или фраз, к примеру, в английском языке "lol" ("laughing out loud") или "imo" ("in my opinion"). Существуют и разные другие языковые формы в виртуальном общении [2].

Что поражает больше всего, так это частота ошибок при таком общении. Это связано с тем, что большинство людей относится к перепискам в чате как к мимолетным формам общения, которые не требуют правильного формулирования предложений [3, с. 54-56].

В дистанционном обучении важную роль играет общение и сотрудничество. Учащиеся общаются друг с другом в учебных сообществах, либо общение происходит с преподавателями на виртуальных курсах. При этом используются такие средства коммуникации и способы совместной работы как чаты и мессенджеры, электронная почта и смс, а также виртуальные классы и комнаты для переговоров. Безусловно, виртуальный язык применяется при дистанционном обучении, и вопрос заключается в том, как оценить его в этом конкретном контексте. Коммуникация в контекстном обучении должна быть успешной для того, чтобы добиться успеха в учебе. Следовательно, допускается использование некоторых виртуальных форм речи. К примеру, аббревиатуры и сокращения существуют в таких больших количествах и используются так часто, что даже заядлые пользователи «виртуального языка» не всегда могут их расшифровать. Например, "imho" означает ("in my humble opinion") или "pmfji" ("pardon me for jumping in") и только ветераны и фанаты виртуального общения знают их значение [3].

В традиционном понимании мышление тесно связано с языком. Мы живем в эпоху формирования совершенно нового типа человеческого мышления, которое влияет на развитие нового вида коммуникации, в которой главным является получение информации.

Таким образом, отличительными признаками «виртуального языка» являются письменный характер, гиперинтертекстуальность, спонтанность, письменный характер разговорности и знаково-символические формы. Данный язык становится все более и более разнообразным [1].

Исходя из вышесказанного, неверным будет утверждение, что «виртуальный язык» может воспрепятствовать виртуальному обучению и обучению в целом. Однако, это может быть лишь в том случае, если он будет использоваться грамотно.

Литература

1. Курбатов В. И. Виртуальная коммуникация, виртуальное сетевое мышление и виртуальный язык / В. И. Курбатов – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/virtualnaya-kommunikatsiya-virtualnoe-setevoe-myshlenie-i-virtualnyy-yazyk>
2. Oliver Bendel „Virtuelle Sprache“ im E-Learning / Bendel Oliver – Режим доступа: <https://www.mediensprache.net/de/websprache/e-learning/sprache/>
3. Tortsten Siever, Peter Schlobinski, Jens Runkel Linguistik. Impulse und Tendenzen / Siever Tortsten, Schlobinski Peter, Runkel Jens // Walter de Gruyter. Berlin. New York – 2005. – S.331 – Режим доступа: <http://www.mediensprache.net/archiv/pubs/3-11-018110-X.pdf>

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Використання відеоматеріалів сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетенції, підвищенню мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчального матеріалу.

Питанням використання відеофільмів займалася велика кількість вчених, серед яких Д. Хаймз, Н. Беленюк, А. Холлідей, Ван Ек. Вони досліджували технології використання відео на уроках іноземної мови.

На думку психологів саме використання аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі значно покращує кінцеві результати і значно більше спонукає студентів до комунікативної діяльності. Аудіо- та відеоматеріали роблять урок цікавим, підвищують рівень мотивації учнів до вивчення іноземної мови. Відеофільми створюють додаткове мовне та мовленнєве середовище і відтворюють комунікативну ситуацію звуковими і зоровими засобами. Тому використання відеоматеріалів визнається необхідною складовою навчання іноземній мові на будь-якому рівні її вивчення [1, с. 4].

Використовуючи фрагменти відеозаписів, ми спонукаємо до дії зорові та слухові центри людини, які впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу [1, с. 4]. Не можна залишити поза увагою той факт, що під час слухового сприйняття засвоюється 15% інформації, зорового – 25%, а в процесі слухозорового сприйняття – 60% [3].

За короткий проміжок часу, відведений на перегляд відеосюжету або відеофрагменту, учень отримує великий обсяг інформації відразу по двох каналах: зоровому та слуховому. Зоровий ряд допомагає краще запам'ятати мовленнєві структури, розширити вокабуляр і стимулює розвиток мовних навичок і вмій аудіювання.

Використання відеоматеріалів у навчанні іноземної мови базується на одному з найстаріших основних методичних принципів - принципі наочності. Сприйняття і переробка інформації втілюються у формі слухо-зорового синтезу, який ліг в основу цілого напрямку в методиці викладання іноземних мов і послужив базою для створення і розробки аудіолінгвального й аудіовізуального методів викладання іноземних мов [2].

Для отримання кращого результату в процесі формування аудитивних умінь учнів існують наступні підходи до відбору відеоматеріалів, які будуть використовуватися для аудіювання:

- 1) відповідність рівню знань учнів;
- 2) відповідність темам, що вивчаються;
- 3) вимоги до мови: мова має бути сучасною, відповідати вимогам та нормам літературної мови.

Успішне використання відео гарантовано практично на всіх етапах процесу навчання іноземної мови [2]:

2. для презентації мовного матеріалу в реальному контексті;
3. для закріплення і тренування мовного матеріалу в різних ситуаціях спілкування;
4. для розвитку умінь усно-мовленнєвого спілкування;
5. для навчання іншомовної культури і виявлення міжкультурних відмінностей.

Перегляд відео можна використовувати на таких етапах уроку, як актуалізація опорних знань, закріплення та осмислення нового матеріалу.

Урок з використанням відео має такі етапи [2]:

- 1) підготовка до перегляду сюжету;
- 2) перегляд і виконання завдань;
- 3) виконання завдань після перегляду.

Відеоматеріали можна розділити на наступні групи [1]:

- постановочні навчальні ролики;

- музичні та рекламні відеокліпи;
- повнометражні художні фільми і телесеріали;
- відеозаписи різних виступів;
- відеопрограми для вивчення окремих аспектів мови.

Ефективність використання відео при навчанні мови залежить від того, наскільки раціонально організована структура заняття з провадженням відеоматеріалу

Отже, слід зазначити, що візуалізація навчального матеріалу, створення навчального середовища з наочним представленням інформації сприяє глибшому засвоєнню мовного матеріалу, впливаючи на емоційну сферу.

Література

1. Верисокін Ю. І. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів / Ю. І. Верисокін // Іноземна мова в школі. – 2003. – № 5–6. – С. 31–34.
2. Куліченко Н. М. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови [Електроний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/vikoristannya-videomaterialiv-na-urokakh-angliisko.html>
3. Яхунов Т. О. Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом / Т. О. Яхунов, Ю. І. Верисокін // Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 33–36.

*Г.О. Сизоненко
м. Маріуполь*

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Проблема використання дистанційної освіти є актуальною в наш час, адже у світі спостерігається інтенсивний процес зміни системних властивостей освітньої системи, підвищення її сприйнятливості до інновацій в науково-технологічній сфері. Цей процес напряду пов'язаний з процесами інформатизації світової спільноти і освіти, що швидко. Знімаються просторово-часові бар'єри і обмеження, формуються матеріальні, соціальні і психологічні передумови для утворення відкритого типу. Освіта стає “відкритою системою”. Змінюється час. Змінюються підходи до освіти. Виникла перспективна, орієнтована на індивідуалізацію нова форма освітнього процесу – дистанційне навчання.

Дистанційне навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Воно призначене для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання та стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну освіту або підвищувати кваліфікацію і має такі переваги, як гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність, відсутність географічних кордонів для здобуття освіти. Гнучкість дистанційного навчання полягає у можливості викладання матеріалу курсу з урахуванням підготовки та здібностей учнів. Це досягається створенням альтернативних сайтів для одержання більш детальної або додаткової інформації із складних тем, або низки питань-підказок.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, та ін. Для цього у 2002 році МОН України започаткувало експеримент із дистанційного навчання.

Головна мета дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти. Завданням дистанційної освіти є забезпечення громадянам можливість реалізувати конституційне право

на здобуття освіти незалежно від стану здоров'я, місця проживання та відповідно до їх здібностей

Дослідниками запропоновано таку типологію програм дистанційного навчання, критерієм якої стала автономія учнів:

– програми, які передбачають високий рівень автономності учнів, тобто учні мають свободу у прийнятті рішень, що вивчати (цілі), як вивчати (виконання), коли вивчати (планування), скільки вивчати (оцінювання);

– програми, що розраховані на учнів, які абсолютно не здатні приймати рішення щодо навчальної програми [3 с. 7]

Три основні характеристики дистанційного навчання:

– роз'єднання (просторове, часове) процесу викладання та учіння;

– використання технічних засобів навчання;

– можливість двостороннього зв'язку. [3 с. 8]

За М. Муром, викладання складається з двох етапів:

– за традиційним викладанням в аудиторії викладач готується до заняття окремо від студента, а сам процес навчання здійснює у присутності студентів;

– при дистанційному навчанні і підготовка і, саме викладання здійснюється за відсутності студентів. [3 с.8]

Вибір платформ дистанційного навчання є дуже важливим кроком. Платформа дистанційного навчання – це програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання, метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання. Воно включає засоби, необхідні для трьох основних користувачів – викладача, студента, адміністратора. На сьогоднішній день у світі існує значне число e-learning платформ для організації електронного навчання, які поділяються на дві великі категорії: з закритим кодом (комерційні); відкритим кодом (поширюються безкоштовно). (Наприклад, "Blackboard", "Прометей", ATutor, Moodle). [2 с. 27]

Основні переваги контролю знань в системах дистанційного навчання можна сформулювати так:

– Об'єктивність. Виключається чинник суб'єктивного підходу з боку екзаменатора. Обробка результатів проводиться за допомогою комп'ютера.

– Демократичність. Всі студенти знаходяться в рівних умовах.

– Масовість і короткочасність. Можливість за певний проміжок часу перевірити знання у більшій кількості чоловік, що складають підсумковий контроль.

Дистанційний курс містить: організаційну частину, конспекти лекцій (повнотекстовий, стислий, висновки), питання для самоперевірки та завдання для виконання, в який можуть входити тести, інтерактивні практичні завдання, завдання для дискусій та обговорення, завдання для спільної роботи, практичні та/або лабораторні дослідження, обов'язкові індивідуальні завдання, «круглі столи», віртуальні екскурсії, перегляд картин, веб-квести та ін. Застосування дистанційної форми навчання у школі є гарною можливістю, щоб отримати знання на лекціях кращих викладачів, працювати з різними джерелами інформації, використовуючи можливості всесвітньої мережі.

Відбувається інтеграція Інтернету у різні навчальні предмети, особливо це стосується навчання іноземних мов. Отриманий досвід у даному проекті в майбутньому принесе учням свої плоди.

Результати дослідження свідчать про переваги використання інформаційних технологій і дають можливість виділити такі характерні риси дистанційної освіти, як:

• гнучкість (учні, що здобувають освіту дистанційно, не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці);

• індивідуалізований підхід до процесу навчання, тобто можливість вивчати на відповідному рівні складності той предмет (ті предмети), знання з якого (яких) учень бажає опанувати;

• паралельність (можливість здобувати знання одночасно із професійною діяльністю чи з

навчанням за іншою спеціальністю);

- технологічність (забезпечення навчального процесу новими досягненнями інформаційних технологій, а на їхній базі – доступом учнів до світових інформаційних джерел).[1 с.49]

Отож, дистанційна освіта є дійсно перспективним, інноваційним, корисним напрямом освіти в сучасному суспільстві.

Література

1. Антонів О. Дистанційне вивчення мови: проблеми та методи // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. - 2007. - Вип. 2. - С. 48–54

2. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. // Навчальний посібник. – 2014. – 140 с.

3. Кашина Г. С. Теорико-методологічні основи використання дистанційного навчання вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти // ScienceRise: Pedagogical Education - 2017 - №7(15)

*Ю.В. Стрікова
м. Маріуполь*

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Система навчання другій ІМ значно відрізняється від навчання першої, тому методистами і науковцями були розроблені певні цілі, принципи та критерії відбору матеріалів для її засвоєння. Окрім того, вітчизняна система освіти дещо відрізняється від зарубіжної, тому у даній роботі ми вважаємо доцільним розглянути підходи та принципи навчання та вивчення другої іноземної мови та звернути увагу на їхні відмінності.

Для більш успішного засвоєння матеріалу з ІМ учителю необхідно дотримуватися певних загальних дидактичних принципів навчання. До них прийнято відносити:

1. Принцип свідомості: учитель має стимулювати та заохочувати учнів до навчання; головною метою даного принципу є перетворити учня з пасивного об'єкта навчання на його активного суб'єкта.

2. Принцип наочності: навчання має бути побудоване на конкретних образах для безпосереднього сприйняття учнями; засобами наочності можуть служити навчальні картки, таблиці, схеми, аудіо- та відеозаписи.

3. Принцип послідовності та системності: учбовий матеріал має викладатися логічно та послідовно. Це не лише збільшить шанси учнів на швидше та легше засвоєння матеріалу, а й допоможе у систематизації нових знань з отриманими раніше.

4. Принцип міцності: знання учнів мають відкладатися у довготривалу пам'ять; для досягнення позитивного ефекту варто враховувати такі фактори як зміст та структура навчального матеріалу, ставлення учня до предмету та учителя, частоту занять та ін..

5. Принцип доступності викладання: принцип опирається на закономірність психології про необхідність урахування реальних пізнавальних можливостей школярів певного віку.

6. Принцип науковості: учні мають засвоювати лише глибоко обґрунтовані наукою знання, допомогти їм у цьому можуть програма та підручники.

7. Принцип зв'язку навчання із життям: дуже актуальний принцип, що спирається на гносеологічні, соціологічні, загально-педагогічні та психологічні закономірності; учень має розуміти необхідність отримання знань та можливості їх реалізації [1, с. 67].

Усі вищезазначені принципи безпосередньо впливають на організацію навчання, і в першу чергу – на відбір навчальних матеріалів, котрий відбирається за певними критеріями. Так, методистом Н. І. Реутовим розроблені наступні критерії:

1. Орієнтованість моделі на навчання говоріння (допускаються різноманітні трансформації та розширення; задача має бути простою та доступною за структурою).

2. Опора на аналогічну структуру в англійській мові (урахування схожостей та відмінностей в обох мовах).

3. Поліфункціональність моделі, тобто можливість її використання в різних мовленнєвих ситуаціях та здатність її замінити більш складну з мовної точки зору структуру [3, с. 18].

На думку німецького вченого Г. Нойнера, тексти мають обиратися за шістьма основними критеріями: цільова установка, обсяг, тема, тип тексту, лінгвістичні форми та можливість використання на подальших уроках. Далі розглянемо ці критерії більш детально.

1. Постановка мети для роботи з текстом: це пов'язано в першу чергу з рівнем групи, що навчається. Занадто важкий текст може відштовхнути та де мотивувати учнів від навчання. З іншого боку, у завданні має бути чітко зазначено, який тип аудіювання буде перевірятися (з повним, частковим або загальним розумінням тексту).

2. Обсяг тексту: вчитель повинен оцінити, які зусилля необхідно буде докласти учню для реалізації поставленої мети. Для роботи з текстом також важливо розподіляти його на частини, адже завдання може полягати в роботі як з його фрагментом, так і з повним текстом.

3. Тема: існують численні тексти, які теоретично підходять для опрацювання на уроці другої ІМ, проте їхня тематика часто буває неактуальною в житті підлітків, або новою не лише з другої ІМ, а навіть і рідної, що значно ускладнює процес оволодіння темою. Тож треба ретельно підходити до вибору теми, враховуючи як вікові, так й індивідуальні особливості навчальної групи.

4. Тип тексту: учні повинні мати уявлення про часто використовувані та важливі типи текстів. Тим не менш, завжди постає питання проте, чи впорається обрана група з конкретним текстом, чи потребуватиме допомоги, та чи було ознайомлена з даним питанням на уроках першої ІМ.

5. Лінгвістичні форми: на перших уроках можна використовувати тексти з підвищеними вимогами, проте учні мають зрозуміти хоча б ключові поняття. Кожен текст повинен включати в себе якомога більше інтернаціоналізмів, або слів, що мають схоже значення із англійською мовою. Граматична структура речень теж не повинна бути складною, щоб учень міг більш вільно орієнтуватися в змісті.

6. Можливість використання на наступних уроках: тексти являють собою основу для вивчення ІМ. Це дає можливість інтегрувати тексти в систематичну роботу на уроках, а також вчити учнів самостійно працювати зі змістовним навантаженням тексту [4, с. 99].

Що стосується нашого вітчизняного методисту С.Ю. Ніколаєвої, то вона вважає, що тексти мають обиратися за такими критеріями:

- ідейно-виховна цінність текстів;
- пізнавальна цінність та науковість текстів;
- відповідність змісту віковим та індивідуальним особливостям учнів [2, с. 191].

Тож, як бачимо, правильно підібрані матеріали та завдання – це важливий крок на шляху до успішного навчання другої ІМ. Проте, це також досить складний процес, який потребує багато часу, уваги та досвіду, тому варто використовувати лише перевірені матеріали та джерела, що схвалені українськими або європейськими методистами.

Література

1. Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка: справоч. пособ. / Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько, С. И. Петрова. – Минск : Вышэйшая школа, 1992. – 445 с.

2. Ніколаєва С. Ю. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій (схеми і таблиці) : навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. — К. : Ленвіт, 2011. — 338 с.

3. Реутов Н. Об особенностях обучения немецкому языку как второму иностранному на базе английского в средних учебных заведениях / Н. И. Реутов // Иноземні мови. – К. : Ленвіт. - 2005. - №3. – С. 16-19.

4. Deutsch als zweite Fremdsprache / G. Neuner, B. Hufeisen, A. Kursisa, N. Marx, U. Koithan, S. Erlenwein. – Berlin, 2009. – 176 S.

*Ю.І. Хачик
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ

Розширення та якісні зміни характеру соціально-культурного змісту політики нашої держави та вихід на міжнародну арену, визнання нашої державності, інтернаціоналізація усіх сфер життя суспільства роблять іноземну мову реально значущою та важливою у практичній та інтелектуальній діяльності людини [3, с.201].

Наразі, недостатньо лише знати мову. Сучасний спеціаліст, в рамках своєї професійної компетентності, повинен володіти багатьма компетенціями, серед яких велику роль відіграє міжкультурна.

Даючи визначення поняттю міжкультурної компетенції, варто зазначити, що дане поняття нерозривно пов'язане з мультикультуралізмом і культурними відмінностями. Міжкультурна компетенція – здатність успішно взаємодіяти із представниками різних культур і національностей, а її метою є розвиток здатності особистості адаптуватися й успішно співпрацювати в іншокультурному середовищі [4, с.211].

Важливим завданням навчання міжкультурної компетенції є формування здібностей студентів брати участь у міжкультурному діалозі на основі принципів кооперації та взаємоповаги, з одночасним збереженням власної ідентичності. Міжкультурна компетенція студентів вищих навчальних закладів представляє собою особистісне утворення, яке включає в себе мотивацію до вивчення, порівняння культур і готовність до оновлення міжкультурного досвіду [4, с.212].

Існує тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов і міжкультурної комунікації. Кожен урок іноземної мови, де б він не проходив, в школі або ж у стінах ВНЗ – це практичне зіткнення з іншою культурою, перш за все через її основний носій – мову. Кожне іноземне слово відображає іноземну культуру, за кожним словом стоїть суб'єктивне, обумовлене лише даною мовною культурою, своєрідне враження про навколишній світ [3, с.202-203].

Значення мови в культурі будь-якого народу неможливо переоцінити. Мова – це інструмент культури, який формує особистість людини, яка саме через мову сприймає менталітет, традиції і звичаї свого народу, а також специфічний культурний образ світу [3, с.203].

При традиційному підході до вивчення іноземних мов, головна методика викладання полягала у читанні текстів іноземною мовою. Тематика побутового спілкування була представлена текстами що стосуються предметів повсякденного спілкування, однак, мало хто з подібних фахівців, начитавшись подібних текстів, міг адекватно повести себе в реальній ситуації, яка зажадала б застосування знань практичної іноземної мови, а не її масштабної літературної сторони. Таким чином, з чотирьох навичок володіння мовою, в практичному плані реалізувалася найпасивніша форма – читання. Подібне пасивне викладання іноземної мови на основі письмових текстів зводилося лише для того, щоб розуміти, а не створювати власний лінгвістичний досвід.

Сучасне тісне культурне спілкування змінило методику викладання іноземних мов. Тепер, викладачі прагнуть навчити практично використовувати наявний у запасі

лінгвістичний матеріал [4, с.212-213].

Зараз на базі вищої освіти викладання іноземної мови сприймається саме як засіб повсякденного спілкування з носіями іншої культури. Завданням вищої освіти – є формування широко освіченої людини, яка має у своєму арсеналі фундаментальну підготовку не тільки по вузьких спеціалізаціях, а й у широкому плані, наприклад, як вивчення іноземної мови без орієнтирів на обрану професію, тобто технічні фахівці повинні володіти не тільки і не стільки технічною англійською, або іншою іноземною мовою, а й вміти її застосовувати, перш за все, з подібними ж фахівцями, що говорять іншою іноземною мовою.

Максимальний розвиток комунікативних здібностей — основне перспективе, але дуже нелегке завдання, що стоїть перед викладачами іноземних мов. Для його вирішення необхідно освоїти і нові методи викладання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів володіння мовою, і принципово нові навчальні матеріали, за допомогою яких можна навчити людей ефективно спілкуватися. При цьому, неправильно було б відмовлятися від усіх старих методик [2, с.56-59].

Головна відповідь на питання про рішення актуального завдання навчання іноземних мов як засобу комунікації між представниками різних народів і культур полягає в тому, що мови повинні вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, що говорять на цих мовах

Підготовка з іноземної мови у вищій школі потребує удосконалення системи організації навчання, створення ефективних дидактичних систем, нових технологій і методів навчання, які могли б забезпечити інтенсивне оволодіння системою знань і на цій основі – суттєве підвищення рівня самостійної пізнавальної діяльності студентів [2, с.62-65].

Отже, головною метою навчання іноземної мови визначається формування **іншомовної професійної комунікативної компетенції**, яку розуміють як здатність до міжкультурного іншомовного спілкування.

Численними дослідженнями доведено, що використання країнознавчої та культурознавчої інформації у навчальному процесі забезпечує підвищення пізнавальної активності студентів, розширює їхні комунікативні можливості, сприяє створенню позитивної мотивації на занятті, надає стимул для самостійної роботи над мовою, допомагає у вирішенні практичних та виховних завдань предмета [2, с.72].

Інтерактивна діяльність включає організацію і розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаєморозуміння, взаємодію, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу. Слід зазначити такі з них, як: інформаційні-комунікаційні технології, проектні технології, навчання у співробітництві, ситуаційне навчання, технології мовного портфолію, ігрову діяльність, підготовку презентацій, mind mapping тощо. Завдяки таким технологіям підвищується мотивованість студентів до набуття ними необхідних компетенцій, відбувається суттєва активізація освітнього процесу. Доцільним є використання автентичних матеріалів як джерела екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації. Це вважається найважливішим способом залучення студентів до вивчення культури іншої країни: тематичні, краєзнавчі, художні тексти, також діалоги, вірші, пісні, листи, інтерв'ю, аудіозаписи, відеоролики. Ефективним є опрацювання актуальних статей з періодичних друкованих та online-видань. Студентам може бути запропоноване таке творче завдання як намалювати політичну карикатуру, щоб висловити свою точку зору на ту чи іншу тему, подію або явище. Такий вид навчальної діяльності є для студентів стимулом, мотивувальним фактором, оскільки він пропонує цікаву, релевантну, тематичну і різноманітну інформацію. Відбувається зосередження уваги на різних аспектах суспільного життя і культури країни; стимулюються дискусії з актуальних питань, які висвітлюються в статтях. Все це викликає автентичну реакцію і є одним з основних засобів ознайомлення із сучасною культурою країни, мова якої вивчається [1, с.116-117].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що міжкультурна комунікація передбачає подолання не лише мовного бар'єру, але й, що є дуже важливим, культурного. Формування міжкультурної комунікації є нагальним завданням, що викликане глобальними

світовими процесами. І саме мовна освіта покликана виконати цю важливу місію. Навчальна діяльність має бути спрямована на глибше вивчення культури носіїв мови, їх способу життя, національного характеру та менталітету.

Література

1. Приходько Н.Г. Формування міжкультурної комунікації у процесі опанування іноземною мовою / Н.Г. Приходько // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (5 березня 2016 р.). — К.: КНЕУ, 2016. — с. 115-117

2. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С.Г. Тер-Минасова. — М.: Слово, 2000. — 264 с.

3. Тупченко В.В. викладання іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації у вищій школі / В.В. Тупченко // Духовність особистості: методологія, теорія і практика (№ 5). — 2013. — с. 199-204

4. Федоренко С. Л. Формування міжкультурної комунікативної компетенції майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки і бізнесу / С. Л. Федоренко // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (15 березня 2016 р.). — К.: КНЕУ, 2016. — с. 210-213

*М.С. Шупова
м. Маріуполь*

ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ

Знання іноземних мов на початку ХХІ століття є життєвою необхідністю для фахівця у будь-якій галузі в зв'язку з розвитком процесів глобалізації, розширенням сфери міжнародного спілкування, інтенсифікацією міжкультурних обмінів, розвитком інтернаціонального туризму, активізацією ділових стосунків із закордонними партнерами. Саме тому в сучасній системі вищої освіти володіння студентами іноземною мовою (найчастіше англійською) розглядається як одне з пріоритетних завдань.

У науковій думці тема співвіднесення традиційних та інноваційних підходів у викладанні іноземних мов актуалізувалася порівняно недавно. Сьогодні існує значна кількість відповідних публікацій, проте у більшості з них увага акцентується на інноваційних підходах, а традиційним зазвичай відводиться другорядне місце або вони взагалі опускаються.

Важливість вивчення іноземних мов була обґрунтована в розвинених країнах Європи ще в 60 – 70-ті рр. ХХ ст. Саме тоді Рада Європи вжила заходів, які спрямовані на розробку програми вдосконалення системи навчання іноземних мов. Це сприяло появі досліджень, присвячених проблемам інтенсифікації та оптимізації навчання іноземних мов. При цьому основним підходом у навчанні мов було визнано комунікативний системно-діяльнісний підхід. Суть його полягає в тому, що відбувається впорядковане, систематизоване і взаємспіввідносне навчання іноземної мови як засобу спілкування в умовах модельованої під час навчальних занять мовленнєвої діяльності, як невід'ємної складової екстралінгвістичної діяльності. При цьому відбувається систематизація взаємовідносин між усіма компонентами змісту навчання: системою загальної діяльності, системою мовленнєвої діяльності, системою мовленнєвого спілкування, системою мови, що вивчається, системним зіставленням іноземної та рідної мов, системою мовленнєвих механізмів, системою мовленнєвих продуктів – текстів, системою структурно- мовленнєвих утворень, процесом опанування іноземною мовою, системою мовленнєвої поведінки людини [5, с. 320]. Завдяки цьому підходу у навчанні формується, реалізується і діє система володіння іноземною мовою як засобом спілкування. У такому разі мета навчання іноземних мов полягає у формуванні у студента певного набору компетенцій:

1) лінгвістичної компетенції, пов'язаної з опануванням мовних форм, тобто з розвитком

лексичних, фонетичних та граматичних мовленнєвих навичок;

2) соціолінгвістичної компетенції, завдяки розвитку здатності здійснювати вибір мовних форм, використовувати і трансформувати їх залежно від контексту, враховувати семантичні особливості слів і виразів, їхні конотативні та денотативні значення, передбачати яку реакцію вони можуть викликати в аудиторії;

3) соціокультурної компетенції – толерантності, готовності й здатності доведення діалогу культур;

4) стратегічної компетенції – здатності ефективно брати участь у спілкуванні, обираючи для цього вірну стратегію;

5) дискурсивної компетенції – здатності поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби; знання і володіння різними прийомами отримання і передачі інформації, компенсаторними вміннями, мовою тіла та паралінгвістичними засобами (темп мовлення, тембр голосу, гучність, тон тощо);

б) соціальної компетенції, що передбачає готовність і прагнення співпрацювати з іншими, упевненість у власних силах, а також вміння слухати й цінувати думку інших, емпатію, розуміння інших людей, вміння справитися з конфліктною ситуацією, прагнення до досягнення компромісу як елементу ділового спілкування, ведення конструктивної комунікації, партнерства і співробітництва.

Функціонування механізмів породження і смислового сприйняття мовленнєвих висловлювань, що утворюють доцільну для навчання іноземних мов систему. Мовленнєві механізми формуються у людини на основі рідної мови, найбільш значущими з них є механізми породження мовленнєвого висловлювання, смислового сприйняття, механізм взаємодії короткотривалої та довготривалої пам'яті, а також механізм вірогіднісного прогнозування у мовленні. Усе це дозволяє створити психолінгвістичну модель процесу володіння іноземною мовою як засобом спілкування. Сформовані на матеріалі рідної мови мовленнєві механізми мають бути не просто переведені на новий семіотичний код (іншу мову), а взаємодія рідної та іноземної мов має бути налагоджено через мову-посередник, сформовану в процесі іншомовного спілкування, т.т. Мови перекладу та аналізу. Слід зазначити, що мова- посередник має поступово згортатися й автоматизуватися для того, щоб автентичне мовлення функціонувало у спілкуванні без помітних затримок у часі. На додачу до сказаного вище слід зазначити, що комунікативний системно-діяльнісний підхід має обов'язково здійснюватися у контекст і взаємодії культур. За сучасних умов, коли освітні інститути України стають усе більше орієнтованими на моделі європейської та американської систем освіти, прагнучи інтегруватися до єдиного освітнього простору через залучення до Болонського процесу, існує потреба у впровадженні ціннісного підходу до вивчення іноземних мов. При цьому будь-яка мова у процесі вивчення має сприйматися не як набір фонетичних і лексичних одиниць, граматичних структур і правил, а як своєрідний спосіб мислення, сприйняття навколишньої дійсності, картина світу представників певної культури. Адже саме мова є найкращим способом для ознайомлення і розуміння культури її носіїв.

Навчання іноземної мови, в основу якого покладено співвіднесення її з рідною мовою студента, дає можливість зіставити інші культури зі своєю власною, побачити й усвідомити оригінальність і унікальність кожної з них, розвивати толерантне ставлення до представників інших культур, а також проаналізувати цінність власної культури.

Отже, в контексті модернізації системи освіти України навчання іноземних мов передбачає передовсім розвиток комунікативних умінь та навичок студентів з метою використання мовних засобів іноземної мови в різного роду діяльності для досягнення власних цілей. При цьому необхідно зазначити, що розвиток комунікативного системно-діяльнісного підходу у вивченні іноземних мов, впровадження інноваційних технологій навчання має здійснюватися з опорою на історичний досвід і традиції, які враховують етнічну специфіку і соціокультурний аспект. Крім того, сучасні світові глобалізаційні процеси й тенденції економічного розвитку країн потребують навчання людини впродовж усього життя та

спрямовують на самоосвіту. Тому як вивчення, так і використання іноземних мов виходить далеко за межі обов'язкової освіти, і потребує вивчення їх упродовж усього життя.

Література

1. Авсюкевич Ю. С. Принципи навчання англomовної презентації студентів економічних напрямків / Ю. С. Авсюкевич // Іноземні мови. – 2008. – №1. – С. 25–30.
2. Гончаренко С. У. І насамперед – прикладна наука / С. У. Гончаренко // Методика. – 2003. - №3. – С. 6 – 9.
3. Маслыко А. Е. Коммуникативная методика обучения иностранным языкам как способ реализации Программы Совета Европы —Language learning for European citizenship // А. Е. Маслыко. – Минск, 1998. – 224 с.
4. Миленкова Р. В. Інноваційна культура: методичний супровід формування: навч.-метод. посіб. / Р.В. Міленкова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 75 с.
5. Сисоєва С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. Зб. навч. пр. / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – у 2ч. – Ч.1. – К., 2001. – С. 45 – 53.
6. Фомина Т. Н. Инновационные технологии в преподавании иностранных языков в неязыковом ВУЗе / Т. Н. Фомина, Т. Г. Зеленова // Ярославский педагогический вестник. – 2003. - № 1 (34). – С. 36 – 42.

*М.О. Яшкова
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРАВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ОСВІТНІХ БЛОГАХ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ

Основною метою навчання іноземних мов в загальноосвітній школі є розвиток здібностей учнів використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Як зазначено у «Державних стандартах базової і повної середньої освіти» – формування в учнів умінь і навичок іншомовного спілкування передбачає досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах. Компетентність у навчанні мов часто асоціюється з поняттям «комунікативна компетенція» [1, с. 24].

Комунікативна компетенція – це знання, уміння та навички, необхідні для розуміння іноземної мови та породження власної програми мовленнєвої поведінки, адекватної цілям та ситуаціям спілкування.

Розумінню сутності поняття комунікативної компетенції сприяє аналіз його структури, що складається з таких чинників:

а) мовленнєвої компетенції, що ґрунтується на чотирьох видах компетенцій: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі;

б) мовної компетенції, що є інтегративною та включає мовні знання (лексичні, граматичні, фонетичні та орфографічні) та відповідні навички. Знання лише мовного матеріалу не забезпечує формування мовленнєвих умінь, учні мають здобути відповідні мовні знання, і в них необхідно сформувати конкретні мовленнєві навички для створення та розпізнання інформації;

в) дискурсивної компетенції, що включає комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей-зразків;

г) соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції, що включає сформованість в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дозволяє асоціювати з мовною одиницею ту ж інформацію, що і носій мови, і досягти у такий спосіб повноцінної комунікації;

д) стратегічної компетенції, що передбачає вміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань; розвиток здатності учнів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати і розуміти інших, планувати навчальний процес, вміння адекватної оцінки та самооцінки [2, с. 130].

Далі розглянемо на конкретних прикладах, як блог-технології можуть бути використані в навчальному процесі з метою вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції, а саме які вправи та типи текстів ми вважаємо доцільними при написанні веб-блогів.

1. Написання особистого/офіційного листа

Завдання: *Sie haben vor einer Woche Ihren Geburtstag gefeiert. Ein Freund/Eine Freundin von Ihnen konnte nicht zu Ihrer Feier kommen, weil er/sie krank war. – Beschreiben Sie: Wie war die Feier? – Begründen Sie: Welches Geschenk finden Sie besonders toll und warum? – Machen Sie einen Vorschlag für ein Treffen.*

Schreiben Sie eine E-Mail (circa 80 Wörter). Schreiben Sie etwas zu allen drei Punkten. Achten Sie auf den Textaufbau (Anrede, Einleitung, Reihenfolge der Inhaltspunkte, Schluss).

Даний вид вправи передбачає два етапи його виконання: на першому етапі учні ознайомлюються зі зразком тексту листа і аналізують особливості його побудови; на другому – репродукують текст-зразок, використовуючи допоміжну інформацію щодо його логічного плану, мовленнєвих зразків та засобів міжфразового зв'язку. Також учні мають змогу використовувати кліше, які є характерними неофіційному типу листування.

2. Написання короткого твору за темою.

Завдання: *Sie haben im Fernsehen eine Diskussionssendung zum Thema „Persönliche Kontakte und Internet“ gesehen. Im Online-Gästebuch der Sendung finden Sie folgende Meinung: Ich finde es schlimm, das persönliche Treffen immer seltener werden. Freunde wohnen oft sehr weit auseinander. Und da ist man dann schon froh über das Internet. Aber Kontakte im Internet können doch persönliche Treffen nicht ersetzen!*

Schreiben Sie nun Ihre Meinung zum Thema (circa 80 Wörter).

Наступний вид вправи – написання короткого твору за темою, яке має демонструвати вміння учнів чітко формулювати думки і логічно їх обґрунтовувати, використовуючи необхідні факти та приклади [4].

3. Виконання завдань за запропонованими електронними посиланнями.

Erfahren Sie mehr über verschiedene Berufe in Deutschland!

Завдання: *<http://portal.berufe-universum.de> Klicken Sie oben rechts auf «Berufe suchen». Wählen Sie einen Beruf aus der folgenden Berufsliste: Musiklehrer, Modistin, Maler bzw. Lackierer. Antworten Sie in Kommentaren auf folgende Fragen: Was für einen Beruf haben Sie aus der Liste gewählt? Wo arbeitet man in diesem Beruf? Welche Eigenschaften soll man besitzen, um solchen Beruf auszuüben? Wie viel verdient man in diesem Beruf? Alle Infos können Sie auf dieser Seite finden! Viel Spaß!!*

Ціль вправи – сформулювати в учнів вміння спочатку обробити, а потім вилучити потрібну інформацію, проаналізувати її та сформулювати своє ставлення до нагальної проблеми/питання [3].

4. Написання короткого персонального оголошення.

Завдання: *Schreibt eine kurze Anzeige in der Online-Zeitung über die Eröffnung der neuen Deutschschule. Beispiel des Oголошення: Deutsch für das Studium*

Sie sind jung und brauchen die deutsche Sprache, um in Deutschland zu studieren oder zu arbeiten. Kommen Sie zu uns und lernen Sie intensiv mit 5 Stunden am Tag Sprechen, Lesen, Schreiben und Hören! Kleine Gruppen, erfahrene Lehrer.

„Deutsch für alle!“ Tel.: 089 – 35456744

Після ознайомлення з автентичним оголошенням, учні продукують свою персональну

об'яву згідно з правилами її написання.

5. Коментування цитати або картини.

Завдання: *Schauen Sie sich das Bild an! Beruf...und Familie. Wie könnte man beides unter einen Hut bringen? Ist es überhaupt möglich? Schreiben Sie bitte Ihre Meinung dazu in den Kommentaren!*

Письмовий опис картини/цитати сприяє закріпленню лексичного матеріалу, розвитку асоціативного мислення та розвитку навичок письма [3].

Висновок. Перед тим, як почати роботу у початковому блозі, вчитель і учні мають пройти вищезазначені етапи навчання письма. На дотекстовому етапі учні повинні обговорити і сформулювати тему повідомлення або розглянути зразки типових повідомлень різних видів та стилів, створених носіями мови у блогах. Далі, на цьому ж етапі, слід здійснити пошук інформації (індивідуально і в групах). Це може бути також прикладами листів або оголошень іноземною мовою (німецькою), але підготовлені вже не вчителем, а учнями. На текстовому етапі учні вже повинні створити свій текст (тип тексту обирається вчителем), а вчитель, у свою чергу, повинен прокоментувати й відредагувати написане учнем повідомлення. На післятекстовому етапі вчитель повинен оцінити повідомлення учня. Тільки після цього, вчитель і учні можуть розпочати процес навчання у блозі.

Особливостями вправ, які використовуються вчителем іноземної мови у блозі, є те, що вони націлені на закріплення лексичного матеріалу, розвиток асоціативного мовлення, розвиток навичок читання та письма.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов, Страсбург. – К.: Ленвіт, 2003. – 262 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С. Ю. Ніколаєва – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
3. Яшкова М. О. Mein Deutschunterricht (блог) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://deutsch967.wordpress.com>.
4. Goethe Institut Übungsmaterialien [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.goethe.de/de/spr/kup/prf/prf/gzb1/ueb.html>

СЕКЦІЯ ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*В.І.Аврамова
м. Маріуполь*

ГЕНЕЗА ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ

Детектив порівняно з іншими жанрами літератури виник недавно. В наш час виходить безліч детективної літератури, але вона ніяк не може зрівнятися з першопрохідцями цього жанру, такими як : Едгар Алан По, Артур Конан Дойл, Агата Крісті та Гілберт Кіт Честертон. Їхні детективні твори визнано найкращими широкою читацькою публікою. Але що ж собою являє сам детектив як літературний жанр?

Детектив – це художній твір з особливим сюжетом, в основі якого лежить конфлікт добра зі злом. Але це не просто конфлікт, а конфлікт-загадка. Звичайно, це злочин, але увага читача прикута скоріше до загадкових обставин справи, ніж до самого злочину. Кульмінація детектива - розв'язок загадки. Оповідання прив'язане до логічного процесу, за допомогою якого слідчий приходиться до розкриття таємниці. Тому, можна з упевненістю сказати, що у детективному оповіданні зміст є головнішим за форму.

У свою чергу Л.І. Чернавіна у статті «Детективні новели Едгара Алана По (до питання про джерела детективного жанру)» зауважує, що сам термін «детективний жанр» був прийнятий в радянському літературознавстві для позначення роману, розповіді, кіносценарію та драми, в яких основним змістом є розшук, розслідування з метою виявити злочинця або порушника закону. Тобто, під детективним жанром мається на увазі розповідь про сищика, який розслідує скоєний злочин. [2, с.37].

У квітні, 1841 року, разом з виходом у світ новели «Вбивство на вулиці Морг» талановитого американського письменника Едгара Алана По «народився» і сам детективний жанр. За першим «логічним оповіданням», як називав його сам автор, вийшли ще два: «Таємниці Марі Піці» і «Викрадений лист» (1842—1844). Саме завдяки цим «логічним оповіданням» був не тільки відкритий новий, досі невідомий жанр, а й закладені його основні принципи.

На той час у великих містах була дуже розвинута журналістика, що й допомогло саме тому теми про злочини, вбивства та їхнє розслідування стали не аби якими популярними. На сторінках газет почали з'являтися репортажі з карної хроніки. Можна навіть допустити, що саме ці газетні кримінальні репортажі являється безпосередніми попередниками детективу як літературного жанру.

Через деякий час, коли жанр детектива здобув достатньої популярності, літературознавці і критики почали аналізувати правила, за якими цей жанр може ефективно функціонувати. Так, С.П. Бавин у «Зарубіжному детективі ХХ століття» пише, що самий ґрунтовний звіт законів представив в 1928 році англієць С. С. ван Дайн, та назвав його «Двадцять правил для тих, хто пише детективи». Проаналізувавши цей звіт законів, вважаємо, що найголовнішим у детективному оповіданні є те, що історія повинна бути грою лише між детективом і злочинцем; людина, яка займається розкриттям злочину, не може бути злочинцем; обов'язковим злочином в детективному оповіданні є вбивство; історія може містити лише одного детектива; у свою чергу злочинець повинен бути одним із тих дійових осіб, які є добре відомими читачеві та ні в якому разі не може бути професійним злодієм; спосіб скоєння вбивства і методика його розслідування повинні бути розумними, обґрунтованими з наукової точки зору; є забороненим пояснювати таємницю нещасним випадком або самогубством та ще одне важливе правило, що автору детективів слід уникати всіляких шаблонних рішень, ідей.

Таким чином, ми бачимо, що правила написання детективного оповідання не втратили своєї сили навіть через 89 років. Письменники й досі дотримуються більшої частини з них.

Тож, очевидно, що детектив як особливий різновид пригодницької літератури народився

в ХІХ столітті, в епоху романтизму, і генетично пов'язаний з романтичною естетикою, з тими принципами типізації, які тоді склалися. Початок класичної детективної літератури пов'язують з ім'ям американського письменника Едгара По, який в новелі «Вбивство на вулиці Морг» (1841р) вперше вивів образ детектива-любителя, наділеного надзвичайними здібностями до логічного аналізу. Але, слід взяти до уваги той факт, що аналізуючи твори Даніеля Дефо з Робінзоном Крузо у головній ролі, дослідники теорії літератури знаходять у них елементи детективної літератури (пригодницький, загадковий сюжет). А основна ознака детектива як жанру якраз - наявність у творі якоїсь загадкового пригоди, обставини, що є невідомою і яку потрібно з'ясувати.

Тож, не дивлячись на той факт, що детективна література стала популярною лише нещодавно та вважається сучасною, вона має дуже глибокі коріння. Засновником детективного жанру прийнято вважати Едгара Алана По, але елементи детективного оповідання зустрічаються у Даніеля Дефо, який «випередив» Едгара Алана По майже на сто років.

Література

1. Бавин С.П. Зарубежный детектив XX века: Популярная библиографическая энциклопедия / С.П. Бавин. – М.: Кн. палата, 1991. – 202 с.
2. Чернавина Л.И. Детективные новеллы Э.А. По (К вопросу об истоках детективного жанра) / Л.И.Чернавина // Очерки по зарубежной литературе. – 1969. – Вып. 1. – с. 36-54.

*Г. В.Арабаджи
м. Маріуполь*

РОЛЬ ІДЕЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОГО ІСНУВАННЯ У ДРАМАХ АБСУРДУ С. БЕККЕТА ТА Г. ПІНТЕРА

Актуальність роботи пояснюється тим, що хоча драми абсурду починають свій життєвий цикл у середині ХХ ст., театр абсурду досі предстє перед глядачем незрозумілим створінням, неканонічна зовнішня форма якого приховує складний для осягнення філософський зміст.

З огляду на це, цікавим буде дослідити яку роль ідея екзистенціального існування має для змістовного рівня драм абсурду Семюела Беккета «Чекаючи на Годо» і Гарольда Пінтера «Сторож», беручи до уваги той факт, що зазначена драма Г. Пінтера була створена дещо пізніше, ніж «Чекаючи на Годо». Тому можна зробити припущення, що драми абсурду не є однорідним явищем, і ступінь зображеного авторами екзистенціального існування кожного твору має різне значення у розкритті його ідейних пластів.

Перш за все потрібно пригадати те, що ХХ століття – це час, коли людство як ніколи раніше критично переосмислює існуючий суспільний устрій. Світові війни, революції зумовлюють появу нових філософських течій, однією з яких є екзистенціальна філософія. Можна стверджувати, що ця філософія є прямим відображенням духовної кризи тогочасності, де панівні песимістичні настрої наскрізь проникнені відчаєм та незадоволенням, відчуттям абсурдності навколишнього світу [4].

Саме під впливом філософії екзистенціалізму на початку 50-х років ХХ ст. на сценах Франції з'являються драми абсурду, які були сприйняті глядачами з деякою обережністю. Хоча драми абсурду мали театральну направленість, їм були притаманні суттєві відмінності від звичного в літературі поняття «драми» як жанру театру, мистецтва. Наприклад, у драмах абсурду була «відсутня свідома настановна на сатиричне висвітлення подій і персонажів» [3, с. 116]. Крім того, замість динамізму розгортання подій спостерігається статичність, через що зростає роль пустоти, адже дійові особи драм абсурду не чують один одного, їхні репліки суперечливі.

Не буде перебільшенням сказати, що написаний у 1949 р. С. Беккетом твір «Чекаючи на Годо» є безперечним прикладом драми абсурду, яка втілює у собі бунт проти будь-яких правил, проти «здорового глузду». Наче скульптор, який позбавляється зайвих ліній при

створенні якогось об'єкту мистецтва, Беккет позбавляється майже усього, що ми вважали цінним для класичного театру [1].

Наприклад, у драмі «Чекаючи на Годо» присутні два головних персонажі Володимир та Естрагон (героями їх назвати було б недоречно), які нескінченно та даремно чекають когось на ім'я Годо. Однак невідомо і те, чому вони ждуть цю людину, та й вони самі не знають, ким є цей Годо, і чи існує він насправді. Як результат, їх бездієвість, що триває багато часу, не залишає місця для співпереживання.

Також у драмі спостерігається відсутність згадок про конкретність часово-просторового виміру, у якому знаходяться Володимир та Естрагон, бо як стає зрозумілим, вони й самі того не знають. Така ізольованість персонажів від зображеного зовнішнього світу призводить до неспроможності спілкування одного з одним. Крім того, постійно повторюванні фрази Володимира та Естрагона знищують будь-яку надію на їх взаєморозуміння.

Отже, притаманні екзистенціальній естетиці риси в повній мірі були реалізовані С. Беккетом у драмі «Чекаючи на Годо», оскільки дійові особи підвладні настроям безнадійності та безмістовності буття, що у значній мірі впливає на процес комунікації героїв. Відтак статичність домінує як на структурному, так і на змістовному рівнях драми, що є характерним для абсурдистської літератури.

При дослідженні драми Г. Пінтера «Сторож», яка була написана у 1960 р., був встановлен безсумнівний вплив естетики Беккета на творчість цього письменника-драматурга, хоча й можна прослідити деяку трансформацію абсурдності в його творі [1].

Необхідно зазначити, що у драмі «Сторож» посилюються ідеї екзистенціального існування, не зважаючи на розширення кола дійових осіб до трьох – бездомний Девіс та два брати, власники дому – Астон і Мік (у порівнянні з двома у Беккета), та й це не змінює абсурдності комунікативних актів. Усі троє дуже часто не чують один одного і говорять у «порожнечу», повторюючи одні й ті самі репліки.

Як і в «Чекаючи на Годо», так і у «Сторожі» останній епізод має майже однакову побудову: Естрагон хоче піти від Володимира, але і так не зрушає з місця; Девіс хоче покинути житло братів, але залишається у первісному стані.

З іншого боку, початок драми Пінтера побудован у традиційних канонах, що було неприйнятним для Беккета. Правдоподібність життєвої ситуації Девіса, який пізніше стане важелем соціально-психологічного конфлікту, навіть не визиває сумнівів, адже бажання арендувати житло для бездомного не є неприродним. Та й сама кімнатка, завалена безліччю речей, допомагає побудувати часово-просторові кордони у «Сторожі». Тому можна сказати, що сюжет та побудова драми знаходяться у протиріччі із зовнішньою правдоподібністю.

Отже, у ХХІ сторіччі увага глядачів досі прикута до драм абсурду, де через дійових осіб змальоване сучасне людство, яке неспроможне зрозуміти зміни у світі та приймає неминучість без опору. С. Беккет, як один із засновників драми абсурду, прикладом свого твору «Чекаючи на Годо», заперечує канонічну побудову драми, адже у драмах абсурду статичність замінює динамізм дії. Знаходячись у центрі зовсім незрозумілих обставин, дійові особи не можуть порозумітися, адже їх начебто діалог насправді сприймається як два монологи.

У свою чергу, Г. Пінтер у драмі «Сторож» дещо трансформує абсурдність, хоча й можна прослідити вплив естетики абсурду Беккета на світосприйняття письменника. Не дивлячись на те, що у зазначеній драмі кількість дійових осіб збільшена, а правдоподібність життєвої ситуації не викликає сумнівів, ідея екзистенціального існування досягає нових висот. Так, вже не здається абсурдним думка, що люди ніколи не зможуть знайти спільної мови та зрозуміти один одного, про що стверджує один із засновників драм абсурду Ежен Іюнеско: *«...абсурд так заповнився собою реальністю, що реальності і реалізми кажуться нам столь же правдивими, сколь абсурдними, а абсурд кажутся реальностью...»* [2].

Література

1. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Центр

учбової літератури, 2009. – 488 с.

2. Ионеско Э. Есть ли будущее у театра абсурда [Электронный ресурс] / Э. Ионеско // Сборник статей и публикаций. – 2005. – С. 191-195. – Режим доступа : http://www.ec-dejavu.ru/a/Absurd_b.html

3. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Радян. шк., 1971. – 485 с.

4. Сілаєва Т. О. Філософія: курс лекцій / Т. О. Сілаєва. – Тернопіль: СМП «Астон», 2000. – 160 с.

*В.Р. Баглюк
м. Маріуполь*

ЖАНРОВА СИСТЕМА МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Актуальність дослідження зумовлена потребою вивчення масової літератури, а саме її генези становлення та жанрової системи. Дослідження феномена масовості, незважаючи на те, що сама тема розробляється вже давно, в теоретичному плані просунулася не дуже далеко – це є другою причиною актуальності розробки даної теми. Також відсутність уявлення про склад масової літератури, нерозробленість відповідного понятійно-термінологічного апарату обумовлює актуальність дослідження ідентифікаційних характеристик конкретних явищ.

Мета дослідження вивчити феномен масової літератури з точки зору жанрової системи.

Треба зазначити, що кожний жанр масової літератури існує як елемент системи. У свою чергу жанрова система (або система жанрів) – це «відносна стійка єдність жанрових форм» [1, с.132].

Категорія жанру в масовій літературі є головною для з'ясування природи цієї літератури. Канонічний початок лежить в основі всіх жанрово-тематичних різновидів масової літератури. У масовій літературі вироблені жорсткі жанрово-тематичні канони, що являють собою формально-змістовні моделі прозових творів, що пропонують певну сюжетну схему і володіють спільністю тематикою, усталеним набором дійових осіб і типів героїв. Канонічний початок і типові шаблони лежать в основі всіх жанрово-тематичних різновидів масової літератури.

У ході дослідження було виявлено таку класифікацію складових жанрово-тематичних канонів. Автор першої Микола Мельников, він перераховує такі складові «жанрово-тематичних канонів» масової літератури: сюжетна схема, тематика, набір дійових осіб (підкорених сюжетній функції), клішовані елементи художньої форми (шаблони, стереотипи, канонічні прийоми) [2, 179].

Незважаючи на жорсткість жанрового канону, автори включають до нього елементи інших жанрів, якщо вони не порушують головної схеми. Завдяки таким жанровим експериментам можуть утворюватися нові жанри, які поступово відгалужуються від вихідного за умови, що мають комерційний успіх: так сталося із жанрами жіночого, іронічного детективу (відгалуження звичайного детективу) і чикліт (відгалуження сучасного романсу) [3, 83].

Сучасний жанровий репертуар зарубіжної масової літератури зафіксовано в енциклопедіях, наприклад, в електронній «Вікіпедії»: дамський роман (Romance), пригодницький «бойовик» (Action adventure), фентезі (Fantasy), детектив (Mystery, detective fiction, whodunit), поліцейський роман (Police Procedural), кримінальна проза (Crime fiction), трилер (Thrillers), юридичний трилер (Legal thriller), техно-трилер (Techno-thriller), наукова фантастика (Science fiction, SF or sci-fi), вестерн (Western), «література про нещастя» (Misery lit, mis lit, misery memoirs, misery porn), готика (Gothic, Gothic horror), чикліт (Chick Lit), чарівна казка (Fairy Tale, fairy story), дистопія (Dystopia), шпигунська проза (Spy Fiction), сімейна сага (Family Saga), духовна проза (Inspirational fiction), класика (Classics), підліткова проза (Young Adult), християнська проза (Christian Fiction), історична проза (Historical fiction), мемуари / автобіографії (Memoir / autobiography) [4, с.1].

Жанрова система масової літератури має національно-специфічний характер. Так, за

спостереженням Петра Рихла, у *США* переважають кримінально-політичний детектив за участю супермена-слідчого, військово-пригодницький роман з еротичними елементами, виробничий роман з претензією на викривальність, авантюрний роман, стилізований під історію фірми, клану, сім'ї. В *Англії* письменники виявляють більшу схильність до класичного детективу, псевдоісторичного колоніального роману, бойовика, стилізованого під документальний роман, жанрів історичної хроніки, утопії.

Однак, незважаючи на національну специфіку жанрових систем масової літератури, в останні десятиліття з'явилася тенденція до уніфікації та інтернаціоналізації всіх жанрів.

Жанрову систему масової літератури не можна зводити винятково до жанрів художньої прози. Треба звернути увагу, що є популярна література «nonfiction», що в останні роки стрімко розвивається. Звісно, саме поняття «нехудожньої літератури» як позбавленої вимислу, «фікційності», неоднозначне. На пострадянському просторі до нон-фікшнлітератури зараховують інтелектуальні жанри (наукові монографії), і науково-популярну продукцію, і документалістику (мемуари, біографії), і так звану «літературну журналістику» (газетно-журнальні есе, колонки, розслідування). Гадаємо, що серед усіх жанрів літератури «non-fiction» слід відокремити популярні, які функціонують за законами масової літератури [5, с.25].

Отже, жанр на полі масової літератури діє як потужний інструмент її самоорганізації. Проявлений прямо і зримо, він є дороговказом для автора, видавця, читача і критика. Жанр за допомогою свого інваріанту-канону виражає ідею максимальної стандартизації, що дає змогу міркувати про «формульність» популярної белетристики. Жанром диктується вибір персонажів, сюжету, місця й часу дії, мови і стилю в кожному творі. Однак не варто уявляти жанри масової літератури як винятково «жорсткі», раз і назавжди зафіксовані утворення. Вони можуть розвиватися, видозмінюватися, зливатися з іншими жанрами, у тому числі й не літературними, наповнюватися локальним змістом.

Таким чином, жанрова система сучасної масової літератури, охоплюючи популярну белетристику й літературу нон-фікшн, націлена на максимальне задоволення читачьких запитів та інтересів. Групування жанрів здійснюється на основі їхньої адресованості конкретній публіці, що має вікові, гендерні, етнічні, соціальні характеристики. Система жанрів – це рухливе утворення, яке віддзеркалює суспільно-психологічні, культурні трансформації й енергійно адаптується до ринкових процесів.

Жанровий репертуар сучасної вітчизняної масової літератури досить широкий. Жанрове ядро складають детектив, авантюрно-пригодницький роман і бойовик як його різновид, фантастика (наукова і фентезі), дамський (жіночий, любовний, рожевий) роман, історичний роман. Крім того, до сучасної масової літератури можна віднести тексти шлягерів, дитячі книги для «найменших»: вірші та авторські казки, підліткові пригодницькі повісті, повісті для дівчаток. На масового читача зорієнтовані також деякі види документальної літератури. У їх числі популярні біографії «зірок», журналістські розслідування та ін.

Література

1. Волков А. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / А. Волков. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 634 с.
2. Мельников Н. Г. Массовая литература. Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины. / Н. Г. Мельников., 2000.
3. Литовская М. А. Массовая литература сегодня / М. А. Литовская, Н. А. Купина, Н. А. Николина. – Москва: Флинта, 2009. – 424 с.
4. Genre fiction [Електронний ресурс] // 2017 – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Genre_fiction.
5. Черняк М. А. Феномен массовой литературы XX века / М. А. Черняк. – Спб: РГПУ им. А.И.Герцена, 2005.

О. В. Глуховська

Е. М. РЕМАРК «ЖИТТЯ ВБОРГ»: ХРОНОТОП ЛІКАРНІ

Актуальність даної роботи полягає в тому, що питання хронотопу залишається відкритим серед дослідників. Людина завжди є центром літературного світу. Тому вона пов'язана с такими поняттями як «час» та «простір», чому відносять єдиний термін «хронотоп».

Під поняттям «хронотоп», який є предметом дослідження, ми розуміємо взаємозв'язок часових і просторових відносин. Вперше термін «хронотоп» був використаний в психології Ухтомским. Широке поширення в літературознавстві, а потім в естетиці отримав завдяки працям Бахтіна М. М. Бахтін, зазначив, що «хронотоп - істотний взаємозв'язок часових і просторових відносин, художньо освоєних у літературі або в літературному творі». [1, с.245].

Роман «Життя Вборг» вперше був опублікований в 1959 році в Гамбурзі. У ньому Ремарк постав перед читачем в амплу досвідченого психолога і філософа, який розкриває вічні теми всіх часів і народів - любові, життя, смерті, свободи, часу. На відміну від інших романів автора в романі «Життя Вборг» немає місця політиці: війна в Європі закінчилася, люди повернулися до свого звичайного існування і тільки її важкі відгомони у вигляді смертельних хвороб і втрачених для свого часу особистостей все ще подорожують по засніжених горах, вулицями Парижа і казино Монте-Карло з тим, щоб знайти щось більше, ніж мирне життя [5].

Головні герої роману - хвора на туберкульоз бельгійка Ліліан Дюнкерк і постійно ризикує своїм життям автогонщик Клерфэ - будують свою любов на схожому ставленні до буття. В романі «Життя Вборг» можна простежити хронотоп лікарні. Лікарня стає для цих героїв замкнутим простором. Вони обидва вільні, незалежні і не мають майбутнього. Хвора на туберкульоз бельгійка Ліліан Дюнкерк і постійно ризикує своїм життям автогонщик Клерфэ - будують свою любов на схожому відношенні до буття.

Із самої назви роману яка служить виразником авторської ідеї, орієнтує читача на сприйняття змісту цілого твору. З назви «Життя Вборг» можна дізнатись, що від життя треба брати все, щоб потім не жалкувати. Як казала головна героїня роману, Ліліан: «*Треба цінувати кожну мить, не замислюючись про завтрашній день*» [5]. Майже зневірені герої Ремарка вірять, що все ж любов і дружба сильніше смерті, а надія існує завжди. Так і в лікарні завжди є надія на найкраще. Через весь бруд і потворність життя можна розглянути боязкі паростки віри в силу міцної дружби або справжнього кохання. Серед них були люди з різних верств, з різними долями, але всі вони виявилися яскравими представниками втраченого покоління[4].

Зворушлива історія 24-річної дівчини Ліліан, яка невиліковно хвора на туберкульоз і знаходиться в санаторії – це замкнений простір із якого вона хоче вибратись: «*Apparently, all the decisions that I make are passed under the sign of fireworks. Will it finally happen that another flash is so bright that it will not be a pity to give it all to itself?*»[5], - закликає Ліліан. Життя за розкладом - однотонне і передбачуване, єдині радощі - це нічні вилазки в бар з колегами по нещастю. Ремарк сполучає двох абсолютно різних людей: Ліліан, яка знає, що скоро помре і цінує кожен момент в житті, не думаючи про заборони і гроші; Клерфэ - здоровий 40-річний чоловік, який постійно грає із смертю, беручи участь у автомобільних перегонах: «*This is love on the verge of doom. It is luxury on the verge of ruin. It's fun at the brink of grief and risk at the brink of death. There is no future*»[5, с.45]. Смертельно хворі люди інакше відносяться до життя, вони їй насолоджуються, боячись упустити секунди дорогоцінного щастя. «*Do healthy people know what death is? Only those who know it ... who struggle for every breath, as for the greatest reward*»[5, с. 24].

Отже Ліліан виходить збігти із санаторію, від нудного і в'ялого життя, щоб прожити час, що залишився, насолоджуючись повітрям свободи. Життя - це вітрильний човен, на якому надто багато вітрил, так що у будь-який момент він може перекинутися. Більшості людей, щоб почати жити, а не існувати, треба виявитися на грані, як і головній героїні.

Життя і смерть в романі тісно поєднуються один з одним навіть на рівні деталей. Хворі туберкульозом намагаються повернутися до життя в оточенні мальовничих гір і тут вони знаходять свій останній притулок, в розташованому неподалік крематорії. Квіти, що

укладаються на труну покійних, співробітники продають в місцевій квітковій крамниці, що здається Ліліан огидливо, а Клерфэ - майже нормальним. Таким чином Ремарк закликає нас жити і виконувати свої мрії негайно, прямо зараз, не відкладаючи і не плануючи, підкоряючись поривам, тому що ми не знаємо, скільки днів ще буде в нашому житті не дано нікому. Та і не важливо, скільки їх буде, важливо, як ми їх проводимо. Чи витрачаємо ми їх на дурниці, на зразок сварок з друзями і близькими, невдоволення або взаємних претензій, або наповнюємо їх енергією, фарбами і виконуємо давні мрії тут і зараз[3]. Втеча Ліліан з санаторію можна трактувати і як спробу наново народитися, і як прагнення знайти щось більше, ніж своє фізичне існування. Ліліан має страх не встигнути, не пізнати, не відчутти чогось. І Ліліан вибирає мрії, любов, задоволення, життя моментом. Вона то несподівано зникає з життя Клерфэ, то знову з'являється. Нею володіє якась передсмертна лихоманка. Вона має право не замислюватися про наслідки, і користується цим правом, тому іноді проявляє зайвий егоїзм [3].

Імовірно, автор прав, вважаючи, що люди - це пропащі ангели, які постійно знаходяться в пошуку, які регулярно кудись прагнуть. Проте куди? Вони не можуть згадати. Якби була можливість згадати і прожити, ще трохи, трансформуючись з одного віку в інший. Потрібно квапитися, тому що є куди квапитися, і обов'язково треба встигнути. А що встигнути? Частина людей живе так, як ніби думає, що ніколи не помре. Ліліан каже: «У мене таке відчуття, ніби я опинилася серед людей, які збираються жити вічно. У всякому разі, вони так себе ведуть. Їх настільки займають гроші, що вони забули про життя» [5].

Таким чином можна зробити висновок, що хронотоп лікарні є невід'ємною частиною твору. У романі ми бачимо 2х зневірених долею людей, у яких нема майбутнього, але прагнуть жити и брати і насолоджуватися моментом. Зневірена хворобою Ліліан має шанс вибратись із цієї пастки- лікарні, вона тікає із лікарні разом із Клерфэ. Кожен з героїв «Життя Вборг» по-різному сприймає проблему поточного життя. Клерфэ не бачить сенсу вести торг з часом. У довгому житті він бачить довге минуле. Саме ж існування, на його думку, триває лише до наступного подиху. Ліліан ж точно знає, що поза стінами санаторію жити їй залишилося недовго: вона відчуває відсутність у себе майбутнього і хоче отримати від життя якомога більше. Дівчина хоче жити одночасно десятима життями, Клерфэ ж вважає, що навіть у цьому випадку життя у неї буде одне – як у шахіста, який грає проти десяти партнерів відразу, але розіграє лише одну партію. Перед смертю Ліліан ділиться з Борисом дивним відкриттям, що полягає в тому, що поняття часу - річ розтяжна: кожна людина по-справжньому живе лише кілька днів або тижнів, що робить цінним у житті не її довжину, а ставлення до неї [3].

Література

1. Бахтин М.М. «Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. —1975.
2. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. —1976
3. Борисенко А. М. Ностальгическое прошлое. «Почему Ремарк так любим в России?» / А. М. Борисенко // Иностранная литература. — 2001, №11.
4. Ремарк Э. М. Время жить и время умирать; Жизнь взаимы: Романы / Э. М. Ремарк; пер. с нем. — Харьков: Фолио; М.: ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998.-688 с.
5. Ремарк Э. М. Жизнь в займы: Роман: перевод с немецкого / Л. Черной. М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2007. - 255 с.

*В.В. Говоренко
м. Маріуполь*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЧИТАЧА У РОМАНІ У. ЕКО «ІМ'Я РОЗИ»

Своєрідність романної єдності в «Імені рози», безумовно, забезпечена своєрідністю особистісного конфлікту Хорхе і Вільгельма Баскервільського. Той факт, що саме ці дві постаті опиняються в центрі уваги оповідача, неодноразово відзначався дослідниками.

Трактування їх взаємин також, в цілому, однакове. Ці характери інтерпретуються як постаті автора та читача, представлені у теоретичній роботі У. Еко «Роль читача». Схожого погляду дотримується і Б. Ерікссон: «In this way they can be regarded as versions of the same fundamental conflict. But what are the positions? <...> In short, we have a structure with one open, modern position (keywords: empiricism, humanism, fallibilism, nominalism, reason) and one authoritative traditional position (keywords: metaphysics, truth, dogmatism, intolerance, belief, philosophical realism) [3, с. 6-7]» Вочевидь, незадовільність зведення змісту цього конфлікту до детективу, теологічної (про ересі) або культурологічної (про сміх) дискусії видається дослідникам очевидною.

Активності Хорхе та Вільгельма і споріднені, і протиставлені остільки, оскільки спрямовані до оволодіння позицією передбачення смислу. Цей стан має специфічну цінність: у ньому дозволяється колізія існування єдиного смислу – і невміщуваності цього смислу ні в єдину (гіпер) інтерпретацію, ні в їх суму. Воно недосягне в фабульному плані життя, що вимагає інтерпретації і вчинку кожен мить. У той же час, видається, таке рішення має якісно іншу пояснювальну міць, що дає змогу цілком раціонально тлумачити незвідні в інших перспективах фабульні моменти. Весь хід нашого викладу до сих пір був спрямований на те, щоб довести, що жоден із запропонованих дослідниками типів особистісної опозиції ні формально, ні змістовно не відповідає вимозі повноти обліку всіх фабулических обставин взаємин Хорхе і Вільгельма.

Конфлікт Хорхе та Вільгельма – взаємодія автора і читача. Видається, що практично всі характеристики цих персонажів допускають символічне тлумачення, яке виявляє глибинну енергію, завдану ними розповіді. Зазначимо, що давно підкреслювана схожість Хорхе з Борхесом у даному випадку нами в розрахунок не береться – цей «збіг» теж слід мислити як похідний щодо опозиції автор – читач.

Читання, навіть якщо йдеться про найбільш компетентне читання, передбачає існування певної дистанції між текстом і читачем. Подолання цієї дистанції і є, власне кажучи, розуміння тексту. У разі Вільгельма ця дистанція отримує таке символічне вираження, як його вікова короткозорість. Вільгельм Баскервільський робиться безпорадним без своїх окулярів – і ця обставина виявляється іноді значущим чинником розвитку, точніше, чинником гальмування сюжету. Символічним компонентом образу Хорхе є його сліпота – тобто, абсолютне відчуження від зовнішніх аспектів сприйняття і, відповідно, від зовнішніх же ресурсів розширення та поглиблення розуміння.

Припускаючи, що в образах Хорхе і Вільгельма йдеться про символізацію опозиції «автор-читач», маємо на увазі здійснення цієї опозиційної взаємозумовленості вже в межах готового тексту. Із цього погляду доказовості нашої гіпотезі додає епізод фінального діалогу, в якому з'ясовуються всі деталі інтелектуальної дуелі між Хорхе і Вільгельмом. Одним із ключових пунктів у цьому пристрасному діалозі є той, де Хорхе повідомляє Вільгельму, що в якийсь момент вирішив підкоритися «божественному» порядку. Можна майже однозначно стверджувати, що «удача» Вільгельма – те, що він-таки знайшов Хорхе – виявилася можливою саме тому, що в якийсь момент Хорхе вирішив «підкоритися» незалежному від його волі ланцюгу обставин. Ця причетність Хорхе до вищого порядку – з одного боку, і глибокий скептицизм Вільгельма щодо його можливості – з другого, і уможливили зустріч двох героїв як у фабульній реальності, середньовічному монастирі, так і в символічному просторі зустрічі автора і читача.

Література

1. Еко У. Ім'я рози : роман / У. Еко ; пер. з італ., передм. та глосарій М. І. Прокопович. – Х. : Фоліо, 2006. – 575 с.
2. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / У. Еко ; пер. з англ. М. Гірняк. – Львів : Літопис, 2004. – 520 с.
3. Eriksson B. A Novel Look at Theory / B. Eriksson. – Centre for Cultural Research, Aarhus, University of Aarhus. 2000. – 280 p.

Т.Є. Голюкова

ХАРАКТЕР КОНФЛІКТУ У ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РОМАНІ ВИХОВАННЯ І.В. ГЕТЕ «СТРАЖДАННЯ ЮНОГО ВЕРТЕРА»

Характеризуючи епоху Просвітництва, можна стверджувати, що це одна з ключових епох в історії європейської культури, яка пов'язана з розвитком наукової, філософської і суспільної думки. Якщо спробувати зазначити часові рамки, в яких набула розвиток ця епоха, то точних цифр тут бути не може. Але вважається, що епоха Просвітництва охопила кінець XVII століття і все XVIII століття. Більш того, в різних областях культури і мистецтва періоди епохи Просвітництва дещо відрізняються. Зазначимо, що мета просвітницького руху - не просто долучити людей до цінностей науки і культури, а й затвердити принципи гуманності, розуму і справедливості в сучасному тій епосі суспільному житті. Результати досліджень доводять те, що в художній культурі Просвітництва не було єдиного стилю, єдиної художньої мови тощо. Впродовж цієї епохи одночасно існували різноманітні стильові форми: пізнє бароко, рококо, класицизм, сентименталізм та інші напрями мистецтва. Є підстави стверджувати, що одним з найбільш поширених жанрів стає роман, як найбільш вільний і позбавлений чітких правил, а отже - відкритий для сміливих експериментів у тлумаченні нових ідей. Саме в цей час формуються найрізноманітніші види роману: роман-мемуари, епістолярний, роман про подорожі, роман виховання, авантюрно-психологічний, філософський. Провідними представниками цієї епохи стали творці художнього слова такі як Дж. Локк, Д. Дефо, Дж. Свіфт, Г. Філдінг, С. Річардсон, Л. Стерн у англійській літературі, Вольтер, Ш. Монтеск'є, Д. Дідро і Ж.Б. Руссо – у французькій літературі та Лейбніц, Е. Кант, Г.І. Лессінг, І. Ф. Шиллер і І.В. Гете – у німецькій [5].

Не зайвим буде зазначити, що на розвиток німецького Просвітництва перш за все впливали політична роздрібненість Німеччини та її економічна відсталість, що й визначило переважний інтерес німецьких просвітителів ні до соціально-політичних проблем, а до питань філософії, моралі та естетики. Своєрідним варіантом європейського Просвітництва у Німеччині став літературний рух під назвою «Буря і натиск», до якого належали І.Г. Гердер, І.В. Гете і І.Ф. Шиллер. Отже, логічним буде стверджувати, що особливістю німецького Просвітництва були також розквіт філософської та естетичної думки. Насправді, вивчаючи українську та світову літературу, незаперечним стає той факт, що майже у кожному літературному творі можна побачити вплив філософської та ідеологічної течії «Буря та натиск», яка була популярною за тих часів. Це знайшло своє відображення у найбільш поширених темах творів, проблематиці, застосованих художніх прийомах. Іоганн Вольфганг Гете не став винятком, творчість якого теж позначилася впливом епохи Просвітництва. Розгортаючи цю історичну сторінку, зробимо спробу зазначити місце Іоганна Вольфганга Гете, яке він посідав у німецькій літературі XVIII століття, адже він відрекомендував себе в різних статусах, а саме: як поет, державний діяч, філософ і натураліст. Його творчість не обмежувалась одним жанром. Гете – автор поетичних, драматичних, епічних та автобіографічних робіт. Відомо, що Гете став головним ідеологом, вище згаданої течії «Бурі і натиск». Роман Гете «Вільгельм Майстер» заклав основи виховного роману епохи Просвітництва. Життя і діяльність Гете були настільки тривалі, що його не можна віднести тільки до одного періоду історії літератури. Початок його творчості припадає на епоху Просвітництва, що ознаменувався рішучою критикою всіх засад феодално-кріпосницького суспільства [1].

Вивчивши роман, можна зазначити, що в ньому присутні риси, які притаманні просвітницькій літературі. Це - культ любові, культ поезії, та культ природи. Головний герой - це людина, яка в силу свого станового положення піддається приниженню з боку привілейованого класу. Його особистість була для сучасників І.В. Гете еталоном. Головним завданням німецьких просвітителів була задача об'єднання, згуртування нації, що було досягнуто створенням образу головного героя Вертера. Роман справив дуже сильний вплив на літературу, після навіть з'явився напрям названий «вертерізмом». Який наголосив гостроту

конфлікту між людиною та світом, зображеному у романі «Страждання юного Вертера» І.В. Гете [2].

Тут треба зазначити, що конфлікт в літературі є основою художньої форми твору, розвитку його сюжету. Перш за все це специфічно художня форма відображення протиріч в житті людей, відтворення в мистецтві гострого зіткнення протилежних людських вчинків, поглядів, почуттів, прагнень, пристрастей. Він свідчить про незвичайність, непересічність людини. Як стверджував ірландський драматург Джордж Бернард Шоу: «Нет конфликта, нет и драмы» [4]. Отже, особистість Вертера надзвичайно суперечлива, його свідомість розколота, він в постійному конфлікті з оточуючими, і з самим собою. Вертер, як і сам молодий Гете і його друзі, представляють те покоління бунтівної молоді, величезні творчі можливості і життєві вимоги якого зумовили її непримиренний конфлікт з тодішнім суспільним устроєм. Доля Вертера є свого роду гіперболою: всі протиріччя загострені в ній до останнього ступеня, і саме це призводить до загибелі. Юнак постає в романі як талановита людина. Він - хороший живописець, поет, наділений тонким і багатогранним відчуттям природи. Однак саме тому, що Вертер є "природною людиною", він висуває іноді занадто завищені вимоги до свого оточення і суспільства *«А это блистательное убожество, а скука в обществе мерзких людишек, кишащих вокруг! Какая борьба мелких честолюбий; все только и смотрят, только и следят, как бы обскакать друг друга хотя бы на поляга...»* [3]. Вертер зі зростаючою час від часу огидою дивиться навколо себе, відчуває тугу і смуток в суспільстві огидних йому людей. Його пригнічують станом перешкоди, на кожному кроці він бачить, як аристократизм вироджується і перетворюється в пустопорожність. Вертер найкраще відчувається в суспільстві простих людей і дітей. Він володіє великими знаннями, намагається навіть зробити кар'єру, але потім ці спроби припиняє. Поступово все людське життя починає здаватися йому відомим кругообігом [2].

Варто теж згадати, що роман «Страждання юного Вертера» став другим літературним успіхом Гете після драми «Гец фон Берліхінген», в основу роману лягла особиста душевна драма письменника. З приводу цього він писав: *«Я написал Вертера, чтобы не стать им»* Гете обрав епістолярну форму, яка давала йому можливість зосередити увагу на внутрішньому світі героя - єдиного учасника листів, показати його очима навколишнє життя, людей, їх відносини. Поступово епістолярна форма переростає в щоденниковий роман. Як результат, в кінці роману листи героя звернені вже до самого себе - в цьому відбивається наростаюче почуття самотності, відчуття замкнутого кола, яке завершується трагічною розв'язкою. «Страждання юного Вертера» був великим кроком в бік реалізму, як в німецькій, так і в загальноєвропейській літературі XVIII століття. Епістолярний жанр, в якому написаний роман, - одна із складових успіху і інтересу до роману. Роман в листах юнаки, який помер від любові. [6]. А тому характер конфлікту роману побудован на сприйнятті героєм свого особистого почуття любові до дівчини, яка не відповіла йому взаємністю, як всесвітньої трагедії.

Література

1. Біографія Йоганна Вольфганга фон Гете - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dovidka.biz.ua/yogann-gete-biografiya-korotko>
2. Відображення ідей просвітництва в романі Гете «Страждання юного Вертера» - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.allsoch.ru/sochineniya/25894>
3. Гете І.В. «Страждання юного Вертера» - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://jwgoethe.ru/the-sorrows-of-young-werther-part18.htm>
4. Конфлікт в літературі - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bukinistu.ru/konflikt.html>
5. Культура епохи Просвітництва - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.mudriyfilosof.ru/2012/11/blog-post_5146.html
6. Творчаспадщина Гете - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://edufuture.biz/index.php?title>

7. Філософські підстави світогляду Йоганна Вольфганга Гете- [Електронний ресурс]. -
Режим доступу:<http://www.dissercat.com/content/filosofskie-osnovaniya-mirovozzreniya-ioganna-volfganga-gete>

*А.В.Гриценко
м. Маріуполь*

ІСТОРИЧНА ТЕМАТИКА В РОМАНАХ М.С. БРЕДБЕРІ

Історичне минуле міцно увійшло у британську літературу другої половини ХХ століття, проявившись чи то у зображенні окремих історичних подій або особистостей, чи у змалюванні загальних історичних декорацій крупним планом тощо. Особливо помітним є звертання романістів до переосмислення історичної тематики в останню третину ХХ століття. І ніде це не було так очевидно, як у літературі Великобританії, де ця тенденція стала характерною рисою: Г. Свіфт, М. Еміс, Дж. Барнс, П. Акройд, М. Спарк, Дж. Фаулз, А. Мердок, Дж. Вінтерсон та багато інших запропонували численні романи, в яких перегляд історії займає центральне місце [5, с. 169]. Водночас їх твори важко назвати власне історичними. Аналізуючи різницю у звертанні до історії у модерністів і постмодерністів, Лінда Хатчеон зазначає: «Минуле – це не те, від чого потрібно тікати, чого потрібно уникати або контролювати, що пропонують різні форми модерністського мистецтва завдяки своєму імпліцитному погляду на історію як на нічний жах. Зараз у нас є доступ до історії через залишені нею сліди... Іншими словами, ми лише маємо уявлення про минуле, з нього конструємо наші наративи або пояснення. Постмодернізм дійсно виявляє бажання зрозуміти сучасну культуру як продукт попередніх репрезентацій. Уявлення про історію стає історією репрезентацій» [5, с. 55].

На «одержимість» британських письменників вказує і Н. Кирєєва, пояснюючи це тим, що теоретики сучасної постмодерністської літератури висловлюють впевненість, що історична розповідь є словесною вигадкою, форми якої мають набагато більше спільного з літературою, ніж з наукою [3, с. 56-57].

Розглядаючи події минулого з кута зору сучасних уявлень, коментує науковець, письменники-постмодерністи мають подвійну мету. З одного боку, це – епатуюче порушення ілюзій, виклик, кинутий будь-якій достовірності, осміювання будь-якої серйозності, з іншого – філософськи обумовлений підхід. Все це досить недвозначно вказує на намагання авторів зчепити минулі епохи з ХХ століттям, утвердити їх безперечно близькість і, нарешті, запевнити, що історія рухається по колу [3, с. 59].

У фокус уваги британських письменників найчастіше потрапляють знакові історичні події (Вотергейтський скандал, Всесвітній потоп, Друга світова війна, «холодна» війна, винахід ЕОМ та Інтернету) та відомі особи (алхімік Джон Ді, Оскар Вайльд, Щасливчик Лукан, Артур Конан-Дойл, Шекспір тощо). Такі твори не тільки привертають увагу читачів, чий інтелект змагається з творчим вимислом автора, а й втрачають реальний час, існуючи поза часом, розмиваючи кордони між теперішнім, минулим та майбутнім.

Оригінальним прикладом авторської рецепції історії виступають романи П. Акройда, Дж. Барнса, М. Бредбері, Дж. Вінтерсон, К. Ішігуро, Л. Норфолка, Г. Свіфта та інших. Творчо використовуючи постструктуралістські теоретичні засади гуманітарних наук, письменники відображають постмодерністське ставлення до історії. Як зазначає І. Дробіт, вихідною тезою для них є те, що вивчення історії – це не лише науково-пізнавальна діяльність істориків, а й особистий, екзистенційний досвід кожної людини, який супроводжується об'єктивними і суб'єктивними факторами. Кожна окрема авторська спроба персоніфікувати історичний досвід відображена в сюжетах романів, метарівнем яких слугує художнє опрацювання понять філософії історії [2, с. 9].

Для письменників-постмодерністів світ – це уособлення історичного та культурного хаосу, який потрібно подолати. Хаос історії постмодерністи долають за допомогою

деконструкції, пародії, переписують історію керуючись принципом культурного еkleктизму. Для осмислення історії письменники часто відмовляються від беззаперечної довіри до фактів та документів. З позиції письменника-постмодерніста, документ не виступає досконалим інструментом історії. Історія намагається перетворити минуле на документ і примусити заговорити сліди, які самі по собі часто безсловесні. Художня література перетворює документи на пам'ятки, і там, де історики розшифровують сліди, залишені людьми, письменники виокремлюють, згруповують, наділяють значенням безліч елементів.

У романі М. Бредбері «До Ермітажу» саме поняття «історія» набуває декількох значень. Під словом «Історія» письменник розуміє минуле як цілісність, а також як його письмову форму (історію, записану в дослідженнях та художніх творах). У межах цього значення виникають питання про істинність чи правдивість викладу історичного минулого. Новітні технології та системи нагромадження інформації, поява нових засобів комунікації радикально змінюють способи, за допомогою яких історія доходить до постмодерної сучасності, відповідно змінюється онтологічне значення історичної реальності. На сторінках роману зображено постмодерністське розуміння історії як вистави. Персонажі роману не визнають однозначної, чітко визначеної історичної реальності, вони сприймають лише її іронічне відображення (наприклад, у формі гри, вистави, музейного експонату). Варто зазначити, що художній простір роману «До Ермітажу» густо населений відомими історичними особами – окрім Дідро та Катерини II, це й Вольтер і скульптор М. Фальконе, і пруський король Фрідріх II

У наступному значенні «історія» – це еквівалент англійського слова «story». Історія як розповідь (висловлений текст) має певні особливості: вона орієнтована на увагу читача або слухача і має традиційну поступальну модель розвитку – від початку до кінця. М. Бредбері подає кожен історію як незавершену, з відкритим кінцем, що передбачає її здатність продовжуватися, реалізовуватися у формі інтерпретацій в інших текстах.

У романі Бредбері «Професор Кримінале» ("Doctor Criminale", 1992) відображена особлива атмосфера останніх десятиліть ХХ століття, яка передає стан завершеності цілого етапу в розвитку політичної історії (від тоталітаризму до демократичного державного устрою) і культури (від канонічного реалізму і екзистенціалізму до постмодернізму і деконструктивізму).

М. Бредбері постає у ролі історика-аматора, який в своїх дослідженнях нехтує традиційними методами інтерпретації історії, віддаючи перевагу власній інтуїції та художнім засобам, які відповідають загальним естетичним тенденціям постмодернізму.

Література

1. Бредбері М. В Эрмитаж! / М. Бредбері [пер. с англ. М. Сапрыкиной]. – М.: Эксмо; СПб.: Домино, 2010. – 544 с.
2. Дробіт І. Історичний дискурс в британському романі 80-90-х років ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / І. Дробіт. – К.: 2010. – 20 с.
3. Киреева Н. В. Постмодернізм в зарубіжній літературі: учебный комплекс для студентов-филологов / Н. В. Киреева. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 216 с.
4. Сизоненко Н. Поетика історіографічної металітератури Великобританії 1980-90-х років: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Н.А. Сизоненко. – К.: 2008. – 20 с.
5. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction / Linda Hutcheon. – London: Routledge, 1988. – 274 p.

*Т.С. Гріченко
м. Маріуполь*

АВТОБІОГРАФІЧНІ МОТИВИ У РОМАНІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА МАРКА ТВЕНА «ПРИГОДИ ТОМА СОЙЕРА»

Актуальність та вибір теми нашого дослідження пов'язані з тим, що автобіографічні реалістичні повісті, написані для читачів «різного віку» видатним американським письменником Марком Твеном, міцно увійшли в дитячу літературу на правах класичних творів, повз яких не проходить жоден сучасний школяр. Ті теми та проблеми, котрі підіймаються у його романах, є донині актуальними та цікавими для читачів ХХ та ХХІ ст.

Мета роботи – проаналізувати роман Марка Твена «Пригоди Тома Соєра» та дослідити автобіографічні риси, на засадах біографічного методу, й визначити прототипи характерів головних героїв.

Автобіографія – літературно – документальний жанр, головним героєм творів якого вважається сам автор. Естетична цінність автобіографії зумовлюється пропорційним співвідношенням у ній художнього й документального елементів, важливими є точність фактичного матеріалу, достовірність зображуваних подій, які часто поєднуються з домислами, накладанням на факти авторських симпатій чи антипатій. Кожен автор, який обирає себе за прототип, надає твору своєрідного стилістичного забарвлення, долучає своє бачення власної долі та відображення довкілля, літературного, культурного, соціального контексту. Автобіографія, відтворюючи та інтерпретуючи життя повністю, водночас є засобом самопізнання автора. Як нам відомо, розвиток автобіографії охоплює чотири періоди: вони збігаються з епохами потрясінь і переворотів. За таких обставин окремі особи відчували гостру потребу в самовираженні – і створювали видатні твори, тим самим, створюючи жанр автобіографії [2, с. 19].

Один з таких конфліктних періодів припав на епоху краху античного світу, і першим великим автобіографом був св. Августин. Після Августина аж до епохи Відродження і Реформації не було створено жодної значної автобіографії.

З автобіографій другого періоду слід згадати Еразма Роттердамського, Р. Гріна і Дж. Беньяна.

Третій період розквіту автобіографічного жанру був пов'язаний з століттям Просвітництва. Видатний автор цього періоду – Ж. Ж. Руссо і його «Сповідь» і «Прогулянки самотнього мрійника» [2, с. 20].

До числа кращих автобіографів ХХ століття, четвертого періоду, можна віднести Г. Адамса, Г. К. Честертона, М. Горького, Марка Твена, Г. Дж. Уеллса.

Марк Твен (1835–1910) – псевдонім Семюела Ленгхорн Клеменса – один з найвідоміших реалістів і сатириків в американській літературі. Автор численних оповідань, повістей, романів, памфлетів, найцінніших автобіографічних записок і літературних листів, він здобув світову славу завдяки книгам про пригоди Тома Соєра і його товариша Гекльберрі Фінна. Добре відомо, що у романі «Пригоди Тома Соєра» наявні деякі автобіографічні риси. Без зайвих зусиль, у творі, можна побачити «протестантську» натуру й норавливий характер, який був притаманний письменнику ще з дитинства. Марк Твен 13 років прожив у невеличкому затишному містечку Ганнібал, на західному березі Міссісіпі. Це місто згодом він перенесе на сторінки своїх повістей під назвою Сент – Пітерсберг. Для Твена рідний Ганнібал став джерелом тих життєвих вражень, які згодом відіграли надзвичайну роль у його творчому житті. І горезвісна недільна школа з різками як єдиним засобом педагогічного виховання і безглуздим зубрінням біблійних текстів як основного методу «християнського виховання». І запаморочливо – нудні церковні проповіді, і таємний продаж спиртних напоїв в трактирі «Суспільство тверезості», і кримінальні злочини, і святенницьке благочестя забобонних обивателів, і мальовничі околиці з відокремленими острівцями на Міссісіпі, і таємнича печера з нескінченними лабіринтами, і пошуки скарбів, і нічні зустрічі на кладовищі, і хлопчачі ігри в піратів і розбійників, і багато – багато іншого, все це – не вигадано автором, як і самі герої [1, с. 54; 3, с. 190].

У передмові до повісті про Тома Соєра Марк Твен пише: «Більшість пригод, описаних в цій книзі, відбулися насправді: дві – три пригоди – зі мною, інші – з моїми шкільними

товаришами, серед яких Джон Бріггс і Уїлл Боуен». Гек Фінн існував насправді, образ героя засновано на образі одного з ліпших друзів дитинства Твена, відомого як Том Бленкешип. Прообразом Беккі Тетчер стала дівчинка Лаура Хаукінс – сусідка Марка Твена. Саме тут перед її вікном маленький Твен пробував свої сили в нехитрій акробатиці, щоб звернути на себе увагу Лаури, зовсім так, як це робив Том Соєр в його оповіданні. Суддя Тетчер – батько Лаури. Молодший брат Тома, Сід – це Генрі, молодший брат Твена, який загинув у результаті вибуху пароплава «Пенсільванія»; кузина Мері – сестра Твена Памела; тітка Поллі – мати письменника. Цікаво, що прототипом Тома Соєра є не тільки сам автор, а також його однокласник Уїлл Боуен і хлопець з Шоунітауна – Томас Соєр Співі. Цей жвавий веселий дванадцятирічний хлопчик розповідав Твену про свої шкільні витівки, зрештою саме ці події стали основою для написання пригодницького твору [5, с. 370]. Том Соєр зображений в романі, як звичайний хлопчик, жартівник, пустун, фантазер, але бунтарський дух і особиста думка завжди була йому присутня. Том готовий щодня «здійснювати подвиги», йому ніколи нудьгувати, він безтурботний і прудкий.

Наприкінці повісті про Тома Соєра, Твен написав: «Більшість героїв цієї книжки живуть і досі; вони щасливі й процвітають», це вкотре підтверджує наявність автобіографізму в романі американського письменника [4, с. 225]. Тому, ознайомившись й проаналізувавши роман «Пригоди Тома Соєра», ми з легкістю зможемо визначити ці автобіографічні реалії.

Література

1. Зверев А.М. Мир Марка Твена: Очерк жизни и творчества / А.М. Зверев. – Москва: Прогресс, 1995. – 180 с.
2. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія / Ю.І. Ковалів. – К.: Академія, 2007. – 624 с.
3. Лібман З.Я. Марк Твен: Життя і творчість / З.Я. Лібман. – 1987. – 270 с.
4. Мендельсон М.А. Марк Твен / М.А. Мендельсон. – 1984. – 320 с.
5. Пригодій С. В. Марк Твен: Пригоди Тома Соєра. Пригоди Гекльберрі Фінна / С. В. Пригодій. – 2003. – 470 с.

*А. Д. Дегерменджи
м. Маріуполь*

ТЕМА ВЛАСНИЦТВА ТА ЖАГИ ДО НАЖИВИ У ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ РОМАНІВ ДЖ. ГОЛСУОРСІ ТА В. ФОЛКНЕРА

У ХХ столітті американська та англійська літератури переживають стрімкий підйом, пов'язаний, у першу чергу, з розквітом реалістичного мистецтва 20-30-х років.

Так, соціальні умови розвитку Великобританії та США схиляють письменників виступити з критичною переоцінкою буржуазних цінностей, література цього періоду знову набуває рис реалізму [4, с. 203].

Актуальність дослідження пояснюється новизною заявленої теми, адже незважаючи на той факт, що Дж. Голсуорсі та В. Фолкнер є яскравими представниками англомовної літератури періоду першої половини ХХ ст. різних країн, проблематика та тематика творів цих авторів, на наш погляд, має багато спільних рис.

Згідно з цим, порівняльна характеристика творчості письменників представляє інтерес для сучасного літературознавства, оскільки вона проводиться вперше.

Отже, дослідивши твори Дж. Голсуорсі та В. Фолкнера, стало зрозуміло, що найбільш вагомим у творчості обох письменників є тема власництва та жаги до наживи.

Ґрунтовним матеріалом нашого дослідження стали цикл романів Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів» (1906-1921) та романи В. Фолкнера: «Селище» (1940), «Місто» (1957), «Особняк» (1959).

Дослідивши трилогію В. Фолкнера, є підстави стверджувати, що головною темою, яка поєднала три романи автора, стало зображення соціального піднесення сімейства Сноупсів,

американців-південців, історію яких письменник починає з 90-х років XIX ст. (а якщо вважати епізодичні екскурси в минуле, то навіть з кінця громадянської війни Півночі і Півдня Америки) і доводить до другої половини 1940-х років [4, с. 204].

Водночас, проведене дослідження виявило той факт, що саме у романах про Сноупсів письменник вперше застосовує й наділяє особливим змістом поняття «сноупсізму» або «сноупсовщини» як комплексу агресивних руйнівних сил в американському житті, яке й було зображено з особливою силою в період створення трилогії.

«Сноупсізм» постає як символ сліпого накопичення капіталу, а також як система придушення особистості.

Таким чином, зображуючи комерційний дух, пануючий у США в період XX ст., який підміняє всі справжні духовні цінності єдиною цінністю – грошима, В. Фолкнер доводить процес дегуманізації людини у суспільстві. Людина з її неповторною в кожному випадку індивідуальністю перетворюється в бездуховну істоту, здатну на все заради наживи та надбання високого соціального статусу у суспільстві [1].

Такою істотою, стає Флем Сноупс – головний герой трилогії В. Фолкнера, який за нашим спостереженням, втілює в собі всі риси «сноупсізму».

Як відмічає відомий літературознавець Б. Грибанов, Флем Сноупс користується слабкими сторонами оточуючих його людей для того, щоб обманювати їх та виманювати в них гроші. Для нього не існує моральних, людських міркувань, він не знає що таке кохання, жалість чи співчуття. Замість серця у нього знак долара [3, с. 251].

Проте, хоча трилогія й закінчується покаранням Флема – він помирає від рук свого ж родича, у фіналі стає зрозумілим, що «сноупсізм», як і самі Сноупси, не може бути переможеним [1].

Треба підкреслити, що тема жаги до наживи також висвітлювалась і у творчості англійського романіста Джона Голсуорсі. Декількома роками раніше за В. Фолкнера, Джон Голсуорсі розвинув дану тему у циклі творів «Сага про Форсайтів», хоча й дещо з іншого боку.

Так, епопею про Форсайтів, ще часто називають хронікою буржуазного класу й хронікою сім'ї, адже Джон Голсуорсі зобразив картину англійської дійсності, показав розвиток, підйом та занепад буржуазії від середини XIX ст. до 30-х років XX ст. [5].

У «Сазі про Форсайтів» Дж. Голсуорсі розповідається історія династії Форсайтів, яка почала свій рід від «гордовитого Досета» – він же і поклав основу їх власності і традиціям. В свідомості Форсайтів живе повне ігнорування всіх, хто не належить до обраної верхівки середнього класу.

Цим пояснюється той факт, що у своїх романах Дж. Голсуорсі виводить поняття «снобізму» як еквівалент «форсайтизму», й які по суті характеризують жагу до власництва й прагнення до досягнення шановного статусу у суспільстві [5].

На підтвердження цьому, наведемо цитати «молодого» Джоліона та Босіні з роману «Власник»: *«Все мы, конечно, рабы собственности, вопрос только в степени, но тот, кого я называю «Форсайтом», находится в безоговорочном рабстве. Он знает, что ему нужно, умеет к этому подступиться, и то, как он цепляется за любой вид собственности – будь то жены, дома, деньги, репутация, – вот это и есть печать Форсайта.»*; *«...мне кажется, что среди людей моей профессии есть много таких Форсайтов, как вы их называете.»* [2, с. 243].

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що цикли романів В. Фолкнера та Дж. Голсуорсі, які належать до золотого фонду англомовної літератури, дають широку і змістовну картину дійсності періоду XIX-XX ст., а також висвітлюють вади американського та англійського буржуазного суспільства того часу. Водночас, в художніх світах романів авторів виникають такі поняття як «сноупсізм» та «форсайтизм», які за своїм змістом є схожими, й характеризують жагу до багатства та власництва. Більш того, обидва поняття є узагальнюючою характеристикою американського суспільства з одного боку, та вищих кіл англійського буржуа, з іншого.

Література

1. Анастасьєв Н. А. Фолкнер. Очерк творчества / Н. А. Анастасьєв. – М.: Худож. лит., 1976. – 221 с.
2. Голсуорси Д. «Сага о Форсайтах». Собственник. Последнее лето Форсайта. В петле. Пробуждение. Сдается в наем / Д. Голсуорси. – М.: Директ-Медиа, 2015. – 1151 с.
3. Грибанов Б.Т. Фолкнер / Б. Т. Грибанов. – М.: Молодая гвардия, 1976. – 352 с.
4. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
5. Домбровская Е. Я. Джон Голсуорси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://noblit.ru/node/1154>

*Є. А. Дементьєва
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОСТІ Й. В. ГЕТЕ

Йоганн Вольфганг фон Гете — німецький поет, прозаїк, драматург, мислитель і натураліст. Він вважається засновником сучасної німецької літератури та лідером романтичного руху «Буря і натиск». У перших віршах й драмах Й. В. Гете відчувався деякий вплив наслідувальної салонної літератури. У 1770—1775 він захоплювався демократичною естетикою Й. Г. Гердера, був тісно зв'язаний з рухом «Буря й натиск», боровся за національну самобутність німецької літератури.

Лірика Й. В. Гете життєрадісна, близька до народної поезії, сповнена пантеїстичних настроїв («Побачення і розлука», «Дика троянда», «Травнева пісня», «Вечірня пісня художника» та ін.). В уривку «Прометей» виражений протест проти тиранії та релігійних догм. В основу новаторської історичної драми «Гьоз фон Берліхінген» покладено ідею об'єднання країни. У цьому творі вперше в німецькій драматургії 18 ст. поряд з героєм-бунтарем виступає народ.

Світову славу Й. В. Гете приніс роман «Страждання молодого Вертера», в якому відбилась глибока соціальна трагедія цілого покоління німецької молоді. Роман, багато в чому автобіографічний, користується величезним успіхом.

Розчарувавшись в індивідуалістичному бунтарстві «Бурі й натиску», Й. В. Гете мріяв про мирні суспільні реформи. У веймарський період особливо поглиблюються суперечності його світогляду.

Прояви консервативних поглядів Й. В. Гете найбільше помітні в творах, спрямованих проти французької революції («Громадянин-генерал», «Герман і Доротєя» та ін.). Проте в найкращих своїх творах він лишався вірним прогресивним ідеалам. Народні мелодії, щирі й гуманні почуття й далі звучать в його поезії 80-х. («Вільшаний король», «Міньйона» та ін.). Під час подорожі до Італії Й. В. Гете завершує «Іфігенію в Тавриді» і героїчну трагедію «Егмонт», пройняту пафосом боротьби народу проти національного гноблення. Тоді ж формується класицизм Й. В. Гете. Захоплення античністю зближує його в 90-х з Й. Ф. Шиллером. Проте, як видно з «Римських елегій», «Корінфської нареченої» та інших творів, на відміну від Й. Ф. Шиллера, Й. В. Гете приваблював, насамперед, життєствердний, чужий аскетизмові характер античної культури.

У 1795—1796 Й. В. Гете пише роман «Роки навчання Вільгельма Мейстера», другу частину якого «Роки мандрувань Вільгельма Мейстера» він завершує в 1821—1829. В останній період свого життя Й. В. Гете працював над автобіографічною книгою «З мого життя. Поезія і правда», створив ліричний цикл «Західно-східний диван», а також ряд розвідок з питань світової, зокрема слов'янської літератури й фольклору.

Творчість Й. В. Гете стала завершальним етапом не тільки німецького, а й європейського Просвітництва. Й. В. Гете зумів поєднати різні ідеї, концепції, напрями Просвітництва і при цьому створив власну художню систему, що вирізняється самобутністю та універсальністю. У його творчості можна знайти риси бароко і рококо, просвітницького класицизму і

просвітницького реалізму, сентименталізму і преромантизму. Переймаючись проблемами тогочасної Німеччини, створюючи підґрунтя національної німецької літератури, художник разом з тим писав про людину і світ. Його хвилювали глобальні питання людства, він прагнув пізнати сутність загального буття, природи, мистецтва і відповідно до цього визначити місце й призначення особистості. За словами самого Й. В. Гете, «єдине, що нам слід робити, це заглиблюватися в самих себе» [3, с. 34]. «Заглибленню» у світ, природу і душу людини письменник присвятив усе своє життя.

Як і інші просвітителі, Й. В. Гете проголосив культ «природної» людини. Він утверджував безмежні можливості особистості, її велику роль в удосконаленні світу, шукав шляхи встановлення суспільної, природної та духовної гармонії, важливої для всіх і кожного. Велику роль у вихованні людства Й. В. Гете відводив мистецтву. Ще під час навчання у Страсбурзькому університеті Й. В. Гете познайомився з Й. Г. Гердером, погляди якого справили на нього великий вплив. Й. Г. Гердер висунув ідею народності мистецтва. Він виступав за відображення життя і духу народу в літературі, за творче опанування традицій фольклору. Ці ідеї знайшли розвиток у творчості Й. В. Гете [1, с. 34].

Література

1. Аникст А. А. Творческий путь Гете / А. А. Аникст. - М., 1986. – 189 с.
2. Лагутина И. Н. Символическая реальность Гете. Поэтика художественной прозы / И. Н. Лагутина. - Москва : Наследие, 2000. - 245 с.
3. Свасьян К. А. Иоганн Вольфганг Гете / К. А. Свасьян. - М., 1989. – 156 с.

*Т.О. Демченко
м. Маріуполь*

ПУТЬ ОТ АЗАЕЛЛО К ВОЛАНДУ: КАК ИЗМЕНИЛСЯ ЗА ДВЕНАДЦАТЬ ЛЕТ САМЫЙ ЗАГАДОЧНЫЙ ГЕРОЙ РОМАНА М. БУЛГАКОВА

«Мастер и Маргарита» М. А. Булгакова является самым загадочным произведением художественного слова XX века. О нем написано невероятное количество научных и научно-популярных работ. Одним из самых спорных и загадочных образов романа является Воланд. Данный образ рассматривали Игорь Белза, Лидия Яновская, Борис Соколов, Мариэтта Чудакова, Альфред Барков, Мария Барр и др., которые уделили более всего внимание определению прототипа образа Воланда, истории данного образа в литературе, его связь с гетевским и миллеровским образами сатаны. Нам представилось интересным проследить эволюцию образа Воланда от первой редакции текста до окончательного варианта в романе «Мастер и Маргарита».

Для создания образа Воланда, автор использовал мифологические и исторические прототипы. С образом гетевского Мефистофеля его связывают не только внешние детали, но и внутренние характеристики, о чем свидетельствует И. Белза в работе «Генеалогия «Мастера и Маргариты»»[1]. Также внешне он схож с Богом германо-скандинавской Вальхаллы Одином. Его историческими прототипами называют Сталина и Ленина.

В редакции под названием «Великий канцлер» он носит имя Азаелло, что означает дух пустыни, в редакции под названием «Князь тьмы», он зовет себя Фаландом. Автор трансформирует имя к последней редакции, считая, что Фаланд звучит комично, вместо F он использует W, и в конечных редакциях пред нами появляется Воланд. М. Булгаков не случайно назвал так персонажа, это имя встречается в его любимой трагедии «Фауст» И. Гете, где Мефистофель называет себя «Воландом» (от нем. Faland – дьявол).

В первой редакции «Черный маг» Воланд – человек, затем в редакции под названием «Копыто инженера» – гражданин, а в последней «Мастере и Маргарите» – профессор по черной магии, маг герр Воланд.

В ранних редакциях образ Воланда напоминает Коровьева своим ерничеством и фиглярством. По духу он близок образу Мефистофеля из «Фауста». Автор наделяет его

атрибутами черта. Воланд насмехается над людьми, считая их злыми, алчными и эгоистичными. Однако, он вынужден считаться с властью «царства света» и выполнять указания Бога.

В редакциях, носивших названия «Черный маг» и «Великий канцлер» автор изображает Воланда так: «На хозяине было что-то, что буфетчик принял за халат, и что на самом деле оказалось католической сутаной, а на ногах черт знает что. Не то черные подштанники, не то трико... Лицо хозяина он рассмотрел... Верхняя губа была выбрита до синевы, а борода торчит клином. Глаза ему показались необыкновенно злыми, а рост хозяина, раскинувшегося на этом... Ну, Бог знает на чем, невероятным» [2, с. 205]. «Росту был высокого, коронки с правой стороны у него были платиновые, а с левой – золотые. Одет он был так: серый дорогой костюм, серые туфли заграничные, на голове берет, заломленный на правое ухо, на руках серые перчатки. В руках нес трость с золотым набалдашником. Гладко выбрит. Рот кривой. Лицо загоревшее. Один глаз черный, другой зеленый. Один глаз выше другого. Брови черные. Словом – иностранец» [2, с. 28]: Глаза, разного цвета воспринимаются как особая примета злого духа. Черный глаз – «нечистый», «опасный», а зеленый – символизирует болезнь и тление. «Кривой рот» придает выражению лица неискренности, иронии.

В третьей редакции, носившей название «Великий канцлер», М. Булгаков одевает его в грязные и разорванные одежды: «На нем был засаленный и с заплатой на локте халат, из-под которого виднелась грязная ночная сорочка, на голых ногах истоптанные ночные туфли с изъеденной меховой оторочкой, на пальцах тяжелые перстни» [2, с. 151]. В следующих редакциях 1934-1936 автор уделяет больше внимания лицу, но основные детали портрета остаются те же, разные глаза, кривой рот, грязная рубашка, например, описание перед началом Великого бала: «Два глаза упёрлись Маргарите в лицо. Правый золотую искрой на дне, сверлящий любого до дна души, и левый – пустой и чёрный, вроде как узкое игольное ухо, как выход в бездонный колодец, всякой тьмы и теней. Лицо Воланда было скошено на сторону, правый угол рта оттянут к низу, на высоком облысевшем лбу были прорезаны глубокие, параллельные острым бровям, морщины. Кожу на лице Воланда как будто навеки сжёг загар. Воланд сидел, раскинувшись на постели в одной ночной рубашке, грязной и на плече заштопанной» [2, с. 366].

Портретная характеристика претерпевает изменения. Вместе с эволюцией образа и отношением автора к своему герою, образ скидывает с себя ненужные детали одежды, его истинная сущность проявляется в его облике, он становится подобен настоящему Сатане: «Когда ж из-за края леса под ногами ее начала выходить полная луна, обманы исчезли, свалились в болота, утонула в туманах мишурная колдовская одежда. Впереди кавалькады скакал Воланд, принявший свое настоящее обличье. Повод его коня был сделан из лунных цепей, конь его был глыбой мрака, грива тучей, шпоры звездами» [2, с. 506]. Атрибуты черта исчезают и появляются детали, указывающие на то, что Воланд олицетворяет вечность и ее возмездие.

Это первый демон в литературе, который наказывает за несоблюдение заповедей Христа. В 4 редакции автор уравнивает «царство света» и «царство тьмы». Диалектическое единство раскрывается в словах Воланда, обращенных к Левию Матвею, отказавшемуся пожелать здоровья «духу зла и повелителю теней»: «Ты произнес свои слова так, как будто ты не признаешь теней, а также и зла. Не будешь ли ты так добр подумать над вопросом: что бы делало твое добро, если бы не существовало зла, и как бы выглядела земля, если бы с нее исчезли тени? Ведь тени получаются от предметов и людей. Вот тень от моей шпаги. Но бывают тени от деревьев и от живых существ. Не хочешь ли ты ободрать весь земной шар, снеся с него прочь все деревья и все живое из-за твоей фантазии наслаждаться голым светом? Ты глуп» [3]. Из этого следует вывод, что Дьявол существует, потому что Христос есть, и отрицать его – значит отрицать существование Воланда.

Образ Воланда эволюционирует на протяжении всего создания романа. От образа черта, низкого, совершавшего кощунства, подобного Мефистофелю и до окончательного завершённого образа, где Сатана обретает истинную ипостась павшего ангела Люцифера.

Литература

1. Белза И. Ф. Генеалогия «Мастера и Маргариты» / И. Ф. Белза // Контекст – 1978.
2. Булгаков М. А. Великий канцлер: черновые редакции романа «Мастер и Маргарита» / М.А. Булгаков. – М.: Новости, 1992. – 540 с.
3. Булгаков М. А. Мастер и Маргарита [Электронный ресурс] / М. А. Булгаков. – М.: 1984. – Режим доступа: <http://www.vehi.net/mbulgakov/master/index.html>

Е.П. Диланьян
г. Мариуполь

АЛЛЮЗИИ И РЕМИНИСЦЕНЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ДЖОНА ФАУЛЗА

Актуальность работы обусловлена тем, что поразительное богатство интертекстуального пространства романов Фаулза не может не поражать даже искушённых читателей. Его произведения – это целая литературная вселенная, где разнообразные аллюзивные слои, составленные из мифов античности, многочисленные параллели с классиками английской и французской литературы, философские труды экзистенциалистов, психологические исследования К. Юнга и З. Фрейда, культурологические, музыкальные и живописные аллюзии и реминисценции – тесно переплетаются между собой, образуя сложную, многоуровневую ткань его романов [1, с. 150].

Наиболее популярной формой литературной интертекстуальности является введение одних текстов в другой в фрагментарном виде. Подобные «включения» и «отсылки» к предшествующим литературным фактам принято называть аллюзиями и реминисценциями. Эти формы интертекстуальности являются наиболее разработанными. Граница между аллюзией и реминисценцией трудно установима.

Согласно Литературному энциклопедическому словарю, **аллюзия** представляет собой одну из стилистических фигур в художественной литературе, ораторской и разговорной речи: «намек на реальный политический исторический или литературный факт, который предполагается общеизвестным» [3, с. 20]. Аллюзия может отсылать читателя к известному ему событию, месту, личности или произведению искусства.

Реминисценция в художественном тексте включает в себе черты, «наводящие на воспоминание о другом произведении» [3, с. 322]. Ю. Т. Листрова-Правда понимает под **реминисценциями** «точные, а также преобразованные цитаты или иного рода отсылки к более или менее известным – ранее произведённым текстам в составе более позднего текста» [2, с. 78]. Представляется необходимым выявить различия между понятиями цитаты и реминисценции. Цитирование, в отличие от реминисценции, не предполагает изменения значения фрагмента, его основная функция – информативная. При этом функция реминисценции состоит в намеке на новое содержание посредством сопоставления с цитированием.

Можно рассмотреть аллюзии и реминисценции на примерах из повести Фаулза «Башня из чёрного дерева». Название повести представляет собой аллюзию на «башню из слоновой кости». Аллюзия разъясняется читателю в тексте повести, когда Бресли оспаривает взгляды Дэвида на искусство. Бресли в грубых выражениях высмеивает приверженность Дэвида абстрактному искусству, называя его «башней из черного дерева», в которой, по аналогии с «башней из слоновой кости» (*the ivory tower*), прячутся художники-абстракционисты, боясь быть ясными и понятными.

А вот пример реминисценции: *The bitch Paris, dear boy. Know that bit of rhyme? Earl of Rochester, isn't it? "Where man may live in direst need, but ne'er lack land to set his seed." Neat. Says it all* [4, с. 68]. Сука Париж, дорогой мой. Знаете эти стихи? Граф Рочестер, не так ли? «В какой нужде ни придется жить, найдешь клочок земли, чтоб семя посадить». Точно. Говорит само за себя.

Для анализа приведенной выше реминисценции целесообразно обратиться к методу

литературной герменевтики, который подразумевает наличие разных уровней понимания и продвижение от одного уровня к другому по так называемому «герменевтическому кругу». На первом уровне понимания складывается впечатление, что цитируемое стихотворение Уилмота о земле звучит как подтверждение слов Бресли о том, что человеку лучше жить в сельской местности, в гармонии с природой. И действительно, граф Рочестер, как известно, выступает против рационализма в обществе, противопоставляя его природной мудрости животного мира. Однако читатель с большим литературным опытом может выйти на следующий, более глубокий уровень понимания.

На втором уровне понимания цитируемого фрагмента очевидной становится параллель, проводимая автором между его героем Генри Бресли и поэтом Джоном Уилмотом, 2-м графом Рочестером. Не случайно именно Бресли «озвучивает» цитату из стихотворения Рочестера. Эти два человека действительно во многом схожи. Во-первых, это творческие люди, поэт и художник, а тема искусства, как известно, занимает важное место в «Башне из черного дерева» и творчестве Фаулза в целом. Во-вторых, Рочестера и Бресли объединяет протест против общества, склонность к эпатажу, вызывающее отношение к окружающим, подчас доходящее до грубости и пошлости. Однако за этой внешней грубостью скрывается талант и подлинное искусство. Если главный герой повести, Дэвид Уильямс, стоит перед экзистенциальным выбором, то и Бресли, и Уилмот давно сделали свой выбор в пользу свободы – свободы от предрассудков и условностей, свободы личной и свободы творческой. Тем не менее, при более детальном анализе произведения читатель с большим литературным опытом попадает на третий уровень понимания в сложившемся герменевтическом круге. На этот раз Фаулз сопоставляет графа Рочестера не с Бресли, а с Дэвидом Уильямсом. Казалось бы, что общего может быть у скандально известного гуляки с примерным семьянином и конформистом? Однако на глубоком уровне понимания можно проследить определенное сходство. Для этого обратимся к жизненному пути Уилмота, одного из наиболее значительных английских поэтов эпохи Реставрации, а также придворного Карла II. Он известен главным образом как оригинальный сильный сатирик и автор прекрасных лирических стихотворений. Дж. Уилмот также прославился своей распутной жизнью, которая, тем не менее, закончилась искренним раскаянием и возвращением в лоно англиканской церкви. В результате, мы приходим к выводу, что, как и Дэвид Уильямс, граф Рочестер всю жизнь искал себя, стоял перед сложным выбором. При этом, хоть и на смертном одре, он все-таки нашел то, что искал, обрел гармонию, вернувшись к вечным ценностям христианской веры. Что же касается Дэвида, то он, напротив, бежит из Котминэ, оставляя там настоящее искусство с его непреходящими ценностями. Однако выводы в данном случае делать рано, так как дальнейшая судьба героя неизвестна. Автор тем самым дает читателю пищу для размышлений.

В своем творчестве Джон Фаулз ориентируется на гуманистические образцы классической литературы, однако, при этом легко обращается с традиционными текстами, подвергая их всевозможным метаморфозам и трансформациям. Характерной особенностью авторского стиля Дж. Фаулза является намеренное отстранение от собственной, авторской оценки тех или иных событий, ситуаций, что дает читателю возможность самому сделать вывод. Такое отстранение достигается путем широкого использования литературных и мифологических аллюзий и реминисценций. Сталкиваясь в своих произведениях разные культурные эпохи, разные способы мировоззрения, порой даже в контексте завуалированного социально-классового противостояния (как, например, в романе «Коллекционер»), автор вскрывает сложность, противоречивость характера своих героев, а значит, обнажает многогранность и многоликость личности, сочетание высокого и низкого, светлого и темного в душе человека.

Литература

1. Листрова-Правда Ю.Т. Библейские и иные текстовые реминисценции в русской литературной речи / Ю. Т. Листрова-Правда // Вестник ВГУ, 2004. – № 2 – с. 78.
2. Литературный энциклопедический словарь / под ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. – М.: Советская энциклопедия, 1987. – с. 20.

3. Литературный энциклопедический словарь / под ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. – М.: Советская энциклопедия, 1987. – с. 322
4. Струкова Г.Г. Английская литература XX века / Г.Г. Струкова, С.Н. Филюшкиной С.Н. – 1995. – с. 150.
5. Fowles J.R. The Ebony Tower / J. R. Fowles. – New York: New American library, 1975. – р. 68.

*А.І. Ємець
м. Маріуполь*

СПІВІСНУВАННЯ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО РЕАЛІЗМУ У РОМАНІ МАРГАРЕТ ДРЕББЛ «ОДИН ЛІТНІЙ СЕЗОН»

Розвиток англійської літератури другої половини ХХ століття ознаменований її «діалогом» з культурною спадщиною попередніх епох і, зокрема, з вікторіанською культурою та літературою. Вікторіанство дорівнювалося особливому способу мислення, світогляду, і якщо у післявоєнній Європі слово «вікторіанський» спочатку мало негативний відтінок і позначало, насамперед, прояв регресивності, емоційної стриманості, сексуальної пригніченості, несвободи, то у кінці ХХ століття воно вже набуло комплементарний характер, поступово впроваджуючись у реальність того часу. Вікторіанські цінності, вікторіанський стиль, вікторіанський склад розуму набули свого великого значення у контексті соціального реалізму[3].

Слід зазначити, що друга половина ХХ століття відзначена пошуками виходу з кризисного економічного, політичного становища і, звичайно, моральної кризи. І саме література Англії намагалася відбити протиріччя епохи і знайти шлях до їх подолання. Відбулося загострення загальної уваги на проблемі пошуку молодими людьми свого місця у житті, на проблемі самоствердження, розкриття свого «я». У налагодженні економічної, політичної та моральної ситуації суспільства були покликані допомогти відбитки вікторіанської епохи, адже ключовими словами даного періоду є традиційність, впевненість в благополуччі, респектабельність, регламентованість побуту, а головне – економічна та політична стабільність.

Тож, актуальністю нашого дослідження є необхідність більш глибокого розгляду соціальної картини Англії у період впровадження вікторіанської традиції та їх співіснування у творчості англійської письменниці Маргарет Дреббл.

Велика увага сучасних авторів до творів прозаїків ХІХ століття пояснюється їх пошуками можливостей адекватно відтворити дійсність у художніх творах. Якщо письменники модерністської спрямованості прагнули «порвати» з минулими зразками, то письменники другої половини ХХ століття орієнтувалися на літературні зразки своїх великих попередників ХІХ століття: Ч. Діккенса, У.Теккеря, сестер Бронте, Джордж Еліот та ін. [2, с. 156].

Ретельно розглядалось становлення жінки у сучасному суспільстві, адже трактування її образу саме у цей період кардинальним чином відрізнялося від її зображення до ХХ століття. Жінки сучасності, на відміну від своїх попередниць, отримали реальні можливості самореалізації в сфері науки, освіти й інших інформаційних сферах. Саме таким чином вони змогли відмовитися від залежного положення і, завдяки своїй творчій активності, вийти за рамки сімейного побуту. Цей процес мав своє відображення, насамперед, у літературі, завдяки якій письменники завжди намагаються відтворити певні зміни суспільного клімату. У другій половині ХХ століття активно починає розвиватися жіноча проза, яка виявляє чудові можливості самовизначення жіночої половини суспільства. Їх світовідчуття відображає «особливу реальність», у яку входять звичні життєві події та буденні явища, що й представляють живий літературний інтерес. Через символічні образи, низку перетворень, змін і взаємопроникнення явищ буття розкривається сутність жіночого бачення світу та передаються різноманітні аспекти існування особистості у сучасному світі.

Маргарет Дреббл вважається однією з найсучасніших письменниць, художні твори якої – це, перш за все, романи «про молодих жінок, написані молодою жінкою», що дозволило і критикам, і читачам віднести їх до так званої «жіночої прози». Критика з самого початку, з дебюту М. Дреббл у літературі у 1963 році, визначила присутність вікторіанської традиції в її ранніх творах. На думку критиків, письменниця вважається свідомою традиціоналісткою: «Я вважаю за краще стояти у кінці вмираючої традиції, якої захоплююся, ніж у витоків нової, до якої я не маю ні найменшої симпатії» [4, с. 25]. Ціле покоління жінок ідентифікує себе з героями М. Дреббл, які, на думку читачок, представляють їх власні проблеми: «Її героїні були поглинені проблемами існування і самовизначення у світі чоловіків, часом суперечливими пошуками себе в якості дружини і матері, задовго до того, як почався жіночий рух у 60-70х роках ХХ століття» [4, с. 13].

Дуже яскраво і правдиво передається образ сучасної жінки у романі Маргарет Дреббл «Один літній сезон» (1964). Головна героїня – Емма Еванс, яка одночасно є й оповідачем у творі. Буденні явища, відображені у тексті роману та втілені в образ жінки, презентують читачам сучасну картину світу. Пожертвування головною героїнею своїми кар'єрними можливостями заради сім'ї заслуговує великої уваги. Вона нехтує своїм бажанням залишитися у Лондоні, а тільки намагається зануритися у сімейний побут. Жінка робить усе заради свого чоловіка, якому надійшла пропозиція провести театральний сезон у місті Херефорд. Психологізм та гордівливність головної героїні у собі відіграють велику роль у формуванні її образу у контрасті з соціальними протиріччями. Будучи відомою манекенницею і фотомоделлю, вона завжди вважала себе відмінною від інших, більш того завжди хотіла такою бути, відмовляючись від того, що їй подобалося, якщо виявляла, що це подобається багатьом. Але Емма завжди «розуміла, що ніколи не опанує ніякою справою, ніколи не досягне класу професіоналів» [1, с. 10]. Говорячи іншими словами, вона прекрасно бачила бездарну гру молодої акторки, але сама б ніколи не змогла вийти на сцену замість неї. І ось у певний момент, виявивши себе схиленою «над пральною машиною, вишукуючи випадкові гудзики і мокрі волоссяні шматки» [1, с. 72], ту, «якій на роду було написано потрапляти з вогню та в полум'я» [1, с. 72]. Емма розуміє, що хоче бути вільною та вирішує вийти за рамки браку – у суспільство. Нарешті, вона усвідомила, що потребує визнання та самореалізації. Увесь соціум, який оточують Емму, жінка вважає бездарним, хоча й вона сама не знайшла застосування своєму таланту та розуму. Емма є лише однією з «розсерджених молодих жінок» Маргарет Дреббл, яка не задоволена своєю долею та намагається її змінити шляхом реалізації себе як самостійної жінки.

Таким чином, незважаючи на те, що англійська література ХХ століття тяжіла до формування образу сильної жінки, у тексті творів все ще зберігалися певні відбитки вікторіанської моралі. Романи М. Дреббл, як яскравий цьому приклад, були присвячені бунту молодої розумної жінки, її протесту проти тихого шлюбу та певних життєвих стандартів. У творах письменниці ми можемо прослідкувати еволюцію жіночого образу – від зображення вікторіанської жінки до формування вільної особистості, яка виказує протест соціальної дійсності. Крім того, у текстах романів авторки показана боротьба жінки з вікторіанськими цінностями та її бажання вийти за рамки сімейного побуту.

Література

1. Дреббл М. Один летний сезон / М. Дреббл. – Москва: Прогресс, 1972. – 177 с.
2. Кабанова І.В. Світова література / І.В. Кабанова. – К. : Ліцей, 2002. – 272 с.
3. Толстих О.А. Англійський постмодерністський роман кінця ХХ століття і вікторіанська література: дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.03 «Література народів країн зарубіжжя» / О.А. Толстих ; Єкатеринбург. Уральський держ. ун-т. – 2008. – 155 с.
4. Kenyon O. Margaret Drabble. Foregrounding the Female / O. Kenyon // Women novelists today. – New York: St. Martin's press, 1988. – P. 85-103.

К.В. Золотарьова

ПОНЯТТЯ «СВІЙ» І «ЧУЖИЙ» У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «РОЗРИТА МОГИЛА»

Проблема опозиції «свій» / «чужий» є однією з фундаментальних у сучасних наукових студіях, адже ці поняття функціонують у просторі культури та історії.

Співвіднесеності понять «свій» і «чужий» як елементам мовної картини світу приділено сьогодні чимало уваги. Зокрема, цій дихотомії присвятили свої розвідки такі мовознавці, як О. Дубчак [1], В. Жайворонюк [2], О. Олійник [3], О. Селіванова [4], Ю. Степанов [5] та ін. Як справедливо зауважує О. Дубчак, «опозиція понять «свого» та «чужого» пронизує всю культурно-історичну традицію української етноспільноти і має універсальний характер, бо в основі будь-якого колективного, масового, народного, національного світосприйняття лежать механізми розмежування свого і чужого» [1, с. 4].

Проте багато дискусійних питань, пов'язаних із цим аспектом, залишаються за межами наукових праць дослідників. Так, досі ґрунтовно не вивчено змістове наповнення понять «свій» і «чужий» у різні часи, у мовній картині світу окремих майстрів слова. Звідси й впливає актуальність порушеної проблеми.

Мета роботи – з'ясувати особливості вербалізації понять «свій» і «чужий» у поезії Т. Шевченка «Розрита могила».

У процесі аналізу було встановлено, що репрезентантами поняття «свій» у художньому світі автора виступають присвійні займенники *мій, свій*: *Світе тихий, краю милий, / Моя Україно, / За що тебе сплюндровано, / За що, мамо, гинеш?* [6, с. 183]; *Подивись тепер на матір, / На свою Вкраїну* [6, с. 184]. У тексті твору значення цих займенників зводиться до сфери «своїх». Вони підсилюють позитивну оцінку семантику означуваного іменника (оніма *Україна*) й підкреслюють його належність до кола найбільших цінностей.

«Своя» територія в поетичному обширі митця найчастіше актуалізується за допомогою згаданого топоніма та займенника *свій*: *Подивись тепер на матір, / На свою Вкраїну, / Що, колишучи, співала / Про свою долю, / Що, співаючи, ридала, / Виглядала волю* [6, с. 184]. Рідше маркерами «своєї» території виступають іменники-апелативи у сполученні з прикметниками: *Світе тихий, краю милий* [6, с. 183]; *Панувала і я колись / На широкім світі, / Панувала...* [6, с. 183].

До поняття «свій» у поезії Т. Шевченка належать назви осіб за спорідненістю, що вживаються в непрямому значенні. Наприклад, Україну автор називає матір'ю, а мешканців країни – її дітьми: *Світе тихий, краю милий, / Моя Україно, / За що тебе сплюндровано, / За що, мамо, гинеш? / Чи ти рано до схід сонця / Богу не молилась, / Чи ти діточок непевних / Звичаю не вчила?* [6, с. 183]. Зауважимо, що найменування осіб за спорідненістю вживаються не тільки в переносному, а й у прямому номінативному значенні: *Та з матері полатану / Сорочку знімати. / Помагайте, недолюдки, / Матір катувати* [6, с. 184]; *Чого вони там шукали? / Що там схоронили / Старі батьки?* [6, с. 184].

Ядро поняття «чужий» у поезії маніфестовано лексемами *чужий, чужина*: *Сини мої на чужині, / На чужій роботі* [6, с. 184]. Прикметник *чужий* функціонує як художнє означення до абстрактного поняття та виступає в контексті синонімом до слова *чужина*.

Поняття «чужий» на рівні образів актуалізується за допомогою назв етносів, що були надані їм представниками інших національностей (неофіційних етнонімів): *Сини мої на чужині, / На чужій роботі. / Дніпро, брат мій, висихає, / Мене покидає, / І могили мої милі / Москаль розриває...* [6, с. 183]; *Стени мої запродані / Жидові, німоті, / Сини мої на чужині, / На чужій роботі* [6, с. 183]. У поезії акцентовано увагу на соціальному статусі, нерівності, що підтверджують етнічні стереотипи українців. Загальновідомо, що формувалися ці стереотипи впродовж тривалого часу (наприклад, жиди – власники корчм, жадібні й продажні; москалі – солдати, підступні та жорстокі). Саме такі образи представників цих етносів найчастіше змальовано у фольклорі, авторських творах.

Зауважимо, що в поезії змальовано образ ватажка національно-визвольної війни Богдана

Хмельницького. Спостерігаємо дещо зневажливе ставлення митця до цієї історичної постаті: *Ой Богдане, Богданочку, / Якби була знала, / У колисці б задушила, / Під серцем приспала* [6, с. 184]. Образ козацького ватажка ототожнюється із зрадником, належить до кола «чужих».

Отже, в основі структури художнього континууму вірша Т. Шевченка «Розрита могила» – розрізнення понять «свій» і «чужий», яким властивий народнопоетичний колорит. Перспективним вважаємо вивчення згаданих понять як засобів пізнання етнічних стереотипів українців на матеріалі інших поезій митця.

Література

1. Дубчак О. П. Концептуальна опозиція «свій» – «чужий» в українській мовній картині світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. П. Дубчак. – 2009. – 22 с.
2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 267 с.
3. Олійник О. Г. Антиномія категорій «свій / чужий» у просторі української народної чарівної казки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика» / О. Г. Олійник. – Львів, 2007. – 27 с.
4. Селіванова О. О. Опозиція СВІЙ – ЧУЖИЙ в етносвідомості (на матеріалі українських паремій) / О. О. Селіванова // Мовознавство. – 2005. – № 1. – С. 26–34.
5. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. – Изд. 2-е, испр. и доп. / Ю. С. Степанов. – М.: Академический проект, 2001. – 824 с.
6. Шевченко Т. Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко. – К.: Дніпро, 1984. – 606 с.

*М. І. Івахненко
м. Маріуполь*

ДЕТЕКТИВНИЙ КОЛОРИТ РОМАНІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ

Детективна література – невіддільна частина модерної художньої літератури. Розвиток цього жанру та причини його популярності залежать від домінуючих у культурі світоглядних тенденцій, «з різкими змінами в культурній свідомості, <...> з переміщенням акценту з безумовною істинності будь-яких цінностей до процедури пошуків істини» [1, с. 114]. Культурні, історичні, етнічні та літературні традиції певним чином пристосовують стилістику та поезику кожного національного детектива, формуючи унікальний колорит в межах загальної детективної традиції.

Детективний роман належить до масової літератури, що являє собою формульне утворення: деякі конструкти, що складаються з варіативного набору постійних, завжди одних і тих самих оповідних елементів. Б. Брехт вважав детектив переосмисленням «реального життя» і підкреслював, що «той факт, що характерна особливість детективного роману полягає в варіаціях більш-менш постійних елементів, надає всьому жанру навіть певний естетичний рівень» [2, с. 4].

Літературознавчий словник-довідник зазначає, що детектив – це «різновид пригодницької літератури, передовсім прозові твори, в яких розкривається певна таємниця, пов'язана із злочином» [3, с. 193]. У дефініції поняття «детектив», поданій у «Лексиконі загального та порівняльного літературознавства», також звертається увага, що «процес розслідування злочину й ідентифікація злочинця» є канонічними, домінантними ознаками цього жанру [4, с. 145]. Ю. Ковалів дає таке визначення детективу: «Різновид пригодницької літератури, що належить до паралітератури. Це передусім прозові твори, зовнішній сюжет яких послідовно розкриває певну заплутану таємницю, пов'язану зі злочином та його розслідуванням, а внутрішній є когнітивною історією розв'язання логічної задачі» [5, с. 271]. На поняттях «таємниця» та «розслідування» також базуються дефініції Р. Мессака [4, с. 145] та А. Саруханяна [6, с. 143].

Детектив – це різновид пригодницької формульної літератури, у якому інваріантними ознаками є концентрична сюжетно-композиційна схема, яка складається з константних елементів (злочин (зав'язка), процес розслідування (розвиток дії), та ідентифікація злочинця (розв'язка)) та канонічний набір героїв (жертва, злочинець, сищик). У процесі генези жанру під впливом літературних тенденцій «інваріантна модель» детективу зазнала перетворень. З'явилися такі модифікації цього жанру, як «крутий», іронічний, шпигунський, політичний, конспірологічний, жіночий детективи та трилер, бойовик, кримінальний роман.

Детективний роман модифікується під впливом постмодерністської естетики та поетики, формуючи гібридні форми та метажанрові утворення. Цей процес треба розглядати як трансформацію стійких наративних структур детектива в ієрархічні зони постмодерністської культури. Т. Гребенюк звертає увагу на те, що деканонізація жанрових матриць та дифузія жанрів призводить до поступової трансформації літературних різновидів, у тому числі і до модифікації детективного жанру, у якому злочин перестає бути домінантною ознакою цього жанру [7, с. 109]. Т. Бовсунівська вважає, що наступний етап розвитку детективу залежить від його дифузії з іншими жанровими різновидами: «Тож в плані відтворення буття детективний жанр акумулює увагу на людських аналітичних здібностях, доводячи ймовірну межу аналітичного пізнання до, фактично, фантастики. Адже у наш час з'являються герої-детективи, здатні суто містично (парапсихологія, гіпноз, телепатія тощо) неймовірно розширити кордони аналогічної здатності людини» [8, с. 477].

Дослідниця наголошує, що у постмодерністській літературі наявні два варіанти функціонування жанрової структури детективу: розвиток власне детективу та проникнення жанрових ознак детективу у твори інших жанрів [8, с. 472]. Детективна література, з одного боку, втрачає свою автономність. З іншого боку, виходячи за межі класичної форми кримінального роману, автори створюють не нові піджанри, а використовують наративний вектор «пошуку» як принциповий метод письма, де детектив стає моделюючим фундаментом.

В англійській та українській літературі постмодернізму існує велика кількість прикладів другого типу, що вказує на детективний колорит прозової форми.

Роман Елестона Тревора «Політ «Фенікса»» (1964) є яскравою трансформацією детективного жанру. Цей твір акумулює усі типові ознаки жанру детективу, але є пригодницьким романом. Англійська письменниця Дафна Дю Мор'є розвивала жанрову форму детективу у формі романтичних трилерів та містичних детективів. Її роман «Самогубство без будь-яких причин» (1957) являє собою детектив-мініатюру на двадцять п'ять сторінок. Пітер Акройд використовує у своїй творчості жанрові традиції готичного, історичного та детективного романів. Романи «Хоксмур» (1985), «Будинок доктора Ді» (1993) и «Процес Елізабет Крі» (1994) об'єднані проблематикою мистецтва та науки, історичною проблематикою та використанням жанрових стратегій детективу.

Для української літератури характерним є апелювання фабули науково-фантастичного тексту до подієвості інших метажанрів (авантюрного, детективного та бойовика). Прикладом цього явища може бути збірка О. Левченка «Секретні документи» (1994), де фантастика поєднується з детективною інтригою. У творі В. Шкляра «Ключ» (1999) спостерігається поєднання формальних ознак детективу, кримінальної прози та еротики. Роман Ю. Андруховича «Переверзія» є зразком «багаторівневого письма», у якому дифузійно поєднаний детектив з елементами еротики та фантастики, що становить метафізичний твір. Прозу детективного метажанру кінця ХХ століття в українській літературі становлять твори «Повернення сентиментального гангстера» (1999), «Шлюбні ігрища жаб» (1999) А. Кокотюхи, «Імітація» (2001) Є. Кононенко та ін.

Таким чином, у творах доби постмодернізму детектив використовується у таких формах: як «структура», як детективний наратив (принциповий метод письма, моделюючий фундамент), як метажанрова структура, яка синтезує у собі інші жанрові форми, як модифікована детективна форма, у якій злочин втрачає свої домінантні позиції. Англійська та українська авантюрна література постмодернізму характеризується використанням детективних елементів у прозовій формі.

Література

1. Руднев В. П. Культура и детектив / В. П. Руднев // Даугава. – Рига. – 1988. – № 12. – С. 114–118.
2. Мастера детектива. Вып. 3 / П. Буало и др. : Пер. с франц. и англ. / Сост. Н. Бунина; Вступит. ст. С. Бэлзы. – М., 1990. – 752 с.
3. Куцінко О. Г. Професійний довідник учителя літератури / О. Г. Куцінко. – Х. : Вид. група «Основа», 2012. – 381 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голова ред. А. Волков ; Буковинський центр гуманітарних досліджень. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 634 с.
5. Літературна енциклопедія : У двох томах. Т. 1, 2. / автор-укладач Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1. – 624 с.
6. Саруханян А. П. Детектив // Энциклопедический словарь английской литературы XX века / Рос. акад. наук, Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького ; отв. ред. А. П. Саруханян ; редкол.: К. И. Бузылева и др. – М. : Наука. – С. 143- 149.
7. Гребенюк Т. В. Подія в художній системі сучасної української прози: морфологія, семіотика, рецепція : монографія / Т. В. Гребенюк. – Запоріжжя : Просвіта, 2010. – 423 с.
8. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів : Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник / Т. Бовсунівська. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 519 с.

*Є. Ю. Ільїна
м. Мариуполь*

СПЕЦИФІКА ФАБУЛЬНОЇ ТА СЮЖЕТНОЇ СКЛАДОВИХ У РОМАНІ І. УЕЛША «БРУД»

«Бруд» (англ. «Filtth») – роман шотландського письменника Ірвіна Уелша (англ. Irvine Welsh), який зображує моральний та психічний розлад шотландського детектива Брюса Робертсона. Головний герой, він же оповідач, страждає від психічного розладу, а саме розщеплення особистості [5].

В зв'язку з цим об'єктом нашого дослідженнями ми обрали специфіку наративу, який формується з точки зору оповідача з розщепленням особистості, а предметом є специфіка фабульної та сюжетної складових твору.

Множинна особистість – існування двох і більше «особистостей» всередині однієї людини, кожна з яких має свої певні паттерни поведінки, спогади і відносини. Одна, вихідна особистість – господар, а інші різьоме відрізняються від неї і часто одна від одної [6].

Хворі з розщепленням особистості зовні виглядають цілком нормально і володіють специфічним поверхневим шармом. Основна риса – прагнення безперервно отримувати задоволення та насолоду, максимально уникаючи будь-якого напруження і праці. При цьому їхнє життя являє собою багату історію асоціальних вчинків. Найбільш типові з них: постійна брехливість, залученість в кримінальні групи, бійки, крадіжки, алкоголізація і наркотизація, маніпулювання оточуючими у власних інтересах. Вони не здатні встановлювати стабільні відносини, серйозно любити і робити для себе якісь висновки з минулого досвіду. При цьому у них повністю відсутнє порушення мислення, їм скоріше властивий підвищений рівень орієнтування в соціальній ситуації і вербальний інтелект. Їх лідерські якості дозволяють їм широко впливати на поведінку оточуючих, зазвичай з фатальними наслідками для останніх. Корисним при лікуванні може виявитися застосування сімейної та подружньої терапії [2, с. 286-287].

Фабула – фактична сторона оповідання, ті події, випадки, дії в їх причинно-хронологічній послідовності [3].

Сюжет – ланцюг подій, зображених в літературному творі, життя персонажів в просторово-часовій зміні [1].

При цьому беремо до уваги важливу різницю між «фактичною» основою твору, події, про які в ньому розповідається, як продукт попереднього відбору художником явищ дійсності або вигадки, тобто фабулу, яка підлягає обробці в сюжеті, та розробкою оповідної теми, що пов'язано з рішенням будь-якої проблеми на матеріалі даних подій, тобто сюжет [3].

Сюжет роману оповідає про життя єдинбурзького детектива-сержанта Брюса Робертсона, який прагне отримати посаду детектива-інспектора. Начальник Брюса доручає йому керівництво розслідуванням вбивства афроамериканця. Крім Брюса, на посаду інспектора претендують його колеги. Щоб усунути суперників, Робертсон вживає всіх можливих засобів, підставляючи і принижуючи їх. Керол, дружина Брюса, чекає просування чоловіка по службових сходах і вважає, що якщо він по-справжньому любить її, то повинен домогтися підвищення.

Брюс веде безладне статеве життя, вживає наркотики, алкоголь, застосовує неприпустимі заходи при допитуванні підозрюваних, тероризує дружину приятеля телефонними дзвінками вульгарного змісту. Через наркотичну залежність, галюцинації і інші проблеми Брюс не може зосередитися на розслідуванні вбивства. Плетучи інтриги, він поступово заплутується в них сам, створюючи нові проблеми. Згодом Робертсон дізнається, що відсторонений від керівництва розслідуванням.

У якийсь момент Брюс усвідомлює, що Керол разом з донькою давно пішла від нього, а весь цей час він спілкувався з нею в своїх галюцинаціях, переодягаючись у жіночий одяг. Під час однієї з таких прогулянок в різдвяну ніч Робертсона ловлять і б'ють підозрювані у вбивстві місцеві хулігани. Вони намагаються поквитатися з Брюсом, але тому вдається вбити ватажка банди. Через ці події Робертсона знижують до констебля. Від Брюса відвертаються всі, крім дівчини Мері – вдови померлого від серцевого нападу чоловіка, якого Брюс намагався врятувати. У розв'язці Робертсон споруджує петлю для повішення. В останній момент перед смертю він бачить за склом своїх вхідних дверей свою дружину з донькою [4].

Загалом фабульна та сюжетна складові співпадають, так як головним оповідачем є головний герой, і наратив є лінійним. Але слід зазначити ще двох оповідачів у творі. По-перше, це інша особистість Брюса, його дружина Керол, яка оповідає про шлюбні стосунки та виказує надії на підвищення чоловіка. Наратив Керол є хронологічною з елементами флешбеків (знайомство з Брюсом, з його батьками, життя у Австралії). По-друге, глист, який живе у кишечнику Брюса. Наратив глиста є нерівномірним вкрапленням у наратив Брюса. Розвиток цього героя відбувається завдяки розвитку морального занепаду Брюса. Глист є підсвідомим Брюса, який знає мету Брюса («їсти» усілякий бруд) та причини його занепаду. Саме глист, підсвідоме, розповідає про трагедії у житті Брюса (народження від насильства, знущання вітчима, загибель брата та першої любові, розлука з Керол). Саме останнє спровокувало виникнення хвороби, адже сімейні стосунки стримували визволення Другого-Я.

Підбиваючи підсумки, ми можемо сказати, що в сюжеті роману, у якому головний герой страждає розщепленням особистості, за основу покладено аморальне та асоціальне зображення життя. Фабула та сюжет у цілому співпадають, але безперечною є наявність флешбеків, які пояснюють причини хвороби героя.

Література

1. Введение в литературоведение: учеб. Издание. / под ред. Л.В. Чернец, В.Е. Хализеева, С.Н. Бройтмана и др. – М: Высшая школа, 1999. – 556 с.
2. Вид В. Д., Попов Ю.В. Современная клиническая психиатрия / В. Д. Вид, Ю. В. Попов. – М. : Экспертное бюро-М, 1997. – 496 с.
3. Литературная энциклопедия / под ред. В. М. Фриче, А. В. Луначарского. — 3 том. – М.: издат. Художественная литература, 1930. – 634 с.
4. Welsh I. Filth / I. Welsh. – Norton, 1998. – 392 p.
5. Filth [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.publishersweekly.com/978-0-393-31868-5>

6. Учение о неврозах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://studfiles.net/preview/2907849/page:28/>

*В. В. Лы́нская
г. Мариуполь*

ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ В КОНТЕКСТЕ РОК-ПОЭЗИИ

Интертекстуальность на современном этапе развития литературы по праву можно отнести к наиболее изучаемому явлению.

На рубеже XX-XXI веков как никогда актуальным становится направление постмодернизма. Категория интертекстуальности тяготеет к постмодернистской эпохе, в частности, является одним из основных его принципов.

Постмодернистская культура, для которой характерно некое смешение стилей и высмеивание всего, не претендует на создание абсолютно нового. Она преимущественно обращается к прошлому, переосмысливает его и предлагает свои фундаментальные основы, в числе которых интертекстуальность занимает главенствующую позицию.

Идея о «диалогичности» художественного текста в первоначальном варианте принадлежала М.М. Бахтину. Термин «интертекстуальность», который впервые был предложен Ю. Кристевой в 1967 г., постулирует, что любой текст всегда является составной частью широкого культурного текста. Стоит отметить, что в лингвокультурологии каноническая формулировка понятий «интертекст» и «интертекстуальность» была представлена Р. Бартом: «Каждый текст является интертекстом; другие тексты присутствуют в нём на различных уровнях в более или менее узнаваемых формах: тексты предшествующей культуры и тексты окружающей культуры. Каждый текст представляет собой новую ткань, сотканную из старых цитат» [1, с. 418].

Особый интерес явление интертекстуальности представляет в контексте рок-поэзии. Основными маркерами категории интертекстуальности в рок-тексте могут служить реминисценции, цитаты, аллюзии.

На интертекстуальный характер рок-поэзии указывают некоторые исследователи, отмечая, в частности, что в стихах Башлачева насыщенность цитатами и сам способ цитирования – не отдельных строк, а строк как знаков времени, – свидетельствует о новом этапе развития литературы (постмодернистском). Далее эта тенденция развивается и у многих других современных рок-авторов.

В силу многообразия интертекстуальных эффектов, диалогических связей различных эпох и направлений особый исследовательский интерес представляет творчество А. Васильева (лидера группы «Сплин»). В мировоззренческой концепции автор в своем творчестве нередко обращается к декадансу с целью наиболее точно определить мироощущение эпохи (альбом «Сигнал из космоса»); особое место принадлежит «интертекстуальному» обращению к лирике поэтов Серебряного века, в частности, В. Маяковского, С. Есенина, С. Чёрного, В. Брюсова и др. И, конечно же, наблюдается широкое использование поэтики постмодернизма – это и неясность, лабиринт смыслов, принцип произвольного монтажа, дисгармоничность, несоразмерность (наиболее ярко отражены в альбоме «Реверсивная хроника событий»)

Как отмечает А. Моисеев, изучая интертекст русской поэзии, «...каждое слово в постмодернистской культуре – это цитата, и использование цитат, вообще «чужого» слова характерно как для признанных авторитетов рок-поэзии (Кинчев, Башлачев), так и для молодых поэтов (Арбенина)» [2, с.199].

Зачастую такое явление как интертекстуальность свойственно авторам, которые создают свои произведения на рубеже веков. Переход от одного века к другому, да и вообще смена веков – это некая новая точка отсчета времени, новый фрагмент как в нашей жизни, так и в литературе. Наиболее показательна в этом отношении современная рок-поэзия, которая стала голосом времени.

В нашем исследовании мы постараемся дать более глубокий анализ интертекстуальной

специфики современной русской рок-поэзии, особенности ее тяготения к различным литературным направлениям, в частности, эпохе постмодернизма, для которой характерны принципы абсурда, игры, пустоты, бессмысленности, причудливости и т.д., которые рок-поэты «интертекстуально» преодолевают и переосмысливают в своем творчестве.

Литература

1. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Р.Барт – 1989. – С. 418.
2. Моисеев А. Интертекст в русской рок-поэзии: к проблеме изучения / А. Моисеев // Политическая лингвистика. – 2005. – № 16. – С. 197-202

В.В. Кудлай
м.Маріуполь

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРАЗНИХ ЗАСОБІВ МОВИ В ТВОРАХ ДЖ. ГОЛСУОРСІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE MAN OF PROPERTY”)

Джон Голсуорсі – широко відомий та видатний письменник, романіст, драматург, новеліст, майстер соціально-психологічного роману, чия трилогія “Сага про Форсайтів” знайома всьому світу. У його творчості поєднуються імпресіонізм і реалізм, моральна проповідь і гуманізм. Він глибоко відчував красу життя і був літописцем суспільства, стурбованим соціальною несправедливістю. Як прозаїк Джон Голсуорсі на новому матеріалі продовжував розробляти той тип реалістичного соціально-психологічного роману, який знайшов місце в більшості європейських літератур наприкінці минулого століття. Головними ознаками такого традиціоналізму є те, що події розгортаються в природній послідовності часу, як вони могли відбуватися насправді, а також прагнення до максимальної життєподібності. Мова і стиль самого Голсуорсі відрізняється ясністю, чистотою і чудовою простотою, які ставлять його в один ряд з найкращими майстрами художнього слова.

У романі “The man of Property” Дж. Голсуорсі для створення портретів персонажів, яскравих характеристик героїв найчастіше використовує такі художні засоби як – епітети, порівняння, повтори, синекдоху і метафори.

Для художнього опису персонажів у своєму романі Дж. Голсуорсі у більшості випадків вживає епітети для зображення зовнішності героїв, серед яких налічуються як загальномовні (*firm chin, sweet look, a dark-skinned, solemn soul, the gold-haired, dark-eyed girl*), так і індивідуально-авторські (*supercilious, an alluring strangeness, an appearance of reserve and secrecy, a carefully veiled sprightliness, flexibly straight shoulders*).

Також Дж. Голсуорсі неодноразово використовує метафору для характеристики героя. Більшість метафор є оригінальними авторськими: “*A brooding look came instantly on Irene’s face, and even James became conscious of the rigidity that took possession of her whole figure beneath the softness of its silk and lace clothing*” [9, с. 60]; “*Soames had become very pale – a struggle was going on within him*” [4, с. 48]. Разом з тим, він використовує загальномовні метафори: “*He had always been a cub, with his nose in the air*” [4, с. 19].

Автор достатньо часто використовує порівняння для зображення зовнішності персонажів. Наприклад, в описі вигляду героїні Ірен, використано такі порівняння: “*...but Irene could be imagined, like some nymph, bathing in wayside streams, for the joy of the freshness and of seeing her own fair body*” [4, с. 49]; “*...Irene’s eyes, like dark thieves, stealing the heart out of the spring*” [9, с. 97] “*But instead of the print he seemed to see his wife – with her yellow hair flowing over her bare shoulders, and her great dark eyes – standing like an animal at bay*” [4, с. 177].

Дж. Голсуорсі посилює виразність зовнішнього вигляду героя, використовуючи синекдоху: “*His words were addressed to Swithin, his eyes smiled slyly at old Jolyon; only Soames remained unsatisfied*” [4, с. 40].

Зображаючи зовнішність героїв автор також застосовує художній засіб перебільшення – гіперболу: “*This walk towards them was the most courageous act of old Jolyon’s life; but no muscle of his face moved, no nervous gesture betrayed him*” [4, с. 62].

Письменник надає портретним зображенням своїх персонажів вражаючих характеристик також за допомогою зевгми: *“With his white head and his loneliness he had remained young and green at heart”* [9, с. 19].

Як видно з наведених прикладів, Дж. Голсуорсі використовує у своєму романі значну кількість виразних засобів для характеристики персонажів, які характеризують людину, надаючи опису стилістичного забарвлення. Письменник використовує кваліфікативні мовні одиниці (прикметники та прислівники), а також позитивно і негативно заряджені епітети та метафори для характеристики різних персонажів, а також порівняння з метою створення яскравих характеристик героїв. Автор значно менше вживає метонімію, зевгму, гіперболу та перифраз для змалювання літературних героїв.

Література

1. Домбровская Е. Джон Голсуорси [Електронный ресурс] / Е. Домбровская. – Режим доступу: <http://noblit.ru/node/1154>
2. Джон Голсуорси. Биография и творчество [Електронный ресурс]. – Режим доступу: <https://www.syl.ru/article/293352/djon-golsuorsi-biografiya-tvorchestvo-saga-o-forsaytah-ostrov-fariseev>
3. Galsworthy J. The Forsyte Saga / J. Galsworthy. – Cedric Watts, 2012. – 722 p.

*А. С. Лисенко
м. Маріуполь*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ В ЕПІЧНОМУ ТВОРІ

Деталь є одним з найважливіших акцентуаторів в системі художніх засобів, яку автор вважає надзвичайно суттєвою для розкриття свого задуму. Особливості вживання художніх деталей дають можливість осягнути ідейний зміст, специфіку психологізму, оригінальність авторського задуму. Кожен великий письменник має свій стиль, тобто теми і описувані проблеми, найбільш відповідні жанри, найчастіше вживаються лексичні та стилістичні засоби, способи розкриття характерів персонажів, свою творчу манеру. Інакше кажучи, стиль – це система художніх засобів і прийомів у творчості одного письменника, течії або напряму, літературної епохи.

Автори «Теорії літератури» А. Галич, В. Назарець і Е. Васильєв [3, с. 362] відзначають, що стиль – це індивідуальне втілення художнього методу. Метод визначає загальний напрямок творчості, а стиль відображає індивідуальні риси письменника. За висловом Л. Тимофеева, «в методі знаходять, перш за все, те спільне, що пов'язує творців, а в стилі – те індивідуальне, що розділяє їх: листи, особистий досвід, талант, манера письма.» [3, с. 272].

Стиль – явище цілісне, системне і не представляється можливим розглядати його характеристики поза ідейно-образного змісту твору. Художник слова творчо відтворює, художньо опрацьовує життєвий матеріал, загальні теми, проблеми, події набувають завдяки індивідуальному стилю письменника свою унікальність і неповторність [1, с. 67].

Художня деталь – оригінальне явище індивідуального стилю письменника. Вибір деталей зумовлюють ті ідейно-художні завдання, які ставить перед собою автор. Однозначності при розшифруванні і відображенні деталі бути не може, її трактування так само індивідуальна, як і вона сама. Її зміст може бути сприйнято по-різному, в залежності від словникового запасу читача, його культурного рівня, уважності, настрою при читанні, особистісних якостей і умов сприйняття.

У літературознавстві та стилістиці давно утвердилася думка про те, що широке використання художньої деталі може служити важливим показником індивідуального стилю і характеризувати різних авторів.

Деталь – мікрообраз, яка є елементом художнього цілого. Деталь функціонує у усьому тексті. Розкриття її повного значення вимагає участі всієї художньої системи. Деталь, як правило, висловлює зовнішню ознаку багатостороннього і складного явища, виступає

матеріальним репрезентантом явищ і процесів, які неможливо охарактеризувати тільки поверхневою ознакою. Саме існування феномена художньої деталі пов'язано з неможливістю охопити явище у всій його повноті і витікає з цього необхідність передати сприйняттю частина адресату так, щоб останній отримав подання про явище в цілому [4, с. 47].

Залежно від жанру епічного твору та особистого стилю письменника щільність насичення тексту художньою деталлю та її функціонування у творі може бути різним [6, с. 167]. В романі збільшуються і ускладнюються семантичні взаємозв'язки мікрообразів, вони вступають у смислову взаємодію вже не тільки в межах окремого епізоду або картини, а й межах всього твору. При цьому вся система зв'язків підпорядковується єдиній ідейно-естетичній задачі, яку поставив перед собою письменник. У той же час збільшується смислове значення мікрообразів, рівень узагальнення, якого вдається досягти з їх допомогою.

Через складну сюжетну структуру у романі здебільшого присутня більшість видів художньої деталі. Те, що хоче сказати автор читачеві не може вміститися у рамки тексту, тому автор вдається до використання художньої деталі. Ідея – ширша за текст, у неї немає меж, а у тексті межі є. Якщо мова йде про роман, то автор використовує образотворчу, уточнюючу, характерологічну, пейзажну та інші види деталей.

Образотворча деталь покликана створити зовнішній образ описуваного. Найбільш часто вона входить в якості складового елементу в образ природи і зовнішності героя. Артур Конан Дойл у «Загубленому світі» використовує багато описових деталей, за допомогою яких читач представляє героя та наділяє його певними рисами характеру, що по закінченню читання матиме вплив на інтерпретацію твору у цілому: «*Mr. Hungerton, her father, really was the most tactless person upon earth, – a fluffy, feathery, untidy cockatoo of a man, perfectly good-natured, but absolutely centered upon his own silly self. If anything could have driven me from Gladys, it would have been the thought of such a father-in-law.*» [6, с. 5].

Пейзаж і портрет виграють від використання деталі: саме вона надає індивідуальність і конкретність цій картині природи: «*It was dreadful in the forest. The trees grew so thickly and their foliage spread so widely that I could see nothing of the moon-light save that here and there the high branches made a tangled filigree against the starry sky. As the eyes became more used to the obscurity one learned that there were different degrees of darkness among the trees – that some were dimly visible, while between and among them there were coal-black shadowed patches, like the mouths of caves, from which I shrank in horror as I passed.*» [6, с.58]. Артур Конан Дойл створює атмосферу загубленого світу, лісу, в якому ще не була жодна душа, що говорить читачеві про те, що неможна бути впевненим, що знаєш все, завжди є щось нове для пізнання.

У інших жанрах епосу художня деталь має меншу щільність використання, але від цього не стає менш значущою, а навіть навпаки виконує більше функцій для розкриття ідеї та задуму автора. Так, в оповіданні К. Дойля “The Five Orange Pips” клієнт Шерлока Холмса звертає увагу на затишок його квартири: *snug chamber, protected from the weather or cold: worm and cozy* [5, с.214]. Описова картина зовнішнього по відношенню до персонажа простору і об'єктів, які його утворюють, має своє відображення в пейзажних замальовках. Деталі цієї замальовки можуть стати проникнення у внутрішній світ персонажа [1, с.76]. Пейзажні описи в аналітичному детективі зазвичай представлені у невеликих фрагментах тексту, але навіть ці деталі пейзажу несуть велике смислове навантаження: вони часто маркують початок нової справи, появи злочинця або зміну ходу розслідування. Тому для цього типу детектива характерним є опис пейзажу або зовнішніх явищ за вікном.

Як особливий прояв творчості автора художня деталь набирає форму глибокого символу або непомітного штриха і реалізується через речеві, портретні, інтер'єрні, пейзажні деталі. Вона може надавати особливого забарвлення мовленню персонажа, буває як наскрізною (повторюваною) у творі, так і одномоментною, та щоразу вона містить прихований зміст, підтекст, може викликати широкий спектр асоціацій, здатна замінити собою розлогий опис, авторську характеристику, міркування, цілий епізод тощо [4, с. 52]. Художня деталь, як найдрібніша смислова частинка тексту доступна для розуміння лише уважному читачеві. Усе складається з деталей, із дрібниць, тому лиш той, хто зможе помітити ці дрібниці, добереться

до істинної сутності речі.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И.В. Арнольд // Стилистика декодирования. – Л.: Просвещение, 1973. – 303 с.
2. Бортников Д.С. Автор - фигура, эпоха - фон / Д.С. Бортников // История литературы, как «горизонталь» и «вертикаль». – К.: «Радянська школа», 1996. – 214 с.
3. Галич О., Назарець В. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець // Теорія літератури. – Л.: Либідь, 2001. – 426 с.
4. Кухаренко В. А. Интерпретация текста Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз. ». – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
5. Doyle Arthur Conan. The Adventures and Memories of Sherlock Holmes / А. С. Doyle // London: Wordsworth Classics, 1996. – 503 p.
6. Doyle Arthur Conan. The Lost World / А. С. Doyle // – New York: Alfred A. Knopf First Edition, 1995. – 430 p.

*А.В.Максаєва
м.Маріуполь*

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЖАНРУ НОВЕЛИ

Визначення жанру новели є актуальною проблемою літературознавства, не дивлячись на те, що витoki новели сягають XIII – XIV століття. До епохи раннього Ренесансу новела не існувала самостійно. Першим відомим збірником новел є “Новеліно, або Сто давніх оповідок” (XIII століття). Багатослівність як осмислювальне явище літератури складає реальну стильову амплітуду “Новеліно”. Жанр у “Новеліно” переживає процес становлення, рамки його не окреслено.

Метою дослідження є аналіз проблеми формування жанру новели у рамках світового літературознавства, розкриття поняття “новела”, відображення суттєвих ознак жанру на різних рівнях у процесі історичного розвитку.

Значним кроком в утвердженні новели як жанру була творчість італійського письменника Джованні Боккаччо, саме завдяки його твору “Декамерон” – новела розпочала свій розвиток і знайшла місце у творчості різних народів. Фонвензін де ля Ріва у середині XIII ст. дав своїм художнім оповіданням назву «новела».

Виникнення новели як невеликої за формою оповіді відбувається в епоху Відродження. Ідеї тогочасних новел було запозичено із невеликих оповідок середньовічних часів. Не дивлячись на запозичення, новела має значні відмінності, пов'язані зі змістом та формою. Ця відмінність, - на думку дослідника Б. Бунич-Ремізова, - пов'язана з умовами середньовічних феодальних і церковних утисків. Людина не мала змоги мати суб'єктивне бачення світу і свободи. В епоху Відродження людина починає свій шлях визволення як індивідуальності. Такий процес став причиною для зародження новели, за допомогою якої стало можливим відкриття особистого життя людини.

Роботою над дослідженням новели як жанру літературного твору займалися Денисюк І., Мелетинський Є., Юрчук А.

На думку І. Денисюка, конструкція зав'язки і закінчень може бути спільною лише між новелою і оповіданням, а далі зауважує, що якщо казка має неокреслений початок “десь-колись”, “одного разу”, залучаючи читачів таким зачином у фантастичний світ, то новелістична зав'язка має чітко окреслену форму. Вже на самому початку відображена виразність стилю [1].

У своєму труді “Новела у світлі історичної поетики: проблеми типології жанру” [5] О. Юрчук окреслила жанрову ідею концепції створення новели та представила класифікацію різновидів новели за жанровими ознаками: невелика за обсягом форма відтворення; відображення надзвичайного епізоду або події; чітка сформованість розвитку дії; виразність

сюжету у композиційно– рамковому відношенні; стрімкий розвиток дії, який має конфлікт; обов'язкова наявність ефекту неймовірності; обмежений обсяг персонажів; характерну структуру композиції, відображену такими сюжетними компонентами як зав'язка, кульмінація та розв'язка; наявність героя – оповідача з його особливою манерою викладу.

Є. Мелетинський вважає, що оповідання не є схожим із новелою своєю жанровою структурованістю. Вплив гуморестичних і сатиричних оповідань на протязі всього шляху становлення новели підсилює її специфіку жанру – в анекдоті зосереджені ключові частини новели. На відміну від байки у новелі є відсутньою зооморфність основних персонажів, алегоризм і обов'язкова дидактична спрямованість [3].

Отже, новела як жанр літератури є актуальною і в наш час. Вона являє собою універсальний жанр літератури, що зосереджує в собі велику кількість інформації, яка дає підґрунтя для міркування завдяки багатству й оригінальності тексту.

Література

1. Денисюк І. Поетика новели / І. Денисюк // Жовтень. – 1969. – № 10. – С. 127–134.
2. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка. – Київ : Академія, 1997. – 752 с.
3. Мелетинский Е. Историческая поэтика новеллы / Е. Мелетинский. – М. : Наука, 1990. – 275 с.
4. Галич О. А. Теорія літератури / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв ; за наук. ред. О. Галича. – Київ : Либідь, 2001. – 488 с.
5. Юрчук О. Новела у світлі історичної поетики: проблеми типології жанру : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.06 / О. Юрчук. – Київ, 1999. – 19 с.

*С. І. Меркулова
м. Маріуполь*

ІДЕОСТИЛЬ РОМАНІСТИКИ П. АКРОЙДА

Пітер Акройд – британський письменник, поет і літературний критик, переможець численних літературних премій. Цікавим є той факт, що свій шлях у літературі Пітер Акройд починав із поезії: в 1973 році вийшла його дебютна поетична збірка «Лондонський скнара» (1973), потім «Сільське життя» (1978), «Розваги Перлі» (1987).

Популярність письменникові принесли романи «Велика лондонська пожежа» (1982), «Англійська музика» (1992), «Будинок доктора Ді» (1993), «Процес Елізабет Крі» (інша назва «Ден Лено і Голем із Лаймхауса, 1995) і літературно-біографічні книги про Т. Чаттертона, Ч. Діккенса, О. Уайлда, Т. С. Еліота, У. Блейка, Т. Мора [1].

Пітер Акройд – письменник-постмодерніст. Митець, який працює в жанрі постмодернізму, завжди перебуває у двох іпостасях, Тут і Там, тобто одночасно виступає і автором тексту, і його героєм, і читачем-критиком. При цьому у художньому творі зникає межа між реальністю і вигадкою, сном і дійсністю. Саме це пояснює дещо вільне поведження Акройда з фактами (біографічними і творчими), які відносяться до подій, що згадуються ним у творах. При цьому його характеристики не претендують на абсолютну істинність, тим самим вони залишають простір для читацького переосмислення [2, с. 112-113].

Дослідження художніх стилів інших епох, широке знайомство з історією літератури, живопису, музики, архітектури, з історичним минулим Лондона і Британії в цілому, різноманітними філософськими навчаннями, майстерним володінням тим, що зараз широко іменується досягненнями «гуманітарної думки», – всі ці риси знайшли своє відображення в творчості Акройда [1].

Героями його романів часто є відомі поети, письменники, діячі культури, серед них Уайльд, Чатгергон, Мередіт, Гіссінг, знаменитий архітектор К. Рен, напівлегендарна особистість англійської історії – доктор Ді, актори лондонських мюзик-холів і т.д.

Письменника цікавить широке коло проблем: співвідношення в художній творчості правди і вигадки, істини в реальному житті і в мистецтві, таємниці натхнення, історія і сучасність, взаємозв'язок минулого і сьогодення в долі особистості і суспільства, проблема часу як історичної та філософської категорії.

Нерідко персонажі романів П.Акройда переміщуються з одного твору в інший то в якості головного, то другорядного або прохідного персонажа, а то і в ролі персоніфікованого знака, єдина функція якого – стимулювати свідомість читача на проведення паралелей, встановлення співвідношень і т.д. Так, Оскар Уайльд є головним персонажем у романі «Заповіт Оскара Уайльда», а в романі «Процес Елізабет Крі» він з'являється в якості прохідного персонажа – відвідувача лондонського мюзик-холу і т.д [4, с. 17-18].

Неменш важливим для творчості П. Акройда є зображення Лондона, міста, з яким пов'язана більшість подій його романів. У повсякденному житті звичайний житель мегаполісу не здатний зчитувати символи міста, тому йому недоступна повна картина, широка панорама всього міста. Але персонажі Пітера Акройда здатні помічати щонайменші деталі, тому вони і є візіонерами, адже їм доступні інші способи бачення і розуміння міста [3, с. 107].

Герої Акройда пересуваються по Лондону в основному пішки, рідко користуючись будь-якими транспортними засобами (автомобіль, метро). У творчості письменника «фігура мандрівника» визначає відносини між суб'єктом і містом» Таким чином, для письменника і його героїв прогулянка по місту є найкращим способом пізнання і конструювання простору, що перегукується з

розумінням прогулянки як процесу декодування і читання мегаполісу [4, с. 25].

Кожен із центральних героїв творів Пітера Акройда на свій лад виступає візіонером. Візіонерська традиція у творчості письменника тісно пов'язана з Лондоном. Герої його романів – справжні лондонці або за фактом народження, або за родом діяльності.

Акройд неодноразово підкреслює зв'язок героя з Лондоном. Дуже часто Лондон, який уявляє для себе головний герой є важливішим, ніж жива міська реальність, тому і в подальшій творчості, зображуючи столицю через сприйняття героя-візіонера, Акройд незмінно продовжує тенденцію розмивання її реальних обрисів, відходу від деталей повсякденної метушні, а також підміни міста реальний містом, створеним в уяві героя [3, с. 108-109].

Отже, у висновку можна сказати, що П. Акройд по-своєму осмислює загальну для постмодернізму проблему художньої творчості, співвідношення мистецтва і дійсності, правди і вимислу. У романах письменника постійно діють різноманітні творчі особистості: поети, письменники, художники, актори.

Варто відзначити, що романи Акройда також об'єднані наскрізною тематикою (проблеми часу, пізнання, співвідношення реальності і вигадки і т.д та єдиним композиційним принципом (протиставлення різних часових пластів, точок зору, оповідних манер).

Окрім спільної тематики, твори П. Акройда об'єднані наскрізним образом Лондона. Дія більшості його романів події розгортаються в межах британської столиці, майже в одних і тих самих місцях: О.Уайльд здійснює свої гріхи в Уайтчепел, там же зводить свої церкви Ніколас Дайер; О.Уайльд відвідує борделі в Кларкенуеллі – місці розташування будинку Ді; Томас Чаттертон і Джон Ді спостерігають, як вози прямують на старовинний ринок в Смітфілдс і т.д.

Однак найбільше зближує романи письменника загальний образ Лондона як давньої метрополії, як Міста, в якому минуле продовжує жити в образах сучасності, як лабіринту вулиць і провулків, в якому, як по потаємним місцям свідомості, блукають його персонажі.

Література

1. Биография П. Акройда [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.livelib.ru/author/11748-piter-akrojd>
2. Киреева Н. В. Постмодернизм в зарубежной литературе / Н.В. Киреева. – М.: Флинта, 2004. – 224 с.
3. Наумова О.А. Образ Лондона в художественном мире Питера Акройда / О. А. Наумова // Образование, язык, культура на рубеже XX-XXI вв. – Уфа, 1998. – ч.3. – с.107–109.

4. Струков В.В. Художественное своеобразие романов Питера Акройда (к проблеме британского постмодернизма) / В.В. Струков. – Воронеж: Полиграф, 2000. – 182 с.

*Д.Е. Науменко
м. Маріуполь*

ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА А. ТАБУККІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ

Актуальність теми обумовлена тим, що тема війни досі не застаріла в літературі. На війні йшла справжня перевірка особистості на справжність.

Антоніо Табаккі під час своєї кар'єри у зв'язку з політичною войовничістю і збройної боротьби в Італії розглядав в оповіданнях і романах, а також в статтях, опублікованих в газетах та інших виданнях, неодноразово засуджував присутність і небезпеку того, що він називає «звіром» фашизму в Італії, Німеччині, Португалії, Іспанії та інших країнах.

Він також засудив використання насильства для досягнення політичних цілей, тобто тероризм.

Терористи, які з'являються в працях цього антифашистського автора завжди представлені з точки зору психологічного аспекту та етичного, які підкреслюють їх людську складність. Щоб розповісти французам про масові страти в Іспанії, Жоржу Бернаносу в 1938 році було потрібно не лише особиста мужність, але і колосальна сила переконання. Тому що реакцією читачів в кращому випадку була байдужість: «сумно, але нас це не стосується, громадянська війна – внутрішня справа Іспанії»; в гіршому – звинувачення у брехні, драматизації подій і співчутті червоним. Як писав Інгмар Бергман у «Латерна Магіка», побачивши перші фотографії фашистських концтаборів багато, в тому числі і він, порахували їх сфабрикованою брехнею, комуністичної контрпропагандою. [2, с.27-31].

Така особливість епохи «загальних потрясінь» - неминуха плутанина, змішання понять добра і зла, істини та брехні, винних і невинних. Але в романі Антоніо Табаккі «Стверджує Перейра» (рік написання - 1993) немає ніякої плутанини: є «добро» – Монтейру Россі, Березня, доктор Кардосу, є «зло» - головний редактор, професор Сільва, консьєржка Селеста. Між ними - літній журналіст Перейра, який бажає зберегти нейтралітет, бути «над сутичкою». В ідейно-змістовому плані, на мій погляд, роман Табаккі в значній мірі заснований на тому самому Жоржа Бернаноса «Великі кладовища під місяцем». [1, с.33-65].

Табаккі «запозичив» у французького письменника жанр оповідання – свідчення; наскрізну тему – страх смерті як універсальне почуття людини; назва і відмітна риса стилю – «я стверджую» звучить рефреном і в есе Бернаноса; «джерело опору» – бути залишатися молодим (доктор Кардосу радить Перейрі спілкуватися з молодими людьми, а Бернанос закликав бути вірним дитині в собі); а також пафос твору: обидва письменника стверджують - в епоху воєн, лих і катастроф світ, як ніколи, потребує честі».

Але дивна картина вийшла у Табаккі. Головний герой – Перейра, благонамірений громадянин і католик, веде рубрику культури в газеті «Лісабон». Перейрі не подобається те, що відбувається в його країні: єврейські погроми, поліцейську сваволлю, цензура, але час такий, що краще мовчати, так безпечніше. За мовчання покладається нагорода – матеріальне благополуччя, стабільність і впевненість у завтрашньому дні. І Перейра мовчить. Ніякої політики, статті про письменників, рубрика «Пам'ятні дати», художні переклади з французької.

Але одного разу Перейра знайомиться з Монтейру Россі та його подругою Мартою, молодими, рішуче налаштованими нонконформістами. І герой поступово розуміє: мовчати в його випадку – значить, бути на стороні зла.

Безумовно, ця книга про свободу совісті, про честь, про моральний вибір. Але як все просто в 1993 році. Перейра самотній. У нього немає ні дітей, ні дружини, ні родичів, зате є гроші, знання французької мови і нові документи. І здійснюючи свій «знаковий вчинок у фіналі роману, Перейра нічим і, головне, ніким не ризикує. Більш того, драму «маленького»

португальця в епоху Терору автор описує в такому сентиментальному тоні. [2, с.84].

Література

1. Tabucchi, A. Autobiografie altrui: poetiche a posteriori / A. Tabucchi. – Milano: Feltrinelli Editore, 2006. – 162 p.

2. Tabucchi, A. Tristano muore: Una vita / A. Tabucchi. – Milano: Giangiacomo Feltrinelli Editore, 2006. – 162 p.

*I.С. Ремига
м. Маріуполь*

ПОРІВНЯННЯ МЕТОДУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ МІС МАРПЛ ТА ЕРКЮЛЯ ПУАРО

Мета дослідження полягає у порівнянні методу розслідування злочинів міс Марпл і Еркюля Пуаро в творах Агати Крісті.

Актуальність теми зумовлена цікавістю читачів із усього світу та будь-якого віку творами видатної письменниці про міс Марпл та Еркюля Пуаро.

Передусім треба сказати, що популярність книг Агати Крісті про міс Марпл та Еркюля Пуаро зумовлена певними причинами. Про причини популярності книг Агати Крісті письменник і літературний критик М. Едвардс, віце-президент британської Асоціації детективних письменників і президент заснованого Агатою Крісті «Клубу розслідувань» пише, що творчість А. Крісті — це феномен, унікальне явище в англійській літературі. Головною причиною популярності її книг про міс Марпл критик бачив у реалістичності і достовірності захоплюючих читача детективних загадок, персонажі її романів впізнавані, ретельно виписані і індивідуальні. На думку М. Едвардса величезне значення має універсальність сприйняття її книг, їх доступність людям різних культур [3].

До речі, якщо казати про двох головних персонажів в житті А. Крісті, то перша річ, що їх об'єднує це те, що при створенні образів Еркюля Пуаро та міс Марпл був певний життєвий фундамент автора. У обох персонажів були прототипи. Прототипом міс Марпл стала бабуся Агати Крісті, яка, за словами письменниці була беззлобною людиною, але завжди чекала самого гіршого від усіх і уся. Прототипом Еркюля Пуаро був збірний образ жителів Бельгії, які втекли в Торки від Першої світової війни [1].

Між іншим, якщо казати про методи розслідування злочинів, то помітні деякі відмінності. Метод Пуаро полягає в тому, що він має пов'язати всі факти, якими б незначними вони не здавалися, в єдину картину. Детектив здатний запам'ятовувати найдрібніші деталі показань свідків. Крім того, він вельми спостережливий - від його очей не сховається жоден доказ. Саме ці деталі приводять його до правильного рішення задачі. Основні інструменти розслідування, якими користується видатний детектив – це метод, порядок і сірі клітинки (мозок) [2]. Якщо порівнювати з міс Марпл то, один із її «професійних прийомів» - це знайти в минулому рідного села якийсь випадок, що нагадує розслідувана подія, або людину, своєю поведінкою схожу на ту, з ким вона має справу зараз, і провести паралель між обставинами минулого події і сьогодення [1].

Говорячи про подібні риси методу, Е. Пуаро був майстром психологічного аналізу, своєрідним психотерапевтом сучасного йому західного людства. Метод Пуаро побудований на тому, що люди довіряли йому свої найпотаємніші думки і почуття. Його смішна мова і досить безглуздий зовнішній вигляд знімав у його «клієнтів» психологічні бар'єри і допомагав їм відкрити свою душу перед співчуваючим бельгійцем. Не можна заперечувати, що Е. Пуаро збирає все людські секрети, аналізує їх і, з невеликою допомогою речових доказів, знаходить злочинця, ким би він не був. Міс Марпл користується подібним принципом. Зовнішність і манери поведінки приємною в спілкуванні бабусі-пліткарки дають можливість, не викликаючи підозр, розмовляти з людьми на найрізноманітніші теми, питати про їх особисте та сімейне життя, родичів, грошові справи, просити показати сімейний альбом, задавати безліч

нескромних питань і отримувати на них відповіді. Вона оцінює факти такими, якими їх бачить, не намагаючись будувати скоростиглі версії. Багатий життєвий досвід дозволяє їй звертати увагу на деталі, які часто випадають із нашої професійних детективів [2].

Іншим, прагнення до істини і відсутність педантичності дозволяє Еркюлю Пуаро ритися в чужих речах, читати чужі листи і підслуховувати розмови. Міс Марл ж також від природи дуже цікава. У своєму селі, де вона прожила більшу частину життя, знає все про всіх, жваво цікавиться життям сусідів, завжди в курсі всіх подій, чуток і пліток. Зав'язкою романів про міс Марпл служить вбивство, що трапилося в тому місці, де волею випадку знаходиться стара дама. Вона тут же виявляється залученою в дію і починає власне розслідування, завжди знаходячи розгадку. Її сила, як детектива-любителя - в гострому розумі, надзвичайно широкою інформованості (особливо, коли справа стосується подій в її рідному селі) і, головне, у чудовому знанні людської натури, вивчення якої - головний інтерес міс Марпл, за її власними словами [5].

Далі, Пуаро вдається до психологічних експериментів. Такі досліди не раз дозволяли йому обчислити вбивцю. Е. Пуаро вважає, що експерти збирають факти, а роль детектива - розгадати злочин методом логічної дедукції, правильно відновити ланцюг подій, пов'язавши їх з доказами. Але понад усе, на думку Еркюля Пуаро, зрозуміти психологію злочинця [5].

Що стосується мети самого злочину, то Пуаро говорить, що головне - це відтворити картину. Для цього необхідно складати відомі вам факти так, ніби ви будете картковий будиночок. Якщо якийсь факт не лягає в потрібне місце, - якщо картка не зберігає рівноваги, - треба починати заново, або все ваше побудова впаде. Для міс Марпл характерний здоровий цинізм - вона підозрює всіх, незалежно від репутації, суспільного становища і особистих симпатій. Вона впевнена, що будь-яка людина може вчинити злочин - справа лише за обставинами, які підштовхнуть його до цього. Каже, що люди, навіть поліцейські, надто багато беруть на віру, замість того, щоб ретельно перевіряти, але ж від будь-якої людини можна чекати чого завгодно - така властивість людської натури [4].

Таким чином, говорячи про одних із найпопулярніших детективів 20 століття, можна зробити висновок, що Еркюль Пуаро та міс Марпл мають деякі відмінності в методах розслідування. Кожен користується своєю манерою поведінки, силою переконання і баченням на ситуацію, однак у плані цілей розслідування, принципів детективів, простежується набагато більше спільного, ніж протилежного.

Література

1. Анджапаридзе Г. Вечные загадки Агаты Кристи / Г. Анджапаридзе // А. Кристи. Неоконченный портрет. – Тверь: ТОО «Россия-Великобритания», 1993 – 255 с.
2. Ильина Н. Агата Кристи на отечественном литературном фоне / Н. Ильина // Иностранная литература. – 1992 – 134 с.
3. Тугушева М. Опасный мир Агаты Кристи / М. Тугушева // Под знаком четырех. О судьбе произведений Э. По, А. Конан Дойла, А. Кристи, Ж. Сименона. – М.: Книга, 1991 – 265 с.
4. Кристи А. Автобиография / А. Кристи. - М.: Вагриус, 1999
5. Кристи А. Королева детектива [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://www.you-woman.com/bio/agatha_christie/agatha.htm#002

*М. М. Реуцька
м. Маріуполь*

ТВОРЧА СПАДЩИНА БРАТІВ ГРІММ

Кожний у Німеччині знає про Якоба і Вільгельма Грімм, діти сприймають їх як своїх близьких і добрих знайомих. Те, що зробили митці для своєї країни, не дало засохнути живильному джерелу народної мудрості німецького народу й з'єднало його довкола збереження національних святинь.

Брати Якоб і Вільгельм Грімм народилися в невеличкому німецькому містечку Ганау й

усе життя були нерозлучними. Вони часто згадували про своє дитинство, сповнене великої любові, радості й піклування про всіх членів їхньої великої родини. Проте в 1796 р. життя сім'ї різко змінилося: помер батько, а мати не змогла впоратися з усіма труднощами, що випали на її долю. Тому сестра матері – Дороті взяла на себе опікування подальшою долею братів Якоба й Вільгельма, які разом із нею переїхали до міста Касселя. Там вони навчалися в гімназії, туди повернулися й по закінченні університету в Марбурзі, де вивчали право.

У Касселі брати Грімм працювали бібліотекарями в Гессенській федеральній бібліотеці. Тиша, спокій, наукова праця — це була найкраща стихія для них. Рано втративши батька, Якоб і Вільгельм змалку мали почуття великої відповідальності за матір і молодших братів і сестер, яким завжди допомагали.

1806 р. вони почали збирати казки й легенди, які здавна жили в пам'яті німецького народу, поширюючись в усній формі. Казки братів Грімм та інша їхня творчість мали виняткове значення для збереження усної народної творчості й розвитку німецької мови. У період поневолення Німеччини брати Грімм рятували найдорожчий скарб нації — слово. Для них минуле було цінним передусім тому, що воно дає зразки моралі, єдності та ідеалу народу, важливі за всіх часів.

У 1812 р. вийшло друком перше видання зібраних Якобом і Вільгельмом Грімм «Казок для дітей і родини». 1815 р. був опублікований другий том казок, зібраних братами Грімм.

Усього вони зібрали понад 200 казкових творів, залишивши нащадкам не тільки цю збірку, а й інші здобутки, зокрема «Німецьку граматику», «Словник німецької мови».

Заслуга Якоба і Вільгельма Грімм полягає в тому, що вони збирали не тільки твори усної народної творчості, а й поставилися до цієї справи як справжні дослідники, напрочуд відповідальні у відтворенні народного слова. Величезна справа збирання й збереження фольклору, яку здійснювали брати Грімм, підтримала національний дух і культуру Німеччини, згуртувала німців довкола своїх надбань, показала приклад іншим народам, як дбайливо треба ставитися до власних витоків. Казки братів Грімм та їхня творчість не забута і збереглася по цей день.

Грімівська казка є розповіддю чи історією, яку вирізняється лаконізмом і смістю вираження, насиченістю багатозначними іменами, зв'язаними лише дієсловами. У казках Грімм відсутні розгорнуті психологічні мотивування, описовість мінімальна, проголошується «буденність» дива, відсутні моралізуючі елементи. Казкам братів Грімм притаманна зрозумілість і простота викладу, доступність сприйняття. Цим здебільшого пояснюється і популярність «Дитячих і родинних казок». Водночас, даючи до видань своїх казок розлогі примітки, в яких були варіанти існуючих сюжетів, Якоб і Вільгельм Грімм заклали основи наукового підходу до публікацій пам'яток народної творчості, внесли важливий внесок у фольклористику. Вивчення натомість спадщини самих братів Грімм та їхніх послідовників оформилося в школу гримознавства, центр якої розташований на кафедрі германістики Вуппертальського університету.

Література

1. Скурла Г. Братя Гримм: Очерк жизни и творчества / Г. Скула. – М : Радуга, 1989. – 203 с.
2. Герстнер Г. Братя Гримм / Г. Герстнер. – М : Мол. гвард., 1980. - 271 с.

*Б.А. Салюк
м. Бердянськ*

ПОЕТИКА «ДИТЯЧОЇ» ПРОЗИ МАРКА ТВЕНА У КОНТЕКСТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Творчість Марка Твена займає місце беззаперечної класики світової літератури, значення якої важко переоцінити, водночас його твори стали фундаментом для американської національної літературної традиції та продовжують бути популярними й сьогодні [8, с. ix].

Світову славу письменник отримав завдяки своїй так званій «дитячій» прозі – романам «Пригоди Тома Соєра» і «Пригоди Гекльберрі Фінна». Термін «дитяча» є умовним, бо Марк Твен як дорослий письменник створив романи, які мають перед собою подвійного читача – дорослого і дитину. Так, Лінда А. Морріс зазначає, що «Пригоди Тома Соєра» чітко передбачений для дитячої аудиторії (хоча дорослі також його читали у дитинстві та перечитують у зрілому віці), а «Пригоди Гекльберрі Фінна» – є канонічною сатирою в дорослій американській літературі, хоча також ціниться юними читачами [6, с. 371]. Таким чином, під «дитячою» прозою розуміються твори Марка Твена про дітей і дитинство.

Тексти творів Марка Твена – «Пригоди Тома Соєра» і «Пригоди Гекльберрі Фінна» – містять достатню кількість інтертекстуальних форм, що поєднують їх з текстами попередніх культур, водночас несуть смислове навантаження, важливе для правильного розуміння і трактування романів.

Тож, аналіз інтертекстуальних форм в романах Марка Твена слід робити з урахуванням історії створення творів, історико-культурного контексту та авторського задуму, що й визначає мету дослідження.

У «Пригодах Тома Соєра» (1876) письменник звернувся до спогадів про власне дитинство, що проходило у містечку Ганнібал на річці Міссісіпі після Громадянської війни; і відносити цей твір слід до жанру романів про «поганих хлопчиків» [6, с. 371]. Роман був написаний як пародія на моралізаторські, дидактичні твори США середини XIX ст., в яких діти були певним образом слухняності й невинності, які виростають порядними громадянами і потрапляють за християнськими заповідями до Раю. Саме пародіювання цієї літератури спричинило активне використання в тексті роману алюзій і цитат з дидактичних творів [2, с. 364-365].

Варто зазначити, що породження інтертексту починається раніше, ніж у автора з'являється ідея твору, коли він сам є читачем інших текстів. Тут його тезаурус поповнюється різноманітно інформацією, яка стосується цих текстів і представлена у сукупності з пов'язаними з нею чуттєвими переживаннями, з досвідом читача тієї чи іншої культури. Це також відіграє свою роль у створенні нового тексту [3, с. 9-10]. Саме досвід Марка Твена як читача (відомо, що письменник у дитинстві та юнацтві багато читав твори художньої літератури) трансформувався в інтертекстах його роману про Тома Соєра. Будучи дитиною, Сем Клеменс був завзятим читачем Вальтера Скотта і Фенімора Купера [9, с. 36]. З роману дізнаємося, що Том Соєр любить читати пригодницьку літературу про піратів, розбійників, шукачів скарбів. Тому в тексті є різноманітні інтертекстуальні посилання на ці твори, а також пародіювання лицарської літератури, піднесеної та урочистої, коли Том закохується у Беккі. Та найбільшим зразком для письменника, напевно, послугували роман про Дон Кіхота (парність персонажів) та комедії Шекспіра, що насичені перевдяганнями та підмінами [1, с. 245], звідси й відповідні інтертексти.

Натомість, роман «Пригоди Гекльберрі Фінна» (1884) – зовсім інший твір, тому й інтертекстуальні зв'язки в ньому будуть інакші. Хоча роман про пригоди Гека Фінна задумувався автором як продовження «Пригод Тома Соєра», але став складнішим тематично, композиційно та стилістично. Загалом творчість письменника у 80-х рр. XIX ст. характеризується зміною тональності оповіді – від гумористичної до драматичної, вона стає більш серйозною та критичною у відношенні до минулого і теперішнього Америки. Відповідно і спогади про дитинство вже не є такими світлими, як у книзі про Тома Соєра, натомість звернені до сумних і трагічних подій [1, с. 252].

«Пригоди Гекльберрі Фінна» сповнені драматизму, адже твір зображує моральні випробування Гека Фінна під час його подорожі річкою Міссісіпі та реальну картину життя тодішнього американського суспільства (шахрайство, сусідські війни, рабовласництво, вбивства тощо). Це психологічний роман-подорож, сюжет якого «вибрано, звичайно, не випадково. У світовій літературі він зустрічається ще відтоді, як на пропалених сонцем іспанських дорогах з'явилася худа, висока постать доброго лицаря Дон Кіхота верхи на Росінанті та його осадкуватого слуги на віслиюку» [5, с. 11]. «Пригоди Гекльберрі Фінна»

характеризується критичним підходом у зображенні американської дійсності та втілюється через відповідний інтертекст.

Окрім того, що вище згадані романи Марка Твена активно реалізують міжтекстову взаємодію з протекстами, вони й самі пізніше стають прецедентними текстами, що стосується як англомовного світу, так і всієї культурної спільноти через переклади романів. Наприклад, текст роману «Пригоди Тома Соєра» у вигляді номінативної алюзії присутній у другій частині трилогії «Тореадори з Васюківки» Вс. Нестайка, в епізоді пошуку Явою і Павлушею скарбу на кладовищі: «То боягузи, заячі душі, повидумували, що на кладовищі вночі страшно. Пам'ятаєш, *Том Соєр* і *Гек Фін* теж ходили вночі на кладовище. І – нічого...

– Авжеж... Нічого... – криво усміхнувся я [Павлуша]. – Тільки в них на очах індієць Джо вбив лікаря...» [4, с. 275].

Роман «Пригоди Гекльберрі Фінна» згадується в книзі Ернеста Хемінгвея «Зелені пагорби Африки» («*Green Hills of Africa*», 1935). Це автобіографічна повість про подорож письменника в африканській саванні, під час якої він веде інтелектуальні бесіди, однією з основних тем яких є література. У розмові з Кандидським Хемінгвей відповідає на питання, хто є кращими письменниками Америки, тобто аналізує тогочасну американську літературу, стан її розвитку. Думка, яку висловлює Хемінгвей про «Пригоди Гекльберрі Фінна» Марка Твена, є найбільш цитованою і визнаною щодо місця роману в розвитку американської літератури: «All modern American literature comes from *one book by Mark Twain called «Huckleberry Finn»*. If you read it you must stop where the Nigger Jim is stolen from the boys. That is the real end. The rest is just cheating. But it's the best book we've had. All American writing comes from that. There was nothing before. There has been nothing as good since» [7]. Ця атрибутивна алюзія роману Марка Твена фіксує і підтверджує значимість цього твору для всієї американської літературної традиції.

Отже, «дитяча» проза Марка Твена, а саме романи «Пригоди Тома Соєра» і «Пригоди Гекльберрі Фінна», має на меті гумористичне зображення дитинства простих хлопчаків і критику американської дійсності, досягненню якої слугує й використання інтертекстуальних елементів. Тексти творів вступають у такі міжтекстові взаємозв'язки: інтертекстуальні, паратекстуальні, гіпертекстуальні, метатекстуальні. Водночас у світовій культурі ці романи також стали прецедентними текстами, що свідчить про їх стійку популярність серед читачів і значення у розвитку національної (американської) та світової літератур.

Література

1. История литературы США / ред. кол. Я. Н. Засурский, М. М. Коренева, Е. А. Стеценко. – Том IV: Литература последней трети XIX века. 1865-1900 (становление реализма). – М.: ИМЛИ РАН, 2003. – 991 с.
2. Качак Т. Зарубіжна література для дітей: підручник / Т. Качак, Л. Круль. – К.: Академвидав, 2014. – 416 с.
3. Малаховская М. Л. Интертекстуальные связи в художественном тексте в сопоставительно-переводоведческом аспекте (на материале произведений К. С. Льюиса): автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / М. Л. Малаховская. – Санкт-Петербург, 2007. – 18 с.
4. Нестайко Вс. Тореадори з Васюківки [повісті] / Вс. Нестайко. – 15-те вид. – К.: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2010. – 544 с.
5. Тараненко О. Світ Марка Твена і його книги про дітей / О. Тараненко // Твен М. Пригоди Тома Соєра. Пригоди Гекльберрі Фінна: [повісті для серед. шк. віку ; пер. з англ.]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан ; К.: Веселка, 2004. – С. 7-14.
6. A Companion to Mark Twain / [edited by P. Messent, L. J. Budd]. – Oxford: Blackwell Publishing, 2005. – 568 p.
7. Hemingway E. Green hills of Africa [Електронний ресурс] / E. Hemingway. – Режим доступу: <http://lib.ru/INPROZ/HEMINGUEJ/afrikaengl.txt>

8. Messent P. The Cambridge Introduction to Mark Twain / P. Messent. – New York: Cambridge University Press, 2007. – 138 p.

9. Railton S. Mark Twain : A Short Introduction / S. Railton. – Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. – 132 p.

*А.С.Філіппова
м.Маріуполь*

МЕТАФОРА В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ БАРОКО

Метафоричність вживання є однією з можливостей створення експресії, оскільки вона, зазвичай, пов'язана з семантичними зрушеннями, що зумовлює додаткову експресивну насиченість тексту загалом. Тому є важливим остаточне розуміння вживання однієї чи іншої метафори, перш за все заради вірного толкування змісту та основного задуму того чи іншого автора – цим обґрунтована актуальність обраної теми.

Використовуючи слова у переносному значенні, ми відтворюємо яскравий образ, насичений оцінкою до цього предмету. Метафори використовуються в будь-якій лексиці. В офіційно-публіцистичній лексиці – коридори влади. Або з медичної лексики - хвороба суспільства, пухлина націоналізму [1, с.28-31]. Метафори збагачують нашу мову при цьому не затрудняють сприйняття змісту. Вони передають не тільки виразність мовлення, проте й образність, витонченість, розширюють авторську думку, допомагаючи зрозуміти задумку письменника та красу рідної мови.

Запропонована робота присвячена аналізу індивідуально-авторських метафор як одиниці, яка є основою художніх перевтілень на рівні мови и тому важливою для аналізу системи поетичності, конкретного ідіостилу. Відзначається той комплекс засобів, який дозволяє метафорі реалізувати авторські задуми у конкретному художньому творі, в даному випадку – в поезії.

З одного боку метафора дуже схожа на порівняння, але її складніше помітити. Адже в метафорі немає слів «немов», «начебто», «як» та інших, що вказують на зіставлення об'єктів [3, с.56-58]. Для того, щоб правильно визначати метафору, треба добре розбиратися в семантиці та лексиці художніх виразів. Відрізняють метафори загальнономовного характеру, тобто стерті або окаменілі, ті що ще зберігають «свіжість», та також метафори поетичні, які відрізняються індивідуальним характером [2, с.98-100].

У мові та художньому мовленні виділяють дві основні моделі за якими утворюються метафори. За основу першої моделі було взято персоніфікацію, тобто коли неживому предмету надають риси або поведінку живих істот. Друга модель є зворотною до першої, тобто живій істоті або абстрактному поняттю надають властивостей предмету неживого характеру, які їм не притаманні. Створенні за цими моделями метафори відповідно називаються персоніфікованими та речовими [3, с.58-59]. Персоніфіковані метафори найстаріші у мові. Наприклад, «сніг лежить», «річка біжить», «рік пролетів», «час зупинився», «відчуття згасли», «мороз закував річки». Речові метафори це, наприклад, «тонка думка», «ручка двері», «стальна воля», «глибока печаль», «гірка посмішка».

Поетична метафора відрізняється від звичайної, побутової метафори своєю свіжістю та новизною. У поезії та прозі метафора не тільки засіб лексичної виразності, проте й засіб побудови образів. Індивідуальна-авторська метафора – асоціативна семіляція за суб'єктивними семами.

Перш за все слід відзначити, що метафора, як будь-який троп літератури, розвивався протягом століть, набував занепаду та розквіту. Метафору або виключали з поезії, або занадто використовували задля пишності та величності. Італійська метафора набула свого розквіту в період бароко [31, р.38-40].

Метафористи часто використовували сон як віддзеркалення життя. Візьмо за приклад один з віршів Джамбаттіста Маріно: «Безмовності та Півночі дитя,/Батько повітряних, ніжних видінь,/ Ласкавий сон, закохан добрий геній,/ Ті, що щасливі, за тобою всі летять...». Вже с

перших рядків ми знаходимося у чарівному полоні сновидінь. Стає зрозумілим, що саме в цьому вірші сон грає з читачем таємну гру. Маріно використовує персоніфіковану метафору, сон оживає, наче старий друг, він є дитям Безмовності та Півночі, які теж виступають у ролі персон. Сон є батьком повітряних, ніжних видінь, окрім персоніфікації як такої, використовується багато метафоричних епітетів таких як «повітряні ніжні видіння», «ласкавий сон», «добрий геній». Є також контекстуальна метафора «Ті, що щасливі, за тобою всі летять...», її можна зрозуміти лише у контексті перших трьох строк. Ті, що щасливі – тобто закохані один в одного люди, що тільки в сні можуть наче в мрії буди з коханими.

Четверта і остання строфа: «Я повинен бачити милі риси.../ Але нехай ти не прийдеш з моїм кумиром, -/ Прийди обличчям смерті. Де же ти?» має важливу роль для розуміння всього тексту. Письменник намагається нам сказати, що він знає, сон не принесе йому риси його коханої, тож йому краще померти уві сні, аніж прокинутися без неї. Також слід звернути увагу на метафору «обличчя смерті», яка дуже часто використовується письменниками, і зараз можна сказати, що метафора набуває «стертості», вона не може вже вважатися авторською.

Ще одним цікавим прикладом метафор може стати вірш «Підвіски у формі змій». На самому початку маємо складну метафору: «Злоті кільця змій,/ Виблискують переливами емалі,/ Звисають з вух». Автор порівнює підвіски з живими зміями, пороблені з золоту. Протягом усього вірша вони оживають, виблискують, навіть мають «таємний знак жорстокий бачу я/ кого оця змія/ Ужалить, тім пощади/ не бачити...». Проте мається на увазі не пряме значення небезпечності змій, навіть якщо вони неживі. Тут знову ж проявляється талант Маріно, він показує, що краса дівчини підкреслилась цими підвісками настільки, що тепер вона сама як змія жалить у саме серце без сумніву та милосердя, беручи у полон усіх навкруги.

Наступний вірш «Жінка шиє» пестрить прикладами метафор: «Стріла, а не голка/ У перстах Арахни нової,/ Для рукоділля усе забути готової./ Ткань із льону пронизає острие -/ І тає серце моє./ До судьби моєї ввійшла/ Голка в руді прекрасної/ Стежками, вузликами, ниткою красною./ І все відам заради/ Цієї соковитої гладі.» Перш за все слід відмітити, що Маріно має інтелектуальні вірші, тож часто є відсилка на міфологію чи історичні події, саме зараз використано міф про Арахну. Також слід відзначити такі метафори як «тає серце моє», «соковитої гладі», а також основна метафора проходить через голку, вона оживає, стає інструментом, який підкорює поета. Він порівнює голку зі стрілою, яка потрапила в саме серце, роблячи посилання на Амура з його стрілами любові.

Тож слід відмітити важливість використання розгорнутих метафор автором. Завдяки цьому ми можемо детально вивчити та зрозуміти сенс та посил автора. Серед творчого наробку Маріно зустрічаються випадки коли неможливо збагнути ідею, не замислившись над метафоричним змістом строфи, чи навіть усього вірша. Традиційний підхід до розглядання метафори ізольовано, поза контексту всього твору, як семантичний зсув у результаті нестандартного використання слів, втратив свою актуальність.

Індивідуально-авторська метафора в художніх наробітках італійських авторів має за собою сенсове навантаження, підіймаючись до рівня творчої свідомості. Особливий сенс може бути виявленим лише у рамках розширеного контексту.

Тож тут можна зробити висновок, що відмова від контексту є бар'єром для реалізації авторських задумів. Адекватне розуміння тексту можливо лише в одиничних випадках і, можливо, є випадковим збігом асоціативних рядків автора та читача.

Література

1. Бирдсли М. Метафорическое сплетение/М. Бирдсли.Перевод с английского Н. Н. Перцовой. – М.,2012. – 342с.
2. Лаофф Дж. Метафоры, которыми мы живем/Дж. Лаофф. Пер. с англ. под ред. и с предисл.А.Н.Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256с.
3. Ортони.Э. Роль сходства в уподоблении и метафоре/Э. Ортони. Перевод с английского В. В. Туровского. – М., 2005. – 195с.

*Ю.О. Ходова
м. Маріуполь*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАКТУВАННЯ ОБРАЗІВ МЕФІСТОФЕЛЯ І ФАУСТА У ТВОРАХ К. МАРЛО І Й. ГЕТЕ

Одним з найбільш талановитих представників «університетських умів» був драматург Крістофер Марло (1564-1593). Він є безпосереднім попередником У. Шекспіра. Цей "титан сцени" був основоположником реалістичної драми епохи "зорі капіталізму".[14].

Заслуга Марло полягає в тому, що він намагався зробити драматичне мистецтво внутрішньо струнким і психологічно єдиним. Головні герої його творів – борці з величезним честолюбством і грандіозною життєвою енергією. Таким був і його Фауст. Так у 1589 році К. Марло пише п'єсу «Трагічна історія доктора Фауста» («The Tragical History of Dr. Faustus») на сюжет популярної німецької легенди про чорнокнижника, що продав душу дияволу. Зберігши в недоторканності всі найважливіші епізоди легенди, як вони викладені в перекладі німецької народної книги про Фауста, поет надав легенді зовсім інший зміст. Створюючи її, він хотів показати як кризу гуманістичного суспільства в цілому, так і окремої особистості в ньому.

В центрі трагедії - образ вченого Йоганна Фауста, який, розчарувавшись у сучасних науках і богослов'ї, шукає нових способів пізнання таємниць світобудови і нових засобів досягнення могутності. Заради всього цього Фауст готовий переступити дозволене, вдатися до чорної магії, яка відкрила б доступ до сил темряви. Фауст укладає угоду з владиками пекла - Люцифером, Вельзевулом і Мефістофелем. Фауст продав свою душу, бажаючи увічнити своє ім'я, пізнати таємниці, до того не відомі розуму людському. Однак поряд з цим, Фауст прагне піднятися над Богом, законами природи, насмілившись пізнати те, що, можливо, і не слід знати людині. В образі доктора Фауста звеличується сила розуму людини незнатного походження, сила знання, хоча знання потрібно Фаусту для досягнення багатства і слави. Мріям Фауста Мефістофель протиставляє тверезу правду жорстокої реальності: «Єдиним местом ад не ограничен, пределов нет ему; где мы, там ад; и там, где ад, должны мы вечно быть.» [11].

Новаторство письменника полягає у трактуванні образу Мефістофеля. У Крістофера Марло він постає не як породження пекла, а як падший ангел, зі співчуттям ставиться до Фауста, якого спіткала подібна доля. У той же час Мефістофель уособлення – хитрості і підступності. Можна зробити висновок, що Мефістофель символізує суспільство з усіма його вадами, а Фауст – людина, яка не змогла залишитися вірною своїм ідеалам, піддався спокусі, що його і згубило. Трагічний характер образу Фауста у п'єсі К. Марло відображає кризу гуманістичного світогляду, що знаменує захід ренесансної епохи. [14].

Драма Марло «Трагічна історія доктора Фауста» стала зразком, який надихнув іншого великого письменника, Йоганна Вольфганга Гете, на власне поетичне нарощування народної легенди про Фауста.

Цікаво, що Мефістофель В. Гете урівноважений, пристрасі і сумніви не хвилюють його груди. Він знущається над гуманним Фаустом, що губить Маргариту, але в його глузуваннях звучить правда, гірка навіть для нього — духа темряви й руйнування. Він бачить недосконалість світу і знає, що вона — вічна, що ніякими потугами його не переробити. Йому смішна людина, яка при всій своїй нікчемності намагається щось виправити у світі. Скільки іронії, знуцання над удаваною вченістю, марнославством людським у його розмові зі студентом, який прийняв його за Фауста: «Теория, мой друг, суха, но зеленеет жизни древо.»[6].

Сцена угоди Мефістофеля з Фаустом у Гете цілковито відрізняється за своєю ідейною спрямованістю від аналогічної сцени у Марло. Мефістофель повинен служити Фаусту до миті,

коли Фауст, задовольняючись досягнутим, звеличить якусь мить. Мефістофель приймає умови Фауста. Своїм холодним критичним розумом він прийшов до ряду істин, які вважає непорушними. Він упевнений, що увесь всесвіт («вселенная во весь объём»), на охоплення якого настільки сміливо посягає Фауст, йому, як будь-якій людині, ніколи не стане доступним. Кінцевість, короткостроковість всякого людського життя Мефістофелю видається нездоланною перешкодою для пізнавальної і практичної діяльності. Адже Фауст всього лише людина, що має справу тільки з недосконалими, перехідними явищами світу.

Таким чином, у творах «Трагічна історія доктора Фауста» К. Марло і «Фауст» Гете ми бачимо корінні відмінності в трактуванні цих «вічних» літературних образів. Спосіб мислення, поведінка Мефістофеля і Фауста представлені по-різному в різні історичні епохи. П'єса про доктора Фауста - це філософсько-психологічна трагедія, яка розкриває внутрішню боротьбу вченого-гуманіста, який прагне до необмеженої свободи особистості, але усвідомлює, що це загрожує розривом з людьми, самотністю і загибеллю. Драма Марло «Трагічна історія доктора Фауста» стала зразком, яким скористався Гете у своєму поетичному переосмисленню народної легенди про доктора Фауста.

Література

1. Гете И. Фауст [Электронный ресурс] / Гете И. // Электронная библиотека. Режим доступа: <http://lib.ru/POEZIQ/GETE/faust.txt>.
2. Марло К. Трагическая история доктора Фауста / К. Марло. Собрание сочинений. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1961.
3. Морозов М. М. Кристофер Марло / М. М. Морозов // Избранные статьи и переводы. – 1954. – С.299-310.

*В.В. Холманских
м. Маріуполь*

СТЕРЕОТИПНІ СОЦІАЛЬНІ РОЛІ ЖІНКИ В НОВЕЛАХ О'ГЕНРІ

Видатний американський новеліст О'Генрі у своїй творчості висвітлює різноманітні стереотипні уявлення про соціальні ролі жінок, їх характер та поведінку. Розглянемо ці гендерні стереотипи на прикладі низки новел письменника.

Більшість оповідань збірки «Серце Заходу» «The Heart of the West» присвячено любові. Американська культура не знала куртуазності, культу Дами і Діви; чуже їй і нерівноправне становище жінки, що є традицією мусульманських країн. Жінка тут – товариш і діловий партнер, що на рівних з чоловіками терпить всі тяготи переселенської невлаштованості, часто має свою справу, вміє постояти за себе («Принцеса та пума» («The Princess and the Puma»), «Купідон а la carte» «Cupid a la carte», «Маркіз і міс Саллі» («The Marquis and Miss Sally») та ін.). Світ Заходу у О'Генрі – це чоловічий світ, в якому жінки змушені виконувати невластиві їм ролі. У нього домінує октант авантюрно-героїчного типу, який проявляє свою сутність в боротьбі, роботі, в добуванні грошей. Маскулінність традиційно проявляється в соціумі як індивідуалізм, активність, сила, відданість справі, дружбі [1].

Жорстокість американської громадської системи особливо яскраво проявилася в положенні трудящої жінки, робота якої оцінювалася майже вдвічі нижче за роботу чоловіків. Не випадково у творах О'Генрі героїнями здебільшого є дівчата, що ведуть життя постійних обмежень. У мові новел письменника чітко чути голос протесту проти умов, які прирікають жінок жертвувати своєю честю та гідністю, своїми бажаннями заради прожитку. У новелі «Пурпурова сукня» («The Purple Dress») О'Генрі змальовує молоду продавчиню, яка, відкладаючи копійки з кожної скромної зарплатні, недоїдаючи більше півроку, збирає гроші на нову сукню для щорічного святкового обіду. Але напередодні свята вона, не роздумуючи, віддає ці гроші знайомій-суперниці в коханні, дізнавшись, що господиня виставляє ту на вулицю через брак плати за квартиру [6].

Гендерні стереотипи у творчості О'Генрі також стосуються того, що, коли дівчина виходила заміж, це автоматично означало, що вона звільняється з роботи і буде займатися

будинком і господарством, навіть якщо зарплата чоловіка невелика і навіть якщо у неї немає дітей, тобто немає гострої необхідності піти з роботи. Так у новелі «Дари волхвів» («The Gift of the Magi») дружина потай від чоловіка найнялася прасувальниця в пральню, через те, що родина бідувала, та чоловік не мав достатнього заробітку, щоб її забезпечити [3].

Попре тяжке матеріальне становище, героям та героїням новел О'Генрі властиві гендерні стереотипи, що проявляються у їх поведінці та вчинках.

Гендерний стереотип про те, що жіночі бажання нелогічні та позбавлені закономірності, та те, що жінки непослідовні в своїх бажаннях, висвітлено у новелі О'Генрі «Персики» («Little speck in garnered fruit»), коли герой робить неймовірні подвиги, щоб роздобути ранньою весною персик для коханої. О, це було дуже непросто! Але ось заповітний плід в руках нареченої, реакція якої стає справжньою несподіванкою для чоловіка: «*Did I say a peach? I think I would much rather have had an orange*» [2].

У новелі «Рука, яка терзає весь світ» («The Hand that Riles the World») письменник пише: «*About the only job left that a woman can beat a man in is female impersonator in vaudeville*» [4]. Тут мова йде про гендерний стереотип, що жінка не здатна ні до чого в цьому житті. Чоловіки перевершують жінок за фізичними можливостями та резервами свого організму, тому жінці залишають лише місце матері та дружини у родині.

На сторінках цієї ж новели письменник пише: «*if any woman ever helped a man to secure a job any more than to have his meals ready promptly and spread a report that the other candidate's wife had once been a shoplifter*» [4]. Тут знову ж таки лунає думка про те, що жінки здатні лише до роботи на кухні та пліткарства.

Емоційність жінок також належить до одного із гендерних стереотипів. Вважається, що жінки занадто емоційні, схильні до плачу. Відображення цього знаходимо у новелі «Дари волхвів» («The Gift of the Magi»): «*There was clearly nothing to do but flop down on the shabby little couch and howl. So Della did it. Which instigates the moral reflection that life is made up of sobs, sniffles, and smiles, with sniffles predominating*» [3].

Схильність жінок до образ, а також невластивість чоловікам ображатися, відображено у наступному висловлюванні письменника із оповідання «Гіпотетичний казус» («The Hypotheses of Failure»): «*Women circumlocute. Time is wasted when both sides in debate employ the same tactics*» [5].

Таким чином, у творчому доробку американського письменника О'Генрі відображено стереотипні соціальні ролі жінок, а також гендерні стереотипи, що склалися в американському суспільстві на межі XIX-XX ст., деякі з яких наразі вже не є актуальними, а деякі – залишаються релевантними і на початку XXI століття.

Література

1. Розеватов Д.А. Жанрово-тематическое своеобразие художественной прозы Джерома Клапки Джерома и О'Генри: автореф. дисс. канд. филол. наук: спец. 10.01.03 / Д.А. Розеватов. – Самара, 2012. – 20 с.
2. О'Henry Little speck in garnered fruit [Electronic Resource] / О'Henry. –URL: http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/236/
3. О'Henry The Gift of the Magi [Electronic Resource] / О'Henry. –URL: http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/25/
4. О'Henry The Hand that Riles the World [Electronic Resource] / О'Henry. –URL: http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/53/
5. О'Henry The Hypotheses of Failure [Electronic Resource] / О'Henry. – URL: http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/286/
6. О'Henry The Purple Dress [Electronic Resource] / О'Henry. – URL: http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/219/

О. В. Цололо
м. Маріуполь

ПОЕТИКА ІМАЖИСТІВ

Мета: дослідити вплив поетики імажистів на подальший розвиток англійської поезії.

Актуальність теми зумовлена масштабами впливу імажистів на розвиток англійської поезії, та їх впливу на форму англійської поезії.

Імажизм (від англ. Image – образ) – літературна течія в англо-американській поезії поч. ХХ ст., що виникла як протидія засиллю неоромантизму та символізму у поезії кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Імажизм відіграв суттєву роллю в подальшому розвитку техніки модернізму [2].

Нова поезія, яка заявила про себе ще напередодні Першої світової війни, більше не варіювала традицію, а йшла по іншому шляху. Її схожість з французькою поезією «кінця століття» стала явна, але не вичерпувалася наслідуванням, властивим для естетського руху 1890-х років. Змінилося світовідчуття, змінився і образний ряд у поезії. Бодлер, як напише пізніше Т. С. Еліот, «дав нові можливості поезії новим набором образності з сучасного життя».

З цієї орієнтації на місто випливала ще одна дуже важлива властивість нової поезії: вона створювалася столичними інтелектуалами і була адресована столичним інтелектуалам. Звідси її принциповий космополітичний характер, вона вільно вступала в діалог з іншими культурами – не тільки з французької, а й, наприклад, з екзотичними східними – і чекала від свого читача здатності оцінити і зрозуміти цей діалог. Нова поезія була свідомо елітарною: вона не враховувала ні смаки і здатності бакалійника, ні пристрастей промисловця. Її не цікавило, чого чекає від неї політика. Але і поет тепер уже не міг сподіватися на те, що, подібно до Теннісону, завоює популярність у широкого кола читачів. Правда, він до цього і не прагнув.

Орієнтація на інтелектуальну (і до того ж космополітичну) еліту привела до того, що найвищою цінністю нової поезії з точки зору форми, стали стислість і лаконічність. Зникає також легко простежуєма логіка розвитку сюжету – замість впорядкованого образного ряду виникають лакуни, поет часто зіштовхує між собою різні ідеї і образи. Світ перестав бути виразним, світ хаотичний – і поезія відтепер не буде робити його ясным і зрозумілим для читача [1].

«Батьком імажизму» вважається Т. Е. Г'юм. У 1909 році Т. Е. Г'юм засновує «Школу імажизму». Саме його естетичні теорії впливали на імажистський поетичний рух. Г'юм зазначав, що сутність поезії «виражається не стільки в простих геометричних видах, запозичених від архаїчного мистецтва минулого, скільки в нових, складніших формах, що асоціюються в нашому розумі із сучасним століттям машин». Головний принцип імажизму, розроблений англійським філософом, – це принцип «чистої образності» при несуттєвості тематики. Образ є самодостатнім у поетичних творах імажистів, вірш для яких – то «ланцюг» подібних образів. Е. Паунд визначає образ як «інтелектуальний та емоційний комплекс у момент часу». Паунд, пояснюючи мету імажизму, вказує на такі його принципи: 1) принцип прямого відношення до «речі»; 2) принцип економії слів, спрямований проти вживання слів зайвих; 3) принцип узгодження композиції вірша з його «музикою» [4].

З 1912 року американський поет Е. Паунд активно працює в чиказькому журналі «Поезія», який і познайомив світ з імажизмом у 1913 році. Саме тоді Е. Паунд друкує свої «Декілька “Ні” для імажиста», а через рік – видає антологію «Імажисти», куди, окрім його власних віршів, увійшли поетичні твори американських ліриків Гільди Дулітл, Емі Лауел, Вільяма Карлоса Вільямса та інших. Однак Е. Паунд із часом відійшов від імажизму, коли лідерство в нього «перехопила» Емі Лауел (пізніше Паунд іменуватиме імажистську школу «еміжизмом»), яка протягом 1915 - 1917 років видає ще три поетичні антології – «Поети-імажисти». В різні роки до імажистської школи належали американець Дж. Г. Флетчер та англійські митці Т. С. Еліот, Ф. М. Форд, Д. Г. Лоуренс, Р. Олдінгтон [3].

Імажисти намагаються відтворити не саму реальність, а переживання, враження, які виникають асоціативно. Звідси й тематика їхніх поетичних творів: природа, предмети, ефемерні почуття та емоції. Імажизм, який зазнав впливу поезії Сходу (особливо — японського хокку) та французького символізму, віддає перевагу верліброві. Саме вільний вірш

стає для імажистів засобом для відтворення «хаотичності світу» (Т. Е. Г'юм). Створюючи свої «ланцюги образів», імажисти сміливо експериментують у галузі метрики та строфіки; їхня поетика вимагає «точного зображення», чіткості, конкретності, ясності мови [1].

Форми для втілення нетрадиційного поетичного мислення пропонувалися найрізноманітніші. Так, метр і лідер широкого руху за оновлення поезії, американець Езра Паунд (Ezra Pound, 1885 - 1972), що жив в 1910-і роки в Лондоні, спробував ввести в англійський вірш японське хайку (haiku) – 17-складний цілісний за змістом твір з трьох рядків, в якому ідеї не випливають одна з іншої, а представлені в їх зіставленні і іноді протилежності. У Паунда було чимало послідовників. Пошуки несиллаботонічеської оформленості для англійського вірша велися як в просторі (іншомовні віршові культури), так і в часі (спроби використовувати принципи побудови вірша інших епох, в тому числі і давньоанглійської алітераційної поезії - по суті теж «іншомовної») [3].

Радикально змінилося і уявлення поета про свою роль. Поет більш не претендує на знання глибинної правди про життя, не прагне формулювати або шукати істину – він ясно бачить лише поверхню життя і фокусує свою увагу на окремих зовнішніх її проявах. Все це було покладено в основу поетики імажистів – недовго проіснувавшої групи, з якою в Англії пов'язаний початок широкого руху за поетичну революцію.

У 1918 р. Паунд оцінював поезію імажистів як подію, після якої британська поезія згорнула зі старої второваної дороги. Паунд згадує, що в 1912 році він, Хілд Дулітл і Річард Олдингтон усвідомили, що сходяться в розумінні трьох основних поетичних принципів: прямо безпосередньо трактувати «предмет» – без поділу на суб'єктивність і об'єктивність бачення; не використовувати жодного слова, яке не має прямого відношення до бачення предмета; складати в послідовності музичної фрази, а не в послідовності метронома [1].

Останній принцип, як стало відомо дуже скоро, звівся в широкій практиці лише до використання верлібру – вільного вірша (фр. *Vers libre*). Мало хто з численних adeptів імажизма зміг дотримати і другий принцип. В результаті верлібр виявився, стосовно до трактування образу, таким же багатослівним і аморфним, як і та традиційна поезія, від якої імажисти відмежовувалися. Більш того, як вже в 1918 р. зауважує Паунд, верлібр при недотриманні другого зазначеного принципу виявився підступною пасткою для палких, але невмілих поетів. Їх попередників дисциплінував хоча б розмір (вони могли заповнювати вірш, «чим попало», але все ж в межах розміру). Верлібрісти ж, вважали себе послідовниками імажизма, скинувши з себе «кайдани» силлаботонікою, прийшли до хаосу. «Ніякий вірш не вільний», – цитує Паунд найбільшого поета англо-американської «поетичної революції» Томаса Стернза Еліота (T. S. Eliot, 1888 - 1965), – «для того, хто хоче зробити хорошу роботу». Оцінюючи англійську поезію сьогодення, а він переважно демонструє саме панування вільного вірша, особливо важливо відзначити, що вже тоді, коли верлібр був «узаконений», Паунд відчув його вразливі сторони [2].

Образність імажизма різко окресла, що сприяло розсіюванню романтичної димки. Імажизм допоміг оновити, освіжити, загострити сприйняття світу, знайти нові мовні засоби для вираження, побороти емоційну ухильність, недомовленість. Однак імажизм боровся більше з «симптомами», ніж із самою «хворобою», був, скоріше, теорією віршованої техніки, ніж теорією поезії. Імажисти дуже швидко вичерпали себе, набір зовнішніх проявів життя, доступний їхньому баченню, вичерпався [2].

Імажизм став інструментом, за допомогою якого була здійснена давно назріла необхідність зламати традиційну форму як обов'язкова умова поезії. Після імажизма «тема» і «настрій» стали визначати не тільки розмір (так було завжди), але і систему віршування. Вірші великих поетів початку ХХ ст. – У. Б. Єйтса або Т. С. Еліота показують, з якою жорсткою ритмічною дисципліною поєднується їх звільнення від традиційної силлаботоніки [3].

Література

1. Imagist School – [електронний ресурс] – <https://www.studentwritingcenter.us/american-poetry-2/imagist-school-imagism-imag.html>

2. Зверев А. М. Джеймс Г. Пора зрелости // Джеймс Г. Послы: Пер. с англ. – М.: Наука, 2000.
3. Рокаш Ольга Миколаївна. На межі століть : Англійська література кінця 19 - початку 20 ст. / Ольга Миколаївна Рокаш. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2005.
4. Хорольский В. В. Поэзия Англии и Ирландии рубежа XIX—XX веков./ В. В. Хорольский. — Киев, 1991.

*Д.В Черток
м.Маріуполь*

ФРІДРІХ II ТА ЙОГО ВКЛАД В РОЗВИТОК ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність цього дослідження полягає у детальному вивченні видатної особистості і аналізі розвитку мови в 1212-1250. Адже це стало початком тривалої італійської епохи відродження.

Політика Фрідріха II полягала в тому, щоб зміцнювати свою владу і збільшувати свої доходи в багатому Сицилійському королівстві, яке він вважав головним зі своїх володінь і називав «зіницею ока», шляхом реформ.

Фрідріх II - вельми своєрідна фігура на імператорському престолі. Його дитинство пройшло в Палермо, головному місті Сицилії. У Сицилії, розташованій на перехресті торгових шляхів між Сходом і Заходом, перепліталися візантійське, арабське і європейське впливу[1, с.24].

Фрідріх II був дійсно видатним на світовій арені. При дворі Фрідріх робив збори, на яких він обговорював не тільки політичні та економічні питання в першу чергу, а й культурні. Тому що він хотів розвивав в першу чергу культуру та мову своєї держави.

Тема розвитку італійської мови за часів правління Фрідріха II дуже важлива, так як він зробив передумови для розвитку італійської мови та її становлення. Фрідріх II був одним з найосвіченіших людей свого часу, знав грецьку, арабську і латинську мови. В Італії Фрідріх заснував багато шкіл, в 1224 університет у Неаполі, де викладали не лише християни, а й араби і євреї, що свідчить про віротерпимість, яка була характерна для всієї політики Фрідріха II. Фрідріх виявляв глибокий інтерес до медицини і зоології. Він ввів обов'язкове викладання анатомії для медиків і заохочував її вивчення на трупах. За його пропозицією було переведено на латинську мову твори Авіценни та "Історія тварин" Аристотеля. Фрідріху приписується твір про соколиного полювання. При дворі Фрідріха влаштовувалися математичні змагання, в яких брав участь Фібоначчі[1, с.133].

Фрідріх II Гогенштауфен разом з синами Енцо і Манфредом при своєму дворі створив сицилійську школу поезії і був попередником Данте Алі'єрі у створенні літературного італійської мови.

Його трактат про соколиного полювання "De arte venandi cum avibus" користувався великою популярністю кілька століть. Крім італійського та німецького мов, Фрідріх володів ще французькою, грецькою, арабською та латиною. Так що там, він навіть писав цілком пристойні вірші на італійському і латині, так що сам Данте називав його одним з родоначальників італійської поезії. Біля нього сформувалася група південно-італійських трубадурів, які, як і їх провансальські колеги, оспівували любов і насолоди[2, с.197].

Фрідріх був знавцем і цінителем античного мистецтва. При першій же нагоді він наказав перевезти з Равенни в Палермо мармурові колони місцевого храму. За його вказівками були побудовані палац в Фоджа і замок в Капу, які фахівцями розглядаються як попередники архітектури Відродження. Наші історики назвали його "чим не людина Відродження".

Література

1. Бруно Г. Император, Бог и дьявол. Фридрих II Гогенштауфен в истории и легенде / Г. Бруно. - СПб. : Изд-во Евразия, 2003. - 338 с.
2. Брагина Л.М. Социально-этические взгляды итальянских гуманистов (вторая половина 13 века). / С. Д. Кацнельсон. - М. : Либроком, 1978. - 246 с.

О. А. Шуба
м. Маріуполь

РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ОПОВІДАННІ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА «ТЕДДІ»

Джером Девід Селінджер є однією з найбільш обговорюваних постатей у американській літературі після другої світової війни. Творчий доробок письменника завоював увагу критиків та читачів, не зважаючи на те, що за свою літературну кар'єру він видав не багато творів. Дж. Д. Селінджер увійшов до світової літератури як автор роману «Ловець у житті», однак це не єдина його робота. Важливе місце у літературній творчості Дж. Д. Селінджера займає збірка «Дев'ять оповідань», адже вона підіймає та відображає релігійно-філософські погляди письменника.

Варто зазначити, що твори «Дев'ять оповідань» («Nine Stories»), що були видані протягом 1948–1953 років у журналі «The New Yorker», через велику популярність повісті «Ловець у житті» залишаються поза увагою читачів та критиків. «Дев'ять оповідань» – це збірка коротких творів Дж. Д. Селінджера, що вийшли у світ в 1953 році. Перші історії, що з'явилися раніше за збірку, були опубліковані в журналах, таких як The New Yorker, Harper's and Information World Review у період між 1948 і 1953 роками. Період 50-х років двадцятого століття в світі знаменується розходженням у поглядах, тому що після закінчення Другої світової війни необхідно було будувати відносини з країнами світу та шукати союзників.

Оповідання «Тедді» займає дев'яту позицію в збірці творів. В ньому йдеться про розумного десятирічного хлопчика, на ім'я Тедді, який цікавиться світом навколо нього. Тедді перебуває на кораблі, подорожуючи додому з Європи зі своїми батьками та сестрою, відвідавши ряд лікарів та професорів, які слухають записи, записані Тедді. Він проводить дивовижні аналогії з речами, з якими стикається в повсякденному житті, і незвичні описи того, про що десятирічному хлопчику не слід турбуватися.

Не можна сказати, що Тедді є звичайним хлопцем, ні в якому разі. Навпаки, він є неординарною дитиною. Погодьтеся, що не зустрінеш хлопця або дівчину яка би підіймала питання буття, Бога або смерті.

Одним з питань, якого торкається хлопець, є логічність буття, буття, як воно є, без прикрас. Він каже: «*You know that apple Adam ate in the Garden of Eden, referred to in the Bible?*» he asked. «*You know what was in that apple? Logic. Logic and intellectual stuff. That was all that was in it. So – this is my point – what you have to do is vomit it up if you want to see things as they really are. I mean if you vomit it up, then you won't have any more trouble with blocks of wood and stuff. You won't see everything stopping off all the time. And you'll know what your arm really is, if you're interested*» [1].

Ще одна важлива тема, якої торкається Тедді в розмові з молодим юнаком Ніколсоном, це тема Бога. Зі слів хлопця ми можемо зрозуміти, що він духовна людина та Бог є невід'ємною частиною життя людини. Осць так Тедді говорить про Бога: «*I was six when I saw that everything was God, and my hair stood up, and all that,*» Teddy said. «*It was on a Sunday, I remember. My sister was only a very tiny child then, and she was drinking her milk, and all of a sudden I saw that she was God and the milk was God. I mean, all she was doing was pouring God into God, if you know what I mean*» [1].

Думки про смерті також звучать з вуст десятирічного хлопця. Дж. Д. Селінджер словами Тедді хоче показати, що не варто перебільшувати її значення, тому що вона так чи інакше настане. Тедді каже: «*It will either happen today or February 14, 1955 when I am sixteen. It is ridiculous to mention even*». Також молодий юнак говорить, що смерть це лише перехід з одного виміру в інший: «*I met a lady, and I sort of stopped meditating. <...> I would have had to take another body and come back to earth again anyway – I mean I wasn't so*

spiritually advanced that I could have died, if I hadn't met that lady, and then gone straight to Brahma and never again have to come back to earth» [1].

Підводячи підсумки необхідно зазначити, що художні твори «Дев'ять оповідань» були опубліковані після виходу у світ повісті «Над прірвою у житті», яка захопила читачів та критиків, тим самим лишивши збірку без належної уваги. Твір «Тедді», що входить до складу дев'яти оповідань підіймає важливі релігійно-філософські питання, які звучать з вуст дитини. Цією дитиною є десятирічний хлопець Тедді. Він змушує читача замислитись над питаннями ролі Бога в житті людини, тому що Тедді говорить, що Бог присутній всюди. Щодо смерті, то хлопець не боїться її та не надає їй занадто великого значення, тому що так чи інакше вона настигне кожного.

Література

1. Salinger J. D. Nine Stories [Електронний ресурс] / Jerome David Salinger. – 1953. – Режим доступу: http://ae-lib.org.ua/texts/salinger__nine_stories_n.htm#09.
2. The Editors of Encyclopædia Britannica. J.D. Salinger [Електронний ресурс] / The Editors of Encyclopædia Britannica – Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/J-D-Salinger>.
3. Философия дзен-буддизма в «Девяти рассказах» Джерома Д. Сэлинджера // Всероссийский журнал научных публикаций. – 2013. – №5. – С. 87–88.

*Ю.Г. Щербакова
м. Маріуполь*

СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

Ірен Роздобудько – популярна українська журналістка, письменниця, поетеса. Її творчість являє собою невід'ємну складову сучасного української літератури та привертає увагу критиків і літературознавців.

Творчий простір Ірен Роздобудько розгортається різнопланово й досі лишається не осмисленою системно в українському літературознавстві. У наукових студіях, присвячених літературному процесу останніх десятиліть, окремі твори цієї авторки проаналізовано лише в межах певної загальної теми. Загалом, прозописьмо Ірен Роздобудько залишається недостатньо вивченим, а отже, рецenzія творчості української письменниці в критиці ще не була предметом окремих літературознавчих студій.

Мета роботи полягає у розкритті особливостей поетики І. Роздобудько як однією з яскравих представниць сучасної української прози.

Ірен Роздобудько – видатний майстер психологічної жіночої прози, у своїх творах порушує проблеми, які хвилюють сучасність. Художня проза авторки репрезентує мистецтво «нової хвилі». Її твори відображають стиль сучасної доби, спонукають до переосмислення усталених життєвих канонів та правил, орієнтують на збереження духовної традиції шляхом самозаглиблення та самоаналізу[2, с. 66].

Широкий спектр питань, що розкриваються письменницею дозволяють виокремити її прозу як інтелектуально-психологічну. Її романи - це синтез реального та містичного, романтичного та інтелектуального.

Творча скарбниця Ірен Роздобудьки складається з таких романів, як: «Гудзик», «Ескорт у смерть», «Зів'ялі квіти викидають», «Шості двері», «Амулет Паскаля», «Я знаю, що ти знаєш, що я знаю», «Якби» та інші.

У формуванні творчої манери Ірен Роздобудько основну роль відіграють:

1. Вибір теми, що перебуває в полі сучасних читацьких запитів і підпорядковується категорії так званої «позавікової тематики». Художня проза української письменниці вирізняється багатогранністю, оглядом широкого спектра всезагальних проблем людства: кохання і зради («Гудзик»), любові й ненависті («Ескорт у смерть», «Зів'ялі квіти викидають»), життєвого та морального вибору («Шості двері», «Амулет Паскаля»), любові

до Батьківщини («Ранковий прибиральник», «Я знаю, що ти знаєш, що я знаю»), людської вартості й тлінності («Перейти темряву», «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, не придатних до життя»), запізненого пробудження душі («Дві хвилини правди»), взаємозв'язків минулого і майбутнього («Якби») та інші [1, с. 36].

2. Жанрова розмаїтість творів, що розраховані на еклектичну читацьку аудиторію. Прозовий доробок сучасної авторки досить неоднорідний за своєю жанрово-фабульною приналежністю і включає детективи, психологічні трилери, романи-візії, мелодрами та інші [1, с. 36].

3. Емоційна забарвленість прози: почуття та емоції, які викликають твори сучасної письменниці, спрямовані на підтримання уваги, стимулювання читацького інтересу у розвитку теми, сюжетної схеми тощо [1, с. 37].

4. Кінематографічність є однією з домінуючих ознак творчості Ірен Роздобудько. Сценарний досвід української мисткині добре відчутний у її прозописмі. Романи Ірен Роздобудько мають складну кількопланову побудову з багатьма персонажами, життя яких показано в декількох часових та просторових площинах [1, с. 38].

Письменниця не пропонує читачам простих однозначних вирішень своїх психологічних колізій, а навпаки – намагається висвітлити й об'єктивно обґрунтувати позицію кожної зі сторін описаного конфлікту. Проте інколи, залишаючи твір композиційно незавершеним, вона підсвідомо спонукає до творчого домислу та моделювання читачем «свого фіналу» (як-от, наприклад, у романах «Гудзик», «Дві хвилини правди», «Ранковий прибиральник», «Амулет Паскаля»). Такий авторський прийом слугує своєрідним натяком на можливе продовження книги, що нагадує принцип серійності у кіно [1, с. 37].

5. «Легка» манера написання. Незважаючи на насиченість творів ускладненими сюжетними діями, ліричними відступами, літературними асоціаціями, алюзіями, «сюжетні моделі прози сучасної письменниці дихають легкістю викладу, флегматичністю розгортання, прозорістю натяку або смислових акцентів» [4, с. 46]. Текстові оповіді Ірен Роздобудько ведуться живою, зрозумілою, сучасною мовою. Деякі твори письменниці, зокрема оповідання, російськомовні (Роздобудько пише й українською, й російською, а також сама перекладає власні твори) [1, с. 37].

6. Насиченість тексту авторськими цитатами й афоризмами. Художня проза Ірен Роздобудько наскрізно просочена потужною життєвою енергетикою, що спонукає читачів до серйозних роздумів про важливі питання буття. [1, с. 38].

Таким чином, у художній прозі Ірен Роздобудько органічно синтезуються пізнавально-аналітична й естетико-творча настанови, корелюються опозиції індивідуального / загального, жіночого / чоловічого, особистого / соціального. Кожен твір письменниці – це своєрідна енциклопедія ускладнених сюжетів, духовних розмислів, глибоких переживань та цікавих історій. Завдяки строкатій подієвості сюжету, жанровій різноморфності, простоті написання, актуальній для всіх часів проблематиці, її твори зацікавлюють сучасного читача й стають затребуваним на книжковому ринку. Про це свідчать додаткові перевидання книг, їх переклад російською мовою та екранізації, що сприяє поширенню та популяризації «текстового бренду» Ірен Роздобудько [3, с. 46].

Висновок. Літературознавча рецепція творчості Ірен Роздобудько є досить цікавою в плані осмислення її прозового доробку. Письменниці притаманний неповторний, індивідуальний авторський стиль, в якому існує низка творчих ознак, об'єднаних за тематикою або жанром, а також за першоджерелами, викликаними типовими приватними прагненнями та інтимними хвилюваннями.

Література

1. Герасименко Н. Особливості творчої манери І. Роздобудько / Н. Герасименко // Слово і час. – 2005. – № 11. – С. 36–39.

2. Герасименко Н. У пошуках романтичного ідеалу (сучасна традиційна лірико-романтична проза) / Н. Герасименко // Слово і час. – 2000. – № 8. – С. 66–70.
3. Голобородько Я. Українська fashion-література. Тексти і цінності Ірен Роздобудько / Я. Голобородько // Вісн. НАН України. – 2010. – № 1. – С. 44–50.
4. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр: моногр. / С. Філоненко. – Донецьк : Ландон–XXI, 2011. – 432 с.

*Д. К. Яйло
м. Маріуполь*

ПОЕМА «ПАДІННЯ АРТУРА» ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА

Нещодавно світ вперше побачив незавершену поему Дж. Р. Р. Толкіна «Падіння Артура». Довгий час ця поема зберігалася серед сторінок його рукописів, ніким непомічена: єдиними згадками про неї були абзац в біографії Толкіна, написаної Х. Карпентером в 1976 році, і рядок в одному з опублікованих листів Толкіна. «Падіння Артура» – незакінчена поема Дж. Р. Р. Толкіна, видана після його смерті у 2013 року. Книгу структурував, відредагував і випустив його син — К. Толкін. Сюжет являє собою розповідь про похід Короля Артура у далекі язичницькі країни, сумнівах Ланселота, вигнаного у Францію, зраду Мордреда, якого король залишив у себе в замку заступником та повернення до Британії з метою відвоювати захоплене.

Відомо, що прикметною рисою робіт Дж. Р. Р. Толкіна є любов до стародавнього «нордичного» алітераційного вірша, до драматичного діалогу і до «стародавніх нордичних» поем. У «Сері Гавейні та Зеленом Лицарі» він продемонстрував свою майстерність, передаючи алітераційний вірш XIV століття тим самим розміром тільки сучасною англійською мовою. Теж саме він зробив й з поемою «Падіння Артура».

У поемі Артур представлений як король, який присягнув на вірність Риму, чії легіони до того часу вже залишили Британію. У поемі йдеться про епоху великих міграцій германських племен на захід – племен, які врешті-решт заселять територію Європи, витіснивши кельтів до узбережжя Атлантичного океану. У часи, коли Британія тільки стала частиною християнського світу, Артур веде запеклу війну з германськими загарбниками і їх «старими богами». Проте він сам потрапляє в полон «світу який руйнується», оточеного «хвилями часу»: нам добре відомо, що він не зміг протистояти зрадництву на своїй батьківщині.

«Падіння Артура» – це поема написана на основі легенд V століття, у яких згадувались останні роки римського панування у Британії, опір бриттів набігам та вторгненням варварів-загарбників. В основу сюжету «Падіння Артура» лягла «Історія королів Британії», яка була створена в середині XII століття Дж. Монмутським. Однак його твір не вважають історичним, його прийнято вважати псевдоісторичним.

Також треба зазначити, що ще одним джерелом написання поеми була поема «Смерть Артура», яка теж була написана алітераційним віршом. Це довга поема на понад 4000 рядків, яка була написана приблизно у середині XIV століття невідомим автором. Ця поема вже є більш детальною та розширеною. Вона включає в себе дуже багато деталей, які роблять її більш художньою, ніж історичним.

«Падіння Артура» займає всього 40 сторінок бо є незакінченою, це лише частина масштабного твору. Поема обривається в самий напружений момент, коли Артур і Гавейн обмірковують напад, що вони повинні були зробити, пройшовши через білі скелі Британії. Головні герої є абсолютним втіленням принципів або їх відсутності. Гавейн представлений, як шматок граніту, особистість, «чия слава зросла, коли часи стали темними». Ланселот втілює собою імпульсивний, лютий оптимізм, зовсім не відповідає духові часу. Любов Ланселота до Гвіневери здається абсолютно недоречною: вона – «жадібна» мисливиця за золотом і любов'ю, чії почуття абсолютно не відповідають цілі служіння народу, честі й лицарства, характерного для Круглого столу: «нещадна жінка, білява, як фея і жорстока на горі чоловікам». Мордред – раб своєї пристрасті до Королеви, який здатний знайти вихід своїй

суперечливій енергії тільки в плетінні інтриг.

До того часу, коли Толкін почав роботу над «Падінням Артура», він вже досконало володів алітераційним віршом, де в кожному рядку найважливіші слова повинні починатися з одного і того ж звуку і де в середині кожного рядка обов'язково присутня пауза – «цесура», яка виділяється додатковим пропуском.

Тож, поема «Падіння Атрура» це велика праця, яка, нажаль, ніколи вже не буде завершена. Але та частина, що є у нас назавжди увійде в історію, як одна з найкращих та найскладніших праць Дж. Р. Р. Толкіна.

Література

1. Гаков В. Век Толкина (к 100-летию со дня рождения писателя) / В. Гаков _ Научная фантастика : альманах. – М. : Знание, 1992. – Вып. 36. – 177–207 с.
2. Зверева А. М. Книга памяти / А. М. Зверева. – М. : РГГУ, 2006. – 45 с.
3. Карпендер Х. Дж. Р. Р. Толкин. Биография / Х. Карпендер. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2002. – 432 с.

СЕКЦІЯ
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФІЛОЛОГІЇ

М. М. Балоба
м. Ужгород

**NEW ENGLISH LIFESTYLE VOCABULARY:
A SOCIOLINGUISTIC STUDY**

The present paper is part of the bigger research into new English social vocabulary. The topicality of our research is stipulated by the fact that it addresses the 21st-century English social vocabulary which describes the most recent changes in the social sphere of English society.

Our research paper aims at describing the main tendencies of enriching the 21st-century English social vocabulary relating to the lifestyle of the English-speaking people by means of analysing various aspects of extralinguistic reality connected with this fragment.

The language material of our research into new English social vocabulary is 148 new words, word-combinations, new meanings, having enriched the English language in the 21st century. The language corpus was selected with the continuous sampling method from the online databases of new words in English: *Word Spy* [2], and *Termcoord* [1].

Social neologisms mirror the most important aspects of social life of the English-speaking society. On the basis of the results of the sociolinguistic analysis it seems reasonable to group social neologisms into the following blocks: “*Education*”, “*Death*”, “*Feelings and emotions*”, “*Lifestyle*”, “*Marriage and relationships*”.

The thematic block “*Lifestyle*” includes the biggest number of neologisms under study. As the name of the block suggests, the new words describe various aspects of the ways of living characteristic of modern English society, the things people most often do, habits and problems they have. The results of the sociolinguistic analysis show that a number of the neologisms under study refer to the lifestyle of people belonging to the upper class of English society – the rich ones. The rich are claimed to have a peculiar habit of accumulating *vanity capital n* which is goods or services bought with the only aim to enhance their self-esteem or status. An item which is especially designed to attract extremely rich people has come to be known as *billionaire bait n*, since it hooks billionaires.

While some people enjoy their wealth and success, others may just pretend being wealthy and successful making others to feel jealous. The English language describes this practice with the new noun *success theatre*. According to the definition of this word (‘posting images and stories designed to make others believe you are more successful than you really are’) people convince the world that they are successful with the help of new information technologies, which makes the practice far easier [2]. People has been enjoying the benefits of cosmetic surgery satisfying their desire to look better quite for long. However, the new noun *Facebook facelift* refers to a new tendency typical of young people who turn to cosmetic surgery only because they want to make their Facebook profile pictures look perfect. The Word Spy defines the noun as ‘cosmetic surgery designed to improve how a person looks in photos posted to social networking sites’ [2].

Lifestyle is the thing that is always strongly affected by the development of science and technology. This development changes the lives of people from every single social layer in every country. In the English language there are lots of new words that reflect this drastic influence. Many of these neologisms describe the harmful effects of technologies. For example, *junk sleep n* refers to the effects of having electronic devices such as cell phones, computers, and TVs by one’s bed or just around one’s bedroom, which results in a low-quality sleep.

People have become so obsessed with their gadgets that even when they are out with friends they remain addicted to their electronic devices. You are likely to hear a lot of silence in any coffeehouse or tea bar in America today, since most customers are *laptop zombies* answering texts, surfing the net, texting, checking their iPad updates, etc. People have become slaves of their smartphones. The best solution to this problem is described by the noun *tech-life balance n*, which refers to balancing

the time people spend 'on screen' and 'non-screen': 'the use of technology in such a way that it does not interfere with or reduce the quality of one's personal life or relationships' [2].

Having a job is one of the most important aspects of modern people's lives, so it is necessary to mention some neologisms which mirror the influence of working on our lives. Many office workers nowadays may have *sitting disease n* which is associated with excessive or prolonged sitting resulting in gaining weight, developing heart diseases and other health problems. The new noun *sweatworking* refers to one of the solutions offered, that is having a business meeting and doing physical exercise at the same time. Since accommodation in France is far cheaper than in Great people, it has become a common practice for many British people to commute from France rather than from different places within their country. The new blend *Par-Don n* denotes a person who splits his or her time between Paris and London. Another tendency connected with work is to spend one's leisure time doing work-related tasks instead of having fun or relaxing like eating lunch at your desk in the office. Such behaviour has come to be denoted by the neologism *weisure*.

Another thing that influences our lifestyle to a great extent is family and relationships. There are many neologisms describing these important things. For instance, a situation when one woman has multiple children with multiple man is referred to as *multi – dadding*. In modern societies, there are many women who are in their mid-forties without children. Those who have no children by circumstance rather than by choice are described as *NoMo* Their number is increasing so as they have come to be refereed collectively as *otherhood*.

The most precious and important thing that everyone must care about is health; this also affects our lifestyles. The word *dryuary n* describes the practice of abstaining from alcohol during January, which is gaining in popularity. Those who still drink resort to a technique of eating less to reduce the calories consumed while drinking alcohol - *drunkorexia, n*.

To sum up, new English social vocabulary relating to different aspects of lifestyle of English-speaking people reflects new practices of their living, the effects of new information technologies on their life, their work-life behavior and different aspects of family life.

References

1. Termcoord [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://termcoord.eu/termania/neology/neologism-database/>
2. Word spy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wordspy.com/>

I. Н. Гасимова
м. Маріуполь

ЕКОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПРИКАЗОК, ЯКІ МІСТЯТЬ КОМПОНЕНТИ ТВАРИННОГО СВІТУ

Одним із сучасних напрямів є еколінгвістика, базова теза якої може бути сформульована як закон екосистеми: існування мови залежить від соціуму, та навпаки. Родоначалником еколінгвістики вважається Ейнар Хауген. Саме він визначив «екологію мови» як «науку про взаємини між мовою та її оточенням, де під оточенням мови розуміється суспільство, яке використовує мову як один зі своїх кодів» [3, с.3]. Все, що оточує людину так чи інакше знаходить своє відображення у мові. Нами було простежене це відображення в пареміях німецької мови. Приказки формувалися протягом багатьох віків існування народу, та в них використані елементи живої природи. Проаналізувавши ці використані елементи, можна отримати уявлення про культуру народу, його історію, що саме впливало на формування його мови.

Аналіз суцільної вибірки німецькомовних приказок із використанням компонентів тваринного світу на матеріалі Російсько-німецького словника Цвіллінга М. Я. [2] показав, що серед використаних образів є такі: корова, вівця, кінь, свиня, кіт, миша, вовк, ведмідь, заєць, собака та віслюк. Найбільш використаними є образи kota, вовка, коня, корови та ведмедя. У відсотковому співвідношенні це становить 13%, 9%, 8%, 6% та 5% відповідно.

Кішка в німецькій мові виступає символом злості, обману, хитрості та темряви. Німецька приказка «die Katze im Sack kaufen» має такий український еквівалент «кіт в мішку». Етимологія даного виразу пов'язана з цілком реальною життєвою ситуацією, коли в Середньовіччі шахраї намагалися продавати котів наче б то за інших тварин. Також у Середньовіччі люди були глибоко переконані, що кішка ловить мишей так само, як і сатана – людські душі. Тому в німецькій мові існує безліч приказок із використанням образів як кішки, так і мишей, в яких кішка виступає символом небезпеки для мишей: «Die Katze läßt das Mause nicht» (Скільки вовка не годуй, а він все в ліс дивиться), «Wenn die Katze fort ist, tanzen die Mäuse» (Кішка з дому, миші в танок), «Der Katze Scherz, der Mäuse Tod» (Кішці смішки, а миші слізки). Кішок наділяли надлюдськими здібностями та вважали, що вони мають дев'ять життів: «Die Katze hat neun Leben» (Як кішку не кидай, вона все одно на ноги встане). Вираз «Zäh wie eine Katze sein», який дослівно можна перекласти, як «вона витривала, живуча наче кішка), використовується у відношенні до дуже життєстійкої та витривалої людини [5].

Також у німецькому паремійному фонді є дуже поширеним образ зайця. Здавна на території Німеччини мешкала велика кількість зайців та диких кроликів. Бігають кролики та зайці дуже швидко, так що піймати дорослу тварину важко навіть для досвідченого собаки: «Die Arbeit ist kein Hase, läuft nicht in den Wald». В українському еквіваленті використовується образ вовка «Робота не вовк, в ліс не втече» [1, с. 34-45].

Відносно великий відсоток німецькомовних приказок становлять ті, в яких використаний образ коня. В минулому кінь мав велику цінність. «Якість», вік коня визначали за зубами, якщо зуби здорові – то кінь здоровий та молодий. Отримати його в подарунок було великою радістю. Порівняно сьогодні з автомобілем такий подарунок був бажаним та дорогим, тому одразу ж перевіряли його якість у присутності того, хто подарував, було б неввічливим. В німецькій мові існує вираз «Ein geschenktes Pferd sieht man nicht auf die Zähne», який в багатьох мовах має еквіваленти з таким самим значення, в яких також використаний образ коня: «Дарованому коневі в зуби не дивляться», «Do not look a gift horse in the mouth». Крім того кінь завжди асоціювався з досвідом, мудрістю, з поважним віком: «Das alte Pferd verdirbt die Furche nicht» (Старий кінь борозни не зіпсує) [4].

Отже, приказки, та паремії в цілому, віддзеркалюють специфіку народу. Оскільки люди говорять в термінах того, що їх оточує, а оточує їх суспільство, природа (тваринний та рослинний світи), світ неживої природи. Людина проводила аналогії між собою та тваринами, природними явищами. Ще здавна вона оживляла природу, надавала їй людські якості та характеристики. Саме це й призвело до існування безлічі стереотипів, які точно та емоційно характеризують тварин та навколишній світ в цілому. Саме тому дослідження еколінгвістичних засад німецькомовних приказок може значно допомогти у вивченні специфіки цього народу, у розумінні того, що впливало на мову, яким чином навколишнє середовище людини відображається в німецькомовних приказках. Адже еколінгвістика як наука, яка поєднує екологію та лінгвістику, вивчає взаємини між мовою та людиною як мовною особистістю та її навколишнім середовищем.

Література

1. Буренкова С. В. Зооморфные образы немецкой и русской фразеологии / В. Е. Буренкова // Вестник Челябинского Государственного Университета. – Челябинск: ВАК, 2008. – С. 29-40.
2. Цвиллинг М. Я. Русско-немецкий словарь пословиц и поговорок: Ок. 700 единиц. / М. Я. Цвиллинг. – М.: Русский язык, 1984. – 216 с.
3. Fill A., Mißlhausler P. The Ecolinguistics Reader - Language, Ecology and Environment / A. Fill, P. Mißlhausler. – L.: Ben Cracknell Studios, 2001. – 296 p.
4. Что означает [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://chtooznachaet.ru/znachenie-poslovicy-darenomu-konyu-v-zuby-ne-smotryat.html>
5. Die Katze: Образ кошки в немецком языке [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://deutsch-sprechen.ru/die-katze/>

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ НА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Дослідження присвячено вивченню лінгвістичного явища – молодіжний сленг у англійській мові та вплив інтернет технологій на його розвиток.

Актуальність дослідження обумовлюється тим, що молодіжний сленг є динамічним явищем, лексичні одиниці народжуються щодня, а деякі з них помирають та повільно переходять до архаїзмів. З початку розвитку інтернет технологій, котрі зараз є частиною нашого сьогодення, до мовлення надійшла маса нових слів, що поповнюється щодня. Тому й актуальність даного дослідження має велику вагу у інформаційному сторіччі.

Мета і завдання дослідження полягають у визначенні впливу розвитку суспільства, технічної та інтернет — революції на появу нових слів, термінів, їх проникнення до повсякденного вживання.

Тож щоб почати дослідження цього вагомого впливу соціального явища та визначити основні аспекти його впливу, перш за все слід надати поняття терміну «інтернет технології». Інформаційні технології — широкий клас дисциплін і областей діяльності, що належать до технологій управління і обробки даних обчислювальною технікою.

Різні аспекти молодіжного сленгу вивчали як вітчизняні мовознавці (Л. Бакуменко, В. Балабін, А. Березовенко, П. Грабовий, Н. Дзюбишина-Мельник, Т. Друм, Т. Ілик, Л. Карпець, С. Мартос, Ю. Мосенкіс, С. Пиркало, І. Приходько, Л. Ставицька, Л. Масенко О. Фурса, І. Шовгун та інші науковці), так і зарубіжні – А. Арнольд, Е. Берговецька, М. Грачов, М. Маковський, Л. Скворцов, Т. Хомяков й інші дослідники) [6].

Досліджуючи вплив інтернет технологій на молодіжний сленг, треба зауважити, що така увага до молодіжного мовлення пояснюється тим, що мова завжди чутливо реагує на зміни в суспільно-політичному й культурному житті будь-якого народу, а це спричиняє певні зрушення в її лексичному складі.

Молодіжний сленг – сукупність мовних засобів високої експресивної сили, які постійно трансформуються, і які використовуються в спілкуванні молоддю, що перебуває в дружніх, фамільярних стосунках [5, с. 40].

Оскільки зміст терміну «сленг» є доволі широким, то наведемо деякі означення цього мовного явища. Сленг (від англ. slang— жаргон) – слова або вислови, які використовують люди деяких професій чи класових прошарків. Сленг традиційно протистоїть офіційній загальноприйнятій мові й до кінця зрозумілий лише представникам порівняно вузького кола осіб, які належать до певної соціальної або професійної групи, яка впровадила в мову слово або вислів [2, с. 88].

Дослідниці Н. Лебедева та С. Дьяченко відзначають, що молодь як найбільш сприятлива спільнота активно використовує англійські запозичення у своєму мовленні. Однією із особливостей молодіжного дискурсу, на їх думку, є те, що молоді люди прагнуть бути стильними та оригінальними. Стильним стає певний тип поведінки, одягу, зрештою – мови. Про це свідчить той факт, що загальноновживаними сьогодні є такі слова: ОК! соррі, хай! Бай!, френд, бестовий, віп— персона, юзер, піпл, гайс, тічер, драйвів, хокейний, суперний, кульний, кул, крейзі [3, с. 55].

Далі наведемо декілька прикладів:

DM (Direct Messages) — просто «напиши в особисті повідомлення». Відноситься не тільки до Instagram, але і до інших соцмережах з діалогами.

Noob — це слово міцно влаштувалося і в українському сленгу. Воно позначає новачка в чому— небудь (як правило, в комп'ютерних іграх), у якого не вистачає майстерності, і він постійно програє, скаржиться на цей рахунок, але не вважає за потрібне навчитися новим речам.

Duck Face — опис зокрема користувачів інтернету, що виставляють у мережу фотографії

з нестандартним положенням губ, що візуально нагадують качині.

Hack — хакнути, використовувати хакерські прийоми з метою незаконно заволодіти інформацією.

Hype — ажіотаж навколо якогось явища.

Тож, можемо зробити висновок, що невідпинний розвиток технологій привів не лише до збагачення англійського сленгу, а й широкого використання іншомовних слів у інших мовах, зокрема української. Кожен з наведених прикладів легко розпізнаний серед молоді України, а деякі навіть активно використовуються [4].

Література

6. Лингвистический энциклопедический словарь: [Електронний ресурс] //Режим доступу URL: <http://tapemark.narod.ru/les/438a.html>
7. Duckett, B. Longman Dictionary of English Language and Culture / B. Duckett. – Third edition. – Edinburgh: Longman, 2008. – 1620 p.
8. Копиленко М. М. Про семантичної природі молодіжного жаргону / М.М Копиленко. – М. : Соціолінгвістичні дослідження, 2006. — 144 с.
9. Хомяков В.А. Нестандартна лексика в структурі англійської мови національної періоду // В.А. Хомяков. — М.: Автореф. докт. Дис. канд. філол. наук. Л., 1980. — 56 с.
10. Мартос С.А. Молодіжний сленг: міф чи реальність? // С.А. Мартос/ Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 11. – С. 12–15.
11. Береговская Н.В. Молодежный сленг : формирование и функционирование / Н.В. Береговская // Вопросы языкознания. – №3. – С. 32-41.

В.І.Зензерова
м.Маріуполь

ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ЯК АКУМУЛЯТОР ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність роботи полягає в утворенні нової номінації фразеологічних одиниць, зумовленої різними ракурсами сприйняття навколишнього середовища різними носіями мови.

Фразеологічні концепти формуються в процесі пізнавальної діяльності і власного досвіду в свідомості людини і зберігають його знання та уявлення про світ у формі фразеологічних одиниць (ФО). Людина дізнається про навколишній світ з точки зору її потреб, тому для пізнання важливі не всі сенсорні властивості об'єкта, а тільки ті з них, які є найбільш значущими та відповідають певному поняттю [4, с. 111].

Дослідження в галузі семантики ФО охоплюють в сучасній мовознавчій науці цілу низку проблем, головною з яких на сьогодні залишається вивчення національно-культурної специфіки фразеологізмів [1, с. 70], оскільки вони є відображенням способу життя і характеру народу, його історії, духовного життя, традицій. ФО мають багатомірну структуру, що включає окрім понятійної основи соціо-психокультурну складову, яку носій мови зазнає та усвідомлює, та включає оцінки, національні образи, специфічні для даної культури [2, с. 36].

Найбільш продуктивним мовним механізмом фразотворення є переосмислення слів і синтаксичних конструкцій через встановлення нових видів логіко-семантичних відносин між ними, внаслідок чого індивідуальні семи переходять в основні. Базою для переосмислення виступає культурна інформація і конотація, які, зазнавши з боку суспільства емотивної оцінки, закріплюються в семантичній структурі ФО у вигляді індивідуальних сем. Ментальний образ вихідного словосполучення грає роль основи. Нова (актуальна) ситуація порівнюється з тією, яка називається вихідним словосполученням. Схожість обох ситуацій і призводить до того, що нова отримує номінацію базової. Цей механізм є універсальним як при метафоризації, так і при фразеологізації [5, с. 215]. Генетичний зв'язок процесу нової номінації, обумовлений різними ракурсами сприйняття навколишнього середовища, характерними для її представників, породжує національне маркування ФО. Маркування національної специфіки

фразеологічного образу часто створюється, наприклад, шляхом добору досить специфічної для певного народу лексики:

- це позначення певних реалій, відомих тільки носіям даної мови або декільком націям, пов'язаних спільністю культури і релігії (наприклад: *den Amtsschimmel reiten* - розводити бюрократизм; *jmdm. Blunzen sein / werden* - бути / стати абсолютно байдужим до когонебудь; *Otto Normalverbraucher* - середньостатистичний громадянин);

- своєрідні топоніми (наприклад: *ein Nürnberger Trichter* - методика навчання, коли учень не прикладаючи зусиль, не напружуючись, засвоює навчальний матеріал як би механічно, автоматично; *Herr und Frau Österreicher* – середньостатистичні австрійці; *einen Charlottenburger machen* - сморкнути в руку);

- антропоніми (наприклад: *rangehen wie Blücher* - діяти рішуче; *die Kraniche des Ibykus* - символ кари і помсти; *Frau Holle schüttelt ihre Betten aus* - йде сніг);

- гідроніми (наприклад: *das Wasser in den Rhein tragen* - робити щось непотрібне; *ein Ritt über den Bodensee* - дуже сміливе, нічим не підкріплене починання; *mit Spreewasser getauft sein* - бути справжнім берлінцем), характерні для певної країни, певної держави.

Безсумнівним є те, що фразеологічний образ, складовими якого є специфічні для певної нації реалії, специфічні топоніми, сприймається як національно-специфічний: лінгвістичні маркери його національної обмеженості лежать «на поверхні», виділяються без особливих зусиль. Однак національно унікальним, неповторним може бути і саме значення фразеологізму як результат семантичних змін. Так, наприклад, початкове значення фразеологізму *j-m einen Brandbrief schicken* - видавати потерпілим від пожежі документ (*Brandbrief*), де вказувалося, за яких обставин втрачено майно. Пізніше *Brandbrief* стало позначати лист із загрозою підпалити будинок та інше майно. У сучасній німецькій мові цей фразеологізм має значення посилати комусь терміновий лист (найчастіше з проханням про фінансову допомогу). Або, наприклад, німецька ФО *Hinz und Kunz* - всякий набрид належить до розмовної фамільярної мови і бере свій початок ще від середньовіччя, коли *Hinz* (від *Heinrich*) та *Kunz* (від *Konrad*) були дуже поширеними німецькими іменами. Однак вже в XV столітті парне словосполучення *Hinz und Kunz* вживається з відтінком глузування, знущання, в значенні «перший ліпший». Згодом ця ФО стала базою для багатьох приказок, наприклад: *Will Heinz nicht, so muss Kunz; Hinz hat angestellt, Kurz muss es ausbaden*.

Фразеологічна репрезентація форм буття заснована на когнітивних здібностях представників етносу, їх пізнавально-оціночної діяльності, розумінні та уявленні, категоризації світу. Результатом когнітивної діяльності є формування ознак, відображених у мовній свідомості. Інформація, яка долучена до значення фразеологізму, являє собою «згорнутий» текст, який розгортається завдяки когнітивним процедурам, що здійснюються при відтворенні і сприйнятті ФО. Всі інформаційні блоки ФО (денотативний, оцінний, образно-мотиваційний, емотивний) інтерпретуються у просторі культурного знання, яким володіє носій мови [3, с. 281].

Таким чином, фразеологічний концепт можна трактувати як оперативну одиницю мислення, яка є складно-структурованим динамічним абстрактним утворенням, фрагментом етнокультурного знання про навколишній світ, формується в індивідуальній і колективній свідомості на засаді здійснення різних видів діяльності і вербально втілюється в ФО. Національно-культурну специфіку ФО відображають комплексно, що становить зміст будь-ФО. Саме носій мови, спираючись на знання своєї національної культури, може правильно дешифрувати уявлення, що знаходяться в засаді фразеологізму. Причому саме у фразеології органічно поєднуються як досвід окремої особистості, так і досвід багатьох генерацій даної нації зі своїми, тільки для неї характерними рисами.

Література

1. Гак В. Г. Язык как форма самовыражения народа / В. Г. Гак // Язык. Культура. Этнос. – М. :Наука, 1994. – С. 59–68.

2. Голубовська І. О. Національно-мовна картина світу в її лексичній іпостасі / І. О. Голубовська // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : Проїм. М., 2002. – С. 92-98.
3. Денисенко С. Н. Генетичні джерела ідіоматики як один із засобів втілення її національно-культурної специфіки (на матеріалі фразеологічної деривації на основі існуючої фразеології німецької мови) / С. Н. Денисенко // Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства. – Чернівці: Книги, 2008. – С. 281-283.
4. Почепцов О. Г. Языковая ментальность: способ представления мира / О. Г. Почепцов // Вопросы языкознания. – 1960. – № 6. – С. 110-122.
5. Телия В. Н. Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 228 с.

*Д.І. Кононенко
м. Запоріжжя*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДІЙНОСТІ

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. у складі когнітивної лінгвістики виокремилася нова галузь – **лінгвоконцептологія**, метою якої став опис концептів і мовних засобів їхньої репрезентації. Завданнями лінгвоконцептології є: 1) дослідження процесів концептуалізації світу та внутрішнього рефлексивного досвіду; 2) аналіз залежності концептуалізації від різноманітних чинників: етносвідомості, соціуму, культури та субкультури певної групи, індивідуальної свідомості; 3) опис концептуалізації у філогенезі й онтогенезі; 4) визначення параметрів концептосистеми і її зв'язку з концептуальною й мовною картинами світу; 5) диференціація концептуальних сфер (доменів) у концептосистемі й етносвідомості; 6) опис констант культури як системи культурних концептів народу; 7) обґрунтування поняття концепту, його співвідношення з поняттям і значенням; 8) з'ясування структури концепту; 9) визначення ролі мовної репрезентації при встановленні його складу; 10) вироблення методики концептуального аналізу; 11) створення типології концептів; 12) характеристика текстових і художніх концептів у творах і творчості майстрів слова тощо [4, с. 403].

Основним поняттям лінгвоконцептології є **концептуалізація** – один із процесів пізнавальної діяльності людини, що полягає в осмисленні й упорядкуванні результатів внутрішнього рефлексивного досвіду людини й уявлень про об'єкти, явища дійсності та їхні ознаки. Іншими словами, це понятійна класифікація, «один із найважливіших процесів пізнавальної діяльності людини, що полягає в осмисленні отримуваної нею інформації, яка надходить із різних каналів і приводить до творення концептів, концептуальних структур і всієї концептуальної системи в мозку (психіці) людини» [2, с. 93].

Основною одиницею лінгвоконцептології є концепт (від лат. *conceptus* – поняття, від *concipere* – «збирати, вбирати у себе; представляти себе; утворювати тощо»). На думку В. Лукіна, концептом є ментальний субстрат, «сформований як такий, що збирає, вибирає у себе зміст багатьох форм і виступає їхнім початком («зародком»)» [3, с. 63].

Найбільш активно науковці підкреслюють в концепті такі його ознаки, як *знання, культура і психологія, оцінка*, що складають основу тієї чи іншої дефініційної моделі. Не меншою мірою концепт відбиває знання та уявлення стосовно матеріальних об'єктів реального світу, адже охоплює не лише абстрактні, але й конкретно-асоціативні та емоційно-оцінні ознаки [5, с. 48]. Серед інших властивостей концепту виокремлюють: *комплексність побутування, обмеженість свідомістю носія, цінність, умовність і нечіткість, мінливість, складноструктурованість, трирівневе лінгвальне втілення* [1; 6; 7].

Сукупність концептів утворюють **концептосферу**. Багатство мови визначається не тільки багатством словникового запасу і граматичними можливостями, а й багатством концептуального світу, концептосферою, в якій, як у мозаїчному полотні, відбивається світорозуміння носія мови та формується національна мовна особистість [4, с. 17].

У структурі концептосфери є **ядро** (когнітивно-пропозиційна структура важливого

концепту), *приядерная зона* (інші лексичні репрезентації важливого концепту, його синоніми і т.д.) і *периферія* (асоціативно-образні репрезентації). Ядро і *приядерная зона* переважно репрезентують універсальні і загальнонаціональні знання, а *периферія* – індивідуальні [4, с. 17-18].

Концепт має складну структуру. З одного боку, до неї відноситься все, що належить його будові; з іншого боку, в структуру концепту входить те, що робить його фактом культури – *вихідна форма (етимологія); стисла до основних ознак змісту історія; сучасні асоціації; оцінки, конотації*. Концепт складається з компонентів (*концептуальних ознак*), тобто окремих ознак об'єктивного або суб'єктивного світу, диференційно відображених в його свідомості, які розрізняються за ступенем абстрактності. В результаті когнітивно-лінгвістичних досліджень у якості прикладного результату дослідження може бути запропонований опис відповідного концепту як елемента національної концептосфери. Концепти можуть бути *особистісними, віковими* (щастя, радість) і *загальнонаціональними* (душа, туга, журба, батьківщина). Концепт має «шарувату» будову, і різні шари є результатом культурного життя різних епох. Він складається з історично різних шарів, що відрізняються і за часом освіти, і за походженням, і за семантикою, і має особливу структуру, що включає в себе: основну (актуальну) ознаку; додаткову (пасивну, історичну) ознаку; внутрішню (зазвичай не усвідомлювану) форму [8, с. 21].

Отже, кінець ХХ століття ознаменувався появою нової гуманітарної науки – лінгвоконцептології, метою якої став опис концептів і мовних засобів їхньої репрезентації. Головним поняттям лінгвоконцептології стала концептуалізація, яка полягає в осмисленні й упорядкуванні результатів внутрішнього рефлексивного досвіду людини й уявлень про об'єкти, явища дійсності та їхні ознаки. Об'єктом дослідження лінгвоконцептологів є концепт – ментальний субстрат, сформований як такий, що збирає, вбирає у себе зміст багатьох форм і виступає їхнім початком. Сукупність концептів утворює концептосферу, яка складає світорозуміння носія мови. Дослідження національних та індивідуально-авторських концептосфер у руслі лінгвоконцептології уможливають краще розуміння змісту художніх текстів та авторських інтенцій, сприяють повноцінному пізнанню специфіки концептуалізації світу певним етносом, підтверджують залежність особливостей концептуалізації від етносвідомості, соціуму, культури та індивідуальної свідомості.

Література

1. Алимуратов О. А. Значение, смысл, концепт и интенциональность: система корреляций: дис. ... д-ра филол. н.: 10.02.19 / О. А. Алимуратов. – Ростов-на-Дону, 2004. – 557 с.
2. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
3. Лукин В. А. Концепт истины и слово истина в русском языке (Опыт концептуального анализа рационального и иррационального в языке) / В. А. Лукин // Вопросы языкознания. – 1993. – № 4. – С. 63-86.
4. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие / В. А. Маслова. – Мн. : ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
5. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
7. Слышкин Г. Г. Концепт фильма «Семнадцать мгновений весны» в русской лингвокультуре / Г. Г. Слышкин // Вестник Самарского гос. ун-та. Гуманитарный выпуск. – 2004. – № 1 (31). – С. 179-188.
8. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Школа «ЯРК», 1997. – 824 с.

NEW ENGLISH POLITICAL VOCABULARY: A SOCIOLINGUISTIC STUDY

Our research focuses on new political vocabulary of the English language. Its topicality is stipulated by the fact that it addresses 21st-century English political vocabulary which describes the most recent changes in the political sphere of English society.

This paper aims at outlining the main tendencies of enriching the 21st-century political vocabulary of the English language on the basis of the sociolinguistic analysis of the political neologisms under study.

The language material of our research is 87 new words, word-combinations, new meanings, having enriched political vocabulary of the English language in the 21st century (since 2001). The language corpus was selected with the continuous sampling method from the online databases of new words in English: *Word Spy* [3], *Urban Dictionary* [2], and *Cambridge Dictionary* [1].

Political vocabulary (lexicon reflecting all spheres of political life of society) as an object of linguistic description has attracted the attention of many researchers in different periods of the development of the English language, since this lexical layer is claimed to be one of the most unstable in the lexical-semantic system. Radical political changes in Great Britain and the USA over the last 20 years have resulted in equally radical changes in the vocabulary of the language and, in particular, in the political vocabulary.

On the basis of the results of the sociolinguistic analysis of new political vocabulary and with the aim of its description, it seems reasonable to group political neologisms into the following blocks: ***'International terrorism'***, ***'Obama's presidency'***, ***'The process of elections'***, ***'Affiliation to political parties'***, ***'Political associations'***, and ***'Socio-political attitudes'***.

The block ***'International terrorism'*** includes a number of new formations featuring, first of all, the terrorist acts which have taken place since the first terrorist act in New York on September 11, 2001: e.g. 7-7 referring to the terrorist act of 7 July, 2005 in London which involved different kinds of new dangerous weapons and which has become the symbol of the new age. The neologism 9/11 denoting the terrorist attack on the World Trade Centre in New York and the Pentagon in Washington served as a basis for other new formations: examples include *9-11 hijack cell n*, *Generation 9-11n*, etc. The latter refers to the generation aged 14-23 at the time of the attack the psychology of which was dramatically changed to *'the revival of conservative values' and militarism'* [3]. The block ***'International terrorism'*** also includes neologisms which describe new kinds of weapons such as: *glitter-bomb* (glitter that is thrown over a person in a public place as form of protest), *gay-bomb* or *love bomb* (a special chemical weapon which can make enemy soldiers sexually attracted to one another), *dirty-bomb* (a radiological weapon which uses conventional explosives to disperse radioactive material through the atmosphere), etc. The terrorism itself with its use of weapons of mass annihilation came to be named *mega-terrorism*. Another category of neologisms within the group ***'International terrorism'*** embraces words denoting people who are connected with terrorism and their attitudes towards terrorism: e.g. *smisher*, *phisher*, *security mom*, and *truther*.

The block ***'Obama's presidency'*** includes neologisms dealing with different aspects of Obama's presidency, his policies and effects as well as attitude of society to them: e.g. *baracknophobia*, *birther*, *generation O*, *obamacon*, *precrimination*, *reverse Bradley effect*, *obamamania*, etc. These can be divided into two groups: neologisms denoting Barack Obama's supporters, their actions and feelings: e.g. *generation O*, *obamacon*, *obamamania*, *obamamaniac*, *obamaniac*, etc; and new words referring to people who were against the first African American president and their negative feelings: e.g. *baracknophobia*, *birther*, *precrimination*, etc. The neologism *reverse Bradley effect* is between the two groups as it relates to the practice of some people to publicly declare that they cannot vote for a candidate because of the race issues but vote for him/her in the ballot booth after all. Hence, having appear to refer to Barack Obama's winning the elections, the new word has come to denote a special theory considering the differences between voter opinion polls and election outcomes, howe

with the results opposite to those previously denoted by the word *Bradley effect*.

The thematic block '*The process of elections*', as its name suggests, is associated with various aspects of election campaigns in Great Britain and the United States. The neologisms referring to this group denote: election techniques (often unfair) employed by candidates against one another: *Dirty tricks Thursday, underbus, push poll* and *flake rate*; feelings evoked by the results of the elections: *blue-hot*; some candidates' patterns of behavior: *virtue signaling*; fraud, corruption and crime involved in the election campaigns: *kidnap, overvote, underbus*, etc.

The block of political neologisms '*Affiliation to political parties*' includes new words that describe different aspects connected with the membership of political parties. In particular, some neologisms refer to members of political parties and their views: *lobbertarian, SUV democrat, RINO*, etc. The neologism *purple state* denotes an American state in which Democrats and Republicans have roughly equal support. Its base *purple* refers to a blend of red and blue, i.e. the colours traditionally associated with Republican states and Democratic states respectively.

Neologisms referring to the group '*Political associations*' denote various aspects connected with modern political unions and their effects. In this group, the newest and most popular formation is *Brexit* which refers to the exit of Great Britain from the European Union.

The block of political neologisms '*Socio-political attitudes*' includes new words describing people's beliefs, opinions, feelings connected with different political reforms, philosophies, ideologies, etc.: e.g. *backfire effect, deather, precrimination, securitarianism*, etc.

In conclusion, new lexis correlating with the sphere of politics reflects various aspects of domestic and international politics. Our research findings show that one of the most important issues, locally and globally, is terrorism. The English-speaking society is also interested in everything that deals with elections, racism and political parties. The present research paper deals with only some fragments connected with these issues; however, our research findings suggest that for today these phenomena and events have gained the character of influential factors as to the innovative processes in the vocabulary of the English language.

References

1. Cambridge Dictionary: Free English Dictionary [Online] . – Website. – Available from : <http://dictionary.cambridge.org/>
2. Urban Dictionary [Online]. – Available from: <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=dox>
3. Word spy [Online]. – Website. – Available from : // <http://www.wordspy.com/>

С.А. Криволап
м. Мариуполь

ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА «ЛЮБОВЬ» В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ: ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЙ АСПЕКТ

Фразеология, как объект изучения, представляет исключительную важность для науки перевода, так как в «шкале непереводимости» фразеологизмы, или фразеологические единицы (ФЕ), занимают едва ли не первое место: «непереводимость» фразеологии отмечается всеми специалистами в числе характерных признаков устойчивых единиц; на неё неизменно ссылаются сторонники «теории непереводимости»; с переводом ФЕ испытывает сложности как теоретик перевода, так и переводчик-практик. Родоначальником теории фразеологии является швейцарский лингвист французского происхождения Шарль Балли. Именно он впервые систематизировал сочетания слов в своих книгах «Очерк стилистики» и «Французская стилистика», куда включил главу о фразеологии. Слово «фразеология» (от греч. *Phrasis* «выражение, оборот») имеет несколько значений. В качестве лингвистического термина оно употребляется для определения особой отрасли языкознания, которая изучает устойчивые словосочетания с осложненной семантикой [1, с.68-73].

Фразеологические единицы заполняют пропуски в лексической системе языка, которая не

может полностью обеспечить наименование познанных человеком новых сторон действительности, и во многих случаях выступают единственными наименованиями предметов, качеств, процессов, состояний, ситуаций. Образование фразеологизмов ослабляет противоречие между потребностями мышления и ограниченными лексическими ресурсами языка. В тех же случаях, когда у фразеологизмов есть лексический синоним, они обычно отличаются в стилистическом отношении. Фразеология включает в себя три раздела: идиоматику (полностью или частично переосмысленные обороты как мотивированные, так и немотивированные); идиофразеоматику (обороты, первые фразеоматические варианты, которые имеют буквальные, но осложненные значения, а во вторых вариантах - полностью переосмыслены); фразеоматику (обороты неидиоматичного характера, но с осложненным значением). Английская фразеология очень богата и у нее многовековая история. Вообще фразеология считается сокровищницей языка, поскольку именно в фразеологизмах находит свое отражение история народа, его культура и быт. Фразеологизмы чаще всего носят национальный характер. Вместе с национальными фразеологизмами в английской фразеологии существует много международных фразеологизмов. Английский фразеологический фонд - это сложный конгломерат коренных и заимствованных фразеологизмов с преобладанием первых. В некоторых фразеологизмах сохраняются архаические элементы - представители предшествующих эпох [2, с.5].

За последние несколько десятилетий из частного лингвистического вопроса фразеология выросла в крупный раздел языкознания; о ней и по многим ее проблемам написано множество работ. В связи с этим, в рамках современной лингвистики и переводоведения существует широкий диапазон определений понятия «фразеологизма» различных авторов, имеющих зачастую различные точки зрения.

«Фразеологизм» - (фразеологическая единица, идиома), выполняющее функцию отдельного слова устойчивое словосочетание, значение которого не выводимо из значений составляющих его компонентов» [3.].

«Фразеологизм» - устойчивый оборот речи, не переводимый дословно на другой язык; идиома [4].

«Фразеологизм - устойчивые сочетания слов с осложнённой семантикой, не образующихся по порождающим структурно-семантическим моделям переменных сочетаний» [5, с.5].

Необходимо отметить, что в английской и американской лингвистике более употребимым является не термин «фразеологическая единица» (phraseological unit), а так называемое «set-expression», что означает в сущности одно и то же, наравне с последним также используется понятие «идиомы» (idiom). Наиболее распространенной классификацией английских фразеологических единиц является тематическая классификация. В ее рамках разными учеными выделяются группы фразеологизмов по семному составу значений. Классификация имеет основные типы, сформированные по наличию основной архисемы (например, испытывать эмоции), которые далее делятся на более частные группы (такие как, волнение, страх, безразличие и т.д.). Применяется также и классификация по соотношенности фразеологизмов с определенными частями речи (так называемая смысловая классификация). В основу разделения принадлежность основного слова выражения к какой-либо части речи. А.В. Кунин и И.В. Арнольд выделяют следующие разделы:

- глагольные устойчивые сочетания;
- устойчивые сочетания с прилагательными;
- устойчивые сочетания с существительными;
- устойчивые выражения с предлогами [5, с.212-217]

Семантическая классификация В. В. Виноградова была переработана в соответствии с английским языком А. В. Куниным. Он последовательно разрабатывал структурный аспект английских фразеологических единиц. Также А. В. Кунин разработал, помимо вышеуказанной классификации фразеологических единиц по соотношенности с частями речи, и классификацию английских фразеологизмов с точки зрения их происхождения. Он выделил

следующие категории: собственно английские (которые он подразделяет по времени возникновения на древнеанглийские, среднеанглийские, новоанглийские) и заимствованные (в том числе библеизмы, грецизмы) [5, с.212].

В рамках деятельности по классификации русских фразеологизмов, известный советский лингвист В. В. Виноградов выделил три базовых типа фразеологических единиц, которые получили названия «фразеологизм сращивания», «фразеологизм единства» и «фразеологизм сочетания» [6, с.342-344].

Литература

1. Ахманова О.С. Основы фразеологии. – М.: Москва, 1985. – С.276
2. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учебник для факультетов иностранного языка. – М.: Дубна: Феникс+, 1986. – С.336.
3. Прохоров А. М. Большой Энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1997. – С.811
4. Кузнецов С. А. Большой толковый словарь русского языка. – М.: Норинт, 1998. – С.1433
5. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка, издание третье – М.: Дубна: Феникс+, 1996. – С.445
6. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. – М., 1946. – С.344.

*Н.О. Кудря
м. Маріуполь*

СЛЕНГ ЯК ПРОВІДНИЙ ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ

Ми живемо у світі нових технологій та можливостей. Молодіж усіх країн проводить більшу частину свого часу у соціальних мережах, таких як Твіттер, Фейсбук, Інстаграм. Тому випадковим не є той факт, що зі зростанням популярності соціальних мереж, зростає і популярність у використанні так званих «сленгових» слів.

Цілком справедливим буде твердження, що сленг існував і існує в будь-який час, безперервно змінюється і тісно пов'язаний з тією соціальною або віковою групою, де застосовується. Це найчастіше молодіжна мова, так як саме молодь ізольовується від світу дорослих і створює свій світ, зі своїми законами і навіть мовою. Але дуже швидко такі слова вириваються за межі молодіжних угруповань і стають повсюдними [3].

Наше завдання сьогодні – розібратися з особливостями сучасної англійської мови і з тим, чи потрібно нам знати взагалі молодіжний сленг.

Для початку доцільним вважаємо визначити, що ж саме таке сленг. Згідно з Oxford Advanced Learner's Dictionary, slang – a type of language consisting of words and phrases that are regarded as very informal, are more common in speech than writing, and are typically restricted to a particular context or group of people [5].

Говорячи про історію британського сленгу, слід зазначити, що Уперше використав сленг у своїх п'єсах Томас Деккер, Томас Міддлтон та Вільям Шекспір ще у 16 столітті. Перші книги, що містили сленг, також з'явилися приблизно в цей час: Роберт Копланд «The hie way to the Spytlell hous, was a dialogue in verse between Copland and the porter of St Bartholomew's hospital, which included Thieves». У 1566 році, була опублікована книга Томаса Хармана «A Caveat or Warning for Common Cursitors, vulgarly called vagabonds». У 1698 році був опублікований «New Dictionary of the Canting Crew» (автор Б.Є. Гент), в який додатково включені деякі ознаки цього мовного явища. У ньому домінують сленгінізми 18 століття. У 1785 році був виданий у 5 виданнях «The Classical Dictionary of the Vulgar Tongue», автором якого є Капітан Френсіс Гроз. Книга Гроза вважалася офіційною заміною «Slang Dictionary». У 1889 році надійшли у продаж два багатотомні словники сленгу: « A Dictionary of Slang,

Jargon and Cant» Альберта Баррера та Чарльза Леланда. Останні були опубліковані в семи томах. Пізніше їх об'єднали до одного видання і опублікували в 1905 році під назвою «A Dictionary of Slang and Colloquial English» [1].

Є цілий ряд різних видів британського сленгу, найвідоміший з яких римований сленг. Наприклад, у Лондоні популярний так званий "cockney English". "Cockney" — це уродженець східної частини Лондона (East End). Однак, на сьогоднішньому етапі не всі, хто говорять на діалекті "cockney", живуть у східній частині міста. У зв'язку з розселенням жителів, а також із трансляцією діалекту по місцевому телебаченню. Він став популярним і в інших районах Лондона, а деякі вирази настільки вжилися в англійську мову, що вони широко використовуються і в решті куточків країни. Цікаво, що для "cockney English" характерний так званий "rhyming slang", або сленг, який римується. Для прикладу: Apples and pears = stairs — перекл. сходи. Деякі різновиди сленгу були винайдені у зв'язку з необхідністю для забезпечення секретності, такі, як тюремний жаргон, що походить від злодіїв. Сленг використовується також для само ідентифікації або почуття приналежності до певного ряду професій, в першу чергу, збройні сили. Одним із найпопулярніших сленгів є молодіжний, який із розвитком соціальних мереж з кожним роком поповнює свої запаси все більш новими та незвичайними словами [1].

Молодіжний сленг – це один з видів групових жаргонів, який використовується в мовленні молоді, та характеризується: 1) активним вживанням; 2) відкритістю; 3) проникненням в розмовну мову інших верств населення; 4) кількістю англіцизмів та жаргонізмів, створених на базі англійських або інтернаціональних коренів; соціолект людей у віці 12 — 22 років, що виник із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі [4].

Молодіжний сленг, як і будь-який інший, є тільки лексиконом на фонетичній і граматичній основі загальнонаціональної мови і відрізняється розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням. Найрозвиненіші семантичні поля — «Людина», «Зовнішність», «Одяг», «Житло», «Дозвілля». Чимало елементів є різними скороченнями і похідними від них, а також англійськими запозиченнями або фонетичними асоціаціями. Характерною особливістю, яка відрізняє молодіжний сленг від інших видів сленгу, є його швидка мінливість, яка пояснюється зміною поколінь [4].

Доцільним вважаємо привести приклади найбільш поширених слів молодіжного сленгу:

Молодіжний сленг	Переклад/Значення
Alright? = Hello. How are you?	фраза, яку ви можете вживати як вітання.
Kick up a quarrel	влаштовувати скандал
Lass or Lassie	Дівчина
Bloke or Chap	Чоловік
Mate or Pal	Товариш
Brekkie	Сніданок
Cuppa or Brew	чашка чаю
Greasy spoon	кафе, в яких подають нездорову їжу
Knockout	красива, гарненька дівчина
Know it all	Розумник
Lemon	барахло; не потрібна і не якісна річ
Let Down	Підводити
Loudmouth	Базіка
Make a hit	мати успіх
Come what may	будь що буде

Для того, щоб використовувати у своєму мовленні сленгові слова, треба вивчати найбільш поживні слова та вирази, почути їх вимову наживо. Уникайте вживання жорстких вульгарних слів, коли можна знайти схожі за змістом, але більш м'які вираження. Пам'ятайте, що лихослів'я і сленг – це різні речі, і сьогодні використання ненормативної лексики – ознака поганого смаку [2].

Таким чином, хоча лексикон молодіжного сленгу з кожним роком швидко змінюється,

викладачі повинні забезпечити розуміння використання сленгових слів студентами, та навчати їх, використовуючи сучасні словники молодіжного сленгу.

Література

1. Британський сленг [Електронний ресурс] / Wikipedia. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Британський_сленг
2. Британский сленг: как его понимать и самые популярные фразы [Електронний ресурс] / Enguide. – Режим доступу: <https://enguide.ua/magazine/britanskiy-sleng-kak-ego-ponimat-i-samye-populyarnye-frazy>
3. Молодежный сленг в современном английском языке [Електронний ресурс] / Englishfull. – Режим доступу: <http://englishfull.ru/znat/angliysky-sleng.html>
4. Молодіжний сленг як мовне явище [Електронний ресурс] / Ji. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm>
5. Slang [Електронний ресурс] / Oxforddictionaries. – Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/slang>

*Г.В.Матвієнко
м. Маріуполь*

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА ОСНОВНІ РИСИ МОВНОЇ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДІЙНОСТІ

Картина світу описується з урахуванням таких її ознак, як суб'єкт, що створює картину світу; об'єкт (світ або його фрагмент), образ якого відтворюється за допомогою творчої активності суб'єкта; форма представлення об'єкту (світу або його фрагмента).

Відповідно в залежності від характеристики суб'єкта розглядаються такі види картин світу, як індивідуальна (картина світу окремої особистості: письменника, вченого, дитини і т.д.) і колективна (картина світу національного, професійного співтовариства; картина світу людей однієї статі, віку, місця проживання і т.д.).

Картина світу може вивчатися цілісно і частково (в останньому випадку увага звернена до окремих образів світу, що становить цілісну картину світу: наприклад, образ людини, природи, будь-якого іншого об'єкта дійсності). Нарешті, в залежності від форми представлення об'єкта, яка визначається сферою діяльності суб'єкта пізнання, виділяють і досліджують такі картини світу, як біологічна, фізична, релігійна, політична і т.д.

Картина світу може розглядатися в тимчасовій площині, з урахуванням її культурно-історичних особливостей (наприклад, середньовічна картина світу, механістична картина світу, сучасна картина світу).

Актуальним і дискусійним для сучасної науки залишається питання про те, яке місце займає в цій ієрархії МКС: чи виступає вона в системі світо уявленні людини як самостійний образ світу або її роль зводиться до відображення концептуальної картини світу, різновиди якої перераховані вище.

Під концептуалізацією дійсності розуміється осмислення людиною інформації про світ, уявне конструювання предметів і явищ дійсності, яке призводить до утворення певних уявлень про світ у вигляді фіксованих у свідомості людини смислів - концептів.

Пізнаючи навколишній світ, людина формує загальні поняття, які об'єднуються в систему знань про світ, що іменується концептуальною картиною світу. Основна частина цих знань закріплюється в мові значеннями конкретних мовних одиниць, тобто одночасно з розумовою здійснюється мовна концептуалізація дійсності, результати якої в своїй сукупності називають МКС.

Концептуальна картина світу - це все, що є у людини знання і уявлення про дійсність як результат його психологічної активності. Хранителем цих знань і уявлень є мова: в її одиницях у вигляді гносеологічних образів закріплюються елементи дійсності.

У той же час мова є засобом отримання нового знання про світ: в одиницях мови та їх властивості матеріалізується структура і динаміка думки.

Оскільки в мові відображені результати практичного, художнього, технічного, наукового пізнання світу людиною, тобто результати концептуалізації світу в свідомості людини, МКС найтіснішим чином пов'язана з концептуальною. Без зв'язку з цим мова не могла б виконувати роль засобу спілкування.

У той же час МКС, як і будь-яка інша картина світу (в тому числі і наукова), має власний концептуальний зміст, оскільки в мові формується своя понятійна (концептуальна) система, що залежить, як справедливо стверджують представники когнітивної лінгвістики, від фізичного і культурного досвіду і безпосередньо пов'язана з ним.

Однак на відміну від концептуальної (і зокрема наукової) картини світу, яка постійно змінюється, «перемальовується», оскільки пізнання світу людиною не вільно від помилок і помилок, в концептуальній «скарбниці» МКС ці помилки можуть зберігатися довгий час і зовсім не виправлятися, незважаючи на всі концептуальні зміни і науково обґрунтовані, перевірені практикою положення, що мають місце в ту чи іншу історичну епоху.

Таким чином, у МКС - особливий статус: вона пов'язана з усіма видами картин світу (наприклад, фізичної, політичної, середньовічної, картиною світу окремої особистості, групи людей і т.д.) через те, що всі картини світу знаходять в тому чи іншому обсязі своє мовне вираження.

Сучасна вітчизняна лінгвоантропологія базується на розумінні МКС як сукупності знань і уявлень людини про навколишній світ, відображених в його свідомості і відображених у мові.

А це означає, що, з одного боку, МКС розглядається як не тотожна концептуальної і, отже, не може розглядатися в одному ряду з іншими видами картин світу, а з іншого боку, за нею визнається концептуальний зміст, оскільки саме в мові закріплюються (точніше: відображаються) особливості світосприйняття окремої людини і національно-культурної спільноти, погляди на світ в цілому і на кожен з його об'єктів окремо.

У мові відображені різні за своїм характером знання і уявлення про світ, не завжди науково виправдані, часто суперечливі, неповні, а інколи і помилкові. Підкреслюючи донаучний характер МКС, її називають наївною. Саме наївні (звичайні) уявлення людини формують значення і вживання мовних знаків: Семантика мовного знака надає наївне уявлення про речі, властивості, дії, процесі, подію і т.п. [1, с. 56].

Наївна (мовна) картина світу виникла набагато раніше наукової картини світу: людина почала формувати уявлення про світ і про самого себе і наділяти їх в мовну міфопоетичну, релігійно-міфологічну форму ще до зародження науки.

Становлення і розвиток наукової картини світу йшло паралельно з її описом засобами природної мови. Безумовно, між науковою картиною світу як системою образів світу і знань про світ і МКС існує взаємозв'язок і взаємопроникнення: ці картини світу не можуть не перетинатися, оскільки саме мова є універсальним засобом відображення і закріплення людських знань і уявлень будь-якого роду, і науково обґрунтованих, і помилкових, перекручених.

Буденна свідомість не позбавлена реалістичності, адекватності світу; з реалістичних уявлень формується наукове знання; наївна (мовна) картина світу не виключає реалістичних уявлень про навколишню дійсність, а наука, базуючись на досвіді, спостереженнях, не позбавлена елементів буденної свідомості.

Іншими словами, можна говорити про суперечливість мовної концептуалізації дійсності: в МКС знаходять відображення як наївні, суб'єктивні уявлення про дійсність, так і науково обґрунтовані, реалістичні.

Мінливість концептуальної картини світу (її безперервне «переписування», обумовлене удосконаленням розумового процесу, появою нових знань про світ) дозволяє говорити про те, що авторське начало в ній проявляє себе постійно: кожна конкретна людина (спільнота людей) концептуалізує дійсність, спираючись на сформовану в певний відрізок часу базу знань про

світ, осмислює дійсність у відповідності зі своїми особистими інтелектуальними здібностями і накопиченим поколіннями пізнавальними м досвідом.

Авторський початок МКС носить відносний характер: безумовно, її творцем є людина (спільнота людей), проте в силу своєї довговічності, стійкості, стереотипності цілісна МКС втратила авторство.

Національні МКС можуть мати схожі інтерпретації образів світу, засновані на загальних ціннісних установках і орієнтирах (наприклад, мови, що проповідують християнство, мають багато спільного в інтерпретації таких понять, як добро і зло, розум і дурість і т.д.).

На думку Є.О. Піменова, в МКС кожного народу відображена значно більша частка загального, ніж унікального для кожної культури, досвіду. Загальна картина світу служить посередником і основою як при взаєморозуміння індивідів, так і цілих культур. Саме загальна частина картини світу уможливує існування системи стабільних (постійних і варіативних) мовних відповідностей [2, с. 89].

У той же час, відзначаючи спільність і національно-культурну специфічність картин світу різних мов, треба визнати, що єдина для національної мови картина світу варіативна, оскільки формують її суб'єкти (соціальні, професійні, вікові спільноти, групи, їх окремі представники) мають різні культурні, пізнавальні, етнічні установки.

Література

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды. Т.1. Интегральное описание языка и системная лексикография / Ю.Д. Апресян. – М., 1995. – с.383.
2. Піменов Е.А. Исследование концепта *traver* «печаль» посредством синонимического ряда // Этногерменевтика и антропология / Е.А. Піменов. – Кемерово, 2004. – С.89-101.

*К. А. Попкова
м. Маріуполь*

МИФОЛОГЕМА «ДОМОВОЙ» КАК ПРЕДМЕТ ИССЛЕДОВАНИЯ В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ

Среди значимых национально-специфических концептов, формирующих языковую картину мира отдельной нации, которые рассматриваются нами как единицы изучения в лингвокультурологии, выделяются мифологемы. Истоки понятия «мифологема» пришло в общеупотребительную научную лексику из психоанализа К.-Г. Юнга. К изучению данного аспекта обращались К. Леви-Стросс, В.А. Маслова, А. П. Бабушкин, А.А. Потеня, В.В. Иванов, В.Н. Топоров Е.И, Зиновьева, Е.Е. Юрков, В.В. Воробьев, В.Н. Телия, Е.В. Урынсон, Е.С. Яковлева, Ю.С. Степанов, В.В. Колесов.

Подробный анализ «мифологем» осложняется тем, что в лингвокультурологии нет четкого научного определения понятия миф – одного из самых многозначных понятий современного языка, используемого с разным смысловым наполнением в чрезвычайно широком диапазоне. Несмотря на это, феномен мифа структурируют (в частности, в лингвистике) на категории: мифологема, мифоморфема, мифема и мифонимы.

По определению В.А. Масловой, слова-мифологемы представляют концепты – «инвариантные комплексы представлений, связанных с определенным сценарием, причем многие из них ориентированы на ведущих персонажей и на ситуации, которые переходят из мифа в миф» [3, с.67]. Отражая и формируя мир в сознании людей, мифологемы дают возможность охарактеризовать многие типичные, исторически сложившиеся черты национального образа мышления и особенностей национальной культуры. Мифологические персонажи занимают важное место не только в мифологии, но и в культуре, религии, философии. Изучением мифологии как части духовной культуры народа занимается целый ряд наук: фольклористика, этнография, философия, литературоведение, культурология, лингвистика.

В работе представлена классификация мифологических персонажей на основании их

принадлежности к определенному пространству или отрезку времени в русском фольклоре, а именно, домашние духи – домовый и водные духи – русалка. В качестве единиц исследования были приняты концепты с мифологическим содержанием, репрезентируемые на вербальном уровне словами-мифологемами. Также мы рассмотрели этимологию называющих их слов-мифологем, образы этих персонажей и их функции, а также отношение к ним в культуре.

Слово домовый обладает прозрачной внутренней формой. Корень слова дом синкретичен по своей сути как убедительно показано в работах В.В. Колесова – «дом в русском самосознании – это не только и не столько «жилище», но и «хозяйство», и «совокупность родственников, живущих под одной крышей» [2, с.206-207]. В.И. Даль в своих трудах утверждал, что мифологическому сознанию свойственно было противопоставлять свое и чужое; освоенное, родное пространство и незнакомое, пугающее. В своем родном пространстве дома важная роль издавна принадлежала хозяину дома, ср. языковые данные: всякий дом хозяином держится; дом хорош, да хозяин не го́ж; каков Де́ма, таково у него и дома; ху́ду быть, кто не умеет домо́м жить; домо́м жить, обо́ всем тужи́ть [1, с. 466].

Наряду с реальным человеком-хозяином народное сознание поселяло в доме духа, мифического, сверхъестественного хозяина, т.е. домового. Параллель между человеком-хозяином и духом дома подтверждают такие названия домового, как дедушка, хозяин, суседко (тот, кто живет рядом). Значение домового – «хозяин дома» актуализируется, например, в таких контекстах, как: «Хозяин, стань передо мной, как лист перед травой: ни черен, ни зелен, а таким, каков я; я принес тебе красно яичко (заклинание для вызова домового, в полночь, и он является)» [1, с. 466]. Восприятие дома как хозяйства породило и разновидности домовых: сараешник, банник, дворовой, овинник, хлевник, гуменник, подпольщик и так далее.

Исходя из всего сказанного, мы позволим себе определить содержательный минимум концепта слова-мифологемы домовый как «дух – хозяин дома».

Домовой входит в парадигму слов-мифологем водяной, кикимора, русалка, леший. Эта парадигма имеет родовое слово – собирательное существительное нежить, обозначающее в русской мифологии фантастические существа. В современном языке появилось еще одно слово, входящее в данный ряд слов, барабашка (полтергейст). По современным представлениям и поверьям, – это «призрак, обитающий в доме, вызывающий беспорядок, шум, стук, исчезновение предметов».

Домовой занимает особое место в рассматриваемой парадигме благодаря неоднозначности оценки в народном самосознании: кикимора, леший, водяной, русалка воспринимаются как обычно враждебные людям духи, домовый же может быть, как злым, так и добрым [4, с. 394]. Например: «Домовой по ночам стучит и возится, выживая хозяина» [1, с. 466].

Как и реальный хозяин дома, домовый может иметь свои пристрастия, свои симпатии и антипатии. Например: «Домовой лошади гриву завил. Конь ко двору пришелся: суседко колтун сколтунил. Домовой лошадь изломал, крестец надсадил, в подворотню протащил» [1, с.467].

Как и другие слова-мифологемы, слово домовый обладает в языковом сознании носителей русского языка пресуппозицией «источник страха», это образ, которым можно пугать детей: «Несмотря на то что всем окружающим нас строго было запрещено пугать нас ведьмами, лешими, домовыми, няньки все-таки иногда говорили о них между собою» [6, с. 121].

Домовой может вступать с людьми в своеобразный контакт, может предсказывать будущее, быть вестником добра или зла, с ним связаны различные приметы и суеверия: «Увидать домового – к беде, смерти. Плач или вздохи домового – к смерти хозяина. Приходи вчера (заговор от лихорадки; также мысленный ответ домовому, коли почудится, что кто-то зовет по имени). Домовой стучит, возится. Его домовый душит. Домовой теплою и мохнатою рукою гладит по лицу – к добру; голою и холодною – к ху́ду» [1, с. 468].

Мыслительная картинка, возникающая в сознании носителя языка, отличает слово домовый от других слов парадигмы. Например, водяной изображается обычно с рогами и лапами вместо рук, леший – с рогами и копытами, русалка – с рыбьим хвостом вместо ног,

домовой же предстает бородатым стариком или кем-нибудь из членов семьи, чаще всего самым старшим в семье – дедом или бабкой, т.е. даже внешний облик домового подчеркивает его связь с домом, с семьей.

Слово домовой входит в большое по объему словообразовательное гнездо слов в русском языке, что показывает место этого фрагмента в русской языковой картине мира: дом, домовный, домашний, домовитый, домовитость, домовина, домоводство, домоправитель, домосед, домостроительство, домохозяйка и др. (всего 122 единицы). [5, I т., с. 308-309].

Лингвокультурологический подход к анализу содержания слов, обозначающих мифологические персонажи, позволил охарактеризовать важный фрагмент национальной русской картины мира. Обращение к материалу современной художественной литературы показало, что мифологическое мышление сохраняет актуальность для современных носителей языка, но концепты, обозначаемые словами-мифологемами, претерпевают определенные изменения в современном языке.

Литература

1. Даль В.И. О поверьях, суевериях и предрассудках русского народа: материалы по русской демонологии / В.И. Даль. – М., 1997. – 768 с.
2. Кацнельсон С.Д. Содержание слова, значение и обозначение / С.Д. Кацнельсон. – М., 1965. – 116 с.
3. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Маслова. – М.: Издательский центр Академия, 2001. – 208 с.
4. Русский семантический словарь // Толковый словарь, систематизированный по классам слов и значений / Российская академия наук. ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова. – М.: «Азбуковник», 1998. – Т.3 – 720 с.
5. Славянская Мифология // Энциклопедический словарь / под общ. ред. Вяч. Вс. Иванова, В. Н. Топоров, Н. И. Толстой, В. Я. Петрухина, А. В. Гура, Л. Н. Виноградова и др. – Издательство: Эллис Лак, 1995. – 417 с.
6. Цявловский М.А. сб. «Рукою Пушкина» / М.А. Цявловский – М., 1936. – с. 116 – 124

П. Р. Січ
м. Ужгород

NEW ENGLISH BUSINESS VOCABULARY: A SOCIOLINGUISTIC STUDY

English constantly updates its vocabulary by coining and borrowing new words, developing new meanings and combining words to keep up with new developments and ideas. The unprecedented growth of English vocabulary was first recorded in the last decade of the 20th century, until when as Sue Engineer claims the process had never been more apparent [1, p. 2].

In the English language, new words appear to respond to changes in different spheres of human activities. The number of neologisms in different subject groups depends on the development and changes within them. In the 21st century the business sphere appears to be subject to dramatic change and as such is among the major sources of new words in the English language. The *business sphere* is quite an inclusive term. In our research it is used to refer to different aspects of business infrastructure including economic and technical resources available in society, the system of social security and public services provided to the population.

Studying new words is linguistically important: taken as a whole they show the ways the English language develops and behaves. Therefore, the topicality of our research is stipulated by the fact that it addresses the 21st-century English business vocabulary which describes the most recent changes in the business sphere of English society.

The aim of our research is to define and describe the main tendencies of enriching the 21st-century business vocabulary of the English language by means of analyzing business transformations and new phenomena.

The language material of our research is 72 new words, word-combinations, new meanings, having enriched business vocabulary of the English language in the 21st century. The language corpus was selected with the continuous sampling method from the online database of new words in English *Word Spy* [2].

On the basis of the results of the analysis and with the aim of their sociolinguistic investigation it seems reasonable to group business neologisms into several blocks: “**advertising**”, “**marketing**”, “**branding**”, “**globalisation**”, and “**work**”.

The first block «**advertising**» comprises a number of words which describe different aspects of advertising, in particular the types of advertisements, new advertising mediums and advertising methods, techniques and tricks. The results of our analysis suggest that new forms of advertising and advertisements employ a wide range of technological innovations and electronic devices: for example, advertising messages and images are incorporated into web-based computer games – *advergame*; a telephone-based advertising directed at consumers while they are waiting on hold is referred to as *on-hold advertising*. While old and once popular print advertising has weakened, new advertising mediums, namely outdoor and digital advertising, conquer the realm of modern advertising. The following neologisms illustrate the point: *tunnel advertising* denotes an advertisement consisting of a series of illuminated screens in a subway tunnel that create an animation effect; *wildposting* refers to a poster displayed on construction buildings and other free spaces; *fictomercial* is the name of a work of fiction whose author was paid to incorporate some products into the story.

The block “**marketing**” includes new words that denote different marketing strategies and techniques. Most of them comprise the word *marketing* which serves as their derivational base: *drip marketing*, *zip code marketing*, *undercover marketing*, *viral marketing*, *permission marketing*, *multilevel marketing*, *guerilla marketing*, *tribal marketing* and *neuromarketing*.

The next block of neologisms is named “**branding**”. As its name suggests, this group includes new words which are associated with brands, their characteristics, values and attributes as well as functions brands perform on market. Some examples of branding neologisms are discussed in what follows. The concept of marketing trend that focuses on using branding concepts and techniques has come to be known as *brand wagon*. A brand name that remains on sale but is no longer popular is called *ghostbrand*. The opposite process connected with the expansion of brands within a culture is called *brandscape*. Some brands seem to exercise enormous influence on consumers making them passionate about the brand’s products and services. Such brands are called *passion brands*. Another aspect connected with the expansion of brands and their popularity, known as *brandalism*, refers to the negative effects of branding: deteriorating public buildings by different forms of branding like corporate ads and logos.

Neologisms related to the group “**globalisation**” are connected with the integrative processes in today’s world which have resulted in the creation of free markets, products or services intended for the global market (*glocalisation*), new working places due to the expansion of companies (*inshoring*), migration caused by restructuring companies (*right-shoring* and *nearshoring*), etc. People who are against globalisation and are afraid of it are called *globophobes*.

The block “**work**” includes a number of new words which deal with different aspects of employment, work and lifestyle, working places, careers, etc.

Within this block, there is a group of neologisms which denote new tendencies displayed by people in connection to their work: e.g. *coworking* is working independently in an office shared by other independent workers; *workshifting* is performing work with the help of portable devices and wireless technologies whenever and wherever one feels comfortable. Quite a number of new words denote different kinds of workers: *boomerang* is an employee who quits one job to take another but later returns to the one he has quitted. A *corridor cruiser* is a worker who spends a lot of time walking through office corridors, usually because he has to move from one meeting to another; *day or night-clockless workers* are employees who are willing to work at any time. The neologisms *undertime* (time off work), *work-life overload*, and *work-life balance* are associated with the problem of balancing work and life so as to be able to enjoy both.

To conclude, in the new era of globalization, information and communication technologies, every aspect of business sphere has undergone fundamental changes which demand the creation of new linguistic units to designate their results. Quantitative growth of lexical units connected with business and its institutions, accounts for very high interest to this sphere as one of the major sources of enriching vocabulary.

References

1. Engineer S. 21st Century English Vocabulary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pearsonlongman.com/dictionaries//teachers/articles/s-engineer.html>
2. Word spy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wordspy.com/>

Є.В. Уліганець
м. Ужгород

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПОГЛЯДУ ЯК КОМПОНЕНТУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Актуальність дослідження визначається тим, що в ньому представлений комплексний аналіз мовних засобів англійської мови, що позначають невербальний компонент спілкування, а саме, вирази обличчя, результати і висновки дослідження вносять внесок у розвиток теорії комунікації. Вони сприяють поглибленню знань про семантичні та прагматичні особливості невербальних компонентів спілкування.

Метою дослідження є вивчення мовних засобів, що вживаються на позначення виразів обличчя як компоненту невербальної комунікації в сучасній англійській мові.

Матеріал дослідження: 43 мовні одиниці, що позначають вирази обличчя, вибрані методом суцільної вибірки з творів сучасних англомовних авторів, слугують матеріалом нашого дослідження.

Предметом дослідження є функціонування мовних засобів, що вживаються на позначення виразів обличчя як компоненту невербальної комунікації в сучасній англійській мові.

Об'єктом дослідження є мовні одиниці, що позначають вирази обличчя в сучасній англійській мові

Уміння користуватися засобами невербальної комунікації, тобто мовою тіла, є потужною зброєю що допомагає нам спілкуватися з іншими людьми, висловити свою думку та будувати кращі відносини з оточуючими. Невербальна комунікація регулює просторово-часові параметри спілкування; підтримує оптимальний рівень психологічної близькості між людьми, що спілкуються; вказує на актуальні психічні стани особистості; дозволяє економити мовні повідомлення; підсилює емоційну насиченість сказаного. Вона включає в себе *всі* способи вираження, сигнали та підказки (звукові, візуальні, тактильні, хімічні та ін. які використовуються для передачі та отримання повідомлення) [1, с. 66].

Очі є найпотужнішими знаками невербальної комунікації: вони займають центральне положення; через зоровий аналізатор проходить 87% всієї інформації (9% проходить через слуховий аналізатор, 4% – інформація, що надходить у мозок через інші органи чуття)[2, с.45]. Наука, яка займається дослідженням мови очей називається окулесикою.

Мовні засоби, що виражають окулесіку, включають:

- дієслова: *to stare; to glare;*

Наприклад: “Ted **glared** at his twin and then turned toward the ladder and started to climb” [4, с. 192].

- іменники: *a gaze; a stare; a glare;*

Наприклад: “She met our **gazes** with defiance, but the spark quickly died” [4, с. 28].

- словосполучення дієслова з іменником: *to avert eyes; to avert gaze; to drop gaze;*

Наприклад: “And right around then is when all the trouble started, with hard feelings, cold shoulders, **averted eyes** and dewy sniffing involved, just as if they were about to act out a particularly

gooey sentimental scene in Glee (of which there are many) - or were right back in the hell halls of high school itself".[3, с. 219].

- словосполучення дієслова з прислівником: *to look straight; to look directly;*
Наприклад: "He forced himself to **look straight** at the little girl, and her nightgown made him sad".[4, с. 329].
- словосполучення дієслова з прийменником та іменником: *to follow with eyes;*
Наприклад: "Her **eyes** are **following** him, saying maybe later then, he carries his goods in"[3, с. 78].
- словосполучення іменника з дієсловом: *eyes turn; eyes face.*
Наприклад: "Just before dusk, all **eyes turn** west to watch a ruddy sun melt into the Mississippi"[3, с. 73].

Особлива роль в передачі інформації відводиться міміці – рухам м'язів обличчя, яке недарма називають дзеркалом душі. Основні характеристики міміки – її цілісність і динамічність. Це означає, що в мімічному вираженні шести основних емоційних станів (гніву, радості, страху, страждання, подиву і презирства) всі рухи м'язів обличчя скоординовані.

Мовні засоби, що позначають вирази обличчя, включають:

- дієслова: *to smile; to frown; to sneer; to smirk; to snarl; to grimace; to pout; to wink;*
Наприклад: "Would you clean yourself up and stop pouting?"[3, с. 26]
- іменники: *a smile; a frown; a sneer; a smirk; a snarl; a grimace; a pout; a wink;*
Наприклад: "Becky made a face, somewhere between a smile and a **grimace**".[4, с. 11].
- словосполучення дієслова з іменником: *to raise one's eyebrows; roll one's eyes;*
Наприклад: "At the same time, the author's disappearance continues **to raise eyebrows**"[3, с. 12].
- словосполучення іменника з дієсловом: *lip curl.*

Наприклад: "She gave me a **lip curl**, once again revealing her lack of dental work"[3, с. 43].

Інтерпретуючи невербальні послання, необхідно враховувати наступні моменти: унікальність невербальної мови; неминучість протиріч між невербальним вираженням і його психологічним змістом; мінливість способів невербального вираження; залежність успішності кодування від уміння людини адекватно виражати свої переживання, від рівня сформованості у неї навичок кодування невербальних повідомлень. Інтерпретація невербальної поведінки - творчий процес, який вимагає від його учасників спостережливості, інтересу й уваги до людей, соціального інтелекту, тобто того, що називають комунікативною компетентністю.

Таким чином, багатоаспектне дослідження невербальної мови свідчить не тільки про особливості функціонування елементів невербальної мови, а й дозволяє стверджувати про типологічні відмінності цієї мови, властивої різним народам. Проведене дослідження в черговий раз дає підстави стверджувати, що навчання невербальній мові таке ж нагальне і важливе завдання, як і вивчення універсального засобу спілкування - вербальної мови.

Література

1. Солощук Л. В. Невербальная коммуникация: ее место и перспективы исследования в современной лингвистике / Л. В. Солощук // Вісник ХНУ. – 2004. – № 635. – С. 170-173.
2. Ekman P. Facial Expressions / P. Ekman // Dalglish T., Power M. Handbook of Cognition and Emotion. – Sussex: John Wiley and sons, 1999.– 843p.
3. Foer S.J. Extremely Loud and Incredibly Close / S.J. Foer. - L., 2004. – 431 p.